

**Lokalny Program Rewitalizacji dla
Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023**

Zespół autorski:

Zespół autorów pod kierownictwem mgr inż. Michała Drabka

Konsultant wiodący mgr Sylwia Piotrowska

mgr inż. Jakub Beker

mgr inż. Agnieszka Bolingier

mgr Małgorzata Bosak

mgr inż. Katarzyna Cholewa

mgr inż. Michał Drabek

mgr inż. Karolina Gwizdak

mgr Katarzyna Hutyra

mgr inż. Mateusz Iwański

mgr inż. Jerzy Kuczer

mgr inż. Agata Landwójtowicz

mgr Katarzyna Mulik

mgr Ewelina Nowak

mgr inż. Katarzyna Oszańca

mgr Sylwia Piotrowska

mgr inż. Magdalena Pochwała

mgr Anna Wahlig

mgr Sylwia Wąsik

inż. Paulina Widerska

weryfikacja:

mgr inż. Barbara Markiel

mgr inż. Katarzyna Oszańca

Opieka ze strony Zarządu – *Dyrektor Centrum Projektów Innowacyjnych mgr inż. Barbara Markiel*

Spis treści

1.	Wykaz pojęć i skrótów.....	7
2.	Wprowadzenie	9
3.	Analiza obecnej sytuacji gminy.....	11
3.1.	Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne	11
3.2.	Sytuacja społeczna.....	19
3.3.	Warunki gospodarcze	28
3.4.	Infrastruktura techniczna	30
3.5.	Jakość środowiska	33
4.	Diagnoza społeczno-gospodarcza	35
4.1.	Metodyka diagnozy	35
4.1.	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	41
4.2.	Sfera społeczna.....	54
4.3.	Sfera gospodarcza	97
4.4.	Sfera techniczna	105
4.5.	Sfera środowiskowa	107
4.6.	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.....	117
5.	Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.....	138
6.	Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych	139
7.	Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne.....	141
8.	Pozostałe przedsięwzięcia wpływające na eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk ..	194
9.	Mechanizmy zapewniające komplementarność planowanych projektów rewitalizacyjnych	197
10.	Możliwe źródła finansowania.....	205
11.	Mechanizmy włączające interesariuszy w proces rewitalizacji.....	217
11.1.	Zakres partycypacji społecznej	217
11.2.	Model włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji w Gminie Miasto Rzeszów.....	219

12.	Powiązania LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	222
12.1.	Poziom krajowy	222
12.2.	Poziom regionalny	224
12.3.	Poziom gminny	229
13.	System zarządzania LPR.....	234
13.1.	Monitorowanie oraz raportowanie	236
13.2.	Aktualizacja LPR.....	238
14.	Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko	239
15.	Spis tabel	243
16.	Spis rysunków	247
17.	Spis wykresów	249
	Spis załączników	251

1. Wykaz pojęć i skrótów

RPO WP 2014-2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

IZ RPO WP 2014-2020 – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020.

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

EFS – Europejski Fundusz Społeczny.

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

FS – Fundusz Spójności.

GUS – Główny Urząd Statystyczny.

MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej.

OKE – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna.

PGN – Plan Gospodarki Niskoemisyjnej.

PONE – Program ograniczania niskiej emisji.

POP – Program ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów.

POŚ – Program Ochrony Środowiska.

RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.

LPR – Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023.

Pojęcia przedstawione poniżej pochodzą z „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” Ministerstwa Rozwoju, z 3 lipca 2015 r., zaktualizowane 2 sierpnia 2016 r.

Rewitalizacja – kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz przestrzenno-funkcjonalne lub gospodarcze lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie oraz prowadzone w sposób zaplanowany i zintegrowany poprzez programy rewitalizacji.

Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmacnianie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).

Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru i niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej),
- gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości i słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska),
- środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany – obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Dotyczy to najczęściej obszarów miejskich, ale także wiejskich. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa powyżej, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Program rewitalizacji – inicjowany, opracowany i uchwalony przez radę gminy, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym¹, wieloletni program działań w sferze społecznej oraz przestrzenno-funkcjonalnej lub gospodarczej lub technicznej lub środowiskowej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju, stanowiący narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

---

¹ Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2013 r. poz. 594, z późn. zm.).

2. Wprowadzenie

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 (LPR) jest dokumentem, który ma na celu odpowiednie zarządzanie procesem wyprowadzania obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego. Występowanie obszaru rewitalizacji zostało określone w wyniku diagnozy, która została szeroko opisana w niniejszym dokumencie. Podstawą prawną dokumentu jest art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446, z późn. zm.) . Fakultatywność ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (zwanej dalej Ustawą) wynika z art. 52 ust. 1 i zezwala do dnia 31 grudnia 2023 r. na realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. Treść dokumentu oraz sposób jego opracowania był w dużej mierze zależny od „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” (dalej nazywanych Wytycznymi) przygotowanych przez Ministerstwo Rozwoju oraz „Instrukcji przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020”, zwanej danej Instrukcją. Dokument został opracowany we współpracy Urzędu Miasta Rzeszowa oraz firmy ATMOTERM S.A., zgodnie z obowiązującą umową nr MKZ.272.1.2016 z dnia 1 sierpnia 2016 r. Wytyczne oraz Instrukcja wyjaśniają oraz definiują kluczowe pojęcia ale co najważniejsze wskazują cechy i elementy programów rewitalizacji, które obligatoryjnie muszą się w nich znaleźć.

LPR powstał przy szerokim udziale interesariuszy zewnętrznych. Na etapie opracowania diagnozy przeprowadzono akcję promocyjno-informacyjną. Za pomocą przygotowanej podstrony Biuletynu Informacji Publicznej informowano o postępach prac na LPR, a także zamieszczano informacje o idei rewitalizacji. W celu dodarcia do możliwie najszerzej grupy osób zaprojektowano oraz rozdystrybuowano ulotkę dotyczącą rewitalizacji. Na wstępnym etapie prac przeprowadzono również otwarte spotkanie dla interesariuszy, które miało za zadanie wprowadzić osoby zainteresowane do tematyki opracowanego dokumentu oraz przedstawić wstępne wnioski z przeprowadzonych prac. Forma opracowanego dokumentu również w dużej mierze ukształtowana została przez interesariuszy a szczególnie przez zgłaszane przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Dokument został poddany konsultacją społecznym podczas, których zbierano uwagi oraz sugestie do dokumentu. Na tym etapie również przeprowadzono spotkanie, które było pewnym podsumowaniem prac nad dokumentem. Spotkanie otwarte było dla wszystkich zainteresowanych. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 obejmuje szereg rozdziałów, które miały za zadanie utworzyć kompletną oraz spójną formułę oraz spełnić cel dokumentu, którym jest odpowiednie zaplanowanie oraz usprawnienie procesu rewitalizacji.

W rozdziale 1 zawarto rozwinięcie głównych skrótów oraz przedstawiono wyjaśnienie najważniejszych pojęć zawartych w Wytycznych.

W rozdziale 2 zawarto niniejsze wprowadzenie.

W rozdziale 3 poddano analizie stan aktualny na terenie Gminy, nie zagłębiając się szczegółowo w poszczególne podobszary. Przedstawiono informacje dotyczące istotnych z punktu widzenia rewitalizacji zagadnień, tj. uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalnego, sytuacji społecznej, warunków gospodarczych, infrastruktury technicznej oraz jakości środowiska.

W rozdziale 4 wykonano kluczową dla dokumentu diagnozę czynników i zjawisk kryzysowych. Opisano metodykę, przyjętą w zakresie wyznaczania obszaru zdegradowanego oraz obszaru

rewitalizacji, wraz z przedstawieniem poszczególnych kroków, które zostały podjęte. Odrębnie poddano analizie wskaźniki, zawarte w sferze przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej, gospodarczej, technicznej i środowiskowej. Podsumowaniem rozdziału jest mapa podsumowująca nagromadzenie problemów dla poszczególnych obszarów.

W rozdziale 5 opisano wizję rewitalizacji, ze szczególnym skupieniem się na wizji obszaru rewitalizacji i potencjalnych zmianach, które będą miały miejsce po wdrożeniu projektów rewitalizacyjnych.

W rozdziale 6 przedstawiono cele szczegółowe postawione dla poszczególnych sfer rewitalizacji wraz z przypisaniem kierunków działań. Głównym celem działań rewitalizacyjnych, objętych dokumentem, jest wzmocnienie wewnętrznego potencjału rozwojowego Rzeszowa poprzez odnowę oraz zagospodarowanie terenów i obiektów wymagających wsparcia, tworzenie nowych miejsc pracy, zapewnienie wysokiej dostępności usług publicznych oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym².

W rozdziale 7 zaprezentowano harmonogram rzeczowo-finansowy zawierający projekty, które zostały zaplanowane do realizacji w ramach LPR. Zawiera on nazwę projektu, lokalizację, opis planowanych działań, oczekiwane rezultaty projektu i wskaźniki ich oceny, nazwę podmiotu odpowiedzialnego za realizację działania, szacunkowe koszty wraz z potencjalnym źródłem finansowania oraz okresem realizacji.

W rozdziale 8 znajdują się przedsięwzięcia wpływające na eliminację lub ograniczanie negatywnych zjawisk, przedsięwzięcia te są działaniami uzupełniającymi.

W rozdziale 9 zawarte zostały mechanizmy, które zapewnią spełnienie podstawowych cech tj. komplementarności przestrzennej, komplementarności problemowej, komplementarności proceduralno-instytucjonalnej, komplementarności międzyokresowej oraz komplementarności źródeł finansowania.

Rozdział 10 zawiera opis możliwych źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych. Możliwymi źródłami są zarówno środki Unijne, środki własne Gminy oraz inne źródła finansowania.

W rozdziale 11 przedstawiono mechanizmy, które podjęto w celu włączenia interesariuszy w prace nad przygotowaniem dokumentu oraz wdrożeniem w proces rewitalizacji. Przedstawiono zagadnienie teoretyczne samej partycypacji jak i konkretne działania prowadzone w Rzeszowie.

W rozdziale 12 przedstawiono powiązania LPR z obowiązującymi na terenie kraju, województwa oraz gminy dokumentami strategicznymi i planistycznymi.

W rozdziale 13 przedstawiono system zarządzania dokumentem, w zakresie wdrażania, realizacji, monitorowania, raportowania oraz aktualizacji dokumentu. Propozycję najważniejszych procedur oraz sposobów działania.

Rozdział 14 zawiera podsumowanie przeprowadzonej procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Rozdziały 15, 16 i 17 zawierają kolejno spis: tabel, rysunków oraz wykresów.

---

² Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

3. Analiza obecnej sytuacji gminy

Poniższy rozdział opisuje aktualną sytuację panującą na obszarze całego miasta, która stała się podstawą do przeprowadzenia dalszej analizy wskaźnikowej w rozdziale 4. Diagnoza społeczno-gospodarcza, pozwalającej na wyodrębnienie obszarów zdegradowanych pod kątem występujących problemów związanych ze sferą przestrzenno-funkcjonalną, społeczną, gospodarczą, techniczną i środowiskową.

3.1. Uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne

Położenie i powierzchnia

Gmina Miasto Rzeszów, stolica województwa podkarpackiego, usytuowana jest w południowo-wschodniej Polsce. Centralna część miasta leży w obrębie Podgórze Rzeszowskiego, a tereny północne i północno-wschodnie znajdują się w zasięgu Pradoliny Podkarpackiej. Obie te jednostki należą do makroregionu Kotliny Sandomierskiej. Południowa i południowo-wschodnia część miasta stanowi fragment mezoregionu Pogórze Dynowskiego. Cechuje się on znacznym zróżnicowaniem rzeźby, stokami o różnych nachyleniach oraz szeregiem dolinek przecinających teren. Teren Rzeszowa położony jest w zlewni Wisłoka, który przepływa przez miasto tworząc jego południkową oś. Do największych dopływów prawobrzeżnych Wisłoka należą – Stary Wisłok, Strug, Młynówka i Hermanówka, natomiast największymi dopływami lewobrzeżnymi są: Przyrwa, Mikośka i Paryja³.

Najniżej położone tereny Rzeszowa znajdują się w Staromieściu (197 m n.p.m.), a najwyższy położony punkt usytuowany jest w południowej części miasta (384 m n.p.m.).

Rzeszów zajmuje powierzchnię 120,4 km², co stawia to miasto na 20 miejscu w Polsce pod względem powierzchni. W latach 2006-2010 powierzchnia stolicy województwa podkarpackiego zwiększyła się ponad dwukrotnie. Spowodowane było to faktem, iż w 2006 r. do Rzeszowa przyłączona zostały miejscowości Słocina i Załęże (gmina Krasne), natomiast w kolejnym roku granice miasta poszerzone zostały o część sołectwa Przybyszówka (gmina Świlcza). W roku 2008 w skład Rzeszowa weszła pozostała część Przybyszówki oraz miejscowość Zwiężycza (gmina Boguchwała). W następnym roku miasto zostało powiększone o wieś Biała (gmina Tyczyn), a rok później, czyli w 2010 r. do obszaru Rzeszowa dołączyły: część sołectwa Miłocin (gmina Głogów Małopolski) oraz Budziwój (gmina Tyczyn)⁴. Z dniem 1 stycznia 2017 roku do Rzeszowa została przyłączona miejscowość Bzianka (gmina Świlcza).

Zdecydowaną większość miasta zajmują tereny rolne – 6933 ha (59,6% powierzchni miasta) oraz tereny zurbanizowane – 3805ha (32,7% powierzchni miasta). Tereny leśne, nieużytki oraz grunty różne zajmują 662 ha (5,7% powierzchni miasta), natomiast grunty znajdujące się pod wodą stanowią 236 ha co stanowi ok. 2% powierzchni miasta⁵. Przyłączony obszar miejscowości Bzianka

³ Program ochrony środowiska miasta Rzeszowa, Załącznik do uchwały Nr XXXV/743/2016 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 20 grudnia 2016 r.

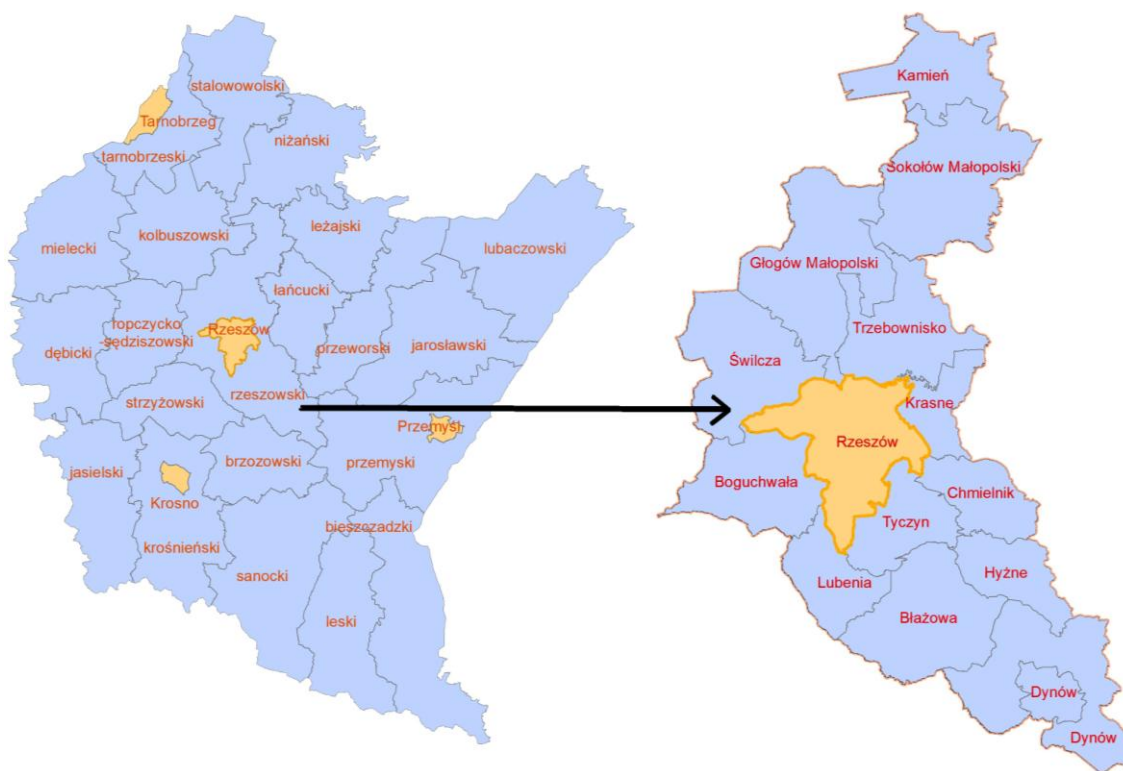
⁴ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

⁵ Stan przed przyłączeniem miejscowości Bzianka.

zajmuje powierzchnię 400 ha, co obecnie stanowi 3,32 % powierzchni miasta- w większości są to grunty rolne.

Zgodnie z informacjami przedstawionymi w Zintegrowanym Planie Rozwoju Transportu Publicznego Rzeszowa na lata 2010-2015 układ zabudowy w Rzeszowie ma charakter promienisto-koncentryczny z wyodrębnionymi osiedlami mieszkaniowymi oraz dzielnicami przemysłowymi. Zabudowa usługowa, publiczna oraz komercyjna zlokalizowana jest głównie w historycznym centrum miasta, osiedlach mieszkaniowych o wysokiej intensywności oraz przy trasach wlotowych do miasta.

Obszary zabudowy przemysłowej oraz usług produkcyjnych w większości usytuowane są w lewobrzeżnej części Rzeszowa. W północno-wschodniej części miasta w pobliżu rzeki Wisłok zlokalizowane są obiekty związane z gospodarką wodno-ściekową i energetyczną. Obiekty służby zdrowia – szpitale, zlokalizowane są głównie w centrum miasta.

Rysunek 1. Gmina Miasto Rzeszów na tle województwa podkarpackiego i powiatu rzeszowskiego ⁶.

Klimat

Region rzeszowski leży w podgórskiej strefie klimatycznej, charakteryzuje się długimi, gorącymi latami i niezbyt ostrymi zimami, co czyni go jednym z najcieplejszych rejonów w Polsce. Latem dominuje tu wpływ powietrza polarno-morskiego, natomiast zimą i wiosną polarno-kontynentalnego.

⁶ Regen Eco Sp. z o.o., Województwo podkarpackie, 2014 r., <http://gminy.pl/wojewodztwa/9.html>.

Średnia roczna temperatura wynosi 9°C. Największą ilość opadów atmosferycznych odnotowuje się w miesiącach letnich.

Ochrona przyrody

W granicach Gminy Miasto Rzeszów znajduje się rezerwat przyrody Lisia Góra. Rezerwat został powołany w celu objęcia ochroną oraz zachowania dla celów dydaktycznych i naukowych starodrzewu dębowego, a ponadto jest popularnym miejscem rekreacji oraz wypoczynku dla mieszkańców Rzeszowa. Rezerwat znajduje się na przebiegu ścieżki przyrodniczej im. prof. Władysława Szafera ⁷.

Na terenie Gminy Miasto Rzeszów występuje również obszar Natura 2000 – Wisłok Środkowy z Dopływami. Obszar ten ma powierzchnię 1064,6 ha i obejmuje rzekę Wisłok od zbiornika Besko do Rzeszowa wraz ze Stobnicą od mostu w miejscowości Domaradz. W Załączniku I Dyrektywy Siedliskowej wymieniono występujące tu 4 cenne siedliska. Z gatunków wymienionych w Załączniku II Dyrektywy Siedliskowej stwierdzono tu występowanie ponad 30 gatunków ryb, takich jak: minóg strumieniowy, kiełb białopłetwy, głowacz białopłetwy i kiełb Kesslera. Jest to miejsce występowania także innych, ważnych gatunków ryby: brzana, brzana peloponeska, świnka, głowacz przegopłetwy i lipień ⁸.

Planowanie przestrzenne

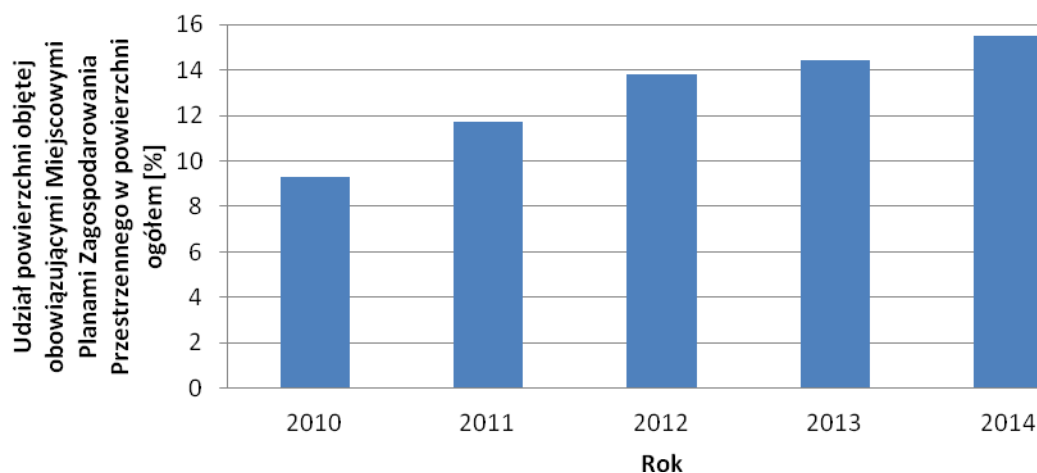
Jeden z najważniejszych zasobów rozwoju społeczno-gospodarczego stanowi przestrzeń. Jednocześnie jest ona dobrem ograniczonym (rzadkim) i w związku z tym powinna podlegać szczególnej ochronie i racjonalnemu użytkowaniu (zagospodarowaniu). Bardzo ważną rolę dla właściwego zagospodarowania przestrzeni, a także kształtowania ładu przestrzennego, odgrywają lokalne władze samorządowe, jak również prowadzona przez nie polityka przestrzenna, której narzędziami są Studia Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego oraz Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego. Istotne jest, iż zagadnienia związane z planowaniem przestrzennym są niezwykle ważne z punktu widzenia rozwoju oraz kształtowania się przyszłej struktury Gminy Miasto Rzeszów, jak i całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. W tym zakresie konieczna jest koordynacja procesu planowania przestrzennego w skali całego obszaru. Proces planowania przestrzennego wymaga koordynacji, która ma szczególnie ważne znaczenie, ponieważ miasta oraz ich obszary funkcjonalne stanowią systemy niezwykle dynamiczne (m.in. procesy lokalizacji i relokacji działalności gospodarczych, suburbanizacja itp.), w przypadku których łatwo o niekontrolowany rozwój, jak również powielanie wielu funkcji ⁹.

---

⁷ Wnuk Z., *Lisia Góra*, <http://www.zielonepodkarpacie.pl/obszary-chronione/rezerваты-przyrody/lisia-gora/>.

⁸ Instytut na rzecz Ekorozwoju, *Wisłok Środkowy z dopływami*, <http://obszary.natura2000.org.pl/index.php?s=obszar&id=591>.

⁹ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

Wykres 1. Udział powierzchni Rzeszowa objętej obowiązującymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego w powierzchni ogółem¹⁰.

Podstawowym wskaźnikiem obrazującym stan zaawansowania procesu planowania przestrzennego jest udział powierzchni poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W 2014 r. jedynie 15,5% całkowitej powierzchni Rzeszowa objęte było uchwalonymi planami miejscowymi. W związku z powyższym na tle średniej dla kraju (29,2%) Rzeszów charakteryzuje się względnie niskim stanem zaawansowania procesu planowania przestrzennego. Niemniej jednak należy odnotować, iż jest to cecha właściwa dla całego obszaru województwa podkarpackiego, gdzie w 2014 r. tereny pokryte planami miejscowymi stanowiły tylko 8,5%¹⁰. Równocześnie wypada zwrócić uwagę, iż na przestrzeni lat 2010-2014 udział powierzchni Rzeszowa objętej obowiązującymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego w powierzchni ogółem utrzymuje tendencję wzrostową.

Tereny rekreacyjne

Mieszkańcy Rzeszowa mają możliwość zaspokajania swoich potrzeb rekreacyjnych w parkach¹¹:

- Park Kultury i Wypoczynku z Olszynkami. Położony jest wzdłuż lewego brzegu Wisłoka, w rejonie Hali Podpromie (Regionalne Centrum Widowiskowo-Sportowe im. Jana Strzelczyka w Rzeszowie), Mostu Zamkowego oraz kładki pieszo-rowerowej. Park jest dobrze zagospodarowany pod względem infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej (wydzielone ścieżki rowerowe i spacerowe, ławki oraz plac zabaw dla dzieci). W pobliżu parku, przy Hali Podpromie, znajduje się skatepark z kilkunastoma przeszkodami (w tym m.in. unikatowy w skali Europy tzw. podwójny suchy basen). Obok wybudowane zostały również dirtpark oraz snowpark, tj. tory do ekstremalnej jazdy odpowiednio na rowerach i deskach snowboardowych. Ponadto na rzeszowskich Olszynkach znajduje się park linowy EXPEDYCJA z oświetlonymi trasami przeznaczonymi zarówno dla dzieci i młodzieży, jak również osób dorosłych. Park linowy podzielony jest na trzy trasy, na przebiegu których umiejscowiono w sumie 35 platform i przeszkód.

¹⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

¹¹ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

- Ogród Miejski im. Solidarności. Park zlokalizowany jest pomiędzy ulicami: Dąbrowskiego, Chrzanowskiej oraz Langiewicza. Jest to najstarszy z rzeszowskich parków, mieszczący się na terenie dawnego ogrodu klasztorne franciszkanów reformatów. W parku znajduje się rzeźby przedstawiające greckich bogów oraz wyobrażenia czterech pór roku oraz fontanna.
- Park Jedności Polonii z Macierzą. Położony jest w rejonie ulic Cieplickiego i Pułaskiego. Elementem wyróżniającym park jest imponująca rozmiarem fontanna. Równocześnie na obszarze parku znajdują się sadzawka kaskadowa z oryginalnymi figurami wodnych zwierząt, muszla koncertowa oraz 2 place zabaw.
- Park w zespole dworsko-parkowym w Słocinie. Park, umiejscowiony w rejonie ulic Powstańców Śląskich i Puławskiego, stanowi element dawnego zespołu dworsko-parkowego (początek XIX wieku) wpisanego do rejestru zabytków. W granicach parku mieści się eklektyczny budynek dworu należącego niegdyś do rodzin Chłapowskich i Branickich, neogotycki domek ogrodnika, oraz sztuczne jezioro z wyspą.
- Park przy pałacu Jędrzejowiczów i Szpitalu Miejskim. Park zlokalizowany jest pomiędzy ulicami Partyzantów i Lubelską na Osiedlu Staromieście. Park i mieszczący się na jego terenie dziewiętnastowieczny pałac stanowią pozostałość dawnej posiadłości rodziny Jędrzejowiczów. W okresie powojennym park uległ przebudowie, a na jego obszarze wzniesiono miejski szpital (Szpital Miejski im. Jana Pawła II). Z kolei sam pałac został zaadaptowany dla potrzeb szpitalu gruźliczego (Podkarpackie Centrum Chorób Płuc w Rzeszowie).
- Park Myśli Papieskiej. Park znajduje się na rogu ulic Rejtana i Sikorskiego na Osiedlu Zalesie. Jest on najmłodszym z rzeszowskich parków (nie ukończony), położony w bezpośrednim otoczeniu katedry. Prace związane z utworzeniem parku rozpoczęto w 2005 r. od ustawienia obelisku ku pamięci papieża Jana Pawła II. Zakończenie inwestycji związanych z budową parku planowane jest na 2025 r.
- Park Sybiraków. Park położony jest w rejonie ulic Ofiar Katynia, Broniewskiego i Sucharskiego. Jest to jeden z większych kompleksów rekreacyjno-wypoczynkowych w mieście Rzeszów (zajmuje obszar ok. 8 ha). Na terenie parku znajdują się 4 korty tenisowe oraz boiska sportowe. Park Sybiraków jest miejscem organizacji cyklicznego koncertu „Jednego Serca Jednego Ducha”, którego celem jest promocja muzyki chrześcijańskiej.

Ponadto w Gminie Miasto Rzeszów znajdują się inne parki: Park Dworski na Załężu, Park Błogosławionej Karoliny na Osiedlu Projektant, Park Inwalidów Wojennych na Osiedlu Dąbrowskiego, jak również Plac Ofiar Getta (skwer zieleni na miejscu dawnego kirkutu). Wśród pozostałych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych znajdujących się w przestrzeni Rzeszowa należy wymienić również: Biały Ogród w pobliżu Placu Farnego, Ogród Polisensoryczny przy Zespole Szkół Specjalnych, Skwer Cichociemnych przy ul. Adama Mickiewicza, a także Aleję pod Kasztanami oraz ul. 3 Maja, które pełnią funkcję traktów spacerowych¹².

Gmina Miasto Rzeszów charakteryzuje się wysokim poziomem zagospodarowania cieków oraz zbiorników wodnych dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych. W tym miejscu warto wymienić Jezioro Żwirownia, które jest popularnym kąpieliskiem zarówno dla mieszkańców Rzeszowa, jak również

---

¹² Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

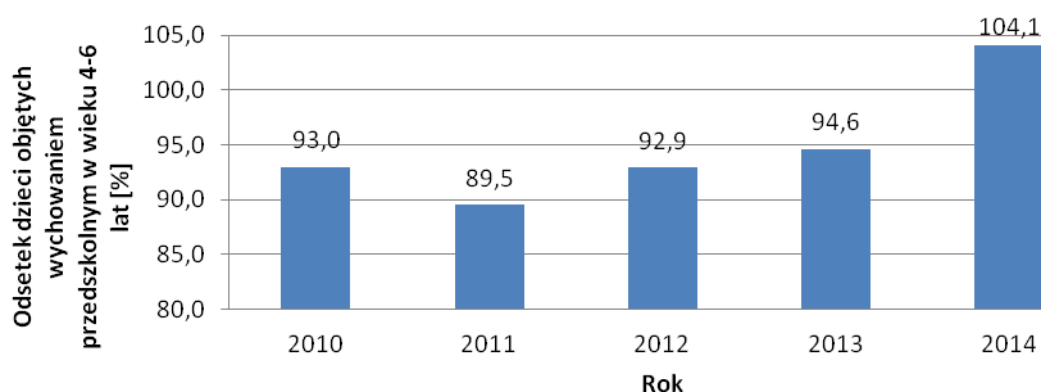
ościennych gmin. Jezioro Żwirownia, zajmujące powierzchnię ok. 3,5 ha, znajduje się w południowej części miasta w pobliżu koryta rzeki Wisłok, w rejonie ul. Kwiatkowskiego. Początkowo akwen ten pełnił funkcję dzikiego kąpieliska, niemniej jednak w 2003 r., wychodząc naprzeciw oczekiwaniom oraz dużemu zainteresowaniu mieszkańców, władze Rzeszowa zdecydowały się na utworzenie na Jeziorze Żwirownia miejskiego kąpieliska. Obecnie akwen jest zagospodarowany i przystosowany dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych. Wydzielone zostały dwa miejsce do pływania (jedno z nich przeznaczone jest dla dzieci, drugie natomiast dla młodzieży i osób dorosłych). Przy kąpielisku znajduje się piaszczysta plaża z boiskiem do siatkówki, a także placem zabaw dla dzieci. W sezonie wakacyjnym przy kąpielisku znajdują się punkty gastronomiczne oraz wypożyczalnia kajaków i rowerów wodnych. Ponadto o bezpieczeństwo osób korzystających z akwenu dbają wykwalifikowani ratownicy¹³.

Komunikacja

Rzeszów jest ważnym węzłem komunikacyjnym regionu. W granicach miasta przebiegają drogi krajowe: nr 4, 9 i 19 oraz linie kolejowe: nr 71, 91 i 106. W odległości ok. 4 km od centrum Rzeszowa przebiega autostrada A4, a w odległości ok. 10 km znajduje się międzynarodowy port lotniczy Rzeszów – Jasionka obsługujący połączenia pasażerskie (regularne i czarterowe) oraz przewozy towarowe (cargo). W obrębie lotniska funkcjonują Aeroklub Rzeszowski oraz Ośrodek Kształcenia Lotniczego Politechniki Rzeszowskiej (jedyna w kraju cywilna szkoła pilotów).

Edukacja

W zakresie zadań edukacyjnych, opiekuńczych i wychowawczych w Rzeszowie istnieją zarówno placówki publiczne, jak i niepubliczne. Z opieki przedszkolnej w Rzeszowie w 2014 r. korzystało 104,1% dzieci w wieku 4-6 lat. Tak duży odsetek dzieci spowodowany jest objęciem opieką przedszkolną dzieci mieszkających poza Gminą Miasto Rzeszów.

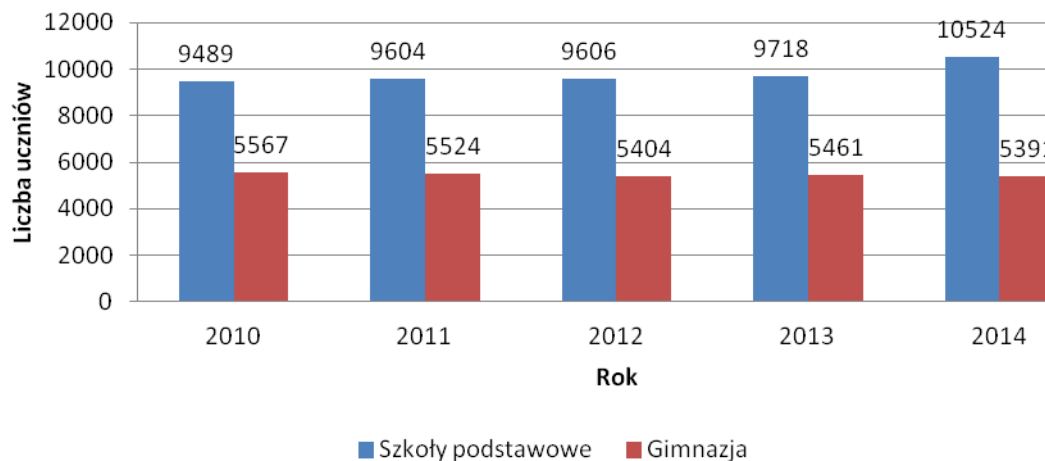
Wykres 2. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 4-6 lat w Gminie Miasto Rzeszów¹⁴.

¹³ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

¹⁴ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

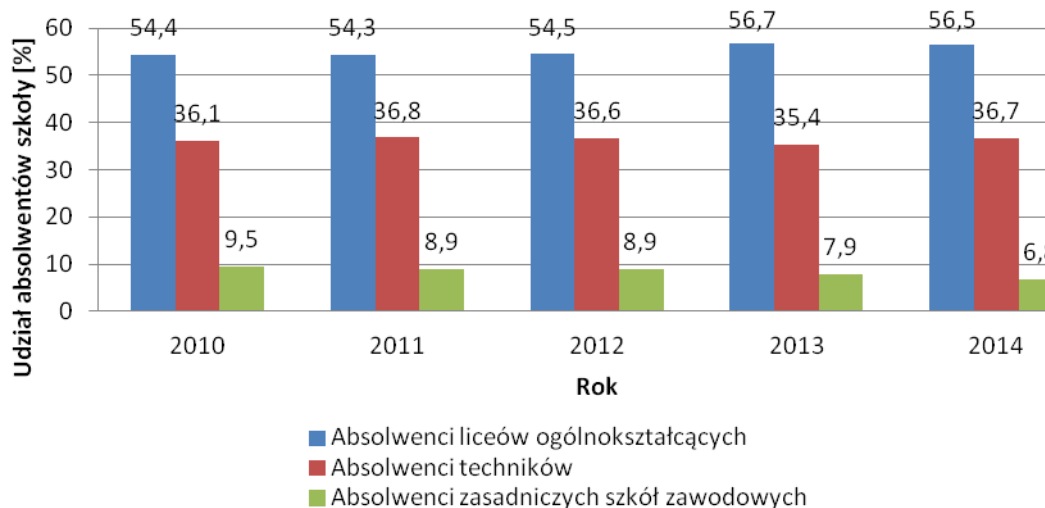

Liczba uczniów szkół podstawowych w Gminie Miasto Rzeszów sukcesywnie rośnie i w 2014 r. wynosiła 10524. Natomiast liczba uczniów szkół gimnazjalnych maleje (wyjątek stanowi 2013 r.) i w 2014 r. wynosiła 5391.

Wykres 3. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2010-2014¹⁵.

Analizując sytuację szkolnictwa ponadgimnazjalnego w Gminie Miasto Rzeszów należy zauważyć znaczny spadek absolwentów szkół zawodowych. W całym analizowanym okresie znaczącą rolę w kwestii szkół ponadgimnazjalnych odgrywają licea ogólnokształcące.

Wykres 4. Udział absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2010-2014¹⁵.

¹⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Ochrona zdrowia i opieka medyczna

Jedną z najbardziej istotnych usług społecznych świadczonych przez jednostki samorządu terytorialnego jest publiczna opieka zdrowotna, zapewnia ona bowiem poczucie bezpieczeństwa poprzez ochronę podstawowych wartości, jakimi są zdrowie i życie mieszkańców.

Tabela 1. Wybrane informacje na temat dostępności usług ochrony zdrowia i opieki medycznej w latach 2010-2014¹⁶.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Przychodnie	133	162	170	175	181
Apteki ogólnodostępne	83	80	85	92	95

Na przestrzeni lat 2010-2014 można zauważyć stały wzrost liczby przychodni oraz aptek ogólnodostępnych (wyjątek stanowi rok 2011, w którym liczba aptek uległa minimalnemu spadkowi). Na terenie Rzeszowa liczba przychodni w roku 2014 wynosiła 181, natomiast liczba aptek 95.

Sport

Na obszarze Rzeszowa zlokalizowanych jest w sumie 56 hal sportowych oraz przyszkolnych sal gimnastycznych. Na szczególną uwagę zasługuje przede wszystkim Regionalne Centrum Sportowo-Widowiskowe im. Jana Strzelczyka (Hala Podpromie). Najważniejszą przestrzenią w całym centrum miasta jest hala główna, która umożliwia organizację różnego rodzaju wydarzeń sportowych i widowiskowych o międzynarodowym standardzie. Dodatkowo obiekt dysponuje dwiema salami bocznymi: zachodnią (przystosowana do uprawiania sportów ogólnorozwojowych) oraz wschodnią (umożliwia rozgrywanie takich dyscyplin sportowych jak: koszykówka, siatkówka, piłka ręczna, tenis i badminton). Wśród innych dużych hal sportowych zlokalizowanych w Rzeszowie warto również wymienić: halę Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji (hala sportowa z małą salą treningową oraz zapleczem, która przystosowana jest do rozgrywek w siatkówkę i koszykówkę), halę Uniwersytetu Rzeszowskiego (hala sportowa z małą salą treningową, ścianką wspinaczkową i zapleczem, przystosowana do rozgrywek w siatkówkę i koszykówkę), halę przy Centrum Dydaktyczno-Sportowym Politechniki Rzeszowskiej (3 pełnowymiarowe areny do zespołowych gier sportowych, gabinet usprawnienia ruchowego, siłownia, ścianka wspinaczkowa) oraz halę sportową przy ZSO nr 2 w Rzeszowie (największa hala w mieście, 3 pełnowymiarowe boiska do koszykówki, siatkówki oraz piłki ręcznej, 7 dodatkowych sal, w tym sale lekcyjne i sale fitness, siłownia)¹⁷.

W Gminie Miasto Rzeszów znajdują się 2 duże stadiony piłkarskie (tj. Stadion Miejski oraz Stadion CWKS Resovia Rzeszów), a także 20 boisk sportowych (w tym 5 zespołów boisk sportowych ORLIK 2012). Stadion Miejski STAL w Rzeszowie posiada boisko główne oraz zespół dwóch boisk sportowych. Integralną częścią stadionu miejskiego jest tor żużlowy. Stadion CKWS Resovia Rzeszów dysponuje boiskiem głównym oraz zespołem boisk sportowych. Dodatkowo integralną częścią

¹⁶ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

¹⁷ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

obiektem jest stadion lekkoatletyczny. Na terenie Rzeszowa znajduje się także 5 basenów. Największym kompleksem rekreacji wodnej w mieście jest zespół basenów Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji. W skład kompleksu wchodzi kryta pływalnia wraz z zapleczem technicznym oraz zespół 3 basenów otwartych z zapleczem sanitarnym. Ponadto w mieście znajdują się 4 kryte pływalnie: Delfin, Muszelka, Karpik oraz kryta pływalnia przy ulicy Matuszczaka. Rzeszów charakteryzuje się bardzo dobrą dostępnością kortów tenisowych. W granicach administracyjnych Rzeszowa zlokalizowanych jest w sumie 31 kortów tenisowych (zarówno otwartych, jak również krytych) skupionych w 12 ośrodkach. Oprócz wymienionych powyżej obiektów sportowo-rekreacyjnych, na obszarze Rzeszowa znajdują się dodatkowo: 3 sztuczne lodowiska, 3 tory kartingowe, skatepark, dirtpark, snowpark, mini pole golfowe z 12 dołkami, 2 parki linowe oraz park trampolin Happy Jump, 2 ścianki wspinaczkowe, 3 korty do squasha, ośrodek sportów wodnych MARINA, 15 siłowni oraz 22 kluby fitness¹⁸.

Warto podkreślić, iż Rzeszów jest jednym z pierwszych miast w Polsce, które wprowadziły na swoim terenie system roweru miejskiego. Rzeszowski system roweru miejskiego obejmuje 20 stacji bazowych zlokalizowanych w różnych punktach w przestrzeni miasta, w których można wypożyczyć w sumie 100 rowerów. Ponadto w Rzeszowie funkcjonuje miasteczko ruchu drogowego usytuowane w pobliżu Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji, które stanowi doskonałe miejsce do nauki zasad ruchu drogowego¹⁹.

Zasoby zabytkowe

Najważniejszymi obiektami dziedzictwa kulturowego obrazującymi wielowiekową tradycję miasta Rzeszowa są: zespół urbanistyczny średniowiecznego i nowego miasta wpisany do rejestru zabytków Decyzją A-325 z dn. 30 stycznia 1969 r. z wydzielonymi zespołami architektoniczno-przestrzennymi obejmującymi zespół zamkowy Lubomirskich, Letni Pałacyku Lubomirskich, d. zespół OO. Pijarów wraz z kościołem p.w. Św. Krzyża, zespół OO. Bernardynów z Sanktuarium Matki Bożej Rzeszowskiej, kościół farny p.w. Św. Wojciecha i Stanisława, d. zespół OO. Reformatorów wraz z kościołem p.w. Matki Boskiej Królowej Polski, Stary Cmentarz wraz z d. kościołem p.w. Św. Trójcy, dawną synagogę Staro- i Nowomiejską, Rynek wraz z budynkiem Ratusza, kamienice mieszczańskie, wille, domy w ogrodach oraz budynki użyteczności publicznej. W zasobach zabytkowych Rzeszowa figurują ponadto d. zespoły dworsko-parkowe, zabytki techniki, liczne kapliczki, pomniki, rzeźby plenerowe oraz stanowiska archeologiczne

3.2. Sytuacja społeczna

Demografia

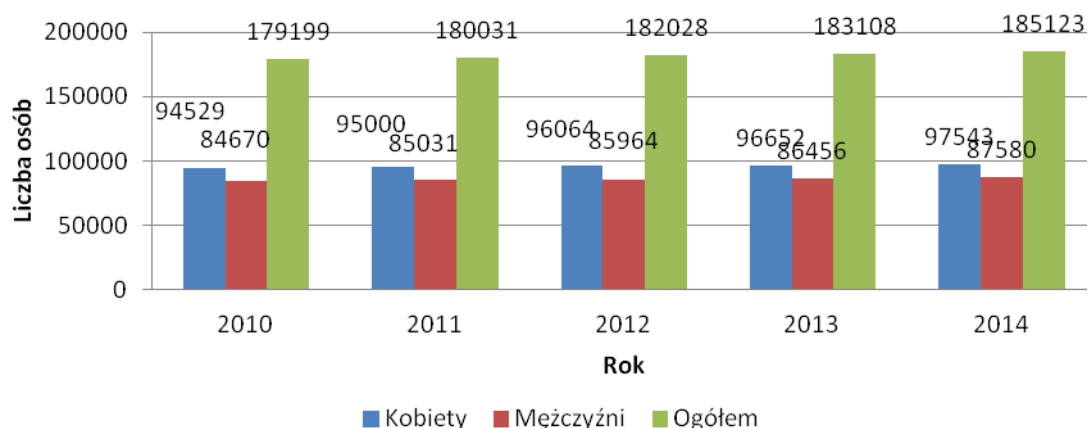
Według danych GUS na dzień 31 grudnia 2014 r. Gmina Miasto Rzeszów zamieszkiwało 185123 mieszkańców. Pod względem płci, niewielką przewagą stanowią kobiety – 52,7%. Od roku 2010

¹⁸ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

¹⁹ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

obserwuje się w Gminie Miasto Rzeszów stały wzrost ogólnej liczby mieszkańców (3,2%), podczas gdy dla Polski tendencja jest spadkowa (dla lat 2010-2014 spadek ten wyniósł 0,13%).

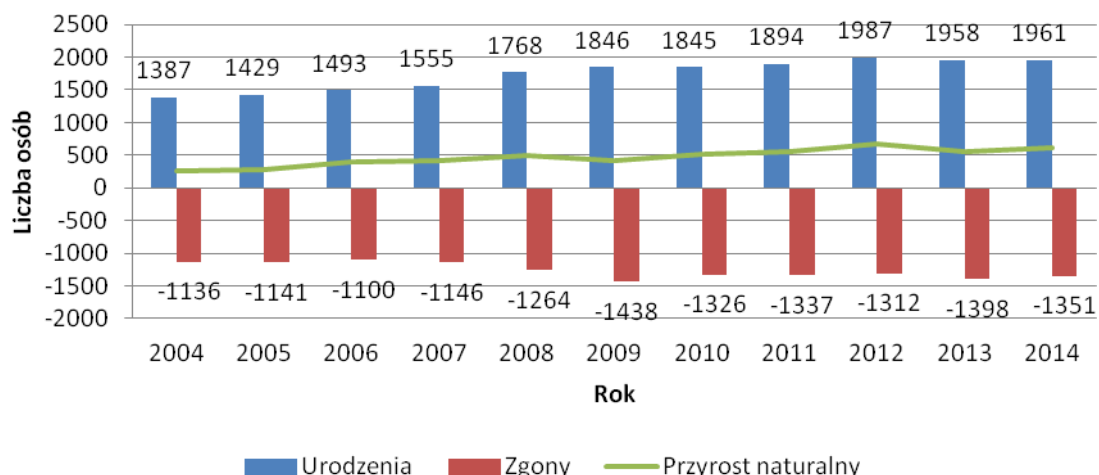
Rzeszów charakteryzuje się dużą koncentracją ludności – w roku 2014 wynosiła ona w mieście 1591 osób/km². Z powodu relatywnie dużej gęstości zaludnienia należy się spodziewać intensyfikacji zjawisk demograficznych i społecznych w mieście.

Wykres 5. Liczba ludności Gminy Miasto Rzeszów w latach 2010-2014 według faktycznego miejsca zamieszkania²⁰.

Przyrost naturalny

Wzrost ludności Gminy Miasto Rzeszów spowodowany jest dodatnim przyrostem naturalnym. Na przestrzeni lat 2004-2014 przyrost naturalny ulegał wahaniom, jednakże przyjmował on wartości dodatnie (średnia za lata 2010-2014 wyniosła 470).

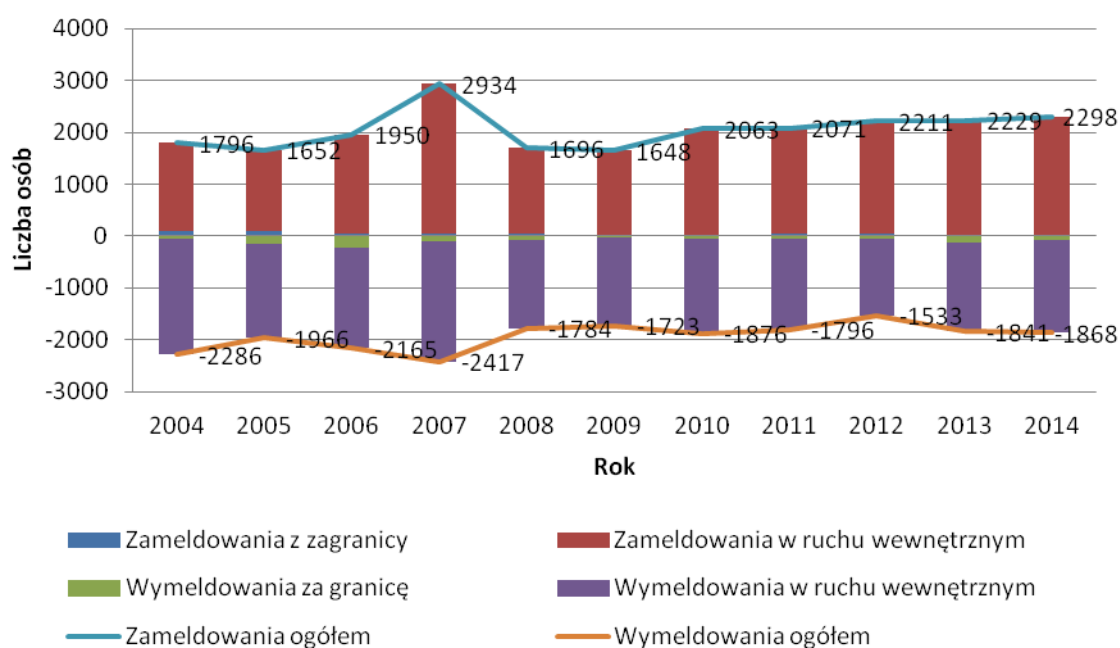

Wykres 6. Ruch naturalny ludności w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2004-2014²⁰.

²⁰ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Saldo migracji

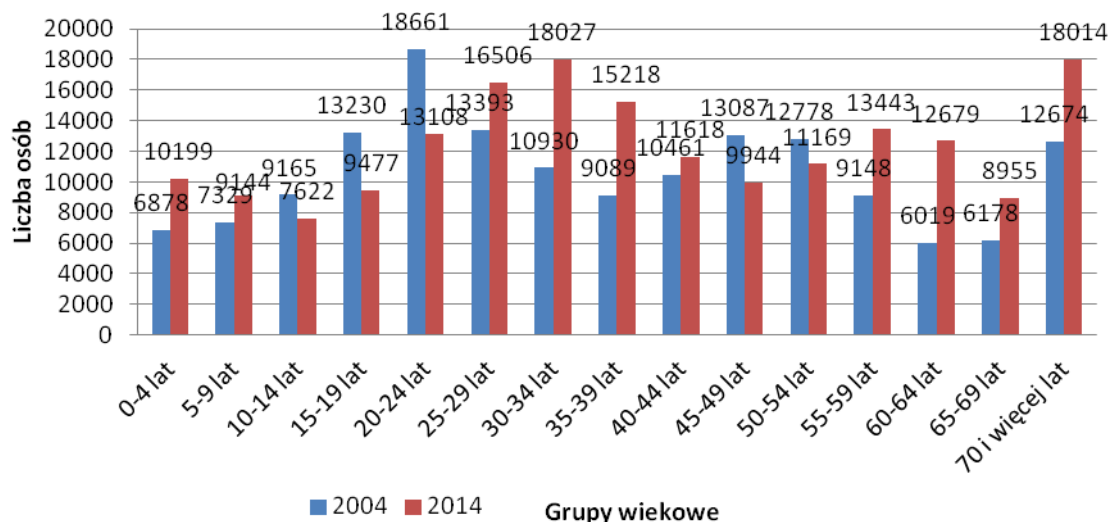
Saldo migracji w analizowanym okresie osiąga wartości dodatnie. Oznacza to, że więcej osób się zameldowuje, niż dokonuje wymeldowania (dla całego województwa podkarpackiego saldo migracji osiąga wartość ujemną). Rozpatrując jednak tylko migracje za granicę, to saldo na przestrzeni lat 2004-2014 przyjmuje wartość ujemną. Wymeldowania za granicę spowodowane są głównie emigracją zarobkową. W przypadku zameldowań i wymeldowań w ruchu wewnętrznym saldo przyjmuje wartości dodatnie.

Wykres 7. Liczba zameldowań i wymeldowań wraz z kierunkiem przemieszczeń w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2004-2014²¹.

W przeciągu lat 2010-2014 struktura ludności miasta wg poszczególnych grup wieku przyjęła charakter regresywny, cechujący się dużym udziałem osób starszych oraz małym udziałem dzieci i młodzieży. Pozytywny jest natomiast wzrost liczby dzieci do 4 lat w stosunku do roku 2004. Wiąże się to ze wzrostem zapotrzebowania na nowe żłobki i przedszkola.

²¹ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

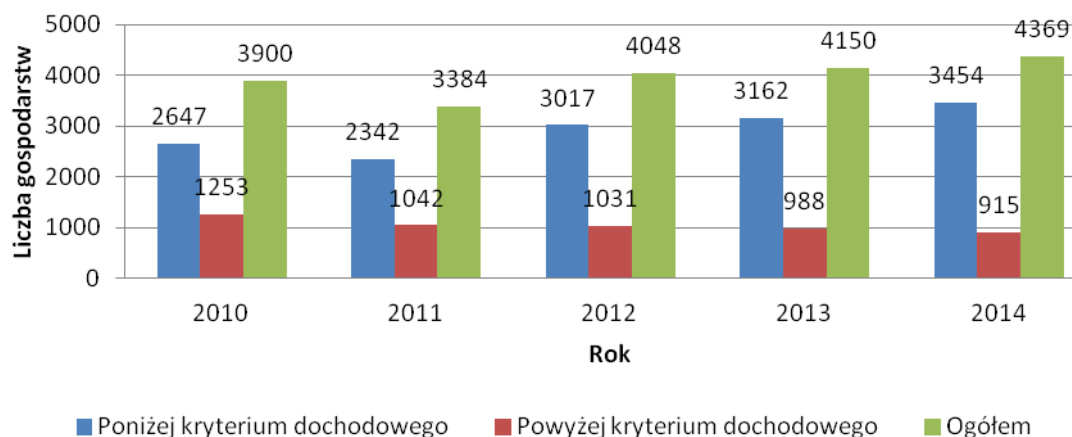
Wykres 8. Struktura ludności Gminy Miasto Rzeszów wg poszczególnych grup wieku w roku 2004 i 2014²².

Ponadto w ostatnich dziesięciu latach, w Gminie Miasto Rzeszów nastąpił wzrost liczby dzieci do 9 roku życia związany ze wzrostem urodzeń w ostatnich latach i spadek liczby młodzieży oraz ludzi młodych do 24 roku życia, związany z wcześniejszym spadkiem urodzeń oraz migracją. W strukturze wiekowej ludności miasta wyraźnie widoczny jest wyż demograficzny osób w wieku 70 i więcej lat. Jest to trend ogólnopolski świadczący o starzeniu się społeczeństwa.

Pomoc społeczna

W ostatnich latach w Gminie Miasto Rzeszów obserwuje się wzrost liczby gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej (spadek jedynie dla 2011 r.). W ramach tej tendencji podobnie zachowuje się liczba gospodarstw poniżej kryterium dochodowego, natomiast zmniejszeniu uległa liczba gospodarstw domowych powyżej kryterium dochodowego. W 2014 r. 4369 gospodarstw korzystało z pomocy społecznej.

²² GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Wykres 9. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2014²³.

Bardzo istotną rolę w systemie pomocy społecznej spełniają domy pomocy społecznej, będące placówkami świadczącymi usługi bytowe, pielęgnacyjno-opiekuńcze i edukacyjne na rzecz osób wymagających całodobowej opieki z powodu niepełnosprawności, choroby lub wieku, które nie mogą samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu. W Rzeszowie działają 4 domy pomocy społecznej:

- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Załęskiej 7a (dom pomocy społecznej dla osób przewlekle psychicznie chorych).
- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Powstańców Styczniowych 37 w Rzeszowie (dom pomocy społecznej dla osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie).
- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Powstańców Śląskich 4 w Rzeszowie (dom pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie).
- Dom Pomocy Społecznej przy ul. Sucharskiego 1 w Rzeszowie (dom pomocy społecznej dla osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie).

Wśród jednostek organizacyjnych systemu pomocy społecznej ważne miejsce zajmuje również środowiskowy dom samopomocy. Do zadań środowiskowego domu samopomocy należy świadczenie usług polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego oraz funkcjonowania w życiu społecznym. Działania realizowane przez środowiskowy dom samopomocy skierowane są w głównie do osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie. W Rzeszowie Środowiskowy Dom Samopomocy usytuowany jest przy ul. Ofiar Katynia 1. Działania tej placówki skierowane są do osób pełnoletnich z zaburzeniami psychicznymi lub też z niepełnosprawnością intelektualną, których stan zdrowia nie wymaga stałej hospitalizacji bądź opieki całodobowej.

Poza domami pomocy społecznej oraz środowiskowym domem samopomocy, na terenie Rzeszowa zlokalizowane są dwa ośrodki wsparcia: Ośrodek Wsparcia przy ul. Sucharskiego 1 oraz Ośrodek Wsparcia przy ul. Seniora 2. Ośrodki te zapewniają wsparcie dla osób wymagających pomocy

²³ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

w codziennym funkcjonowaniu. Głównym celem działalności tych jednostek jest przeciwdziałanie osamotnieniu, nieporadności i izolacji społecznej osób wymagających pomocy. Ośrodki wsparcia zlokalizowane na terenie miasta Rzeszowa przeznaczone są dla emerytów i rencistów oraz osób z zaburzeniami psychicznymi²⁴.

Ważną rolę w procesie rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych pełnią warsztaty terapii zajęciowej. Terapia zajęciowa realizowana w tego typu ośrodkach ma na celu umożliwienie uczestnikom zdobycia odpowiednich wiadomości oraz umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie. Na terenie Rzeszowa znajdują się: Warsztaty Terapii Zajęciowej przy ul. Załęskiej 7a oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej przy ul. Lubelskiej 13²⁵.

Z punktu widzenia aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych bardzo istotną rolę pełnią również zakłady aktywności zawodowej. Podmioty te zapewniają niezbędną rehabilitację zawodową, społeczną i zdrowotną względem osób niepełnosprawnych, które są niezdolne do podjęcia zatrudnienia na otwartym rynku pracy. Na terenie Rzeszowa zlokalizowane są: Zakład Aktywności Zawodowej Fundacji In Corpore, a także Zakład Aktywności Zawodowej Podkarpackiego Związku Organizatorów Zakładów Aktywności Zawodowej²⁶.

Ponadto w Rzeszowie znajduje się 15 zakładów pracy chronionej, 2 spółdzielnie inwalidów, a także Zespół Szkół Specjalnych (przy ul. Ofiar Katynia 1), który prowadzi nauczanie dla dzieci z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim, znacznym, umiarkowanym i lekkim, a także dzieci z autyzmem. W ramach zespołu szkół funkcjonują: Przedszkole Specjalne Nr 30, Szkoła Podstawowa Specjalna Nr 20, Gimnazjum Specjalne, Szkoła Zawodowa Specjalna oraz Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy i Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla dzieci i młodzieży w wieku od 3 do 25 lat.

W systemie usług pomocy społecznej bardzo ważne miejsce zajmują działania koncentrujące się na pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, ochronę rodzicielstwa, jak również opiekę i wychowanie dzieci oraz młodzieży. Jedną z wielu instytucji podejmujących pracę na rzecz dziecka i rodziny jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, realizujący zadania mające na celu poprawę funkcjonowania rodziny, zapobieganie oraz przeciwdziałanie różnym sytuacjom kryzysowym i dysfunkcyjności rodzin. Różnego rodzaju formy pomocy na rzecz osób i rodzin znajdujących się w trudnej, a niejednokrotnie kryzysowej sytuacji życiowej, podejmowane są przez instytucje samorządowe różnego szczebla oraz organizacje pozarządowe. Podejmują one interdyscyplinarne działania względem osób oraz rodzin będących w stanie kryzysu, których celem jest przywrócenie równowagi psychicznej, a także umiejętności samodzielnego radzenia. W Rzeszowie, w strukturach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, funkcjonuje Ośrodek Poradnictwa Specjalistycznego i Interwencji Kryzysowej (przy ul. Skubisza 4). Ośrodek ten zapewnia m.in. pomoc psychologiczną w formie konsultacji indywidualnych i grup wsparcia, socjoterapię dla

---

²⁴ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

²⁵ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r..

²⁶ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

dzieci oraz poradnictwo prawne, pedagogiczne oraz socjalne, a także miejsca całodobowego pobytu dla osób doświadczających przemocy domowej. W systemie usług pomocy społecznej istotną rolę spełniają także placówki opiekuńczo-wychowawcze, które są jednostkami zapewniającymi opiekę i wychowanie dzieciom oraz młodzieży pozbawionym całkowicie bądź częściowo opieki rodziców oraz dzieciom niedostosowanym społecznie²⁷.

Na terenie Rzeszowa zlokalizowane są:

- Dom dla Dzieci „MIESZKO” przy ul. Nizinnej 30/2.
- Dom dla Dzieci „DOBRAWA” przy ul. Nizinnej 30/1.
- Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. dr Henryka Hanasiewicza przy ul. Unii Lubelskiej 4.

Dodatkowo w Rzeszowie zlokalizowane są 4 spółdzielnie socjalne oraz Centrum Integracji Społecznej przy Rzeszowskim Towarzystwie Pomocy im. św. Brata Alberta przy ul. Jana Styki 21. Głównym celem działania Centrów Integracji Społecznej jest reintegracja społeczna oraz zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym poprzez kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych, kształcenie umiejętności zawodowych oraz przyuczanie do zawodu, nauka planowania życia i zaspokajania potrzeb własnymi staraniami, a także kształcenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami finansowymi²⁸.

Bardzo ważne miejsce w systemie usług pomocy społecznej zajmuje działalność Caritas Diecezji Rzeszowskiej, który podejmuje szereg różnorodnych inicjatyw pomocowych na rzecz osób i grup społecznych znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej bądź też zagrożonych marginalizacją oraz wykluczeniem społecznym. Na terenie miasta Rzeszowa Caritas Diecezji Rzeszowskiej prowadzi Diecezjalne Centrum dla Osób Niepełnosprawnych, Dom Samotnej Matki, Okno Życia oraz, wspólnie z Rzeszowskim Towarzystwem Pomocy im. św. Brata Alberta, największą w regionie kuchnię dla ubogich (mieści się w Centrum Charytatywnym przy ul. Jana Styki 21)²⁹.

Nie licząc jednostek samorządu terytorialnego oraz kościelnych osób prawnych, działania względem osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej podejmowane są również przez organizacje pozarządowe. Przede wszystkim należy podkreślić dużą aktywność Rzeszowskiego Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta. Towarzystwo to prowadzi w Rzeszowie schronisko dla bezdomnych mężczyzn, hostel dla bezdomnych mężczyzn, łaźnię dla osób bezdomnych i ubogich oraz wspomnianą wyżej kuchnię dla ubogich. Następną organizacją pozarządową aktywnie działającą na polu niesienia pomocy potrzebującym jest Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Rzeszowie. Stowarzyszenie działa na rzecz wyrównywania szans osób z upośledzeniem umysłowym oraz prowadzenia ich ku aktywnej partycypacji w życiu społecznym. Dzięki działalności Stowarzyszenia na terenie Rzeszowa funkcjonuje Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy, Ośrodek Wczesnej Interwencji oraz niepubliczne przedszkole przeznaczone dla dzieci z autyzmem. Pokażnym zaangażowaniem w niesienie pomocy potrzebującym cechuje się również

---

²⁷ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

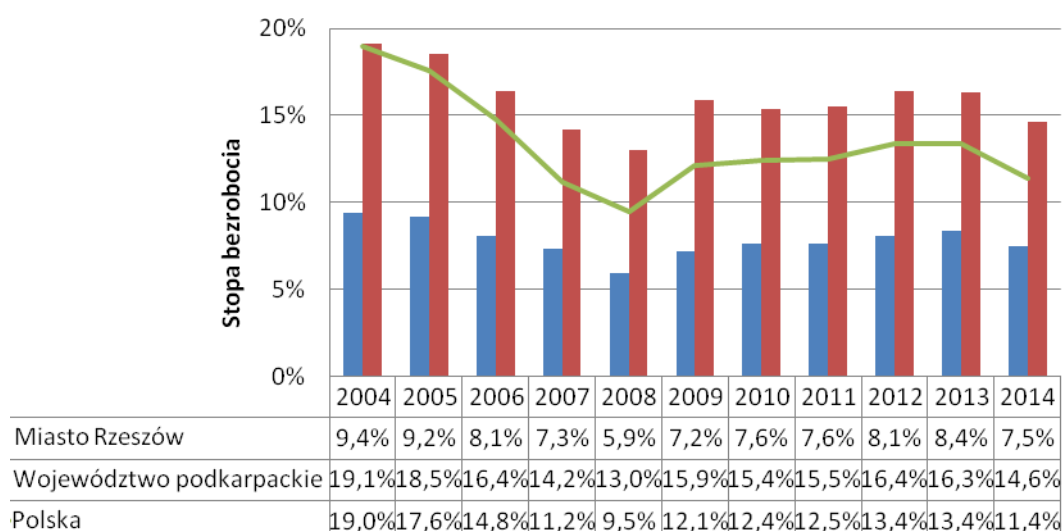
²⁸ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

²⁹ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

Fundacja Pomocy Młodzieży im. Jana Pawła II „WZRASTANIE”. Fundacja prowadzi na terenie miasta Rzeszowa dwie świetlice profilaktyczno-wychowawcze, ponadto organizuje dla swoich wychowanków różnorodne formy wypoczynku (np. kolonie i półkolonie, zimowiska, wycieczki, rajdy dla młodzieży itp.) oraz spotkania integracyjne (np. wigilie, mikołajki i andrzejkki) ³⁰.

Bezrobocie

Stopa bezrobocia w latach 2004-2014 ulegała wahaniom. Najwyższa stopa bezrobocia w analizowanym okresie odnotowana była w roku 2004 i wynosiła ona dla Gminy Miasto Rzeszów 9,4%, po czym następował jej sukcesywny spadek do roku 2008 (5,9%), a następnie ponowny wzrost i spadek w roku 2014 do poziomu 7,5%. Poziom ten jest niższy niż dla województwa podkarpackiego (14,6%) oraz Polski (11,4%).

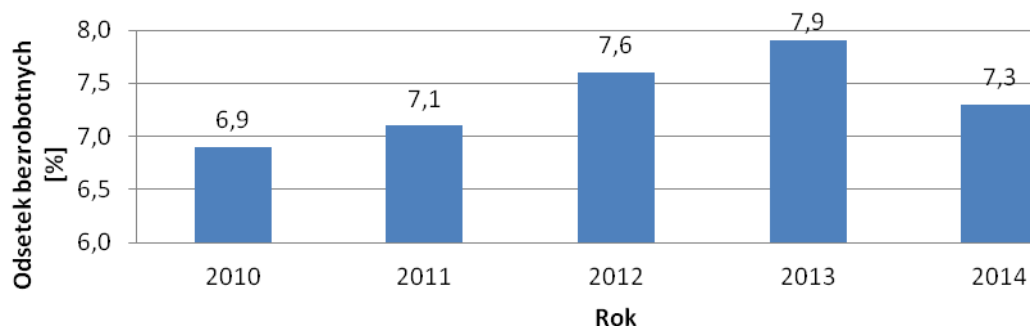

Wykres 10. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2004-2014 ³¹.

Stan ten potwierdza również analiza wskaźnika udziału osób bezrobotnych względem liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym, który dla Gminy Miasto Rzeszów w 2014 r. wyniósł 7,3%.

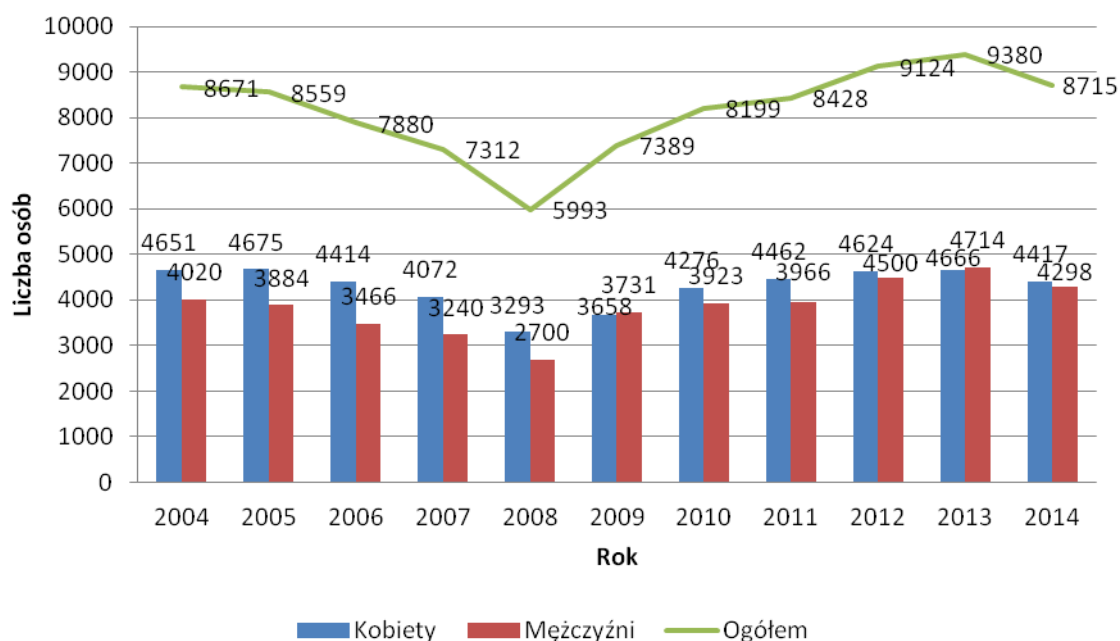
³⁰ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

³¹ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Wykres 11. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Miasto Rzeszów ³².

W 2014 r. w Gminie Miasto Rzeszów 8715 osób pozostawało bez pracy. Wśród bezrobotnych większość stanowią kobiety (50,7%). Analizując dane za ostatnie 10 lat, do 2008 r. rysował się trend spadkowy w liczbie osób pozostających bez pracy, po czym następował wzrost i ponowny spadek w 2014 r. Trend ten jednak w dużej mierze może być pozorny, ponieważ część osób pozostających bez pracy nie była nigdy zarejestrowana lub wyrejestrowała się z listy osób bezrobotnych.

Wykres 12. Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Miasto Rzeszów w podziale na płeć w latach 2004-2014 ³³.

³² GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

³³ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Kultura

Oferta kulturalna danej Gminy posiada bardzo ważne znaczenie w kształtowaniu warunków życia mieszkańców (stwarza bowiem im możliwości spędzania czasu wolnego oraz umożliwia rozwijanie pasji i zainteresowań), jak również istotnie wpływa na atrakcyjność określonych obszarów (bogata oraz zróżnicowana oferta kulturalna jest czynnikiem przyciągającym mieszkańców innych miejscowości). W Rzeszowie odbywają się szeroko rozpoznawane cykliczne wydarzenia kulturalne o znaczeniu nie tylko regionalnym, ale również ogólnokrajowym i międzynarodowym. Wśród najważniejszych wydarzeń kulturalnych należy wymienić przede wszystkim: Światowy Festiwal Polonijnych Zespołów Folklorystycznych, Carpathia Festival oraz festiwal Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury³⁴.

Bezpieczeństwo publiczne

Przestępczość

Poczucie bezpieczeństwa jest jedną z najbardziej podstawowych potrzeb ludzkich. Równocześnie jednym z celów działań rewitalizacyjnych jest poprawa poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wynosi dla Rzeszowa 0,81.

Przemoc w rodzinie

Jedną z form przestępczości jest przemoc w rodzinie. W Gminie Miasto Rzeszów w roku 2015 założono łącznie 305 Niebieskich Kart.

3.3. Warunki gospodarcze

Przedsiębiorczość

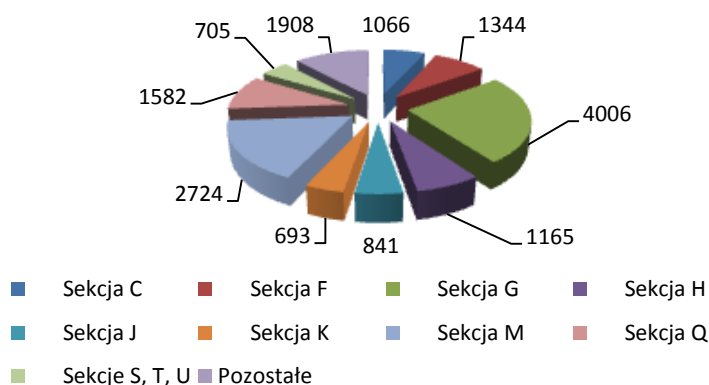
W ocenie stanu danego obszaru kluczowa jest analiza poziomu przedsiębiorczości. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy najczęściej od kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale także od warunków danego regionu oraz od wsparcia władz gminnych w sferze rozwoju lokalnej przedsiębiorczości.

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w Gminie Miasto Rzeszów w 2014 r. zarejestrowanych było 24 833 podmiotów gospodarczych, z czego 24 266 (czyli 97,7%) stanowiły podmioty prywatne.

W sektorze prywatnym przeważającą większość stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (16034 podmiotów).

---

³⁴ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r..

Wykres 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Gminie Miasto Rzeszów wg Sekcji PKD 2007, stan na rok 2014³⁵.

Objaśnienia:	
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	Sekcja J – Informacja i komunikacja
Sekcja F – Budownictwo	Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
Sekcja S, T, U – Pozostała działalność usługowa, gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników, organizacje i zespoły eksterytorialne	

Ponad jedna czwarta podmiotów prowadzi działalność związaną z handlem i naprawami. Kolejną grupą są podmioty z branży działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej. Wśród podmiotów gospodarczych przeważają mikro-przedsiębiorstwa, które w sumie stanowiły w 2014 r. 95,8% wszystkich zarejestrowanych podmiotów. W Gminie Miasto Rzeszów wartość wskaźnika przedsiębiorczości w roku 2014 wyniosła 134 podmiotów/1000 mieszkańców. Wskaźnik przedsiębiorczości jest tym samym wyższy niż średnia dla województwa podkarpackiego, która wyniosła 76 podmiotów/1000 mieszkańców.

Wskaźnikiem, który pozwala uchwycić poziom przedsiębiorczości mieszkańców jest liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, co przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym³⁶.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym	12,8	12,8	13,1	13,5	13,5

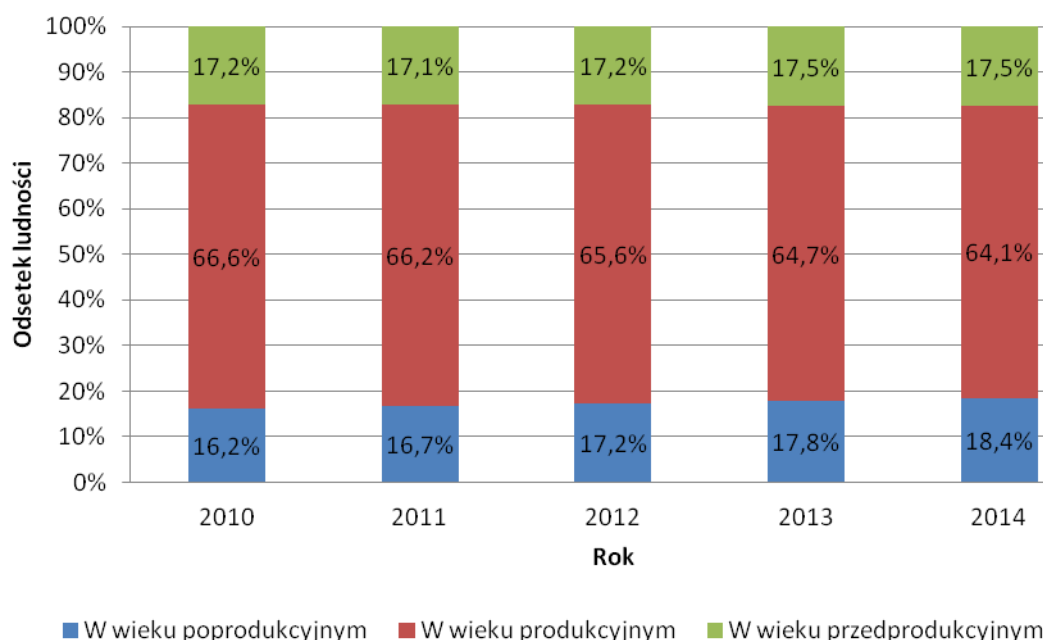
³⁵ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

³⁶ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Na przestrzeni lat 2010-2014 zauważalny jest stały wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2014 r. wskaźnik ten przyjmował wartość równą 13,5, tym samym kształtując się powyżej średniej dla kraju (12,2) oraz powyżej średniej dla województwa podkarpackiego (9,0).

Obciążenie demograficzne

Biorąc pod uwagę obciążenie osób w wieku produkcyjnym osobami w wieku nieprodukcyjnym, w Gminie Miasto Rzeszów na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 36 osób w wieku nieprodukcyjnym. W roku 2014 w strukturze ekonomicznej ludności najliczniejszą grupę (64,1%) stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Liczba osób w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2010-2014 wykazuje jednak tendencję malejącą. Dla ludności w wieku przedprodukcyjnym, z uwagi na różne wartości w kolejnych latach, trudno określić trend, natomiast obserwuje się wyraźny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym, co wskazuje na zjawisko tzw. „starości demograficznej”.

Wykres 14. Ludność Gminy Miasto Rzeszów wg ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2014³⁷.

3.4. Infrastruktura techniczna

Media

Analizując stan infrastruktury technicznej Gminy Miasto Rzeszów należy stwierdzić, że na przestrzeni ostatnich lat uległa ona poprawie. Wskaźniki zwodociągowania, skanalizowania oraz sieci gazowej miasta stale wzrastają. Łączna długość czynnej sieci wodociągowej w 2014 r. wynosiła 536,9 km, sieci kanalizacyjnej 651,5 km, a sieci gazowej 662,8 km.

³⁷ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Łączna liczba odbiorców sieci wodociągowej w mieście wynosiła w 2014 r. 180839 osób. Z instalacji korzysta 97,7% ogółu ludności miasta. Zużycie wody ogółem na 1 mieszkańca wyniosła 38,9 m³.

Tabela 3. Wskaźniki sieci wodociągowej w Gminie Miasto Rzeszów³⁷.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	497,0	511,8	528,3	532,6	536,9
Ludność korzystająca z sieci [os.]	164541	165305	167155	171827	180839
Zużycie wody ogółem na 1 mieszkańca [m ³]	38,6	40,0	39,5	38,9	38,9

Według GUS z sieci kanalizacyjnej na koniec 2014 r. korzystało 175406 osób, czyli 94,8% mieszkańców miasta. Ilość ścieków odprowadzonych wyniosła 9403,0 dam³.

Tabela 4. Wskaźniki sieci kanalizacyjnej w Gminie Miasto Rzeszów³⁸.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	533,6	542,6	580,8	584,7	651,5
Ludność korzystająca z sieci [os.]	158645	159482	161313	169054	175406
Ścieki odprowadzone [dam ³]	9262	8935	9203	9358,0	9403,0

Gaz sieciowy w 2014 r. dostarczany był do 62873 gospodarstw domowych, a z sieci gazowej korzystało 92,1% mieszkańców Gminy Miasto Rzeszów. Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań wyniosło 19547,4 tys. m³.

Tabela 5. Wskaźniki sieci gazowej w Gminie Miasto Rzeszów³⁸.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Długość czynnej sieci gazowej [km]	608,0	619,8	637,2	652,0	662,8
Odbiorcy gazu [gosp.]	59167	60768	61764	62712	62873
Zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań [tys. m ³]	15038,7	19650,5	20597,4	21679,7	19547,4

Mieszkalnictwo

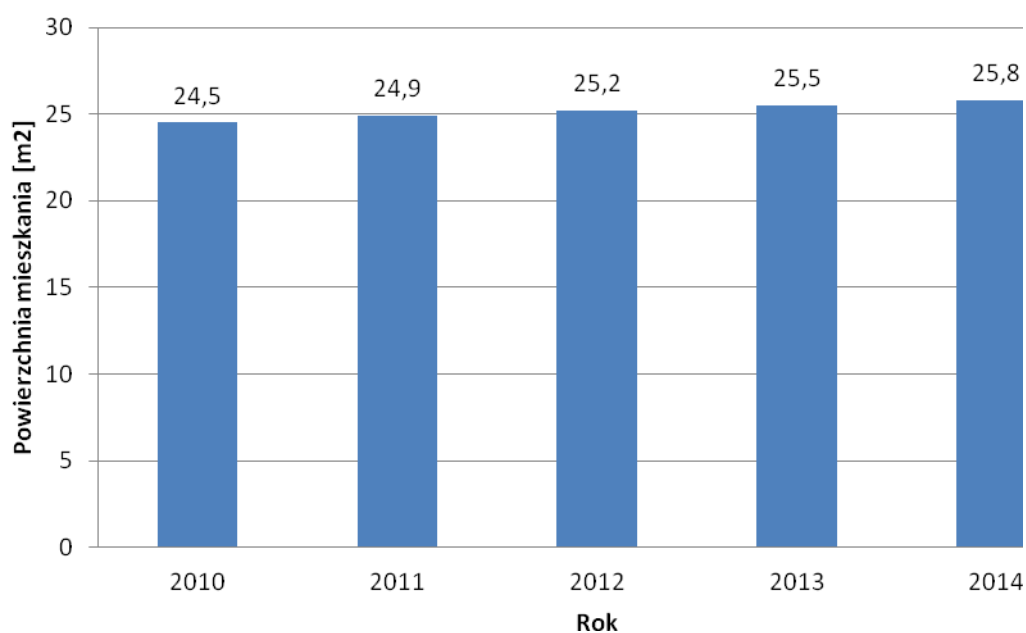
W przeciągu lat 2010-2014 liczba budynków mieszkalnych (a co za tym idzie mieszkań) w Gminie Miasto Rzeszów wzrosła o 11% i w 2014 r. wyniosła 18502 budynków. Podobnie sytuacja przedstawia się w przypadku izb, których liczba również stale wzrasta i w roku 2014 wyniosła 265 968. Statystycznie wzrosła również średnia wielkość mieszkania, która w roku 2014 wyniosła 67 m².

Tabela 6. Wskaźniki zasobów mieszkaniowych w Gminie Miasto Rzeszów³⁸.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
Liczba budynków mieszkalnych w mieście	16625	17570	17808	18124	18502
Liczba mieszkań	65657	67104	68588	69804	71400
Izby	246303	251236	256121	260357	265968
Średnia powierzchnia użytkowa mieszkania [m ²]	66,8	66,8	66,8	66,9	67,0

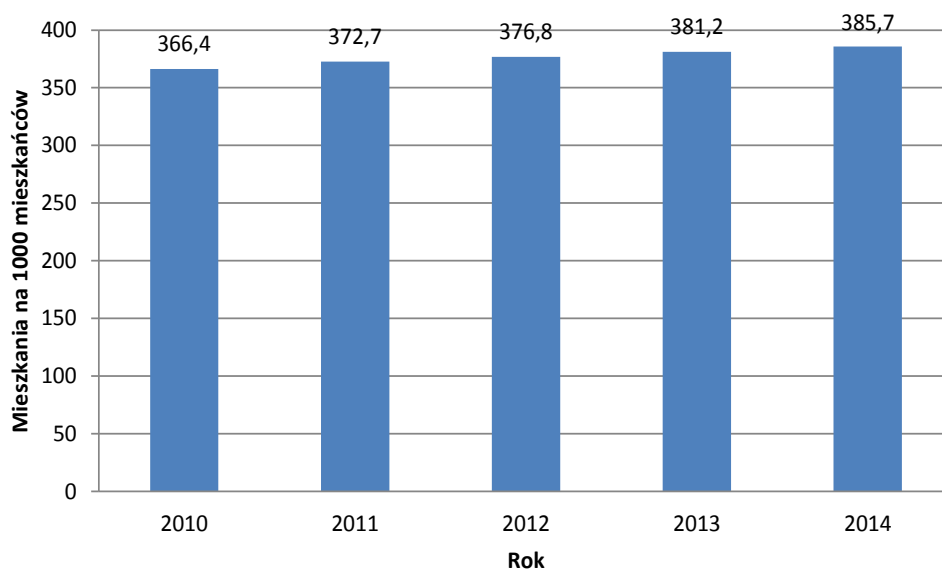
Przeciętna powierzchnia mieszkania na osobę na przestrzeni lat 2010-2014 stale wzrasta i w 2014 r. wyniosła 25,8 m².

³⁸ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

Wykres 15. Przeciętna powierzchnia mieszkania na osobę w Gminie Miasto Rzeszów ³⁹.

Kolejnym pozytywnym trendem jest wzrost wskaźnika liczby mieszkań na 1000 mieszkańców, który w 2014 r. wynosił ok. 386/1000 mieszkańców (wzrost od 2010 r. o 5,3%).

Wykres 16. Mieszkania w Gminie Miasto Rzeszów na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014 ³⁹.

³⁹ GUS, Bank Danych Lokalnych, 2016 r., <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/temat>.

3.5. Jakość środowiska

Powietrze

Pod względem jakości powietrza w Gminie Miasto Rzeszów w 2014 r. zanotowano jedynie przekroczenia średniego dla roku poziomu docelowego benzo(a)pirenu. Jednakże w latach wcześniejszych, jak i w roku 2015 wystąpiły przekroczenia średniego dobowego poziomu dopuszczalnego pyłu PM10, przekroczenie średniego dla roku poziomu dopuszczalnego pyłu PM2,5 (brak przekroczenia w latach 2013-2015) oraz przekroczenie średniego dla roku poziomu docelowego benzo(a)pirenu. W dniu 29 grudnia 2016 r. Sejmik Województwa Podkarpackiego przyjął uchwałę Nr XXX/543/16 „Aktualizację Programu Ochrony Powietrza dla strefy miasto Rzeszów”, z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomów dopuszczalnych pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych⁴⁰.

Gmina Miasto Rzeszów posiada dokumenty mające na celu walkę z niezadowalającą jakością powietrza. Jednym z nich jest przyjęty uchwałą Nr XVI/321/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r. Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. PGN jest dokumentem strategicznym wyznaczającym główne cele i kierunki działań w zakresie poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń, w tym również gazów cieplarnianych. Zakres tematyczny Planu odnosi się do działań zarówno inwestycyjnych, jak i nieinwestycyjnych w sektorze mieszkalnictwa indywidualnego, budownictwa publicznego - gmin, gospodarki przestrzennej, zaopatrzenia w ciepło i energię, transportu prywatnego i publicznego. Zaproponowane w PGN działania powinny przynieść gminie efekt ekologiczny w postaci ograniczenia emisji substancji do powietrza oraz redukcji zużycia energii finalnej.

Program ograniczania niskiej emisji dla Miasta Rzeszowa, przyjęty uchwałą Nr XI/194/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 26 maja 2015 r. to dokument, którego podstawą do opracowania była uchwała Nr XLII/804/10 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów” zmieniona uchwałą Nr XL/802/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 listopada 2013 r., a także uchwała Nr XXXIII/609/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu” wraz z Planem Działań Krótkoterminowych. Celem PONE jest określenie planu działań w zakresie obniżenia poziomu niskiej emisji spowodowanej spalaniem paliw w indywidualnych źródłach ciepła, którego realizacja przyczyni się do poprawy jakości powietrza, a tym samym jakości życia i zdrowia mieszkańców.

⁴⁰ Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych, 2016 r., <http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/informacja-o-srodowisku/ochrona-powietrza/2710-aktual-pop-rzeszow-pyl>.

Hałas

Zgodnie z Mapą Akustyczną Miasta Rzeszowa głównym źródłem hałasu, kształtującym klimat akustyczny na terenie miasta, jest hałas drogowy, który generuje największą liczbę przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu. Hałas pochodzenia kolejowego oraz przemysłowego i lotniczego stanowią drugorzędne źródła, które praktycznie nie generują przekroczeń, a ich zakres oddziaływania ogranicza się do ich bezpośredniego otoczenia. Szacunkowa liczba mieszkańców oraz lokali mieszkalnych eksponowanych na długookresowy hałas pochodzący od ruchu kołowego oceniany wskaźnikiem LDWN wyższym niż 55 dB wyniosła 89500, co stanowi ok. 50% ludności zamieszkałej w Rzeszowie. W przypadku średniego poziomu dźwięku w nocy (LN) w wysokości 50 dB wartości te wynoszą 41400 mieszkańców (ok. 25% ludności). Należy zaznaczyć, iż w odniesieniu do wartości dopuszczalnych liczba ludności narażonej na ponadnormatywny hałas określony wskaźnikiem LDWN wynosi ok. 12%, zaś w przypadku wskaźnika LN – ok. 4% ludności zamieszkałej w Rzeszowie⁴¹.

---

⁴¹ Lemitor Ochrona Środowiska Sp. z o.o., Mapa akustyczna Miasta Rzeszowa, 2011 r., <http://sr.erzeszow.pl/MA/layout/Main.aspx?>

4. Diagnoza społeczno-gospodarcza

4.1. Metodyka diagnozy

Diagnoza zjawisk kryzysowych miała na celu wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Metodyka została stworzona z wykorzystaniem założeń zawartych w „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020” Ministerstwa Rozwoju (zwanych dalej Wytycznymi) oraz „Instrukcji przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020” (zwanej dalej Instrukcją).

Zarówno Wytyczne jak i Instrukcja wskazują jedynie założenia o jakie powinna zostać oparta diagnoza nie wyznaczając jej sztywnych ram, dlatego zastosowana metodyka musi zostać dostosowana do uwarunkowań panujących na terenie analizowanej gminy.

Przyjętą diagnozę można podzielić na kilka etapów, które zostaną scharakteryzowane poniżej:

- ocena jakościowa obszaru oraz możliwości zbierania danych,
- zbieranie danych oraz agregacja do obszarów,
- przygotowanie oraz analiza danych,
- naniesienie danych na mapy,
- nałożenie (sumowanie) problemów,
- porównanie otrzymanych wyników z wartościami referencyjnymi IZ,
- podsumowanie wyników analiz.

Ocena jakościowa obszaru oraz możliwości zbierania danych

Pierwszym krokiem przygotowującym do etapu zbierania danych była analiza uwarunkowań miasta, w tym Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rzeszowa⁴². Kluczowym na tym etapie było wyodrębnienie stref, które w naturalny sposób dzielą Miasto, zwrócenie uwagi na tereny mieszkaniowe, obszary niezamieszkałe oraz drogi przecinające kilka potencjalnych obszarów. Dane zbierano i analizowano w podziale na obszary, które są tożsame z granicami osiedli Gminy Miasto Rzeszów, zgodnymi z uchwałą Rady Miasta Rzeszowa z dnia 29 stycznia 2013 r.⁴³.

Zbieranie danych oraz agregacja danych do podobszarów

Po wykonaniu wstępnej oceny przystąpiono do zebrania danych. Niezwykle istotny na tym etapie był udział oraz zaangażowanie Koordynatorów rewitalizacji po stronie Urzędu Miasta oraz poszczególnych jego Wydziałów, które były głównym źródłem danych oraz informacji. Dodatkowo dane pozyskiwano od jednostek budżetowych Miasta, jednostek administracji zespolonej i spółek komunalnych oraz Powiatowego Urzędu Pracy, Państwowej Komisji Wyborczej, a także z nadrzędnych dokumentów strategicznych oraz Systemu Informacji Przestrzennej. Dane objęte

⁴² Uchwała Nr XXXVII/113/2000 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 4 lipca 2000 r. w sprawie uchwalenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rzeszowa ze zmianami.

⁴³ Uchwała Nr XLVI/897/2013 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie granic osiedli miasta Rzeszowa.

ochroną danych osobowych, zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych⁴⁴ zbierano w formie zagregowanej do osiedli lub ulic.

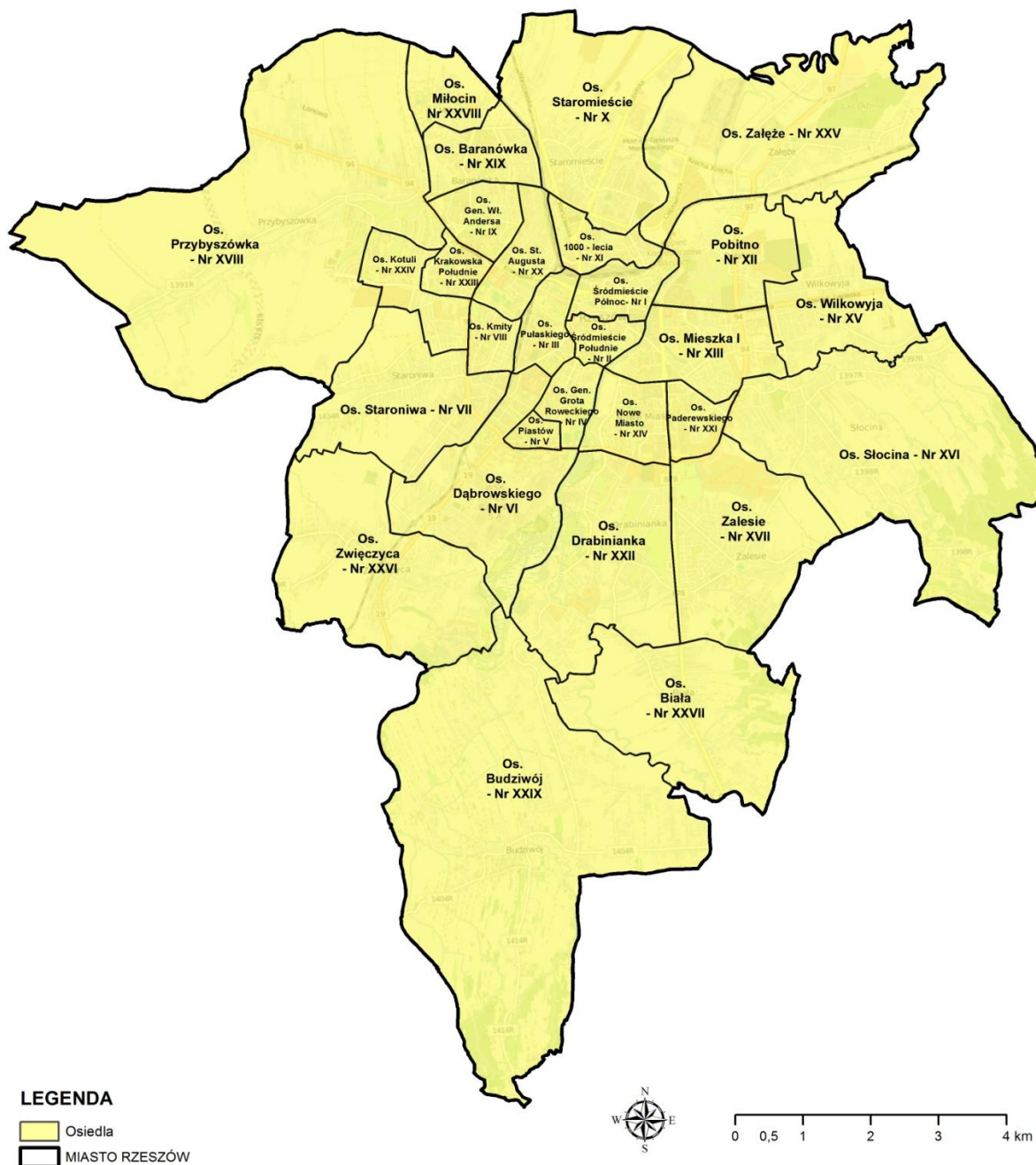
Obszary poddane analizie to:

1. Osiedle Nr I – Śródmieście – Północ,
2. Osiedle Nr II – Śródmieście – Południe,
3. Osiedle Nr III – Pułaskiego,
4. Osiedle Nr IV – Generała Grota Roweckiego,
5. Osiedle Nr V – Piastów,
6. Osiedle Nr VI – Dąbrowskiego,
7. Osiedle Nr VII – Staroniwa,
8. Osiedle Nr VIII – Kmity,
9. Osiedle Nr IX – Generała Władysława Andersa,
10. Osiedle Nr X – Staromieście,
11. Osiedle Nr XI – 1000-lecia,
12. Osiedle Nr XII – Pobitno,
13. Osiedle Nr XIII – Mieszka I,
14. Osiedle Nr XIV – Nowe Miasto,
15. Osiedle Nr XV – Wilkowyja,
16. Osiedle Nr XVI – Słocina,
17. Osiedle Nr XVII – Zalesie,
18. Osiedle Nr XVIII – Przybyszówka,
19. Osiedle Nr XIX – Baranówka,
20. Osiedle Nr XX – Króla Stanisława Augusta,
21. Osiedle Nr XXI – Paderewskiego,
22. Osiedle Nr XXII – Drabinianka,
23. Osiedle Nr XXIII – Krakowska-Południe,
24. Osiedle Nr XXIV – Franciszka Kotuli,
25. Osiedle Nr XXV – Załęże,
26. Osiedle Nr XXVI – Zwiężczyca,
27. Osiedle Nr XXVII – Biała,
28. Osiedle Nr XXVIII – Miłocin,
29. Osiedle Nr XXIX – Budziwój.

Podział miasta na osiedla, które stanowiły analizowane strefy, prezentuje poniższa mapa.

---

⁴⁴ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922).

Rysunek 2. Podział Gminy Miasto Rzeszów na osiedla.

Przygotowanie oraz analiza danych

Z uwagi na nierówną liczbę mieszkańców poszczególnych podobszarów oraz różne uwarunkowania przestrzenne konieczne było przeliczenie większości danych na wskaźniki względne.

Wykorzystano dwa wskaźniki:

1. Wielkość zjawiska w przeliczeniu na 100 mieszkańców.
2. Wskaźnika koncentracji – wyrażany jako stosunek nagromadzenia problemów w analizowanym obszarze, w stosunku do całego miasta – [liczba obserwacji zjawiska w podobszarze / liczba mieszkańców podobszaru] / [liczba obserwacji zjawiska w mieście / liczba mieszkańców miasta].

Do oceny każdego wskaźnika pod względem występowania stanu kryzysowego wykorzystano metodę skalowania problemów tj. nadawania im wartości od 0 do 4. Wartość 0 otrzymały wskaźniki, które są korzystniejsze niż średnia dla miasta. W zależności od wskaźnika oznacza to wartość większą lub mniejszą od średniej. Następne skale przypisano kolejno:

- wartości do +/- 25% od średniej – skala problemu 1,
- wartości od +/- 25% do 50% – skala problemu 2,
- wartości +/- 50% do 75% – skala problemu 3,
- wartości +/- 75% i więcej – skala problemu 4.

Szereg istotnych danych, tak aby zwiększyć użyteczność dokumentu oraz przedstawić problem z różnego punktu widzenia, zaprezentowano w postaci kilku wskaźników. Wskaźniki te przydzielono do kategorii pomocniczych na podstawie, których obliczono wartość średnią. Krok ten miał na celu uniknięcie sytuacji, w której jedno zjawisko analizowane na kilka sposobów potęguje wynik końcowy, tym samym zaburzając prawdziwość analizy. Tabela poniżej przedstawia agregację wskaźników do kategorii. Podział ten jest podziałem pomocniczym, nie wpływa on na same wskaźniki, a jedynie na wynik końcowy, dlatego też oceniając wskaźnik nie należy przykładać wagi do jego przynależności do kategorii pomocniczej, a jedynie do sfery, zgodnie z podziałem wprowadzonym przez Wytyczne Ministerstwa Rozwoju, które również znalazły się we wspomnianej tabeli.

Tabela 7. Zestawienie wskaźników wraz z ich przynależnością do kategorii pomocniczej oraz sfery ⁴⁵.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Kategoria pomocnicza	Sfera
1.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	Pomoc społeczna	Społeczna
2.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na alkoholizm		
3.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę		
4.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na ubóstwo		
5.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na bezradność		
6.	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami pomocy społecznej	Bezrobocie	
7.	Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ilości ludzi bezrobotnych ogółem		
8.	Ludność bezrobotna w stosunku do ilości ludzi w wieku produkcyjnym		
9.	Bezrobotni do 34 roku życia w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem		
10.	Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	Demografia	
11.	Mediana wieku		
12.	Saldo migracji		
13.	Przyrost naturalny		

⁴⁵ Opracowanie własne w oparciu o Wytyczne Ministerstwa Rozwoju i Instytucji Zarządzającej.

Lp.	Nazwa wskaźnika	Kategoria pomocnicza	Sfera
14.	Procedura „Niebieskie Karty”	Bezpieczeństwo	
15.	Przestępczość		
16.	Wynik egzaminu gimnazjalnego	Edukacja	
17.	Wynik egzaminu po 6 klasie szkoły podstawowej		
18.	Frekwencja w wyborach samorządowych	Udział w życiu publicznym	
19.	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach		
20.	Obciążenie demograficzne	Obciążenie demograficzne	Gospodarcza
21.	Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych	Podmioty gospodarcze	
22.	Liczba wszystkich podmiotów gospodarczych		
23.	Liczba nowych podmiotów gospodarczych		
24.	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	Wiek budynków	Techniczna
25.	Liczba lokali socjalnych na 100 osób	Infrastruktura społeczna	Przestrzenno-funkcjonalna
26.	Ilość obiektów sportowych na 100 osób		
27.	Ilość podmiotów leczniczych na 100 osób		
28.	Ilość miejsc w żłobkach na 100 dzieci do 3 roku życia		
29.	Liczba obiektów zabytkowych	Jakość powietrza	Środowiskowa
30.	Średnioroczne stężenie B(a)P		
31.	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10		
32.	Procent powierzchni osiedla na których występują przekroczenia norm hałasu, w stosunku do obszaru całego osiedla	Hałas	

Zgodnie z Wytycznymi, największą uwagę w diagnozie, powinno poświęcić się sferze społecznej i to ona powinna odegrać decydującą rolę w procesie wyznaczenia obszaru zdegradowanego. Zgodnie z tymi zaleceniami w kolejnym kroku przeprowadzono wagowanie wskaźników, tj. nadanie im odpowiedniej ważności. Przyjęto trzystopniową skalę wagowania. Najwyższą wagę (3) przyznano problemom społecznym, które są powiązane bezpośrednio ze świadczeniami socjalnymi oraz bezpieczeństwem i wpływają najsilniej na odpowiednie funkcjonowanie społeczeństwa. Wagę średnią (2) przypisano wskaźnikom odnoszącym się do bezrobocia oraz zjawisk demograficznych. Pozostałym problemom przypisano wartość 1. Na etapie sumowania nie wzięto pod uwagę wartości wskaźnika odnoszącego się do sfery technicznej, jakim jest udział budynków mieszkalnych wybudowanych przed 1989 r. w stosunku do wszystkich budynków, ze względu na brak dostępności do pełnych danych – dla wszystkich analizowanych osiedli.

Wagowanie danych nie zmniejsza ważności poszczególnych problemów, a tym bardziej ich nie bagatelizuje. Dzięki zastosowanej metodzie, wszystkie dane, w mniejszym lub większym stopniu, wpływają na występowanie, rozmieszczenie oraz intensywność sytuacji kryzysowej i odzwierciedlają tym samym jej całkowite nagromadzenie. Wagowanie ma na celu uwydatnienie najważniejszych z punktu widzenia rewitalizacji problemów społecznych. W tabeli poniżej zestawiono wskaźniki wraz z przypisanymi im wagami.

Tabela 8. Zestawienie wykorzystanych wskaźników wraz z przypisanymi im wagami ⁴⁶.

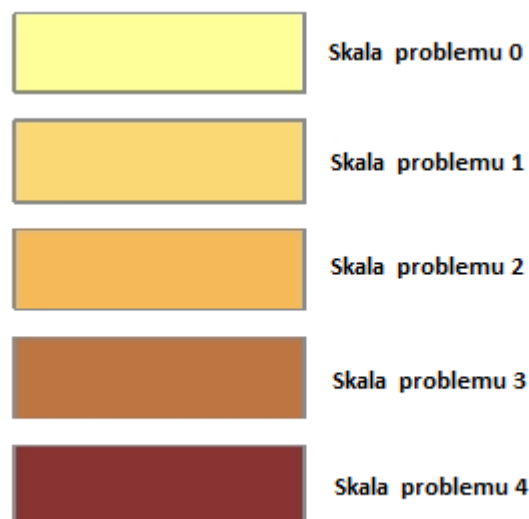
Lp.	Nazwa wskaźnika	Waga
1.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	3
2.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na alkoholizm	3
3.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę	3
4.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na ubóstwo	3
5.	Liczba rodzin, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na bezradność	3
6.	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami pomocy społecznej	3
7.	Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ilości ludzi bezrobotnych ogółem	2
8.	Ludność bezrobotna w stosunku do ilości ludzi w wieku produkcyjnym	2
9.	Bezrobotni do 34 roku życia w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem	2
10.	Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	2
11.	Mediana wieku	2
12.	Saldo migracji	2
13.	Przyrost naturalny	2
14.	Procedura „Niebieskie Karty”	3
15.	Przestępczość	3
16.	Wynik egzaminu gimnazjalnego	1
17.	Wynik egzaminu po 6 klasie szkoły podstawowej	1
18.	Frekwencja w wyborach samorządowych	1
19.	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach	1
20.	Obciążenie demograficzne	2
21.	Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych	1
22.	Liczba wszystkich podmiotów gospodarczych	1
23.	Liczba nowych podmiotów gospodarczych	1
24.	Liczba lokali socjalnych na 100 osób	1
25.	Ilość obiektów sportowych na 100 osób	1
26.	Ilość podmiotów leczniczych na 100 osób	1
27.	Ilość miejsc w żłobkach na 100 dzieci do 3 roku życia	1
28.	Liczba obiektów zabytkowych	1
29.	Średnioroczne stężenie B(a)P	1
30.	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10	1
31.	Procent powierzchni osiedla na których występują przekroczenia norm hałasu, w stosunku do obszaru całego osiedla	1

Naniesienie danych na mapy

Wszystkie zebrane dane po ich agregacji do osiedli, zostały naniesione na mapy, które indywidualnie zostały opisane w kolejnych podrozdziałach. Mapy poprzez skalę kolorystyczną oddają stopień nasilenia problemów. Zastosowana paleta barw została przedstawiona na rysunku poniżej.

⁴⁶ Opracowanie własne w oparciu o Wytyczne Ministerstwa Rozwoju i Instytucji Zarządzającej.

Rysunek 3. Zastosowana w mapach kolorystyczna prezentacji skali problemu.

Nałożenie (sumowanie) problemów

Po przygotowaniu map dla poszczególnych problemów oraz po przeprowadzeniu opisanych we wcześniejszych punktach kroków możliwe było przygotowanie mapy zbiorczej, która jest wynikiem sumowania poszczególnych kategorii problemów przemnożonych przez ich wagę. Wyniki tej analizy umożliwiły wyznaczenie obszarów zdegradowanych, a w dalszym kroku obszarów rewitalizacji.

Porównanie otrzymanych wyników z wartościami referencyjnymi IZ

Zastosowana w diagnozie metoda analizy w celu zachowania aktualności, bazuje na możliwie najnowszych kompletnych danych, tj. z roku 2015. Wartości referencyjne wskaźników pochodzących z instrukcji IZ bazują na wskaźnikach za inne lata (najczęściej rok 2014), dlatego też sprawdzono, czy wyznaczone w diagnozie obszary zdegradowane spełniają wymagania opisane w Instrukcji IZ. Etap ten został opisany w podrozdziale 3.3 niniejszego dokumentu.

Podsumowanie wyników analiz

Był to ostatni etap diagnozy, którego celem było wyciągnięcie wniosków z przygotowanych map oraz zebranych danych. W szczególności sposób został on opisany podczas wyboru obszarów zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

4.1. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Lokale socjalne

W dzisiejszych czasach wiele osób znajduje się w trudnej sytuacji życiowej będącej wynikiem braku środków finansowych, która w efekcie prowadzi do eksmisji z zamieszkiwanego lokalu. Lokal socjalny jest mieszkaniem wynajmowanym po przystępnej cenie, głównie przez gminę. Czynnosc za takie lokum jest kilkukrotnie mniejszy niż za mieszkanie o podobnej wielkości wynajmowane przez agencję mieszkaniową lub od prywatnego właściciela. Wysokość czynszu uzależniona jest od tego, ile

właściciel musi wydać, by dostarczyć mieszkańcom wszystkie niezbędne usługi. Kwestie związane z lokalem socjalnym reguluje ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego⁴⁷. Konieczność występowania lokali socjalnych jest kwestią bezdyskusyjną – w Polsce na wszystkich gminach spoczywa ustawowy obowiązek bezpośredniej realizacji zadań z zakresu socjalnej pomocy mieszkaniowej i odpowiedzialność za ich wykonywanie. Instrumentami socjalnej pomocy mieszkaniowej w Polsce są: dodatki mieszkaniowe, obniżki czynszów w mieszkaniach komunalnych, a także dwie formy najmu socjalnego: lokali socjalnych i lokali mieszkalnych. Koncentracja występowania lokali socjalnych świadczy o koncentracji osób z problemami finansowymi, którym często towarzyszą inne problemy społeczne jak np. bezrobocie, wielodzietność, samotne macierzyństwo lub ojcostwo, niskie zarobki, brak wykształcenia, niepełnosprawność lub opieka nad niepełnosprawnym⁴⁸. W poniższej tabeli zestawiono liczbę lokali socjalnych zlokalizowanych na terenie Gminy Miasto Rzeszów.

Tabela 9. Dane dotyczące liczby lokali socjalnych⁴⁹.

Nr	Osiedle	Liczba lokali socjalnych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	86	12,47	4
II	Śródmieście – Południe	12	2,24	4
III	Pułaskiego	69	8,97	4
IV	Generała Grota Roweckiego	24	2,01	4
V	Piastów	6	0,84	0
VI	Dąbrowskiego	6	0,46	0
VII	Staroniwa	19	4,08	4
VIII	Kmity	0	0,00	0
IX	Generała Władysława Andersa	12	0,67	0
X	Staromieście	0	0,00	0
XI	1000-lecia	5	0,36	0
XII	Pobitno	1	0,16	0
XIII	Mieszka I	39	2,49	4
XIV	Nowe Miasto	2	0,09	0
XV	Wilkowyja	0	0,00	0
XVI	Słocina	0	0,00	0
XVII	Zalesie	0	0,00	0
XVIII	Przybyszówka	0	0,00	0
XIX	Baranówka	0	0,00	0
XX	Króla Stanisława Augusta	2	0,24	0
XXI	Paderewskiego	0	0,00	0
XXII	Drabinianka	1	0,06	0
XXIII	Krakowska-Południe	0	0,00	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0	0,00	0
XXV	Załęże	0	0,00	0
XXVI	Zwiężczyca	0	0,00	0

⁴⁷ Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1610).

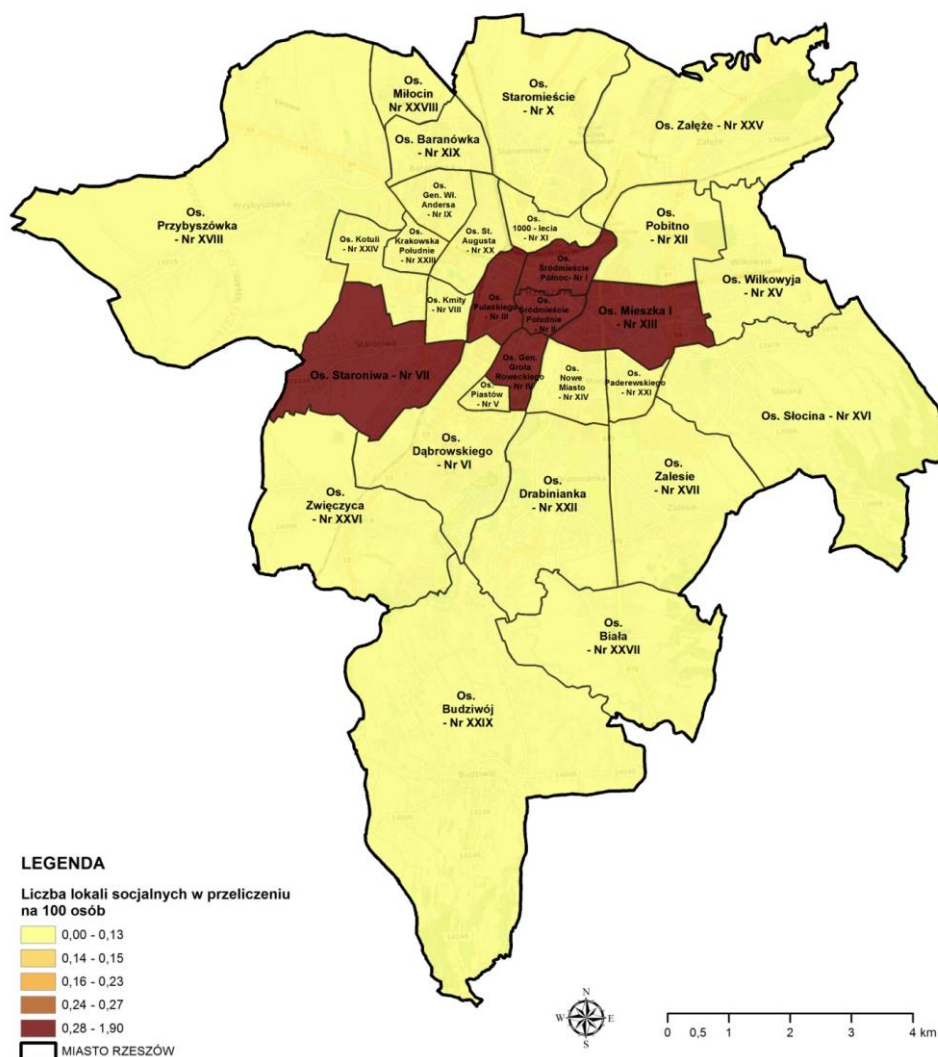
⁴⁸ Andrzej Przyemeński, *Socjalny najem mieszkań jako instrument demarginalizacji mieszkaniowej w Polsce. Problemy Polityki Społecznej* #32 (1)/2016, str 13-33

⁴⁹ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba lokali socjalnych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXVII	Biała	0	0,00	0
XXVIII	Miłocin	0	0,00	0
XXIX	Budziwój	0	0,00	0
	Rzeszów	284	1,00	0

Największy wskaźnik koncentracji lokali socjalnych przypada na osiedle Śródmieście – Północ (12,47). Nieco niższymi, aczkolwiek równie wysokimi wskaźnikami w skali miasta charakteryzują się osiedla: Pułaskiego (8,97), Staroniwa (4,08), Mieszka I (2,49), Śródmieście – Południe (2,24) oraz Generała Grota Roweckiego (2,01). Dla ww. osiedli skala problemu została określona na 4. Można zaobserwować silne zróżnicowanie danych pomiędzy poszczególnymi osiedlami miasta, ponieważ dla pozostałych osiedli skala problemu określona jest na 0, a wskaźniki koncentracji lokali socjalnych są bliskie lub równe zera.

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 4. Liczba lokali socjalnych w przeliczeniu na 100 osób.

Obiekty sportowe

W Rzeszowie kładziony jest duży nacisk na propagowanie sportu i aktywnego trybu życia. Podejmowane przez władze decyzje oraz realizowane inwestycje służą stałemu i energicznemu rozwojowi różnych dyscyplin sportowych. Ważnym elementem tego rozwoju są inwestycje zarówno w infrastrukturę sportową i rekreacyjną, a także działania mające na celu promocję zdrowego, aktywnego trybu życia i drużynowych rywalizacji zarówno wśród dzieci, młodzieży jak i dorosłych mieszkańców gminy.

W celu zebrania informacji o potrzebach poszczególnych obiektów sportowych zlokalizowanych na terenie Gminy Miasto Rzeszów w 2014 r., została przeprowadzona inwentaryzacja obiektów. Na podstawie danych zgromadzonych podczas wizyt terenowych został sporządzony wykaz obiektów z przeznaczeniem rekreacyjno-sportowym. Na podstawie niniejszego raportu stwierdzono, że na terenie Gminy Miasto Rzeszów znajduje się ok. 120 obiektów sportowych⁵⁰.

Poniższa tabela prezentuje rozkład przestrzenny obiektów sportowych na terenie Rzeszowa.

Tabela 10. Dane dotyczące liczby obiektów sportowych w Rzeszowie⁵¹.

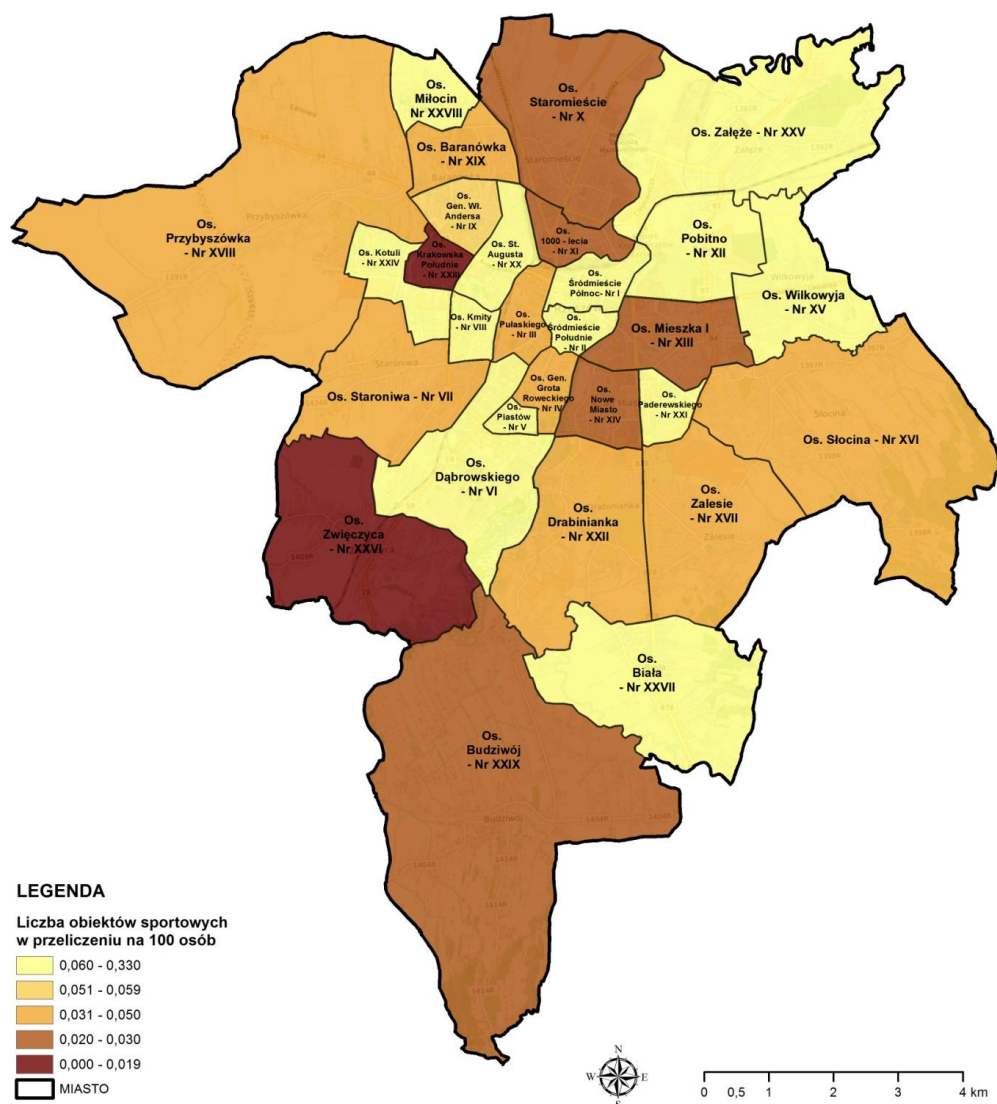
Nr	Osiedle	Ilość obiektów sportowych na 100 mieszkańców	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	0,07	1,03	0
II	Śródmieście – Południe	0,17	2,65	0
III	Pułaskiego	0,04	0,62	2
IV	Generała Grota Roweckiego	0,04	0,60	2
V	Piastów	0,24	3,65	0
VI	Dąbrowskiego	0,06	0,91	1
VII	Staroniwa	0,03	0,51	2
VIII	Kmity	0,11	1,75	0
IX	Generała Władysława Andersa	0,05	0,79	1
X	Staromieście	0,02	0,37	3
XI	1000-lecia	0,02	0,34	3
XII	Pobitno	0,12	1,91	0
XIII	Mieszka I	0,03	0,45	3
XIV	Nowe Miasto	0,02	0,32	3
XV	Wilkowyja	0,09	1,39	0
XVI	Słocina	0,03	0,48	3
XVII	Zalesie	0,05	0,77	1
XVIII	Przybyszówka	0,05	0,74	2
XIX	Baranówka	0,04	0,58	2
XX	Króla Stanisława Augusta	0,26	3,97	0
XXI	Paderewskiego	0,12	1,86	0
XXII	Drabinianka	0,04	0,69	2
XXIII	Krakowska-Południe	0,01	0,20	4
XXIV	Franciszka Kotuli	0,09	1,40	0

⁵⁰ Agencja Badawczo-Marketingowa Fast Solutions, *Obiekty sportowe, rekreacyjne i sceny na terenie Gminy Miasto Rzeszów raport z inwentaryzacji, Rzeszów 2014 r.*

⁵¹ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Ilość obiektów sportowych na 100 mieszkańców	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXV	Załęże	0,18	2,80	0
XXVI	Zwiężczyca	0,00	0,00	4
XXVII	Biała	0,16	2,52	0
XXVIII	Miłocin	0,33	5,11	0
XXIX	Budziwój	0,02	0,28	3
	Rzeszów	0,06	1,00	0

Największą wskaźnik koncentracji obiektów sportowych dostrzegamy na osiedlach: Miłocin (5,11), Króla Stanisława Augusta (3,97), Piastów (3,65) oraz Załęże (2,80). Można zaobserwować, iż największy problem oraz niedobór obiektów sportowych zlokalizowany jest na osiedlach Zwiężczyca, oraz Krakowska-Południe. Sytuację tą obrazuje poniższa mapa.

Rysunek 5. Liczba obiektów sportowych na terenie Rzeszowa w przeliczeniu na 100 mieszkańców.

Placówki medyczne

Placówki medyczne to nie tylko placówki podległe Ministerstwu Zdrowia, ale także placówki podległe resortom obrony narodowej i spraw wewnętrznych. Według ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej⁵², wszystkie podmioty, które udzielają świadczeń zdrowotnych, zostały określone mianem podmiotów wykonujących działalność leczniczą. Ilość podmiotów na danym obszarze jest istotnym wskaźnikiem przestrzenno-funkcyjnym wpływającym na atrakcyjność obszaru oraz zapewnienie dostępu mieszkańcom do podstawowych usług.

Poniższa tabela przedstawia liczbę podmiotów leczniczych zlokalizowanych w poszczególnych osiedlach.

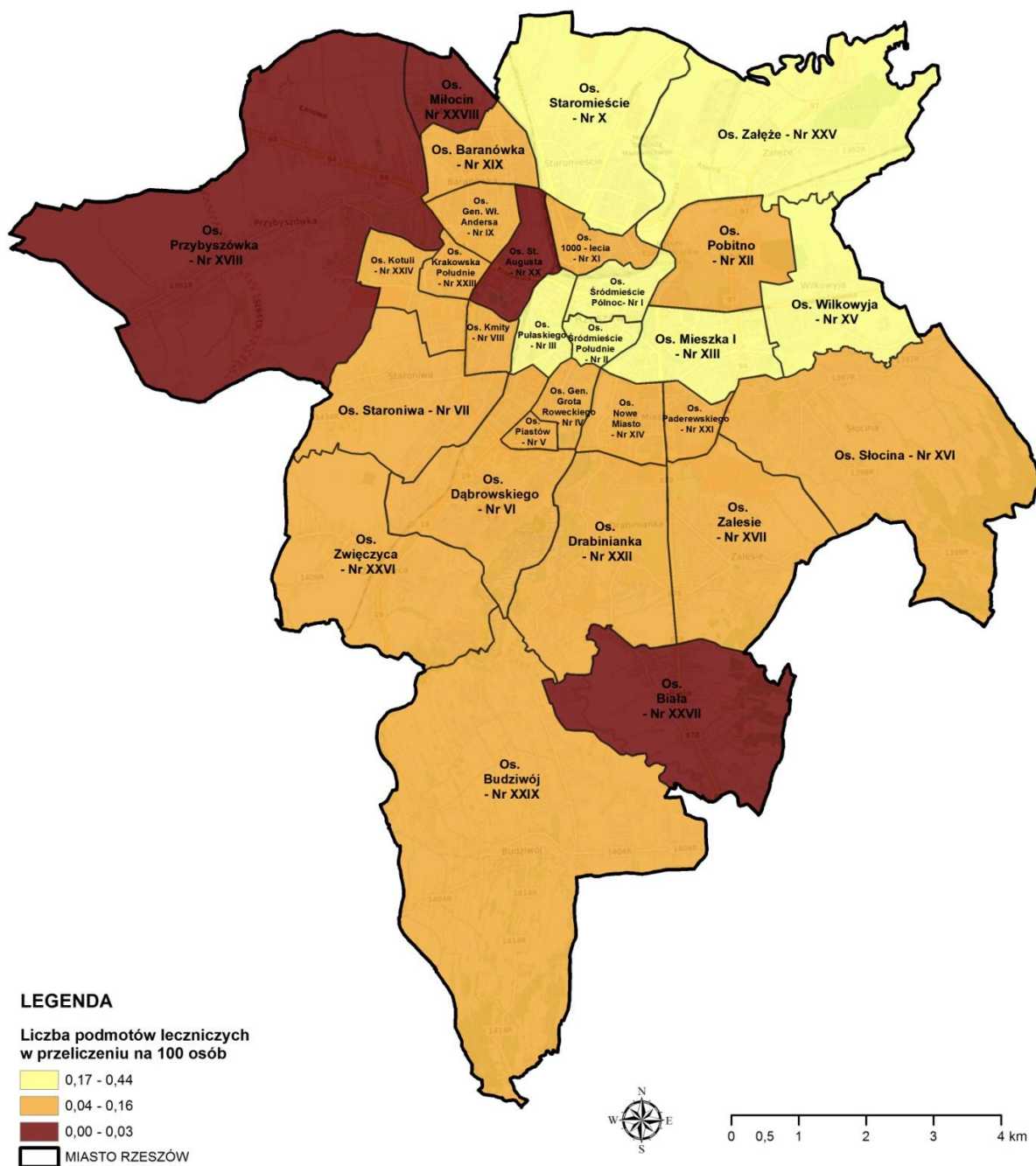
Tabela 11. Dane dotyczące liczby podmiotów medycznych w Rzeszowie⁵³.

Nr	Osiedle	Liczba podmiotów leczniczych	Liczba podmiotów medycznych na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	20	0,44	3,83	0
II	Śródmieście – Południe	15	0,43	3,70	0
III	Pułaskiego	13	0,26	2,23	0
IV	Generała Grota Roweckiego	11	0,14	1,22	0
V	Piastów	3	0,06	0,56	2
VI	Dąbrowskiego	12	0,14	1,22	0
VII	Staroniwa	2	0,07	0,57	2
VIII	Kmity	7	0,10	0,85	1
IX	Generała Władysława Andersa	9	0,08	0,66	2
X	Staromieście	8	0,19	1,65	0
XI	1000-lecia	10	0,11	0,96	1
XII	Pobitno	3	0,07	0,64	2
XIII	Mieszka I	30	0,29	2,53	0
XIV	Nowe Miasto	9	0,06	0,54	2
XV	Wilkowyja	9	0,16	1,40	0
XVI	Słocina	4	0,06	0,54	2
XVII	Zalesie	5	0,06	0,54	2
XVIII	Przybyszówka	2	0,02	0,21	4
XIX	Baranówka	6	0,06	0,48	3
XX	Króla Stanisława Augusta	1	0,02	0,16	4
XXI	Paderewskiego	5	0,12	1,04	0
XXII	Drabinianka	10	0,09	0,77	1
XXIII	Krakowska-Południe	8	0,10	0,88	1
XXIV	Franciszka Kotuli	5	0,09	0,78	1
XXV	Załęże	4	0,18	1,56	0
XXVI	Zwiężczyca	2	0,06	0,50	2
XXVII	Biała	0	0,00	0,00	4
XXVIII	Miłocin	0	0,00	0,00	4
XXIX	Budziwój	2	0,04	0,32	3
	Rzeszów	215	0,12	1,00	0

⁵² Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1638).

⁵³ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż największa liczba podmiotów leczniczych znajduje się na osiedlach: Śródmieście – Północ – 20 i Mieszka I – 30. Skala problemu oceniona na 4 występuje w 4 obszarach: Przybyszówka, Króla Stanisława Augusta, Biała oraz Miłocin.

Rysunek 6. Liczba podmiotów leczniczych w przeliczeniu na 100 osób.

Ilość miejsc w żłobkach

Prognozy demograficzne dla Polski nie pozostawiają wątpliwości – będziemy coraz starsi i będzie nas coraz mniej ⁵⁴. Coraz częściej podkreśla się jako podstawową przyczynę niskiego trendu demograficznego niewystarczającą dostępność placówek opiekuńczych, które mogłyby pomóc młodym rodzicom łączyć macierzyństwo i tacierzyństwo z karierą zawodową. Co trzecia osoba, pytana przez CBOS wymienia tworzenie żłobków jako najistotniejsze zadanie państwa, które mogłoby zachęcić do decyzji prokreacyjnych ⁵⁵. Z cytowanych badań wynika także, że ułatwienia w zakładaniu żłobków są najbardziej oczekiwaną – wymienioną przez 58% badanych – formą pomocy rodzicom, którzy decydują się na posiadanie dzieci.

W Gminie Miasto Rzeszów zlokalizowanych jest 27 placówek żłobkowych. W żłobkach znajduje się ok. 1543 miejsc dla dzieci, ich rozkład w poszczególnych osiedlach prezentuje poniższa mapa.

Tabela 12. Dane dotyczące liczby miejsc w żłobkach ⁵⁶.

Nr	Osiedle	Liczba żłobków/ Liczba miejsc w żłobkach	Liczba dzieci do 3 roku życia (włącznie)	Ilość miejsc w żłobkach na 100 dzieci do 3 roku życia	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	0/0	152	0,00	0,00	4
II	Śródmieście – Południe	0/0	90	0,00	0,00	4
III	Puławskiego	2/170	158	107,59	5,94	0
IV	Generała Grota Roweckiego	0/0	280	0,00	0,00	4
V	Piastów	1/120	180	66,67	3,68	0
VI	Dąbrowskiego	1/44	406	10,84	0,60	2
VII	Staroniwa	0/0	150	0,00	0,00	4
VIII	Kmity	3/50	253	19,76	1,09	0
IX	Generała Władysława Andersa	1/20	382	5,24	0,29	3
X	Staromieście	1/20	272	7,35	0,41	3
XI	1000-lecia	1/135	333	40,54	2,24	0
XII	Pobitno	0/0	175	0,00	0,00	4
XIII	Mieszka I	2/56	465	12,04	0,66	2
XIV	Nowe Miasto	1/135	521	25,91	1,43	0
XV	Wilkowyja	1/18	344	5,23	0,29	3
XVI	Stocina	3/73	327	22,32	1,23	0
XVII	Zalesie	2/57	445	12,81	0,71	2

⁵⁴ GUS, Prognoza ludności na lata 2008-2035, Warszawa 2009 r., <http://stat.gov.pl/>.

⁵⁵ CBOS, Polityka państwa wobec rodziny. Komunikat z badań, Warszawa 2012 r.

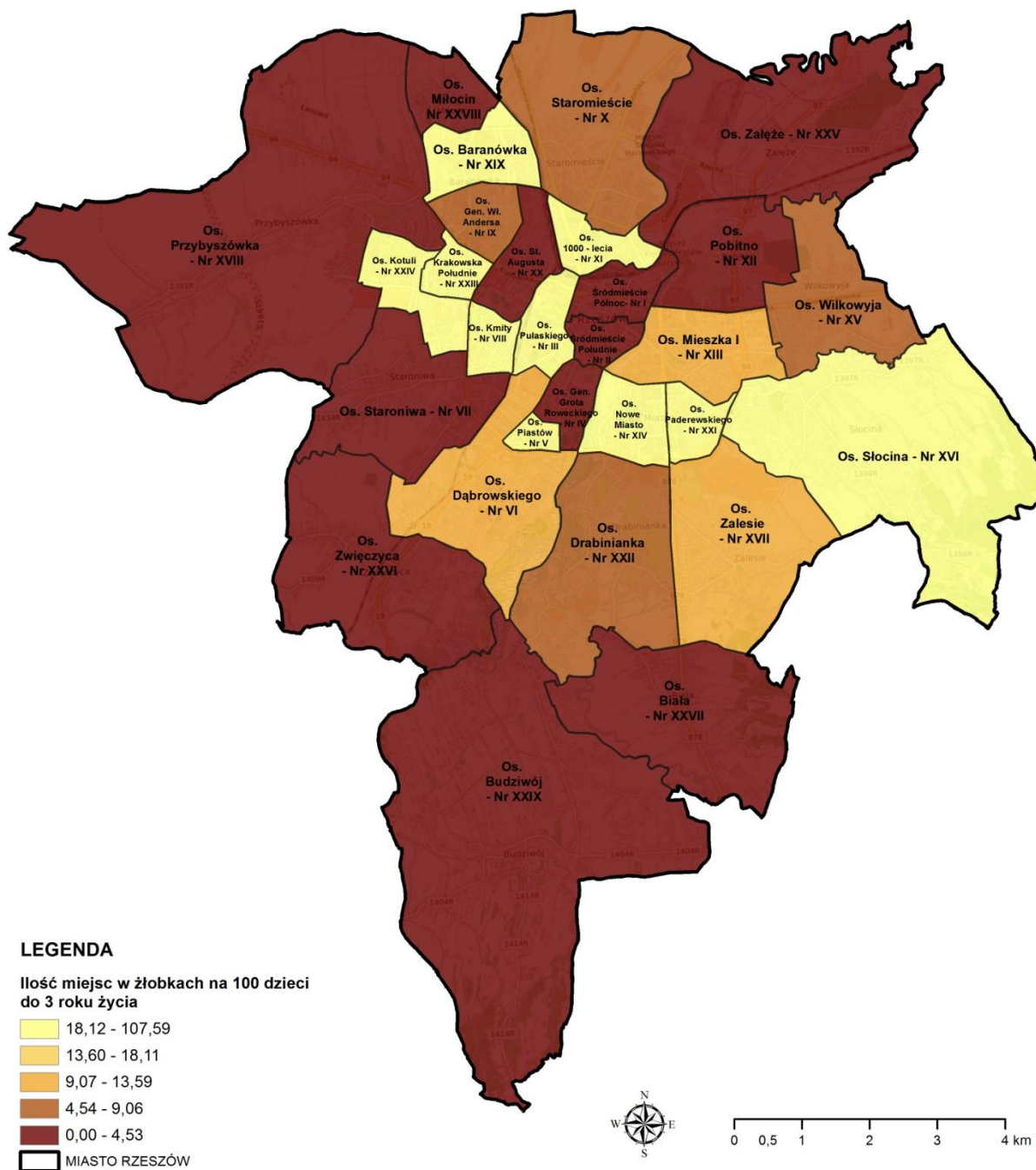
⁵⁶ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba żłobków/ Liczba miejsc w żłobkach	Liczba dzieci do 3 roku życia (włącznie)	Ilość miejsc w żłobkach na 100 dzieci do 3 roku życia	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XVIII	Przybyszówka	0/0	521	0,00	0,00	4
XIX	Baranówka	1/135	509	26,52	1,46	0
XX	Króla Stanisława Augusta	0/0	214	0,00	0,00	4
XXI	Paderewskiego	1/135	164	82,32	4,54	0
XXII	Drabinianka	2/55	717	7,67	0,42	3
XXIII	Krakowska- Południe	1/135	360	37,50	2,07	0
XXIV	Franciszka Kotuli	3/185	362	51,10	2,82	0
XXV	Załęże	0/0	112	0,00	0,00	4
XXVI	Zwiężczyca	0/0	160	0,00	0,00	4
XXVII	Biała	0/0	113	0,00	0,00	4
XXVIII	Miłocin	0/0	59	0,00	0,00	4
XXIX	Budziwój	0/0	294	0,00	0,00	4
	Rzeszów	27/1543	8518	18,11	1,00	0

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że najwyższy wskaźnik ilości miejsc w żłobkach na dzieci do 3 roku życia wykazuje osiedle Pułaskiego – 107,59. W następnej kolejności znajdują się osiedla: Paderewskiego – 82,32, Piastów – 66,67 oraz Franciszka Kotuli – 51,10. Najmniejszy wskaźnik wykazują osiedla: Wilkowyja – 5,23 oraz Generała Władysława Andersa – 5,24. Ze względu na brak żłobków na 12 osiedlach wskaźnik wynosi 0 ze względu na brak tego typu obiektów na ich obszarach.

Poniższa mapa obrazuje ilości miejsc w żłobkach na 100 dzieci do lat 3 w skali Gminy Miasto Rzeszów.

Rysunek 7. Rozmieszczenie ilości miejsc w żłobkach na 100 dzieci do lat 3.

Zasoby zabytkowe

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁵⁷ terminem „zabytek” określa się nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością, stanowiące świadectwo minionej epoki bądź

⁵⁷ Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446, z późn. zm.).

zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Na zabytkowy charakter Rzeszowa składają się obiekty, które reprezentują rozmaite nawarstwienia stylów i obrazują proces tworzenia się tkanki miejskiej na przestrzeni minionych wieków.

Bez wątplenia do najcenniejszych w Rzeszowie należy obszar Starego Miasta wpisany do rejestru zabytków decyzją A-325 z dnia 30 stycznia 1969 r., w skład którego wchodzi m.in. układ urbanistyczny o proveniencji średniowiecznej, z rynkiem, nieregularną siatką ulic, z charakterystycznym ratuszem i dominantą kościoła farnego z wolnostojącą wieżą oraz układ urbanistyczny historycznej dzielnicy Nowego Miasta lokowanego w XVII w. wraz z synagogami Staro- i Nowomiejską. Stan zasobów zabytkowych Rzeszowa obejmuje również zespoły kościelne i klasztorne (zespół bernardyński, zespół pijarski, reformacki), zespół zamkowy Lubomirskich, zespoły pałacowe i dworskie, budynki użyteczności publicznej, wille, domy w ogrodach, obiekty wojskowe, przemysłowe, kolejowe, parki, cmentarze oraz kapliczki, rzeźby i pomniki. W zasobach zabytkowych Rzeszowa znajdują się również przykłady budownictwa wiejskiego, które znalazło się w granicach miasta w konsekwencji przyłączenia do Rzeszowa okolicznych miejscowości. Zabytki gromadzone są również w licznie występujących na terenie miasta placówkach muzealnych.

Ogółem obecne zasoby zabytkowe Rzeszowa obejmują ok. 1200 obiektów nieruchomości, z czego 194 posiada indywidualny wpis do rejestru zabytków. Dodatkowo cały obszar Śródmieścia Południe i Śródmieścia Północ (z wyłączeniem terenów kolejowych) oznaczony jest jako zakres występowania stanowiska archeologicznego.

Dbałość o lokalny zasób zabytkowy jest ważnym aspektem polityki władz miasta. Najcenniejsze zabytki Rzeszowa, w tym Rynek oraz zabudowa przyrynkowa, poddane zostały na przestrzeni ostatnich kilkunastu lat kompleksowej rewaloryzacji. Miasto przykłada ogromną wagę do dbałości o estetykę przestrzeni publicznej zabytkowego Śródmieścia, poprzez liczne inwestycje realizowane z budżetu miasta jak również poprzez wsparcie finansowe udzielane w ramach dotacji na prace przy obiektach zabytkowych, szczególnie ważnych z punktu widzenia historii Rzeszowa oraz jego walorów turystycznych. Realizowana przez władze miasta polityka ukierunkowana na podniesienie estetyki obiektów zabytkowych zainicjowała również liczne inwestycje prywatne.

Niemniej jednak zabytki to obiekty wymagające szczególnej i ciągłej troski zarówno w wymiarze materialnym jak i niematerialnym. Wymagają stałych nakładów finansowych oraz większego zaangażowania środków z tytułu konieczności podejmowania specjalistycznych prac konserwatorskich i remontowo-budowlanych aniżeli prace przy budynkach nie zabytkowych. Na stan zachowania zasobów zabytkowych Rzeszowa wpływają naturalne procesy starzenia się zabytków, ale również zniszczenia dokonane podczas II wojny światowej (wiele obiektów zostało zrujnowanych oraz celowo rozebranych, co spowodowało zubożenie tkanki zabytkowej Rzeszowa) oraz niejednokrotnie brak dostatecznej troski o wartości kulturowe w okresie powojennym (liczne obiekty uległy przekształceniu na skutek prowadzonych wtórnych prac modernizacyjnych bądź uległy zniszczeniu poprzez zaniedbanie i niewłaściwe użytkowanie). Na terenie Rzeszowa znajdują się punktowe obszary zabytkowe o wysokim stopniu degradacji wymagające rewaloryzacji poprzez kompleksowe działania społeczno-techniczne (m.in. podwórka i przestrzenie międzyblokowe). Prócz stanu zachowania substancji zabytkowej, kwestią równie istotną jest właściwe użytkowanie zabytków oraz zapewnienie trwałości funkcji dla tychże obiektów. Na skutek dziejów historycznych oraz

przemian społeczno-gospodarczych, jak również naturalnego zużycia substancji, wiele budynków zabytkowych utraciło obecnie funkcje jaką pełniły pierwotnie, kwestią problemową jest adaptacja tychże budynków i przystosowanie do nowej roli (m.in. zespoły dworsko-parkowe, obiekty pokolejowe, powojkowe).

W wieloaspektowym wymiarze rewitalizacji obiekty zabytkowe zajmują rolę szczególną. Przez swoją obecność nadają rangę i znaczenie dla stref miejskich, w których występują. Właściwie utrzymywane i udostępnione podnoszą jakość życia mieszkańców – poprzez wpływ na estetykę przestrzeni publicznej, zaspokajanie potrzeb kulturalnych, rekreacyjnych oraz edukacyjnych. Zabytki jako element więzi międzypokoleniowej są również budulcem spójności społecznej oraz tożsamości i dumy lokalnej. Odpowiednio utrzymane i odrestaurowane wpływają pozytywnie na wizerunek miasta, przyczyniając się tym samym do rozwoju turystyki, jak również mogą być potencjalnym stymulantem rozwoju ekonomicznego i gospodarczego⁵⁸.

Tabela 13. Dane dotyczące liczby obiektów zabytkowych⁵⁹.

Nr	Osiedle	Liczba obiektów zabytkowych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	266	6,48	4
II	Śródmieście – Południe	174	4,24	4
III	Pułaskiego	133	3,19	4
IV	Generała Grota Roweckiego	34	0,83	0
V	Piastów	22	0,54	0
VI	Dąbrowskiego	67	1,63	3
VII	Staroniwa	30	0,73	0
VIII	Kmity	10	0,24	0
IX	Generała Władysława Andersa	2	0,05	0
X	Staromieście	111	2,71	4
XI	1000-lecia	28	0,68	0
XII	Pobitno	77	1,88	4
XIII	Mieszka I	19	0,46	0
XIV	Nowe Miasto	1	0,02	0
XV	Wilkowyja	10	0,24	0
XVI	Słocina	51	1,24	1
XVII	Zalesie	22	0,54	0
XVIII	Przybyszówka	17	0,41	0
XIX	Baranówka	0,00	0,00	0
XX	Króla Stanisława Augusta	27	0,66	0
XXI	Paderewskiego	0	0,00	0
XXII	Drabinianka	31	0,76	0
XXIII	Krakowska-Południe	0	0,00	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0	0,00	0
XXV	Załęże	12	0,29	0
XXVI	Zwiężczyca	11	0,27	0
XXVII	Biała	7	0,17	0

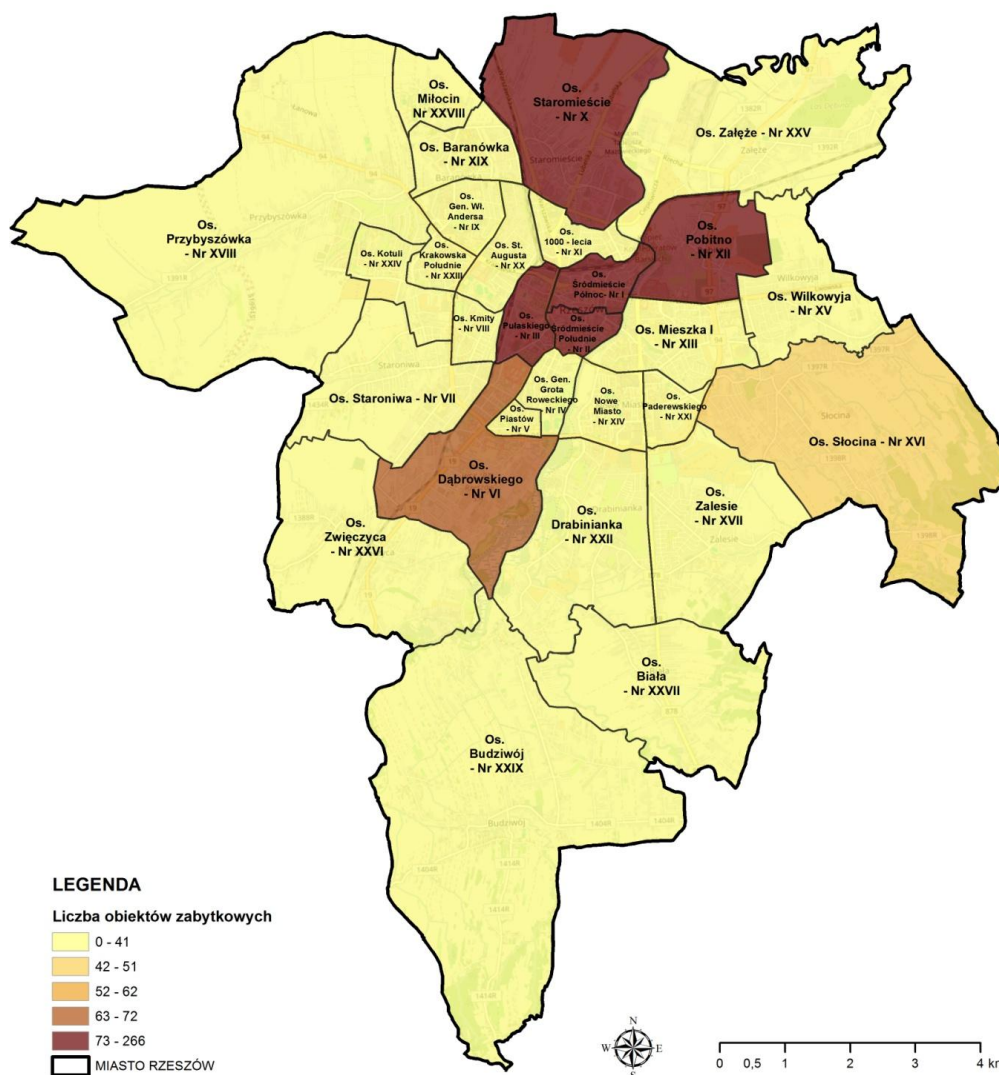
⁵⁸ Treść opracowana przez Miejskiego Konserwatora Zabytków w Rzeszowie.

⁵⁹ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie (Gminna Ewidencja Zabytków miasta Rzeszowa).

Nr	Osiedle	Liczba obiektów zabytkowych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXVIII	Miłocin	8	0,19	0
XXIX	Budziwój	22	0,54	0
	Rzeszów	1192	1,00	

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że największy wskaźnik ilości obiektów zabytkowych wykazuje osiedle Śródmieście – Północ – 266 i Śródmieście – Południe – 174. W następnej kolejności znajdują się osiedla: Pułaskiego – 133 oraz Staromieście – 111. Najmniejszy wskaźnik wykazują Baranówka, Paderewskiego, Krakowska-Południe, Franciszka Kotuli, Nowe Miasto Generała Władysława Andersa.

Poniższa mapa obrazuje ilości obiektów zabytkowych w skali Gminy Miasto Rzeszów.

Rysunek 8. Rozmieszczenie ilości obiektów zabytkowych.

4.2. Sfera społeczna

Korzystanie z pomocy społecznej

Jednym z istotnych problemów społecznych jest niewątpliwie duża liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, zarówno pieniężnych, jak i niepieniężnych. Wysoki odsetek osób, objętych świadczeniami wskazuje na brak umiejętności odnalezienia się na lokalnym rynku pracy, nieprzystosowanie do życia w lokalnej społeczności, niezaradność życiową, brak perspektyw na przyszłość, co w konsekwencji może prowadzić do wykluczenia społecznego. Ponieważ przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu jest jednym z celów rewitalizacji, wskaźnik ten ma istotne znaczenie we wskazywaniu obszarów rewitalizacji⁶⁰.

W Gminie Miasto Rzeszów, zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS). Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, celem działań MOPS jest wspieranie osób i rodzin zamieszkujących na terenie miasta, w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka, podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem⁶¹.

Poniższe wskaźniki prezentują różne przyczyny trudnej sytuacji w rodzinach otrzymujących świadczenia, przyznawane na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zarówno pieniężne, w formie dożywiania, jak i w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych. Dane dotyczące rodzin otrzymujących pomoc w postaci świadczeń pieniężnych oraz w formie dożywiania pochodzą z systemu informatycznego POMOST, w którym osoba i rodzina wymieniona została tylko raz, bez względu na liczbę otrzymanych decyzji i świadczeń, natomiast dane dotyczące osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych pochodzą z odrębnej bazy danych.

W przyjętej metodyce zsumowano zarówno świadczenia pieniężne, w formie dożywiania, jak i w formie usług opiekuńczych oraz specjalistycznych usług opiekuńczych, gdyż lepiej prezentują one opisywane zjawiska. Należy jednak pamiętać, że jedna rodzina może otrzymywać zarówno pomoc w formie świadczeń pieniężnych czy dożywiania, jak i pomoc w formie usług opiekuńczych. W takich przypadkach rodzina w obliczeniach wskazywana jest dwukrotnie.

Niepełnosprawność

Zjawiskiem społecznym, który jest istotny dla odpowiedniego zaplanowania działań rewitalizacyjnych i którego nagromadzenie można zbadać, analizując dane o powodach przyznania pomocy społecznej, jest niepełnosprawność. Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego

⁶⁰ Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, *Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020. Nowy wymiar aktywnej integracji*, Warszawa 2015 r.

⁶¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.).

naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy ⁶², co w konsekwencji prowadzi do wykluczenia społecznego.

Poniższa tabela zawiera informacje przekazane przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie, dotyczące wsparcia rodzin z niepełnosprawnością.

Tabela 14. Liczba rodzin otrzymująca świadczenia z uwagi na niepełnosprawność ⁶³.

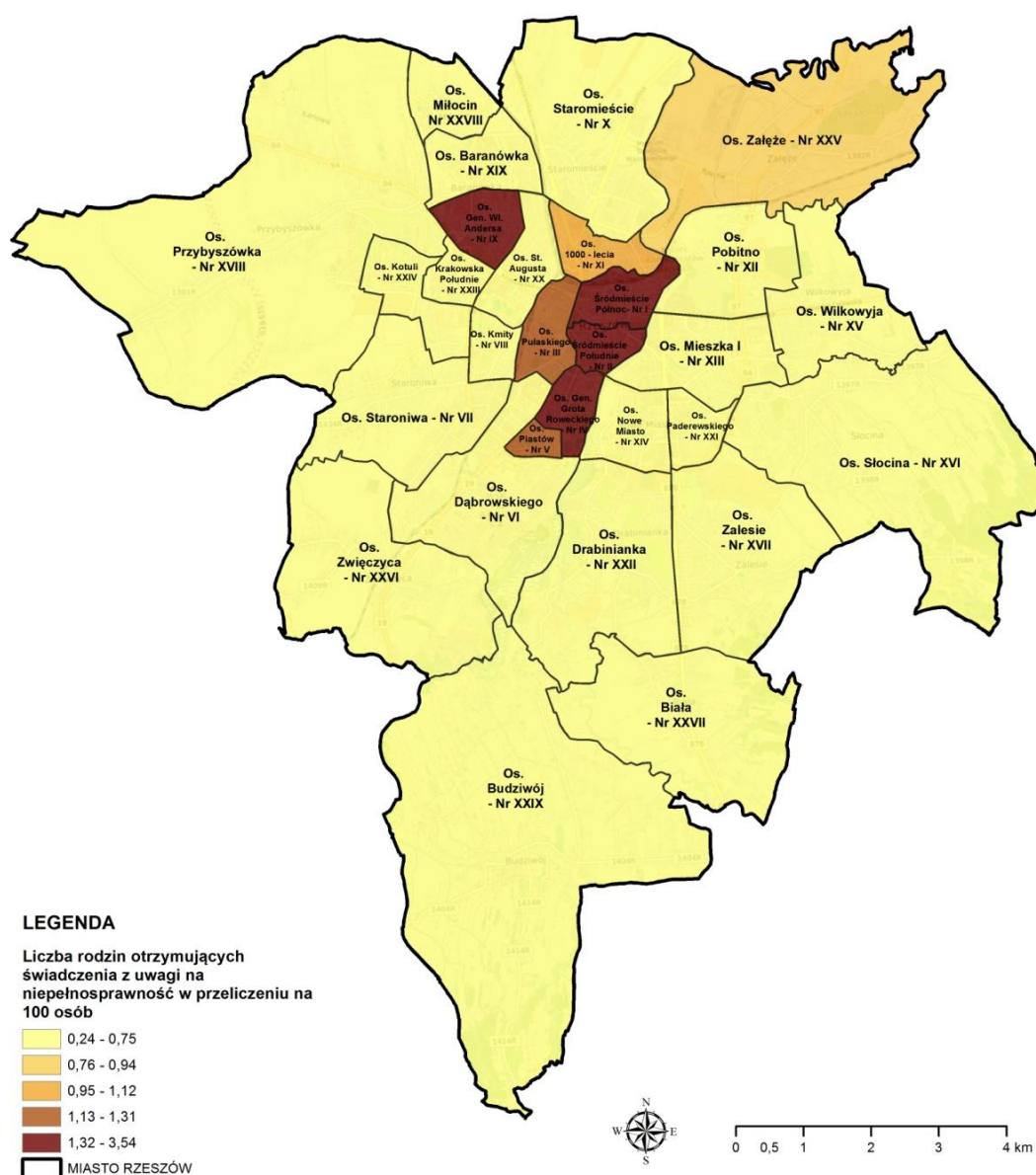
Nr	Osiedle	Liczba rodzin otrzymująca świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	Liczba rodzin otrzymująca świadczenia z uwagi na niepełnosprawność na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	160	3,54	4,73	4
II	Śródmieście – Południe	56	1,60	2,13	4
III	Pułaskiego	58	1,15	1,54	3
IV	Generała Grota Roweckiego	115	1,47	1,96	4
V	Piastów	55	1,18	1,57	3
VI	Dąbrowskiego	61	0,72	0,96	0
VII	Staroniwa	22	0,72	0,96	0
VIII	Kmity	22	0,31	0,41	0
IX	Generała Władysława Andersa	161	1,37	1,83	4
X	Staromieście	25	0,60	0,80	0
XI	1000-lecia	93	1,03	1,38	2
XII	Pobitno	29	0,71	0,95	0
XIII	Mieszka I	55	0,54	0,72	0
XIV	Nowe Miasto	94	0,65	0,86	0
XV	Wilkowyja	14	0,25	0,34	0
XVI	Słocina	43	0,67	0,89	0
XVII	Zalesie	26	0,32	0,43	0
XVIII	Przybyszówka	43	0,51	0,68	0
XIX	Baranówka	54	0,50	0,67	0
XX	Króla Stanisława Augusta	22	0,40	0,54	0
XXI	Paderewskiego	23	0,55	0,73	0
XXII	Drabinianka	27	0,24	0,32	0
XXIII	Krakowska-Południe	41	0,52	0,69	0
XXIV	Franciszka Kotuli	16	0,29	0,39	0
XXV	Załęże	18	0,81	1,09	1
XXVI	Zwiączyca	20	0,58	0,77	0
XXVII	Biała	11	0,45	0,60	0
XXVIII	Mitocin	3	0,33	0,44	0
XXIX	Budziwój	27	0,49	0,66	0
	Rzeszów	1394	0,75	1,00	0

⁶² Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz o zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.).

⁶³ Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Na podstawie zebranych danych można stwierdzić, iż najczęściej świadczeń z tytułu niepełnosprawności przyznawanych jest na osiedlach: Generała Władysława Andersa – 161, Śródmieście – Północ – 160, oraz Generała Grota Roweckiego – 115. Najmniej świadczeń przyznawanych jest na osiedlu Miłocin – 3. Najwyższy wskaźnik koncentracji zjawiska dostrzega się na osiedlach: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Generała Grota Roweckiego oraz Generała Władysława Andersa i w tych też obszarach obserwuje się największą skalę problemu. Wysoką skalę problemu można zauważyć również na osiedlach Pułaskiego, Piastów, 1000-lecia i Załęże.

Największe nagromadzenie rodzin z problemem niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców można zaobserwować w samym centrum Gminy Miasto Rzeszowa, co przedstawia poniższa mapa.

Rysunek 9. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z uwagi na niepełnosprawność w przeliczeniu na 100 osób.

Alkoholizm

Problemy alkoholowe, określane również jako choroba alkoholowa, są obecnie najbardziej niezależną socjodemograficznie cechą, która pojawia się bez względu na wykształcenie, płeć, wiek czy też stan cywilny osoby uzależnionej⁶⁴. Poważnym problemem współwystępującym z chorobą alkoholową jest problem patologii społecznej, w tym przestępstwa i wykroczenia popełnione przez osoby nietrzeźwe. Przyczyną alkoholizmu jest szereg czynników, zarówno natury biologicznej, psychologicznej jak i społecznej. Zaburzeniem, które wraz z alkoholizmem występuje najczęściej jest depresja, przy czym rzadko jest ona przyczyną alkoholizmu, o wiele częściej można ją wskazać jako jej skutek. Alkohol spożywany w nadmiarze ma swoje konsekwencje dla stanu psychicznego, fizycznego i społecznego osoby uzależnionej, które powodują m.in. zmniejszenie aktywności zawodowej i społecznej oraz zaburzenia w spełnianiu wszystkich elementarnych funkcji rodziny, co przekłada się na analizowaną sferę społeczną. Obserwowany jest również wysoki związek między uzależnieniem a bezrobociem, niższym statusem ekonomicznym i wypadkami⁶⁵.

Tabela 15. Liczba rodzin, w których przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm⁶⁶.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	0,31	6,70	4
II	Śródmieście – Południe	0,20	4,32	4
III	Pułaskiego	0,08	1,72	3
IV	Generała Grota Roweckiego	0,05	1,11	1
V	Piastów	0,00	0,00	0
VI	Dąbrowskiego	0,00	0,00	0
VII	Staroniwa	0,00	0,00	0
VIII	Kmity	0,01	0,30	0
IX	Generała Władysława Andersa	0,04	0,92	0
X	Staromieście	0,17	3,62	4
XI	1000-lecia	0,23	5,04	4
XII	Pobitno	0,00	0,00	0
XIII	Mieszka I	0,03	0,63	0
XIV	Nowe Miasto	0,02	0,45	0
XV	Wilkowyja	0,00	0,00	0
XVI	Słocina	0,08	1,68	3
XVII	Zalesie	0,00	0,00	0
XVIII	Przybyszówka	0,00	0,00	0
XIX	Baranówka	0,02	0,40	0
XX	Króla Stanisława Augusta	0,04	0,79	0
XXI	Paderewskiego	0,07	1,55	3
XXII	Drabinianka	0,01	0,19	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,00	0,00	0

⁶⁴ Wnuk M., Marcinkowski J. T., *Alkoholizm – przegląd koncepcji oraz metod leczenia*, Hygeia Public Health 2012 r.

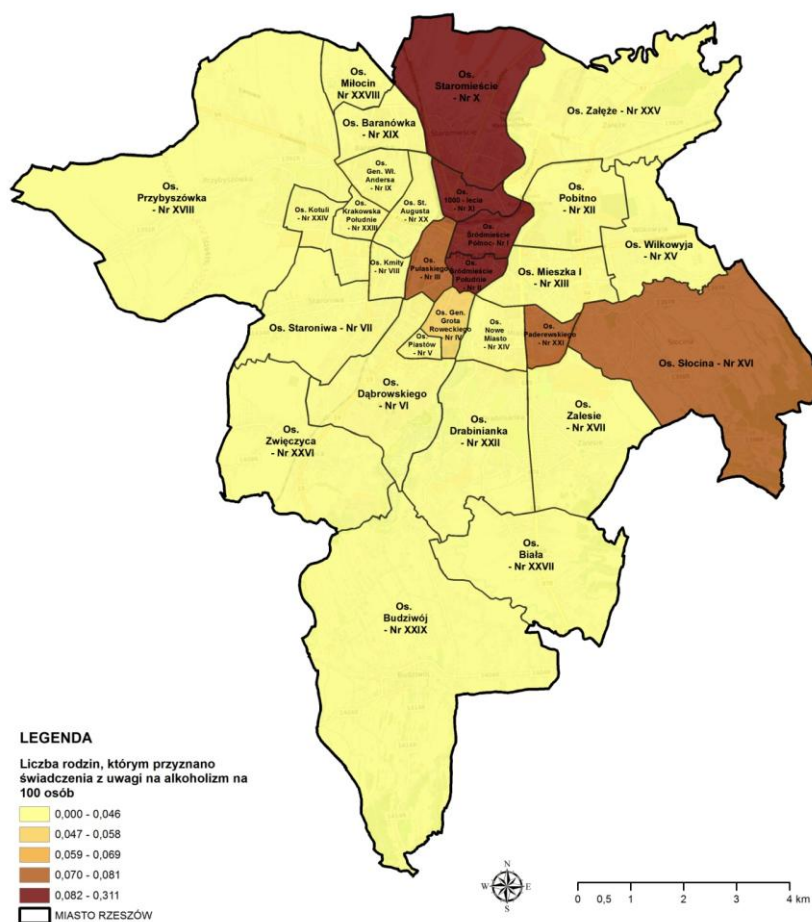
⁶⁵ Frąckowiak M., Motyka M., *Charakterystyka problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu*, Hygeia Public Health 2015 r.

⁶⁶ Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIV	Franciszka Kotuli	0,00	0,00	0
XXV	Załęże	0,05	0,98	0
XXVI	Zwiężczyca	0,03	0,63	0
XXVII	Biała	0,00	0,00	0
XXVIII	Miłocin	0,00	0,00	0
XXIX	Budziwój	0,04	0,79	0
	Rzeszów	0,05	1,00	0

Największy wskaźnik koncentracji rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm zlokalizowany jest na obszarze Śródmieście – Północ (6,70). Nieco niższymi wskaźnikami charakteryzują się osiedla: 1000-lecia (5,04), Śródmieście – Południe (4,32) oraz Staromieście (3,62). Dla ww. osiedli określono skalę problemu na 4. W przypadku pozostałych osiedli wskaźnik koncentracji nie przekracza wartości 2,00. Przeważająca większość osiedli (21) charakteryzuje się wskaźnikiem koncentracji mniejszym niż średnia dla całego miasta (poniżej 1,00).

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 10. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm w przeliczeniu na 100 osób.

Długotrwała lub ciężka choroba

Choroba jest takim stanem organizmu, kiedy czujemy się źle, a owego złego samopoczucia nie można powiązać z krótkotrwałym, przejściowym uwarunkowaniem psychologicznym lub bytowym, lecz z doznaniem wywołanym przez zmiany strukturalne organizmu lub zaburzoną czynnością narządów. Długotrwała choroba może w konsekwencji prowadzić do niepełnosprawności. Problemy zdrowotne bardzo często nasilają się wraz z wiekiem, mając więc na uwadze zachodzące zmiany demograficzne, a w szczególności wydłużanie się czasu trwania życia, spadek dzietności, jak również zmianę modelu rodziny, spodziewać się można wzrostu udziału świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Osoby chorujące przewlekłe często wymagają opieki długoterminowej – lekarskiej, pielęgniarskiej i rehabilitacji⁶⁷.

Opisane zjawisko wpływa na sferę społeczną, dlatego powinno być brane pod uwagę przy planowanych działaniach rewitalizacyjnych. Wartość wskaźnika w poszczególnych osiedlach przedstawiają dane w tabeli poniżej.

Tabela 16. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę⁶⁸.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	4,82	4,11	4
II	Śródmieście – Południe	2,65	2,26	4
III	Pułaskiego	2,32	1,98	4
IV	Generała Grota Roweckiego	2,06	1,76	4
V	Piastów	1,97	1,68	3
VI	Dąbrowskiego	1,24	1,06	1
VII	Staroniwa	0,98	0,84	0
VIII	Kmity	0,42	0,36	0
IX	Generała Władysława Andersa	1,66	1,41	2
X	Staromieście	1,43	1,22	1
XI	1000-lecia	1,96	1,68	3
XII	Pobitno	0,91	0,78	0
XIII	Mieszka I	0,84	0,72	0
XIV	Nowe Miasto	1,28	1,09	1
XV	Wilkowyja	0,43	0,37	0
XVI	Słocina	1,09	0,93	0
XVII	Zalesie	0,53	0,45	0
XVIII	Przybyszówka	1,07	0,91	0
XIX	Baranówka	0,65	0,56	0
XX	Króla Stanisława Augusta	0,97	0,83	0
XXI	Paderewskiego	0,67	0,57	0
XXII	Drabinianka	0,30	0,26	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,56	0,47	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0,63	0,54	0

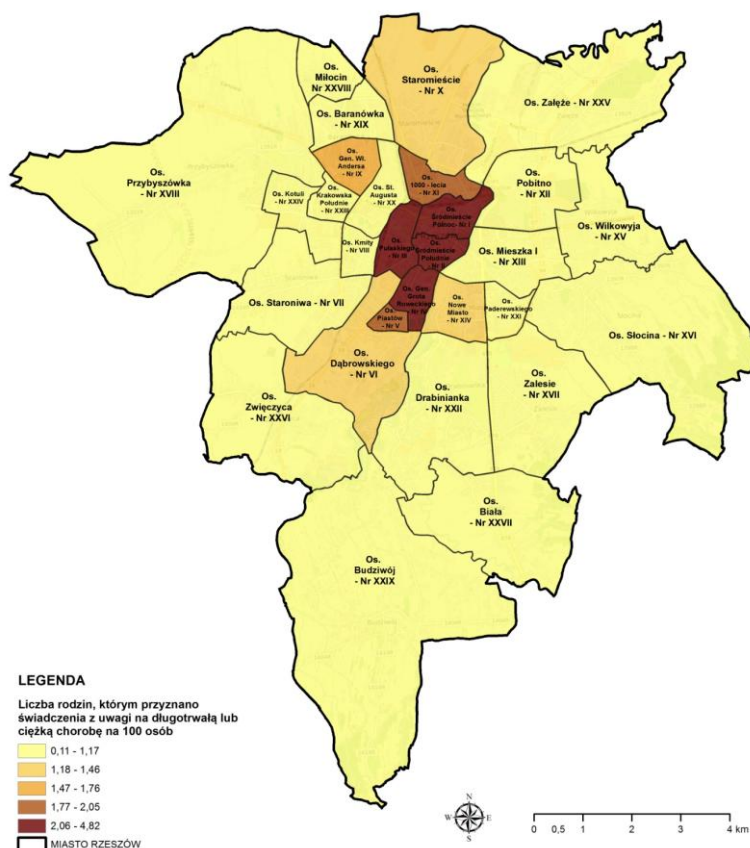
⁶⁷ Maciejasz M., Kubicki P., *Niepełnosprawność i długotrwała choroba – definiowanie, koszty i zadania dla lokalnej polityki społecznej*, Warszawa 2014 r.

⁶⁸ Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXV	Załęże	0,54	0,46	0
XXVI	Zwięczyca	0,99	0,84	0
XXVII	Biała	0,73	0,62	0
XXVIII	Miłocin	0,11	0,09	0
XXIX	Budziwój	0,69	0,59	0
	Rzeszów	1,17	1,00	0

Najwięcej rodzin, którym przyznano świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób występuje na osiedlach: Śródmieście – Północ (4,82), Śródmieście – Południe (2,65), Pułaskiego (2,32) oraz Generała Grotta Roweckiego (2,06), tym samym dla tych osiedli określono skalę problemu równą 4. Tylko dla dwóch osiedli (Piastów oraz 1000-lecia) skala problemu została określona na 3. W przypadku pozostałych osiedli, liczba rodzin którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę oscyluje w granicach średniej dla miasta (1,17) lub jest od niej niższa.

Poniższa mapa przedstawia rozkład liczby rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę w przeliczeniu na 100 osób.

Rysunek 11. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę w przeliczeniu na 100 osób.

Ubóstwo

Ubóstwo jest zjawiskiem, które powoduje dysfunkcję społeczną oraz wpływa na dezorganizację życia nie tylko samej jednostki, ale także całego społeczeństwa. Z tej przyczyny przedstawienie danych dotyczących świadczeń pomocy społecznej przydzielanych w rodzinach z uwagi na ubóstwo jest niezwykle ważne w identyfikacji obszarów kryzysowych.

Z punktu widzenia socjologii można mówić o ubóstwie biologicznym (absolutnym) tj. poziomie dochodu koniecznym do utrzymania się przy życiu lub wykonywania fizycznej pracy. Zjawisko ubóstwa dotyka różnych grup społecznych, jednak w szczególności rodzin wielodzietnych, samotne matki, bezrobotnych, niepełnosprawnych, emerytów oraz rencistów. Długotrwałe przebywanie w sytuacji ubóstwa ma wiele negatywnych skutków m.in. prowadzi do deficytów rozwojowych, prowadzących w konsekwencji do wykluczenia z możliwości komunikowania się w społeczności, poza grupami wsparcia oraz instytucjami opieki społecznej. Ubóstwo niesie ze sobą ryzyko uzależnienia się od instytucji pomocowych oraz zagrożenia dla życia rodzinnego poprzez występowanie konfliktów wewnątrzrodziny, które niejednokrotnie prowadzą do problemów wychowawczych oraz rozbitcia rodziny⁶⁹. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 17. Liczba rodzin, którym przyznawane są świadczenia z uwagi na ubóstwo⁷⁰.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	7,48	4,80	4
II	Śródmieście – Południe	4,08	2,62	4
III	Pułaskiego	2,36	1,52	3
IV	Generała Grota Roweckiego	2,92	1,87	4
V	Piastów	2,31	1,48	2
VI	Dąbrowskiego	1,57	1,01	1
VII	Staroniwa	1,57	1,01	1
VIII	Kmity	0,51	0,33	0
IX	Generała Władysława Andersa	2,80	1,80	4
X	Staromieście	1,58	1,01	1
XI	1000-lecia	2,13	1,37	2
XII	Pobitno	1,53	0,98	0
XIII	Mieszka I	0,97	0,62	0
XIV	Nowe Miasto	0,97	0,62	0
XV	Wilkowyja	0,61	0,39	0
XVI	Słocina	1,28	0,82	0
XVII	Zalesie	0,56	0,36	0
XVIII	Przybyszówka	1,46	0,94	0
XIX	Baranówka	1,03	0,66	0
XX	Króla Stanisława Augusta	1,08	0,69	0
XXI	Paderewskiego	1,00	0,65	0
XXII	Drabinianka	0,70	0,45	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,77	0,50	0

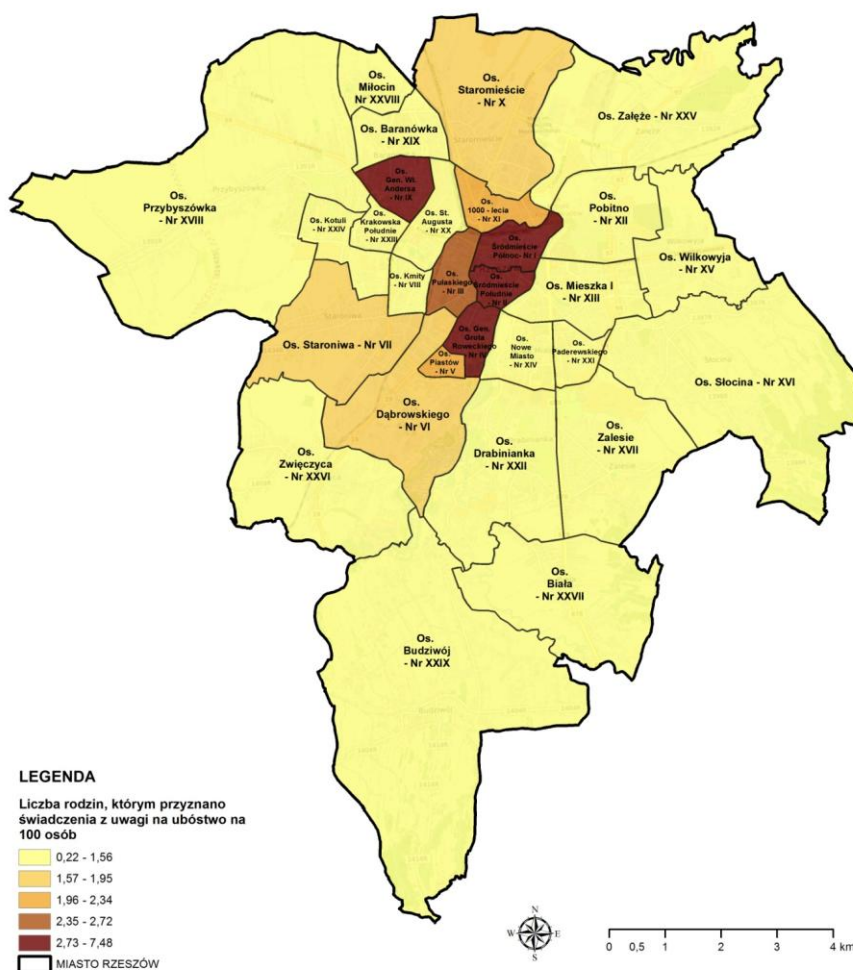
⁶⁹ Kumor I., *Ubóstwo – ujęcie teoretyczne*, Szczecin 2011 r.

⁷⁰ Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo, w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIV	Franciszka Kotuli	0,78	0,50	0
XXV	Załęże	1,26	0,81	0
XXVI	Zwiężczyca	1,45	0,93	0
XXVII	Biała	1,42	0,91	0
XXVIII	Miłocin	0,22	0,14	0
XXIX	Budziwój	1,13	0,73	0
	Rzeszów	1,56	1,00	0

Największy wskaźnik koncentracji rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo występuje na obszarze Śródmieście – Północ (4,80). Nieco niższymi wskaźnikami charakteryzują się osiedla: Śródmieście – Południe (2,62), Generała Grota Roweckiego (1,87) oraz Generała Władysława Andersa (1,80), wszystkie 4 wymienione osiedla zdecydowanie przekraczają średnią dla miasta, tym samym została im przypisana skala problemu o wartości 4. Większość osiedli (19) charakteryzuje się wskaźnikiem koncentracji mniejszym niż średnia dla całego miasta (1,00).

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 12. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo w przeliczeniu na 100 osób.

Bezradność

Wskaźnik przedstawia zsumowane informacje o rodzinach, w których przyznawane są świadczenia z uwagi na bezradność:

- w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego,
- w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w rodzinach niepełnych,
- w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, w rodzinach wielodzietnych.

Sytuacja rodzin jest szczególnie trudna, gdy nakładają się na siebie dwie sytuacje, wielodzietność i niepełność rodziny. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, niejednokrotnie łączy się z innymi dysfunkcjami, takimi jak uzależnienie, przemoc w rodzinie, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba i kryzysy rodzinne.

Problem bezradności jest istotny dla strefy społecznej między innymi dlatego, że środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym, gdzie dziecko uczy się w jaki sposób nawiązywać kontakty z innymi ludźmi i zdobywać doświadczenia, które składają się na późniejsze życie społeczne. W rodzinach obarczonych problemem bezradności, brakuje umiejętności stworzenia klimatu życia rodzinnego, właściwych wzorców komunikacji i rozładowywania napięć poza domem oraz obdarzania dzieci poczuciem bezpieczeństwa i należą im uwagę. Rodziny te często nie posiadają właściwych wzorców, a dzieci większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku i częściej pojawiają się u nich problemy szkolne. Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu i popadać w konflikt z prawem ⁷¹.

Tabela 18. Liczba rodzin, w których przyznano świadczenia z uwagi na problem bezradności ⁷².

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	1,48	2,51	4
II	Śródmieście – Południe	1,31	2,22	4
III	Pułaskiego	1,09	1,85	4
IV	Generała Grotta Roweckiego	1,13	1,91	4
V	Piastów	1,15	1,96	4
VI	Dąbrowskiego	0,86	1,46	2
VII	Staroniwa	0,36	0,61	0
VIII	Kmity	0,25	0,43	0
IX	Generała Władysława Andersa	0,97	1,64	3
X	Staromieście	0,50	0,85	0
XI	1000-lecia	1,09	1,84	4
XII	Pobitno	0,52	0,88	0
XIII	Mieszka I	0,39	0,66	0
XIV	Nowe Miasto	0,54	0,92	0
XV	Wilkowyja	0,27	0,46	0

⁷¹ Ławniczak D., Marszałkowska M., Mierzejewska B., Polczyk D., Zeller L., Standard pracy socjalnej z rodziną z dziećmi, Warszawa 2011 r.

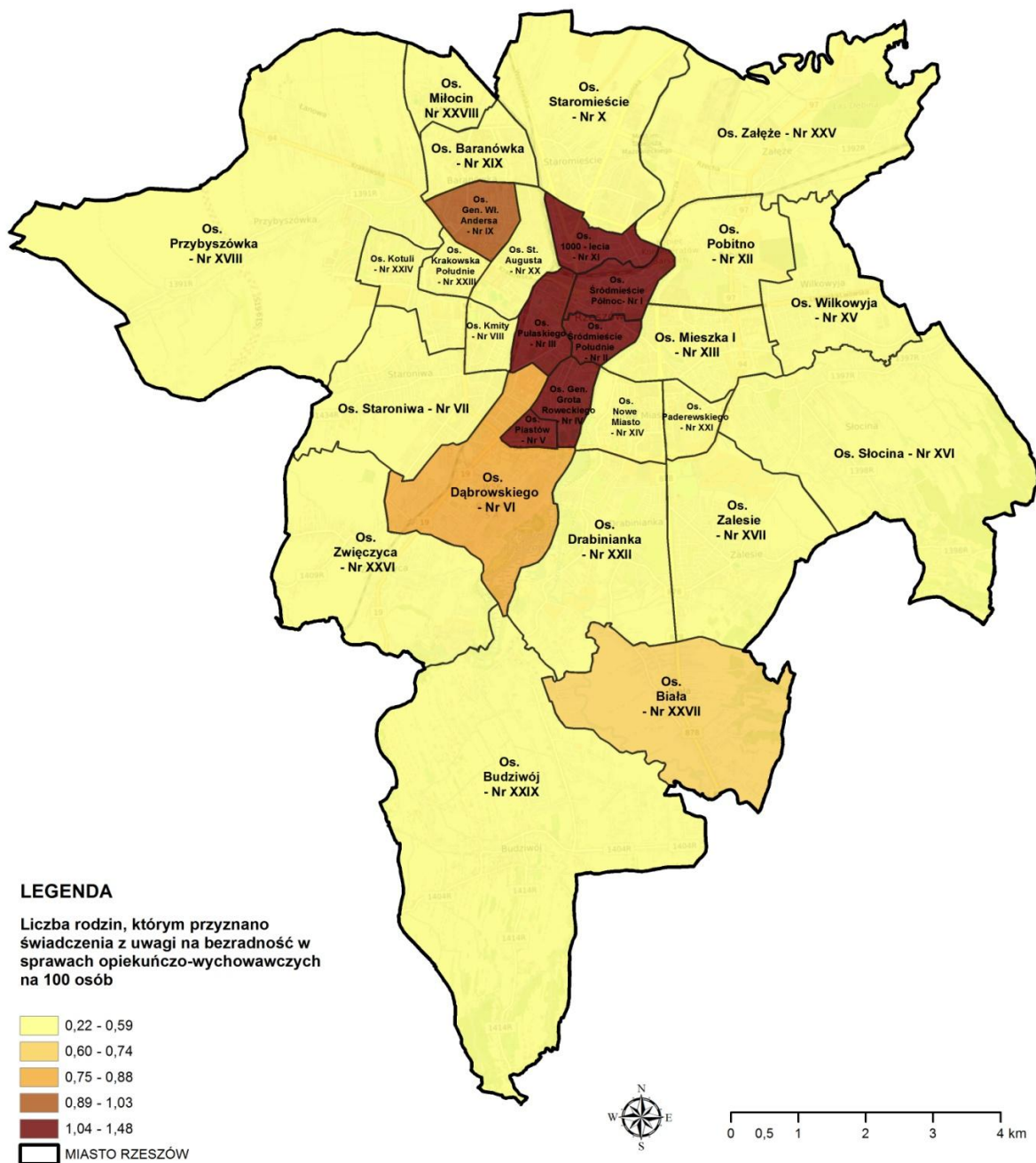
⁷² Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XVI	Słocina	0,22	0,37	0
XVII	Zalesie	0,25	0,42	0
XVIII	Przybyszówka	0,48	0,81	0
XIX	Baranówka	0,48	0,82	0
XX	Króla Stanisława Augusta	0,35	0,59	0
XXI	Paderewskiego	0,41	0,69	0
XXII	Drabinianka	0,24	0,41	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,27	0,45	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0,38	0,64	0
XXV	Załęże	0,45	0,77	0
XXVI	Zwięczyca	0,58	0,98	0
XXVII	Biała	0,65	1,10	1
XXVIII	Miłocin	0,33	0,56	0
XXIX	Budziwój	0,33	0,56	0
	Rzeszów	0,59	1,00	0

Najwięcej rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność, w przeliczeniu na 100 osób występuje na osiedlach: Śródmieście – Północ (1,48), Śródmieście – Południe (1,31), Generała Grota Roweckiego (1,13), Piastów (1,15), Pułaskiego (1,09) oraz 1000-lecia (1,09). Dla tych osiedli określono skalę problemu na 4. Tylko pojedynczym osiedlom przypisano skalę problemu równą 3 (Generała Władysława Andersa) oraz 2 (Dąbrowskiego). W przypadku pozostałych osiedli, liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność oscyluje w granicach średniej dla miasta (0,59) lub jest od niej niższa.

Poniższa mapa przedstawia rozkład liczby rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 100 osób.

Rysunek 13. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 100 osób.

Liczba osób w rodzinach otrzymujących świadczenia

Analizowany wskaźnik w sposób najszerszy obrazuje liczbę osób, których dotyczą problemy z samodzielnym funkcjonowaniem w środowisku społecznym, z uwagi na które przyznawane są świadczenia na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Świadczenia pieniężne to: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,

świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁷³, wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd. Świadczenia niepieniężne to: praca socjalna, bilet kredytowany, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenia społeczne, pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie, sprawienie pogrzebu, poradnictwo specjalistyczne, interwencja kryzysowa, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania, w ośrodkach wsparcia oraz w rodzinnych domach pomocy, specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w ośrodkach wsparcia, mieszkanie chronione, pobyt i usługi w domu pomocy społecznej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu chronionym, pomoc w uzyskaniu zatrudnienia, pomoc na zagospodarowanie – w formie rzeczowej dla osób usamodzielnianych.

Dodatkową formą pomocy kierowaną do rodzin z dziećmi i realizowaną przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie jest: wypłata jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka przyznawanej na podstawie Uchwały Rady Miasta Nr LIV/47/2006 z dnia 28 lutego 2006 r. oraz dożywianie dzieci poprzez realizację Uchwały Nr 221 Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2013 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania na lata 2014-2020”, Uchwały Nr LXXIV/1338/2014 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 29 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Pomoc Gminy w zakresie dożywiania na lata 2014-2020” oraz Uchwały Nr LXVII/1232/2014 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 14 stycznia 2014 r. w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do uzyskania świadczenia z pomocy społecznej w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności, udzielanego w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020 oraz w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego, którego przekroczenie warunkuje zwrot kwoty wydatków za świadczenia z pomocy społecznej w formie posiłku i świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych udzielanych w ramach wieloletniego programu wspierania finansowego gmin w zakresie dożywiania „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” na lata 2014-2020⁷⁴.

Uzupełnieniem realizowanej przez pomoc społeczną pomocy finansowej dla osób i rodzin są systemy świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych i dodatków energetycznych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego i świadczeń wychowawczych. Wsparcie materialne w ramach tych systemów kierowane jest nie tylko do rodzin najuboższych. W Rzeszowie można wyróżnić następujący system świadczeń socjalnych:

1. Świadczenia rodzinne.
2. Świadczenia z funduszu alimentacyjnego.
3. Dodatki mieszkaniowe i dodatki energetyczne.
4. Świadczenia wychowawcze „Rodzina 500+”.

---

⁷³ Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz. U. poz. 1650, z późn. zm.).

⁷⁴ Treść opracowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Oprócz świadczeń pieniężnych oraz świadczeń socjalnych rodzinom z terenu Gminy Miasto Rzeszów zapewniane są dodatkowe formy wsparcia, mające na celu przezwyciężenie trudnej sytuacji życiowej oraz pełne uczestnictwo w życiu społecznym m.in.:

1. Stypendia socjalne.
2. Karta Dużej Rodziny i Program „Rodzina Wielodzietna 3+; Rodzina zastępcza”.
3. Bilety trasowane.
4. Inicjatywy lokalne MOPS w Rzeszowie obejmujące rodziny z terenu Gminy Miasto Rzeszów:
  - a. Pomoc rzeczowa dla rodzin będących w trudnej sytuacji finansowej.
  - b. Pomoc żywnościowa dla rodzin będących w trudnej sytuacji finansowej.
  - c. Letni wypoczynek dzieci i młodzieży ⁷⁵.

W poniższej tabeli zawarto informacje na temat liczby osób w rodzinach, których członek/członkowie pobierali świadczenia na podstawie ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Tabela 19. Dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej w Rzeszowie ⁷⁶.

Nr	Osiedle	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	15,64	4,0	4
II	Śródmieście – Południe	9,69	2,5	4
III	Pułaskiego	5,47	1,4	2
IV	Generała Grota Roweckiego	6,00	1,5	3
V	Piastów	4,79	1,2	1
VI	Dąbrowskiego	4,79	1,2	1
VII	Staroniwa	4,39	1,1	1
VIII	Kmity	1,52	0,4	0
IX	Generała Władysława Andersa	6,71	1,7	3
X	Staromieście	1,79	0,5	0
XI	1000-lecia	5,00	1,3	2
XII	Pobitno	4,71	1,2	1
XIII	Mieszka I	2,48	0,6	0
XIV	Nowe Miasto	2,69	0,7	0
XV	Wilkowyja	1,89	0,5	0
XVI	Słocina	3,97	1,0	1
XVII	Zalesie	1,79	0,5	0
XVIII	Przybyszówka	4,64	1,2	1
XIX	Baranówka	2,77	0,7	0
XX	Króla Stanisława Augusta	2,67	0,7	0
XXI	Paderewskiego	2,22	0,6	0
XXII	Drabinianka	2,05	0,5	0
XXIII	Krakowska-Południe	2,14	0,5	0
XXIV	Franciszka Kotuli	2,09	0,5	0
XXV	Załęże	4,25	1,1	1

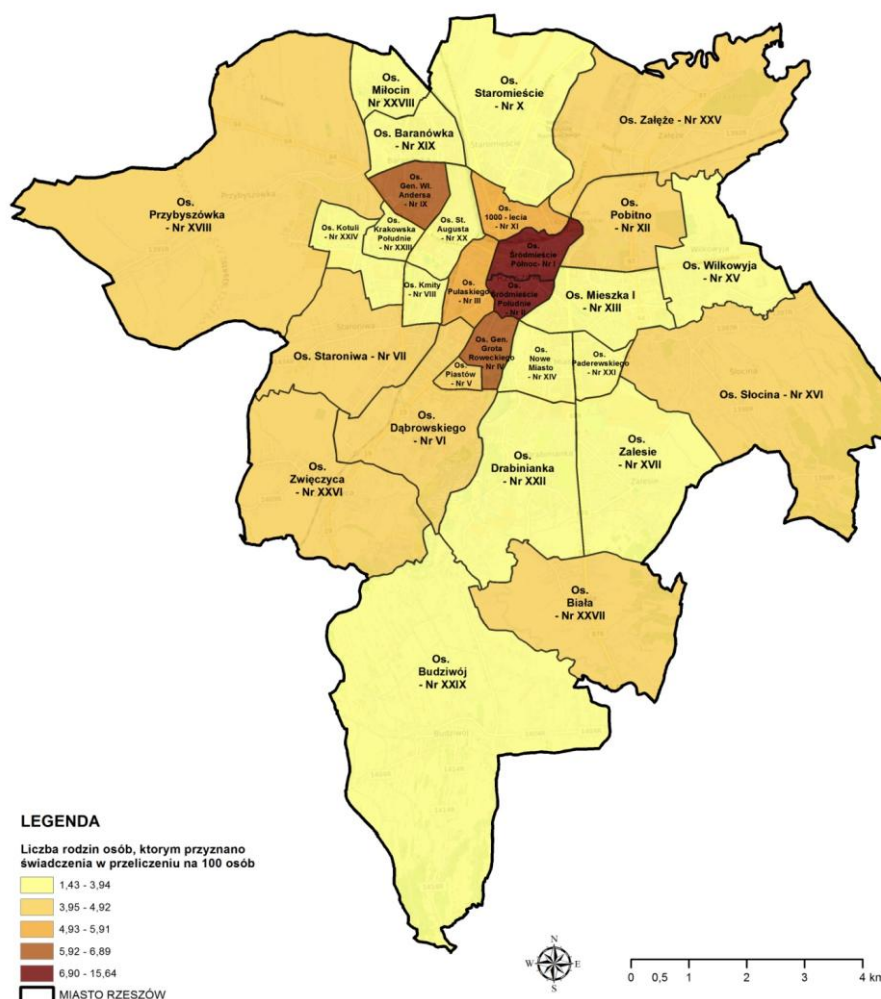
⁷⁵ Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie, Gminny Program Wspierania Rodziny dla miasta Rzeszowa na lata 2016-2018, Rzeszów 2016 r.

⁷⁶ Opracowanie własne na podstawie danych z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXVI	Zwiężczyca	4,78	1,2	1
XXVII	Biała	4,72	1,2	1
XXVIII	Miłocin	1,43	0,4	0
XXIX	Budziwój	3,67	0,9	0
	Rzeszów	3,94	1,00	0

Z pomocy społecznej korzysta ludność z całego obszaru Gminy Miasto Rzeszów. Skala problemu dotyczącego korzystania ze świadczeń pomocy społecznej dotyczy obszarów, w których wyniki przeprowadzonej analizy danych rozkładają się powyżej średniej dla całego miasta (3,94). Największa skala koncentracji liczby osób w rodzinach osób korzystających z pomocy społecznej obejmuje głównie obszary: Śródmieście – Południe, Śródmieście – Północ., Generała Władysława Andersa oraz Generała Grota Roweckiego.

Poniższa mapa obrazuje opisany powyżej stan na terenie Gminy Miasto Rzeszów w odniesieniu do liczby osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami na 100 osób.

Rysunek 14. Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami w przeliczeniu na 100 osób.

Bezrobocie

Bezrobocie to jeden z najpoważniejszych problemów, który dotyczy zarówno sytuacji gospodarczej, jak i społecznej i ma ogromny wpływ na codzienne życie wielu osób, a tym samym funkcjonowanie społeczeństwa. Przyczynia się do powstania licznych i poważnych problemów związanych z brakiem dostępu do stałych dochodów.

Bezrobocie zostało przeanalizowane pod kątem:

- bezrobocia długotrwałego,
- bezrobocia w stosunku do ilości osób w wieku produkcyjnym,
- bezrobocia wśród osób do 34 roku życia,
- bezrobocia w stosunku do wszystkich mieszkańców osiedli.

Bezrobocie długotrwałe

Długotrwałe bezrobocie związane jest z obniżeniem standardu materialnego życia nie tylko samego bezrobotnego, ale i całej jego rodziny. Powoduje to konieczność zrezygnowania z tego, co nie jest niezbędne do życia, a więc najczęściej z uczestniczenia w kulturze. W dalszej kolejności rezygnuje się z własnych aspiracji edukacyjnych oraz aspiracji swoich dzieci. Przyczynia się to do tzw. „dziedziczenia bezrobocia”. To z kolei może powodować rozprzestrzenianie się rozmaitych patologii społecznych, rozpad rodziny, obniżenie zdrowotności społeczeństwa⁷⁷. Osoby długotrwałe bezrobotne stanowią istotny czynnik ryzyka wykluczenia społecznego. Szczegółowe dane prezentuje poniższa tabela.

Tabela 20. Ludność długotrwałe bezrobotna w stosunku do wszystkich ludzi bezrobotnych⁷⁸.

Nr	Osiedle	Ludność długotrwałe bezrobotna do ludności bezrobotnej ogółem	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	60,67%	1,23	1
II	Śródmieście – Południe	52,13%	1,06	1
III	Pułaskiego	54,29%	1,10	1
IV	Generała Grota Roweckiego	55,61%	1,13	1
V	Piastów	51,54%	1,05	1
VI	Dąbrowskiego	51,80%	1,05	1
VII	Staroniwa	53,33%	1,08	1
VIII	Kmity	54,45%	1,11	1
IX	Generała Władysława Andersa	50,08%	1,02	1
X	Staromieście	48,00%	0,98	0
XI	1000-lecia	53,32%	1,08	1
XII	Pobitno	44,23%	0,90	0
XIII	Mieszka I	48,97%	1,00	0
XIV	Nowe Miasto	49,75%	1,01	1
XV	Wilkowyja	43,46%	0,88	0
XVI	Słocina	51,85%	1,05	1
XVII	Zalesie	42,08%	0,86	0
XVIII	Przybyszówka	47,90%	0,97	0

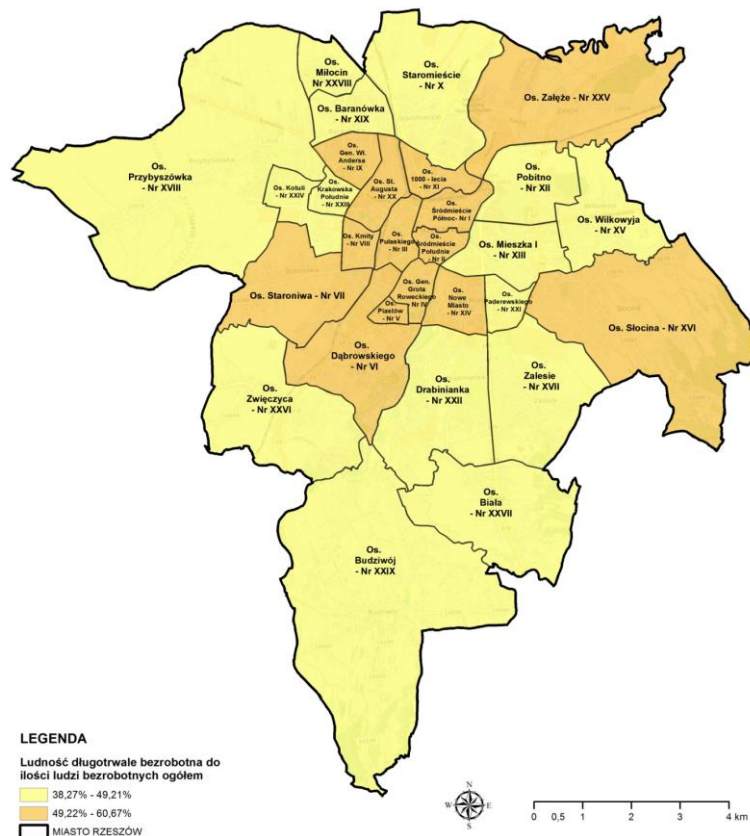
⁷⁷ Borkowski T., Marcinkowski A., Socjologia bezrobocia, Warszawa 1996 r.

⁷⁸ Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Ludność długotrwale bezrobotna do ludności bezrobotnej ogółem	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XIX	Baranówka	49,12%	1,00	0
XX	Króla Stanisława Augusta	55,13%	1,12	1
XXI	Paderewskiego	42,76%	0,87	0
XXII	Drabinianka	38,27%	0,78	0
XXIII	Krakowska-Południe	44,95%	0,91	0
XXIV	Franciszka Kotuli	44,64%	0,91	0
XXV	Załęże	52,43%	1,07	1
XXVI	Zwięczyca	41,89%	0,85	0
XXVII	Biała	45,19%	0,92	0
XXVIII	Miłocin	40,91%	0,83	0
XXIX	Budziwój	40,10%	0,81	0
	Rzeszów	49,21%	1,00	0

Największy wskaźnik koncentracji ludności długotrwale bezrobotnej w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem występuje na osiedlu Śródmieście – Północ (1,23). Odpowiada to skali problemu wynoszącej 1, tym samym dla żadnego osiedla skala problemu nie została określona na wyższą niż 1. Innymi osiedlami, w których skala problemu wynosi również 1 są m.in. osiedla: Generała Grota Roweckiego, Kmity, Pułaskiego, Śródmieście – Południe. W przypadku większości osiedli procent ludności długotrwale bezrobotnej w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem oscyluje lub jest niższy niż średnia dla miasta, która wynosi 49,21%.

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 15. Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ilości ludzi bezrobotnych ogółem.

Bezrobocie w stosunku do ludzi w wieku produkcyjnym

Zjawisko bezrobocia można analizować pod wieloma kątami, jednym z nich jest ocena ilości osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten pozwala zaobserwować jaki procent mieszkańców będących w wieku, w którym możliwe jest podjęcie pracy, jej nie posiada. Przyczyn takiego stanu rzeczy może być wiele, jednak sytuacja sama w sobie może powodować potencjalne problemy w funkcjonowaniu społeczeństwa i należy przeanalizować możliwość prowadzenia dodatkowych działań w tych obszarach. Dokładne dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 21. Ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym ⁷⁹.

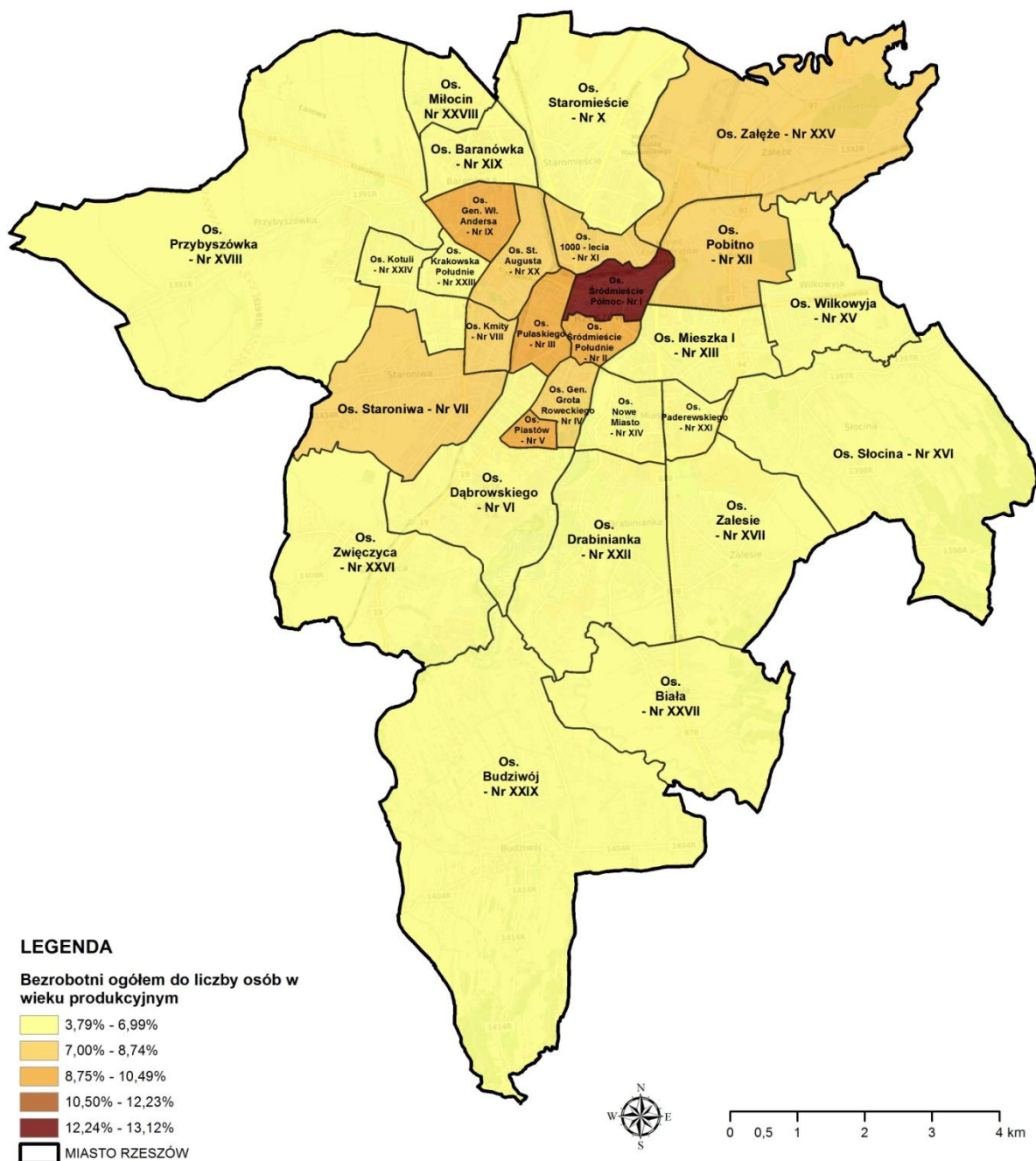
Nr	Osiedle	Ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	13,12%	1,88	4
II	Śródmieście – Południe	10,12%	1,45	2
III	Pułaskiego	8,81%	1,26	2
IV	Generała Grota Roweckiego	8,27%	1,18	1
V	Piastów	9,58%	1,37	2
VI	Dąbrowskiego	5,21%	0,75	0
VII	Staroniwa	7,59%	1,09	1
VIII	Kmity	7,30%	1,04	1
IX	Generała Władysława Andersa	9,42%	1,35	2
X	Staromieście	6,42%	0,92	0
XI	1000-lecia	7,99%	1,14	1
XII	Pobitno	7,41%	1,06	1
XIII	Mieszka I	5,99%	0,86	0
XIV	Nowe Miasto	6,39%	0,91	0
XV	Wilkowyja	5,15%	0,74	0
XVI	Słocina	6,11%	0,87	0
XVII	Zalesie	5,15%	0,74	0
XVIII	Przybyszówka	6,39%	0,91	0
XIX	Baranówka	6,70%	0,96	0
XX	Króla Stanisława Augusta	7,30%	1,04	1
XXI	Paderewskiego	5,43%	0,78	0
XXII	Drabinianka	5,11%	0,73	0
XXIII	Krakowska-Południe	6,85%	0,98	0
XXIV	Franciszka Kotuli	4,82%	0,69	0
XXV	Załęże	7,22%	1,03	1
XXVI	Zwiężczyca	6,84%	0,98	0
XXVII	Biała	6,36%	0,91	0
XXVIII	Miłocin	3,79%	0,54	0
XXIX	Budziwój	6,30%	0,90	0
	Rzeszów	6,99%	1,00	0

Najwięcej ludności bezrobotnej w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym występuje na osiedlu Śródmieście – Północ (13,12%). Obszarowi temu została przypisana skala problemu równa 4. Dla

⁷⁹ Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

żadnego z osiedli skala problemu nie została określona na 3. Dla osiedli: Śródmieście – Południe, Pułaskiego, Piastów oraz Generała Władysława Andersa, w których ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym waha się od 10,12% do 8,81%, określono skalę problemu równą 2. W przypadku pozostałych osiedli, ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym, oscyluje w granicach średniej dla miasta, wynoszącej 6,99% lub jest od niej niższa.

Poniższa mapa przedstawia rozkład liczby osób bezrobotnych w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym na tle miasta.

Rysunek 16. Bezrobotni ogółem w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym.

Bezrobocie wśród osób do 34 roku życia

Bezrobocie wśród osób młodych jest szczególnym typem bezrobocia, dlatego, że w skali Polski udział osób młodych wśród bezrobotnych jest szczególnie wysoki. Według danych Eurostat zharmonizowana stopa bezrobocia młodzieży w listopadzie 2015 r. wyniosła w Polsce 20,5%, czyli była 2,5-krotnie wyższa niż zharmonizowana stopa bezrobocia ogółem (7,2%). Stopa bezrobocia młodzieży w Polsce była również nieznacznie wyższa od średniej w Unii Europejskiej (20,0%). Analogiczna sytuacja jest również obserwowana na niektórych osiedlach Rzeszowa.

Konsekwencją bezrobocia wśród osób młodych bardzo często jest marginalizacja społeczna, frustracja oraz różnego rodzaju patologie, takie jak alkoholizm, czy zaniedbywanie innych osób⁸⁰.

Szczegółowe informacje znajdują się w tabeli poniżej.

Tabela 22. Ludność bezrobotna do 34 roku życia w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem⁸¹.

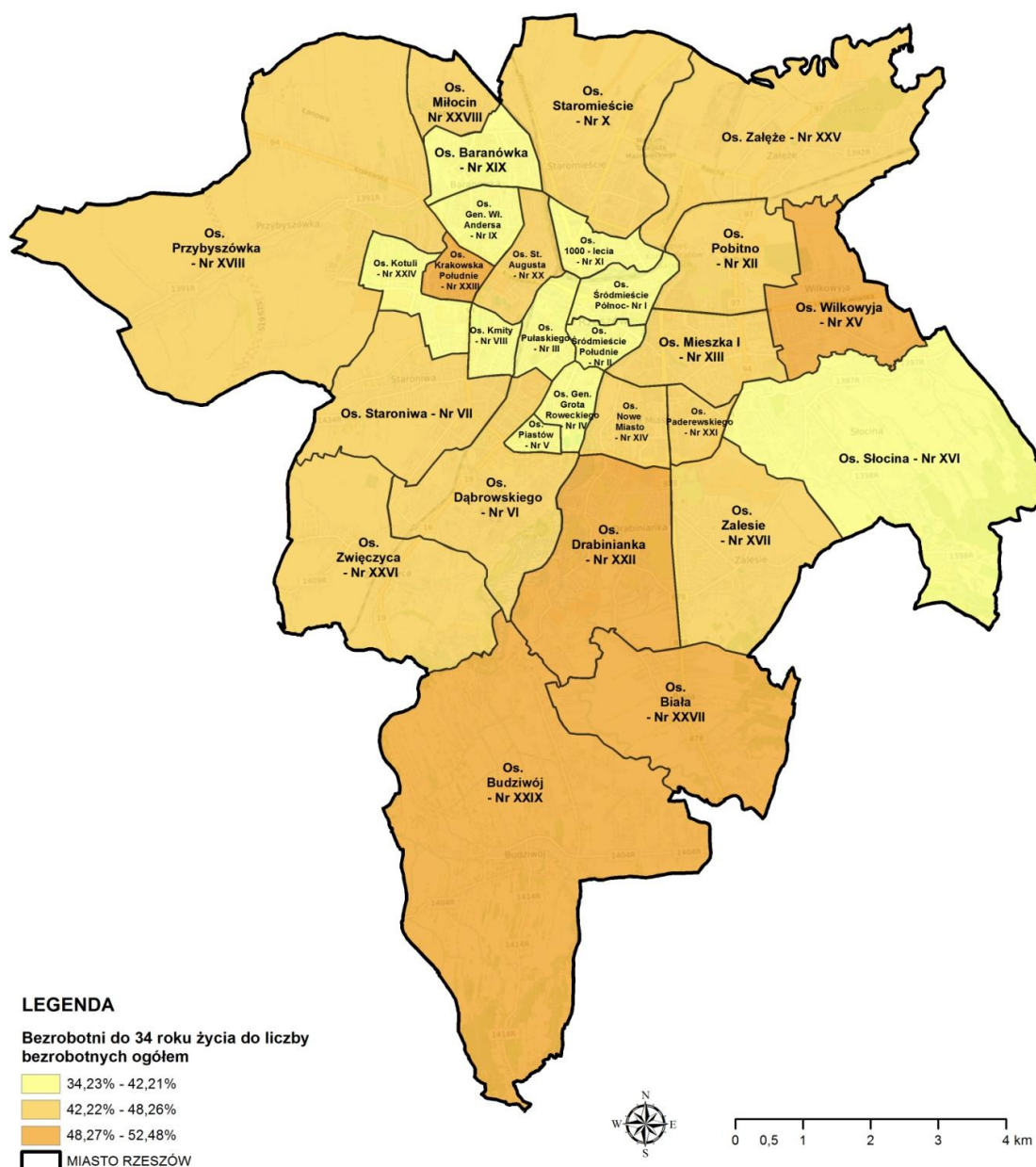
Nr	Osiedle	Ludność bezrobotna do 34 roku życia do ludności bezrobotnej ogółem	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	34,70%	0,82	0
II	Śródmieście – Południe	40,28%	0,95	0
III	Pułaskiego	36,33%	0,86	0
IV	Generała Grota Roweckiego	36,63%	0,87	0
V	Piastów	34,23%	0,81	0
VI	Dąbrowskiego	43,93%	1,04	1
VII	Staroniwa	47,33%	1,12	1
VIII	Kmity	38,79%	0,92	0
IX	Generała Władysława Andersa	37,33%	0,88	0
X	Staromieście	45,71%	1,08	1
XI	1000-lecia	36,97%	0,88	0
XII	Pobitno	47,12%	1,12	1
XIII	Mieszka I	46,15%	1,09	1
XIV	Nowe Miasto	42,44%	1,01	1
XV	Wilkowyja	49,21%	1,17	1
XVI	Słocina	39,92%	0,95	0
XVII	Zalesie	48,26%	1,14	1
XVIII	Przybyszówka	44,01%	1,04	1
XIX	Baranówka	40,75%	0,97	0
XX	Króla Stanisława Augusta	43,16%	1,02	1
XXI	Paderewskiego	42,76%	1,01	1
XXII	Drabinianka	51,11%	1,21	1
XXIII	Krakowska-Południe	48,94%	1,16	1
XXIV	Franciszka Kotuli	37,50%	0,89	0
XXV	Załęże	43,69%	1,04	1
XXVI	Zwiężczyca	45,95%	1,09	1
XXVII	Biała	50,00%	1,18	1
XXVIII	Miłocin	45,45%	1,08	1

⁸⁰ Makuch M. (red.), *Współczesny rynek pracy. Zatrudnienie i bezrobocie w XXI wieku*, Wrocław 2014 r.

⁸¹ Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Ludność bezrobotna do 34 roku życia do ludności bezrobotnej ogółem	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIX	Budziwój	52,48%	1,24	1
	Rzeszów	42,21%	1,00	0

Dla wskaźnika określającego ludność bezrobotną do 34 roku życia w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem dla żadnego z osiedli nie określono skali problemu większej niż 1. Najwyższe wskaźniki koncentracji przypadają na osiedla: Budziwój (1,24), Drabinianka (1,21), Wilkowyja (1,17) oraz Krakowska-Południe (1,16). Dla 11 osiedli skala problemu została określona na 0. Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 17. Bezrobotni do 34 roku życia, w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem.

Bezrobocie w stosunku do wszystkich mieszkańców

Ostatnim wskaźnikiem, który przedstawia problem bezrobocia jest wartość pokazująca odniesienie bezrobocia w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców.

Wyniki analizy znajdują się w poniższej tabeli.

Tabela 23. Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców ⁸².

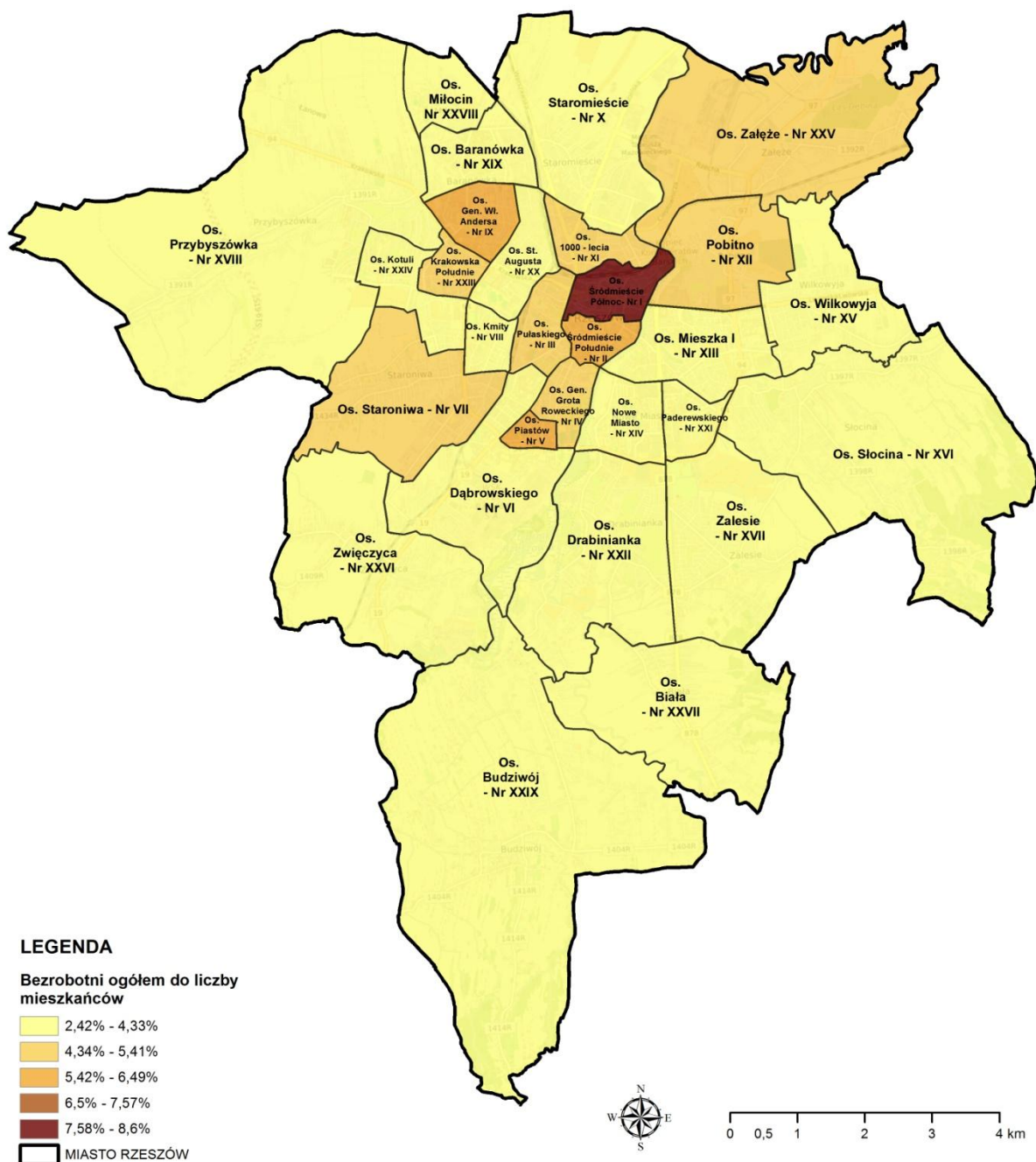
Nr	Osiedle	Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	8,60%	1,99	4
II	Śródmieście – Południe	6,02%	1,39	2
III	Pułaskiego	4,86%	1,12	1
IV	Generała Grota Roweckiego	4,78%	1,11	1
V	Piastów	5,56%	1,28	2
VI	Dąbrowskiego	3,60%	0,83	0
VII	Staroniwa	4,91%	1,14	1
VIII	Kmity	3,96%	0,92	0
IX	Generała Władysława Andersa	5,46%	1,26	2
X	Staromieście	4,18%	0,97	0
XI	1000-lecia	4,68%	1,08	1
XII	Pobitno	5,13%	1,19	1
XIII	Mieszka I	3,81%	0,88	0
XIV	Nowe Miasto	4,05%	0,94	0
XV	Wilkowyja	3,43%	0,79	0
XVI	Słocina	3,78%	0,87	0
XVII	Zalesie	3,20%	0,74	0
XVIII	Przybyszówka	3,98%	0,92	0
XIX	Baranówka	4,23%	0,98	0
XX	Króla Stanisława Augusta	4,27%	0,99	0
XXI	Paderewskiego	3,47%	0,80	0
XXII	Drabinianka	3,59%	0,83	0
XXIII	Krakowska-Południe	4,75%	1,10	1
XXIV	Franciszka Kotuli	3,03%	0,70	0
XXV	Załęże	4,65%	1,08	1
XXVI	Zwięczyca	4,29%	0,99	0
XXVII	Biała	4,23%	0,98	0
XXVIII	Miłocin	2,42%	0,56	0
XXIX	Budziwój	3,69%	0,85	0
	Rzeszów	4,33%	1,00	0

Najwięcej ludności bezrobotnej ogółem w stosunku do liczby mieszkańców występuje na osiedlu Śródmieście – Północ (8,60%). Wartości tej została przypisana skala problemu równa 4. Dla osiedli: Śródmieście – Południe, Piastów oraz Generała Władysława Andersa, w których ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców waha się od 5,46% do 6,02%, określono skalę problemu

⁸² Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie.

równą 2. W przypadku pozostałych osiedli ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców oscyluje w granicach średniej dla miasta, wynoszącej 4,33% lub jest od niej niższa.

Poniższa mapa przedstawia rozkład ludności bezrobotnej ogółem w stosunku do liczby mieszkańców.

Rysunek 18. Bezrobotni ogółem w stosunku do liczby mieszkańców.

Mediana wieku

Kolejnym problemem społecznym, istotnym dla określenia obszaru, który powinien zostać objęty działaniami rewitalizacyjnymi, jest starzenie się społeczeństwa. Oceny tego zjawiska wykonuje się przy użyciu wskaźnika mediany wieku. Jest to wartość dla danej populacji wyznaczająca granicę wieku, którą połowa osób tej populacji już przekroczyła, a druga połowa jeszcze jej nie osiągnęła. Demograficznie społeczeństwo jest uważane za stare, jeżeli mediana wieku populacji przekroczy wskaźnik 34 lata ⁸³, jednak zgodnie z przyjętą metodyką, wskaźnik analizowano w odniesieniu do średniej dla Gminy Miasto Rzeszów. W poniższej tabeli zawarto informacje na temat granicy (mediany) wieku występującej na terenie poszczególnych osiedli Rzeszowa.

Tabela 24. Mediana wieku ⁸⁴.

Nr	Osiedle	Mediana wieku	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	41	1,11	1
II	Śródmieście – Południe	40	1,08	1
III	Pułaskiego	44	1,19	1
IV	Generała Grota Roweckiego	43	1,16	1
V	Piastów	45	1,22	1
VI	Dąbrowskiego	29	0,78	0
VII	Staroniwa	36	0,97	0
VIII	Kmity	42	1,14	1
IX	Generała Władysława Andersa	41	1,11	1
X	Staromieście	34	0,92	0
XI	1000-lecia	42	1,14	1
XII	Pobitno	37	1,00	0
XIII	Mieszka I	38	1,03	1
XIV	Nowe Miasto	40	1,08	1
XV	Wilkowyja	34	0,92	0
XVI	Słocina	37	1,00	0
XVII	Zalesie	35	0,95	0
XVIII	Przybyszówka	34	0,92	0
XIX	Baranówka	37	1,00	0
XX	Króla Stanisława Augusta	41	1,11	1
XXI	Paderewskiego	39	1,05	1
XXII	Drabinianka	31	0,84	0
XXIII	Krakowska-Południe	37	1,00	0
XXIV	Franciszka Kotuli	34	0,92	0
XXV	Załęże	35	0,95	0
XXVI	Zwiężczyca	38	1,03	1
XXVII	Biała	37	1,00	0
XXVIII	Miłocin	37	1,00	0
XXIX	Budziwój	35	0,95	0
	Rzeszów	37	1,00	0

⁸³ Szymańczak J., *Starzenie się polskiego społeczeństwa – wybrane aspekty demograficzne*, w: Ciura G. (red.), Zgliczyński W. (red.), *Starzenie się polskiego społeczeństwa*, Warszawa 2012 r., s. 9-28.

⁸⁴ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Saldo migracji

Migracje stanowią jeden z najważniejszych po liczbie urodzeń i zgonów czynników kształtujących liczbę ludności na danym obszarze.

Ujemne saldo migracji, zdiagnozowane na analizowanym obszarze, stanowi wskazanie do podjęcia działań rewitalizacyjnych, zmierzających do ograniczenia odpływu ludności, a tym samym zwiększenia salda migracji.

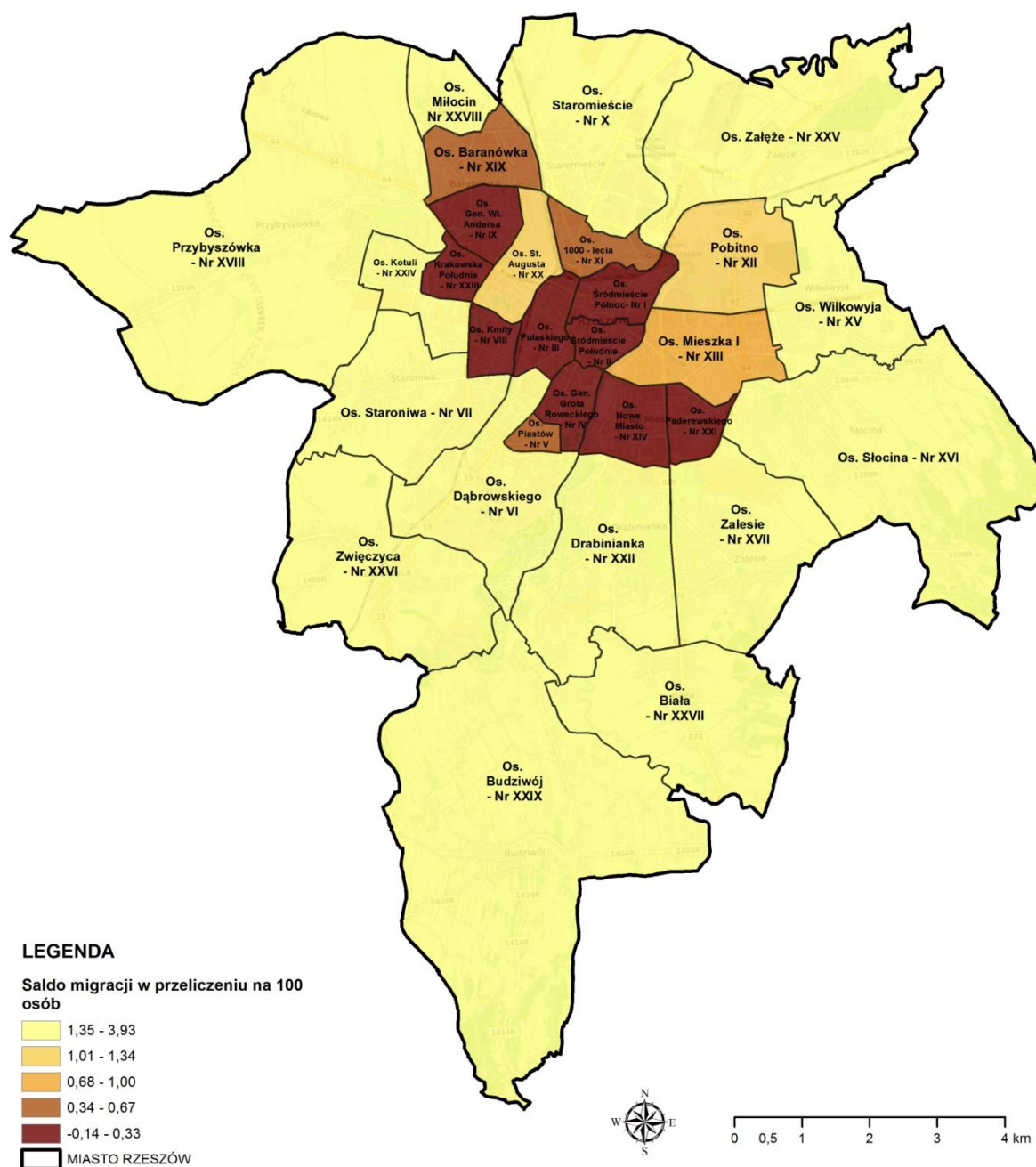
W poniższej tabeli zawarto informacje na temat salda migracji występującego na terenie Rzeszowa.

Tabela 25. Saldo migracji⁸⁵.

Nr	Osiedle	Ilość osób zameldowanych	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	4521	0,24	0,18	4
II	Śródmieście – Południe	3507	0,03	0,02	4
III	Pułaskiego	5043	0,30	0,22	4
IV	Generała Grota Roweckiego	7818	0,18	0,13	4
V	Piastów	4677	0,62	0,46	3
VI	Dąbrowskiego	8483	2,51	1,88	0
VII	Staroniwa	3052	2,33	1,74	0
VIII	Kmity	7096	0,24	0,18	4
IX	Generała Władysława Andersa	11778	0,05	0,04	4
X	Staromieście	4189	1,79	1,34	0
XI	1000-lecia	9012	0,41	0,31	3
XII	Pobitno	4056	1,31	0,98	1
XIII	Mieszka I	10249	0,72	0,54	2
XIV	Nowe Miasto	14541	-0,14	-0,11	4
XV	Wilkowyja	5564	3,22	2,41	0
XVI	Słocina	6428	3,06	2,29	0
XVII	Zalesie	8084	2,60	1,94	0
XVIII	Przybyszówka	8399	3,29	2,46	0
XIX	Baranówka	10728	0,39	0,29	3
XX	Króla Stanisława Augusta	5474	1,08	0,81	1
XXI	Paderewskiego	4180	0,00	0,00	4
XXII	Drabinianka	11291	3,03	2,27	0
XXIII	Krakowska-Południe	7909	-0,08	-0,06	4
XXIV	Franciszka Kotuli	5539	3,18	2,38	0
XXV	Załęże	2214	2,76	2,06	0
XXVI	Zwiężczyca	3450	1,42	1,06	0
XXVII	Biała	2458	3,01	2,25	0
XXVIII	Miłocin	910	1,98	1,48	0
XXIX	Budziwój	5474	3,93	2,94	0
	Rzeszów	186124	1,34	1,00	1

⁸⁵ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli można stwierdzić, że w większości obszarów na terenie Gminy Miasto Rzeszów obserwuje się dodatnie saldo migracji, co świadczy o większej ilości osób przybywających do miasta na pobyt stały, w stosunku do ilości osób wyjeżdżających. Ujemne saldo migracji obserwuje się w 2 obszarach: Nowe Miasto i Krakowska-Południe. W tych obszarach można zaobserwować większą ilość osób, które się wymeldowały w stosunku do osób nowo zameldowanych. Problem niskiej wartości salda migracji koncentruje się również w centrum miasta, w obrębie osiedli: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Puławskiego, Generała Grot Roweckiego, Piastów, Kmity, Generała Władysława Andersa, 1000-lecia, Pobitno, Mieszka I, Nowe Miasto, Baranówka, Króla Stanisława Augusta, Paderewskiego i Krakowska-Południe.

Rysunek 20. Wskaźnik salda migracji w przeliczeniu na 100 osób.

Przyrost naturalny

Przyrost naturalny jest to różnica pomiędzy urodzeniami żywymi a liczbą zgonów. Ujemny przyrost naturalny, zdiagnozowany na analizowanych obszarach może wskazywać na nagromadzenie problemów społecznych, związanych przede wszystkim z bezrobociem i ubóstwem. W poniższej tabeli zawarto informacje na temat przyrostu naturalnego występującego na terenie Rzeszowa.

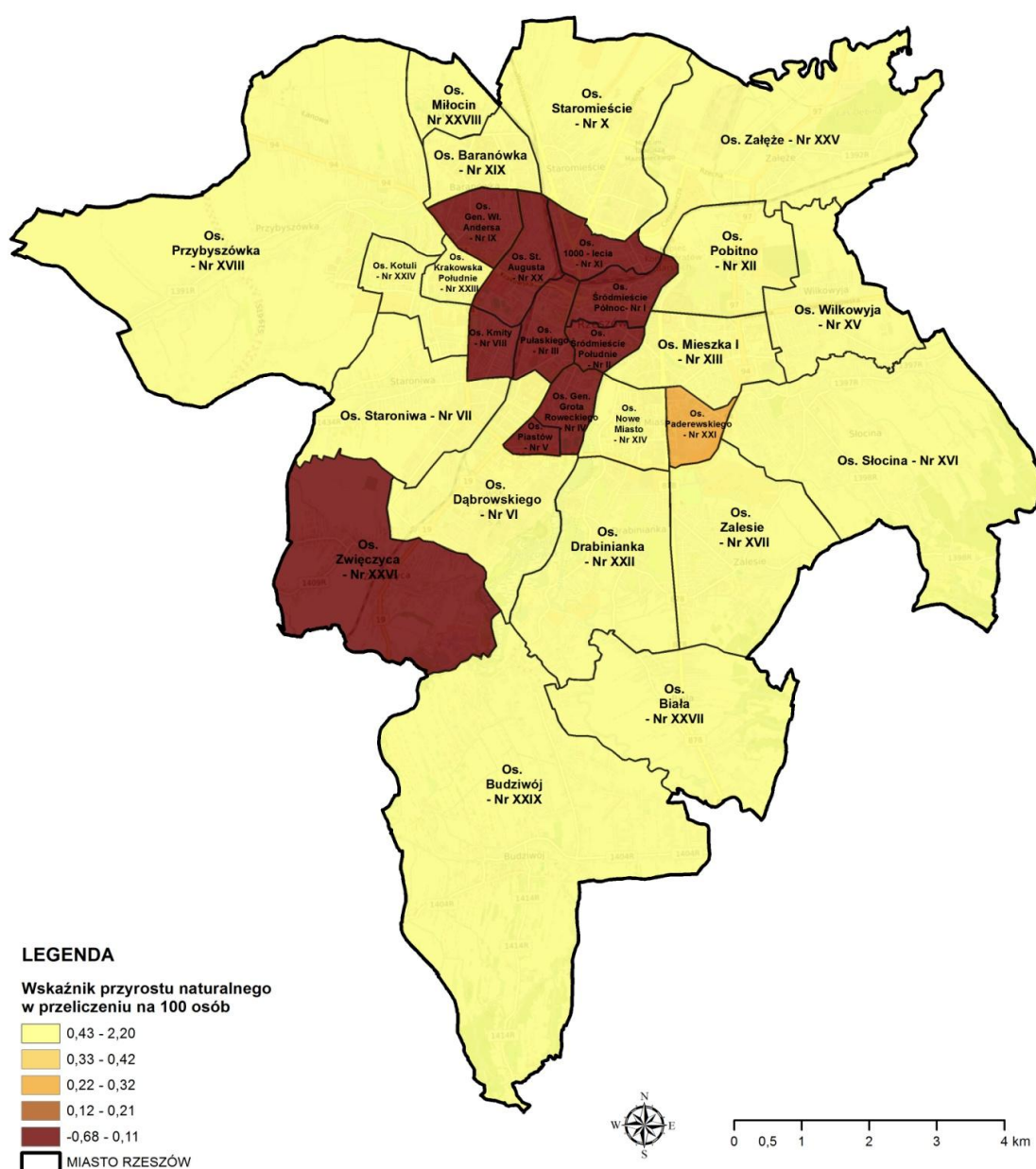
Tabela 26. Przyrost naturalny⁸⁶.

Nr	Osiedle	Przyrost naturalny w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	0,04	0,10	4
II	Śródmieście – Południe	-0,68	-1,62	4
III	Pułaskiego	-0,34	-0,80	4
IV	Generała Grota Roweckiego	-0,61	-1,45	4
V	Piastów	-0,47	-1,11	4
VI	Dąbrowskiego	0,51	1,20	0
VII	Staroniwa	0,98	2,32	0
VIII	Kmity	-0,07	-0,17	4
IX	Generała Władysława Andersa	-0,24	-0,56	4
X	Staromieście	0,98	2,31	0
XI	1000-lecia	-0,20	-0,47	4
XII	Pobitno	0,54	1,28	0
XIII	Mieszka I	0,48	1,13	0
XIV	Nowe Miasto	0,46	1,09	0
XV	Wilkowyja	0,95	2,25	0
XVI	Słocina	0,53	1,25	0
XVII	Zalesie	1,01	2,40	0
XVIII	Przybyszówka	1,05	2,48	0
XIX	Baranówka	0,57	1,34	0
XX	Króla Stanisława Augusta	-0,07	-0,17	4
XXI	Paderewskiego	0,29	0,68	2
XXII	Drabinianka	1,35	3,18	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,61	1,44	0
XXIV	Franciszka Kotuli	1,03	2,43	0
XXV	Załęże	0,77	1,82	0
XXVI	Zwiężczyca	0,09	0,21	4
XXVII	Biała	0,90	2,12	0
XXVIII	Miłocin	2,20	5,20	0
XXIX	Budziwój	0,91	2,16	0
	Rzeszów	0,42	1,00	1

⁸⁶ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Na podstawie powyższych danych można zaobserwować, iż na 21 obszarach Gminy Miasto Rzeszów pojawia się dodatni przyrost naturalny, na pozostałych 8 osiedlach przyrost naturalny jest ujemny. Największy przyrost naturalny wykazują osiedla Miłocin i Drabinianka, natomiast ujemny przyrost naturalny obserwowany jest na osiedlach: Króla Stanisława Augusta, 1000-lecia, Generała Władysława Andersa, Generała Grota Roweckiego, Kmity, Piastów, Śródmieście – Południe i Pułaskiego. Średni przyrost naturalny dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 0,42, co powoduje, że skala problemu koncentruje się głównie poniżej tej wartości i obserwuje się ją na osiedlach: Zwiężczyca, Paderewskiego, Króla Stanisława Augusta, 1000-lecia, Generała Władysława Andersa, Kmity, Piastów, Generała Grota Roweckiego, Pułaskiego, Śródmieście – Południe i Śródmieście – Północ.

Poniższa mapa prezentuje rozkład przyrostu naturalnego w obrębie Gminy Miasto Rzeszów.

Rysunek 21. Wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 100 osób.

Niebieskie Karty

Kolejnym problemem społecznym, który poddano diagnozie jest przemoc w rodzinie. Działania rewitalizacyjne mają na celu ograniczanie, eliminowanie oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym, tego problemu, dlatego też wykazanie skali zjawiska jest istotnym wskaźnikiem.

Procedura przeciwdziałania przemocy w rodzinie – „Niebieskie Karty”, to instytucjonalne narzędzie służące do podjęcia działań mających na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. To zbiór interdyscyplinarnych działań, podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie.

W Rzeszowie funkcjonuje, opracowany w 2015 r., Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2016-2020⁸⁷. Opracowanie Programu wynika z art. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie⁸⁸.

Cel główny programu: Zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w Rzeszowie.

Cele szczegółowe programu to:

1. Podniesienie świadomości społecznej i zintensyfikowanie działań profilaktycznych i interdyscyplinarnych w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie dostępności i skuteczności ochrony oraz wsparcia osób dotkniętych przemocą w rodzinie.
3. Zwiększenie skuteczności oddziaływań wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.
4. Zwiększenie poziomu kompetencji przedstawicieli instytucji oraz innych podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w celu podniesienia jakości i dostępności świadczonych usług.

Poniższa tabela zawiera informacje na temat wszczętych procedur „Niebieska Karta”.

Tabela 27. Dane dotyczące wszczęcia procedury „Niebieska Karta” na terenie Rzeszowa⁸⁹.

Nr	Osiedle	Liczba „Niebieskich kart”	Liczba „Niebieskich kart” wydana na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	13	0,29	1,75	4
II	Śródmieście – Południe	8	0,23	1,39	2
III	Pułaskiego	8	0,16	0,97	0
IV	Generała Grota Roweckiego	14	0,18	1,09	1
V	Piastów	5	0,11	0,65	0
VI	Dąbrowskiego	18	0,21	1,29	2
VII	Staroniwa	4	0,13	0,80	0

⁸⁷ Uchwała Nr XXI/445/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 29 grudnia 2015 r.

⁸⁸ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. poz. 1493, z późn. zm.).

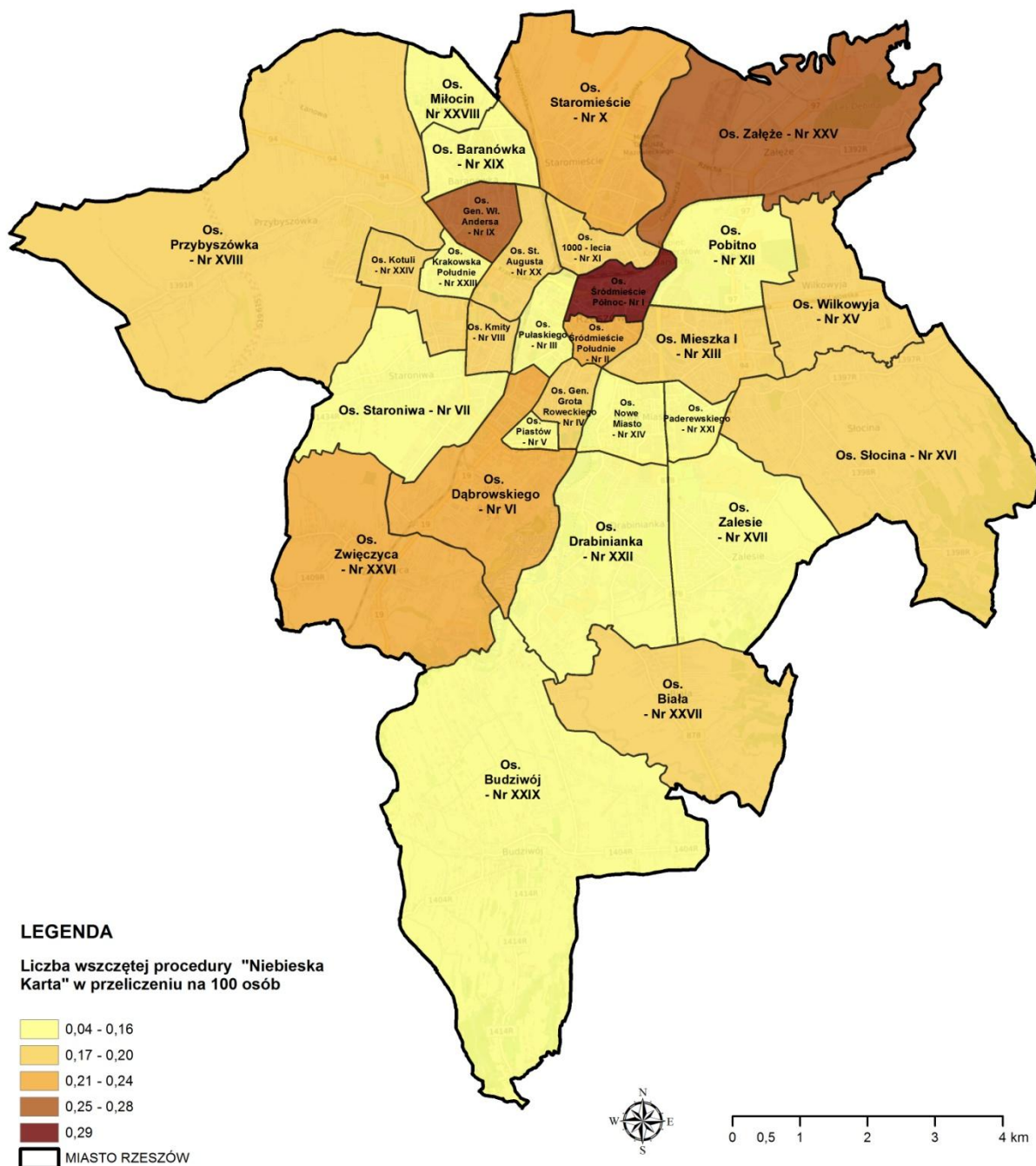
⁸⁹ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba „Niebieskich kart”	Liczba „Niebieskich kart” wydana na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
VIII	Kmity	13	0,18	1,12	1
IX	Generała Władysława Andersa	29	0,25	1,50	3
X	Staromieście	9	0,21	1,31	2
XI	1000-lecia	17	0,19	1,15	1
XII	Pobitno	2	0,05	0,30	0
XIII	Mieszka I	17	0,17	1,01	1
XIV	Nowe Miasto	17	0,12	0,71	0
XV	Wilkowyja	9	0,16	0,99	0
XVI	Słocina	12	0,19	1,14	1
XVII	Zalesie	12	0,15	0,91	0
XVIII	Przybyszówka	16	0,19	1,16	1
XIX	Baranówka	17	0,16	0,97	0
XX	Króla Stanisława Augusta	9	0,16	1,00	1
XXI	Paderewskiego	5	0,12	0,73	0
XXII	Drabinianka	15	0,13	0,81	0
XXIII	Krakowska-Południe	6	0,08	0,46	0
XXIV	Franciszka Kotuli	9	0,16	0,99	0
XXV	Załęże	6	0,27	1,65	3
XXVI	Zwiężczyca	8	0,23	1,42	2
XXVII	Biała	4	0,16	0,99	0
XXVIII	Miłocin	1	0,11	0,67	0
XXIX	Budziwój	2	0,04	0,22	0
	Rzeszów	305	0,16	1,00	0

Na podstawie przeanalizowanych danych można stwierdzić, iż największa liczba wszczętej procedury „Niebieska Karta” została na osiedlach: Generała Władysława Andersa – 29, Dąbrowskiego – 18, 1000-lecia – 17, Mieszka I – 17, Nowe Miasto – 17 i Baranówka – 17, natomiast najmniej na osiedlach: Pobitno – 2 i Budziwój – 2, a także Miłocin – 1. Największy wskaźnik koncentracji wszczęcia procedury „Niebieska Karta” notowany jest na osiedlach: Śródmieście – Północ, Baranówka oraz Zwiężczyca.

Skala problemu dotyczy praktycznie całego obszaru miasta i najsilniej obserwowana jest w obszarach osiedli: Generała Władysława Andersa, Śródmieście – Północ oraz Załęże.

Mapa poniżej przedstawia przestrzenny rozkład wszczęcia procedury „Niebieska Karta” na terenie Rzeszowa.

Rysunek 22. Liczba wszczętej procedury „Niebieska Karta” w przeliczeniu na 100 osób.

Przestępczość

Granice pojęcia przestępstwa nie zostały w aktualnie obowiązującym polskim kodeksie karnym określone przez podanie jego definicji sensu stricto, tj. przepisu rozpoczynającego się od zwrotu „Przestępstwem jest...”, który następnie podawałby wszystkie niezbędne elementy definicji pojęcia przestępstwa. Kodeks karny najwyraźniej preferuje posługiwaniem się zwrotami odnoszącymi się

do pojęcia czynu zabronionego, który jest społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy i popełniony przez sprawcę, któremu można przypisać winę w chwili czynu⁹⁰. Przepępczość jest wskaźnikiem społecznym, który nie tylko obrazuje poziom bezpieczeństwa na danym obszarze ale również wskazuje na możliwości rozwoju i atrakcyjność danego obszaru. Szczegółowe dane zawiera tabela poniżej.

Tabela 28. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania⁹¹.

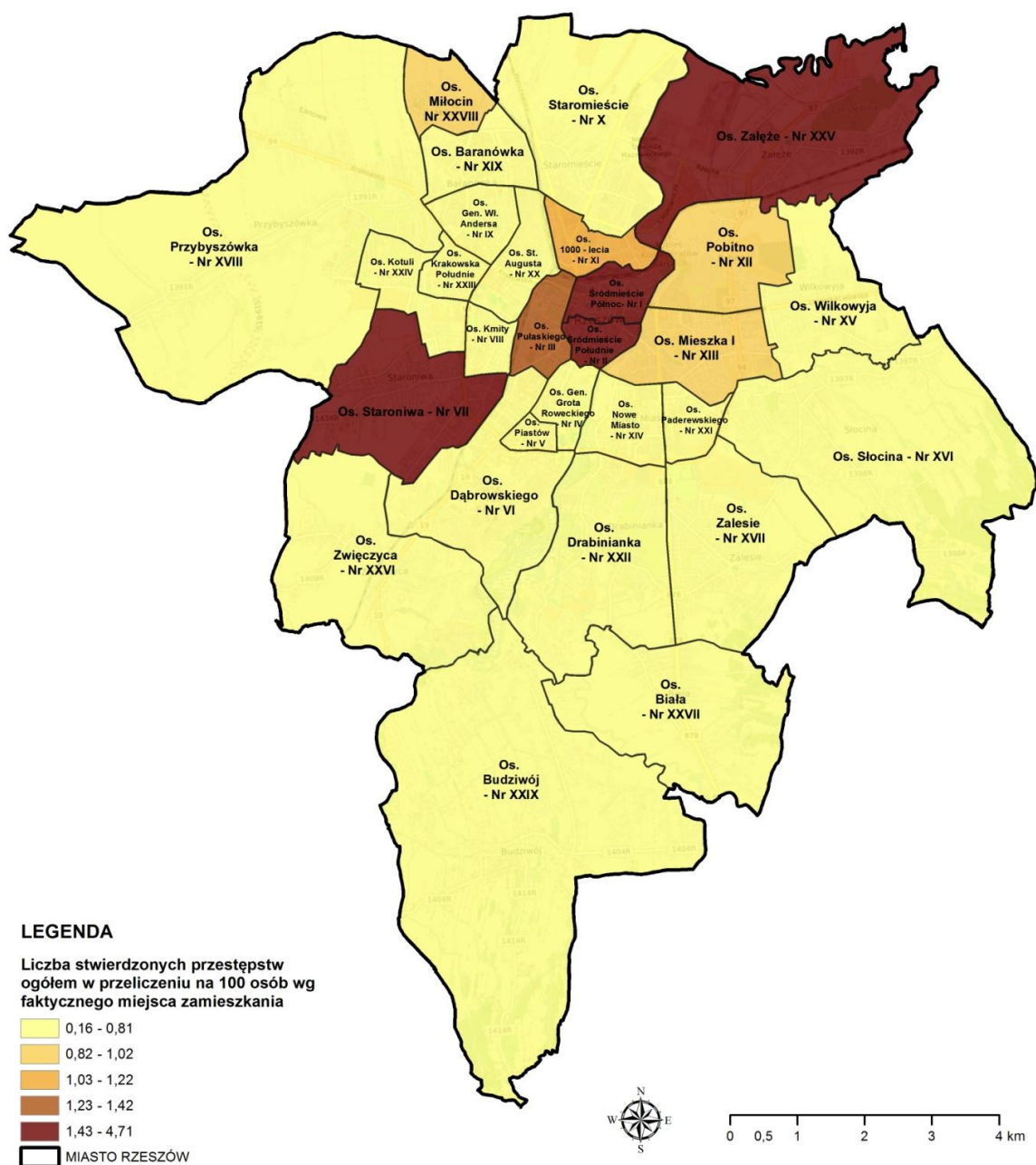
Nr	Osiedle	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	4,71	5,80	4
II	Śródmieście – Południe	2,82	3,47	4
III	Pułaskiego	1,33	1,64	3
IV	Generała Grota Roweckiego	0,65	0,80	0
V	Piastów	0,49	0,61	0
VI	Dąbrowskiego	0,59	0,73	0
VII	Staroniwa	1,57	1,94	4
VIII	Kmity	0,54	0,66	0
IX	Generała Władysława Andersa	0,69	0,85	0
X	Staromieście	0,72	0,88	0
XI	1000-lecia	1,10	1,35	2
XII	Pobitno	0,84	1,03	1
XIII	Mieszka I	0,85	1,04	1
XIV	Nowe Miasto	0,74	0,91	0
XV	Wilkowyja	0,43	0,53	0
XVI	Słocina	0,36	0,44	0
XVII	Zalesie	0,52	0,64	0
XVIII	Przybyszówka	0,49	0,60	0
XIX	Baranówka	0,56	0,69	0
XX	Króla Stanisława Augusta	0,77	0,94	0
XXI	Paderewskiego	0,43	0,53	0
XXII	Drabinińska	0,72	0,88	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,46	0,56	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0,34	0,42	0
XXV	Załęże	1,67	2,06	4
XXVI	Zwiężczyca	0,41	0,50	0
XXVII	Biała	0,16	0,20	0
XXVIII	Miłowin	0,99	1,22	1
XXIX	Budziwój	0,62	0,76	0
	Rzeszów	0,81	1,00	0

Najwyższa liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania występuje na osiedlach: Śródmieście – Północ (4,71), Śródmieście – Południe

⁹⁰ Gardocki L., *Pojęcie przestępstwa i podziały przestępstw w polskim prawie karnym*, Lublin 2013 r.

⁹¹ Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Rzeszowie.

(2,82), Załęże (1,67) oraz Staroniwa (1,57). Dla tych osiedli określono skalę problemu 4. Tylko pojedynczym osiedlom przypisano skalę problemu równą 3 (Pułaskiego) oraz 2 (1000-lecia). W przypadku pozostałych osiedli, liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania oscyluje w granicach średniej dla miasta (0,81) lub jest od niej niższa. Poniższa mapa przedstawia rozkład liczby stwierdzonych przestępstw ogółem, przeliczeniu 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania.

Rysunek 23. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania.

Wyniki egzaminów

Kolejnym aspektem, na który zwrócono uwagę w kontekście diagnozy jest poziom edukacji na analizowanych obszarach, stanowiący ważny wskaźnik społeczny, mierzony za pomocą średnich wyników egzaminów kończących dany etap nauczania. Pod uwagę wzięto średnie wyniki egzaminu szóstoklasisty oraz egzaminu gimnazjalnego.

Egzamin 6-klasisty

W przypadku kształcenia na poziomie podstawowym, miernikiem będą wyniki tzw. sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej. Jest to zestandaryzowany arkusz egzaminacyjny, w ramach którego sprawdza się nabyte przez uczniów umiejętności czytania, pisania, rozumowania, a także wykorzystania dostępnych informacji i wykorzystania wiedzy w praktyce. Łącznie za wszystkie zadania uczeń może otrzymać maksymalną notę 40 punktów⁹². Dane w tabeli poniżej pokazują średnią, uzyskaną przez uczniów z danego osiedla, z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego wyrażoną w procentach.

Tabela 29. Dane dotyczące zdawalności egzaminu 6-klasisty w Rzeszowie⁹³.

Nr	Osiedle	Wynik (%) - średnia z wyników z j. polskiego, matematyki i j. angielskiego	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	72,41	0,94	1
II	Śródmieście – Południe	75,73	0,98	1
III	Pułaskiego	71,71	0,93	1
IV	Generała Grota Roweckiego	73,03	0,95	1
V	Piastów	73,72	0,95	1
VI	Dąbrowskiego	74,53	0,96	1
VII	Staroniwa	78,20	1,01	0
VIII	Kmity	76,38	0,99	1
IX	Generała Władysława Andersa	78,34	1,01	0
X	Staromieście	76,25	0,99	1
XI	1000-lecia	77,77	1,01	0
XII	Pobitno	77,90	1,01	0
XIII	Mieszka I	77,20	1,00	1
XIV	Nowe Miasto	79,08	1,02	0
XV	Wilkowyja	79,06	1,02	0
XVI	Słocina	80,91	1,05	0
XVII	Zalesie	77,47	1,00	0
XVIII	Przybyszówka	79,18	1,02	0
XIX	Baranówka	81,33	1,05	0
XX	Króla Stanisława Augusta	81,23	1,05	0
XXI	Paderewskiego	77,13	1,00	1
XXII	Drabinianka	76,45	0,99	1
XXIII	Krakowska-Południe	78,51	1,02	0
XXIV	Franciszka Kotuli	77,06	1,00	1

⁹² Na podstawie informacji udostępnianych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie <http://www.oke.krakow.pl/inf/>.

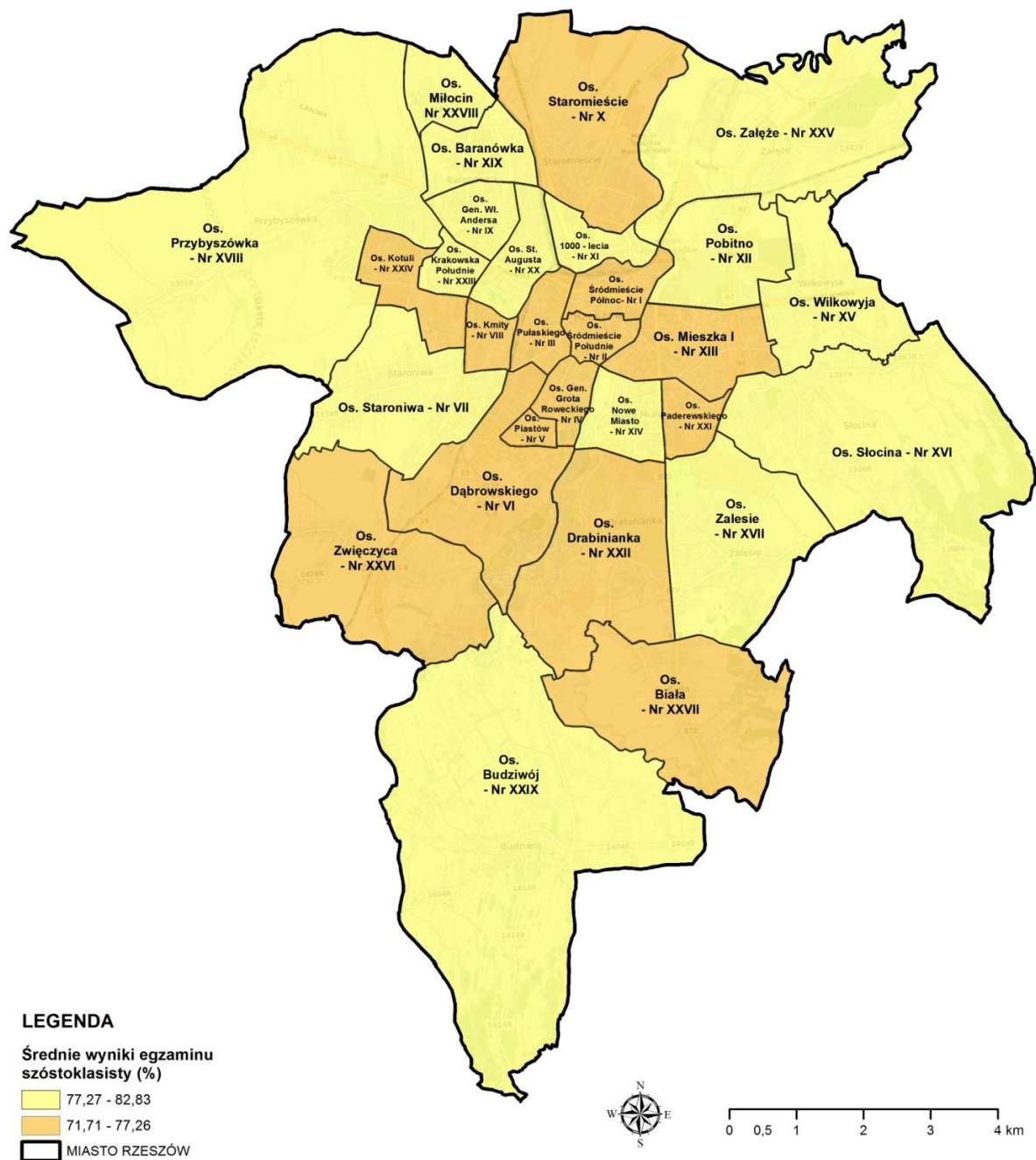
⁹³ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Wynik (%) - średnia z wyników z j. polskiego, matematyki i j. angielskiego	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXV	Załęże	79,08	1,02	0
XXVI	Zwiężczyca	74,18	0,96	1
XXVII	Biała	74,87	0,97	1
XXVIII	Miłocin	82,83	1,07	0
XXIX	Budziwój	79,09	1,02	0
	Rzeszów	77,26	1,00	1

Na podstawie powyższych danych można zaobserwować, iż najlepsze wyniki z języka polskiego, matematyki i języka angielskiego osiągnęli uczniowie z osiedli: Słocina – 80,91%, Baranówka – 81,33%, Króla Stanisława Augusta – 81,23%, Miłocin – 82,83%. Wartość referencyjna wg OKE w Krakowie za 2015 r. wynosi 67,7%. Wszyscy uczniowie ze szkół podstawowych w Rzeszowie posiadają wskaźnik powyżej wartości referencyjnej, co świadczy o wysokim poziomie edukacji. Natomiast zgodnie z przyjętą metodyką średnią i wartością wyjściową nie jest poziom wojewódzki czy też krajowy, a średnia dla Gminy Miasto Rzeszów. W diagnozie obrazuje się to tym, że odchylenia od średniej wskazują na problem, w przypadku Rzeszowa niewielki, więc oceniony na 1 w skali problemu. Sytuacja taka występowała w obszarach: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Pułaskiego, Generała Grota Roweckiego, Piastów, Dąbrowskiego, Kmity, Staromieście, Mieszka I, Paderewskiego, Drabinianka, Franciszka Kotuli, Zwiężczyca i Biała.

Poniższa mapa prezentuje rozkład średnich wyników egzaminu 6-klasisty na terenie Gminy Miasto Rzeszów.

Rysunek 24. Średnie wyniki egzaminu 6-klasisty.

Egzamin gimnazjalny

O poziomie jakości kształcenia świadczą również egzaminy zdawane przez uczniów kończących gimnazja. Obecnie egzamin gimnazjalny składa się z trzech odrębnych części, tj.: humanistycznej, matematyczno-przyrodniczej oraz językowej. W niniejszym opracowaniu zostały uwzględnione jednak tylko dwie z nich, bowiem w przypadku egzaminów językowych absolwenci gimnazjum mają możliwość wyboru spośród kilku różnych języków obcych, przez co wyniki te ciężko jest między sobą porównywać.

Część humanistyczna składa się z egzaminu dotyczącego wiedzy z historii oraz wiedzy o społeczeństwie, a także z języka polskiego. Z tej części egzaminu gimnazjalnego uczniowie w całej Polsce osiągają zdecydowanie lepsze wyniki niż z części matematyczno-przyrodniczej⁹⁴.

W poniższej tabeli zawarto informacje na temat wyników osiągniętych przez uczniów z egzaminu gimnazjalnego na terenie Rzeszowa.

Tabela 30. Dane dotyczące egzaminu gimnazjalnego w Rzeszowie⁹⁵.

Nr	Osiedle	Wynik z egzaminu gimnazjalnego [%]	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	69,61	1,08	0
II	Śródmieście – Południe	64,29	0,99	1
III	Pułaskiego	69,28	1,07	0
IV	Generała Grota Roweckiego	65,31	1,01	0
V	Piastów	62,14	0,96	1
VI	Dąbrowskiego	64,62	1,00	1
VII	Staroniwa	61,23	0,95	1
VIII	Kmity	60,11	0,93	1
IX	Generała Władysława Andersa	64,67	1,00	1
X	Staromieście	64,71	1,00	0
XI	1000-lecia	63,50	0,98	1
XII	Pobitno	69,83	1,08	0
XIII	Mieszka I	68,40	1,06	0
XIV	Nowe Miasto	61,26	0,95	1
XV	Wilkowyja	67,20	1,04	0
XVI	Słocina	60,91	0,94	1
XVII	Zalesie	64,11	0,99	1
XVIII	Przybyszówka	62,90	0,97	1
XIX	Baranówka	62,45	0,97	1
XX	Króla Stanisława Augusta	64,64	1,00	1
XXI	Paderewskiego	65,25	1,01	0
XXII	Drabinianka	66,01	1,02	0
XXIII	Krakowska-Południe	64,16	0,99	1
XXIV	Franciszka Kotuli	65,51	1,01	0
XXV	Załęże	65,63	1,01	0
XXVI	Zwiężczyca	62,41	0,96	1
XXVII	Biała	66,30	1,03	0
XXVIII	Miłocin	66,79	1,03	0
XXIX	Budziwój	62,53	0,97	1
	Rzeszów	64,68	1,00	1

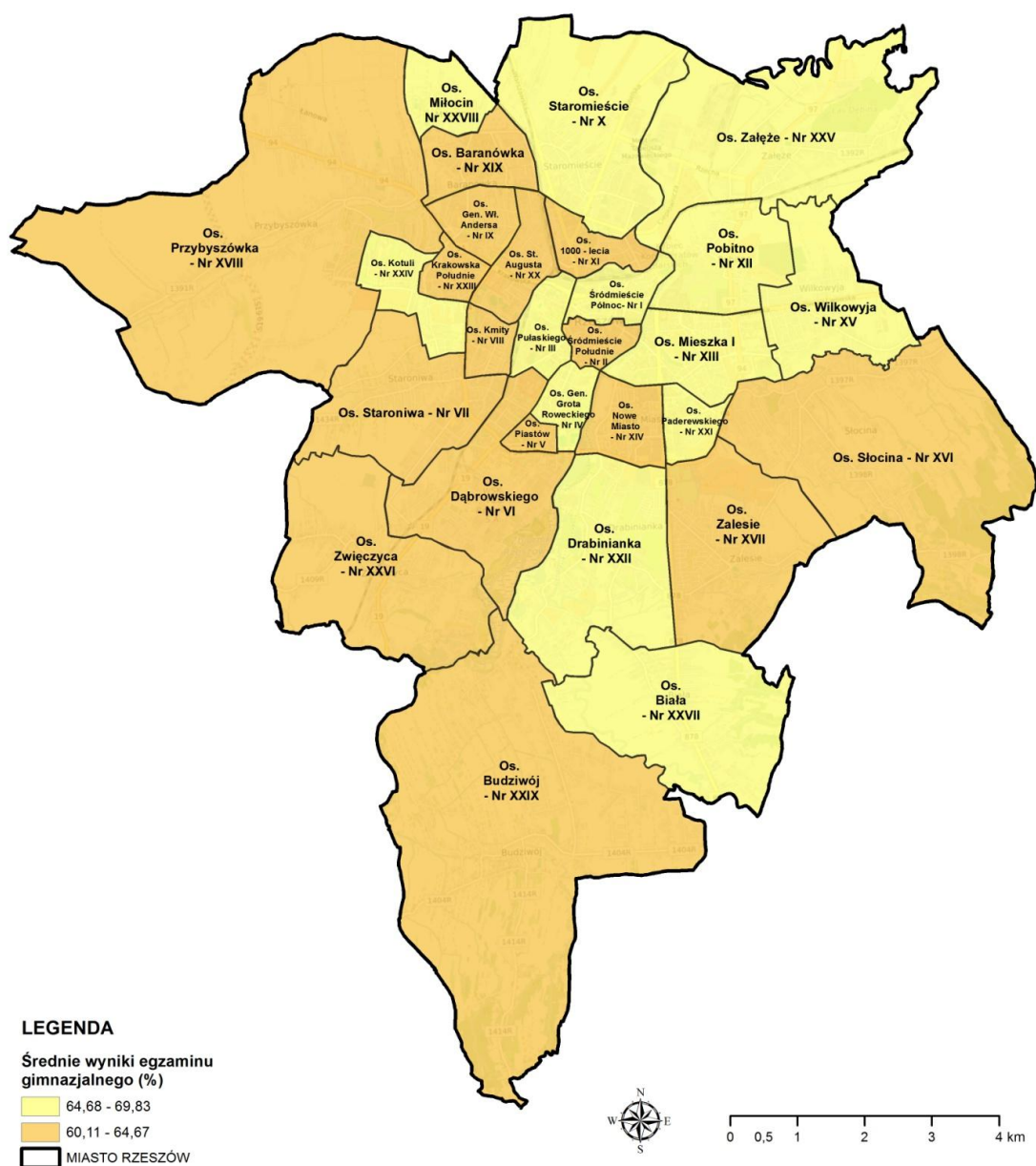
⁹⁴ Na podstawie informacji udostępnianych przez Okręgową Komisję Egzaminacyjną w Krakowie <http://www.oke.krakow.pl/inf/>.

⁹⁵ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Na podstawie powyższych danych wnioskuje się, że najlepsze wyniki egzaminów po gimnazjum uzyskiwali uczniowie z osiedli: Pobitno – 69,83%, Śródmieście – Północ – 69,61%, Pułaskiego – 69,28%. Najniższy zaś wskaźnik obserwuje się na osiedlach: Słocina – 60,91% i Kmity – 60,11%.

Wartość średnia z egzaminu gimnazjalnego dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 64,68%. Obszary, z których uczniowie zdawali egzamin na poziomie poniżej średniej dla miasta to: Śródmieście – Południe, Piastów, Dąbrowskiego, Staroniwa, Kmity, Generała Władysława Andersa, 1000-lecia, Nowe Miasto, Słocina, Zalesie, Przybyszówka, Baranówka, Króla Stanisława Augusta, Krakowska-Południe, Zwiężczyca i Budziwój.

Na poniższej mapie można zaobserwować rozkład średnich wyników egzaminów gimnazjalnych osiągniętych przez uczniów z obszaru miasta.

Rysunek 25. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego.

Frekwencja w wyborach samorządowych

Frekwencja wyborcza to procent obywateli posiadających prawo do głosowania, którzy oddali swój głos w ramach wyborów. Takie prawo przysługuje wszystkim pełnoletnim obywatelom Polski, którzy nie zostali pozbawieni go drogą sądową lub też nie zostali ubezwłasnowolnieni⁹⁶.

Wybory są proceduralnym elementem systemu demokratycznego: pozwalają legitymizować władzę, obrazują stosunek wyborców do polityków, partii, czy wreszcie całego systemu. Są podstawowym rodzajem uczestnictwa politycznego. Taki udział wiąże się z zasadami demokratycznymi: równością, wolnością i legitymizacją władzy. O wadze wyborów świadczą zabiegi, mające na celu zwiększenie frekwencji wyborczej⁹⁷.

Procentowy udział w wyborach i jego zróżnicowanie pozwala ocenić poziom udziału mieszkańców w życiu społecznym oraz ich zaangażowanie. Istnieje analogia pomiędzy słabiej rozwiniętymi obszarami, a zmniejszonym udziałem w życiu społecznym. Opisany wskaźnik, w odniesieniu do poszczególnych osiedli miasta został przedstawiony w tabeli poniżej.

Tabela 31. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.⁹⁸

Nr	Osiedle	Liczba wyborców	Frekwencja w wyborach w 2014 r. [%]	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	3631	38,03	0,79	1
II	Śródmieście – Południe	2773	41,04	0,85	1
III	Pułaskiego	4042	47,03	0,98	1
IV	Generała Grota Roweckiego	6394	46,20	0,96	1
V	Piastów	3918	43,44	0,90	1
VI	Dąbrowskiego	4611	41,75	0,87	1
VII	Staroniwa	2226	50,99	1,06	0
VIII	Kmity	5891	51,69	1,08	0
IX	Generała Władysława Andersa	9375	41,64	0,87	1
X	Staromieście	2947	51,95	1,08	0
XI	1000-lecia	7219	44,96	0,94	1
XII	Pobitno	3159	49,57	1,03	0
XIII	Mieszka I	7994	41,12	0,86	1
XIV	Nowe Miasto	12028	49,60	1,03	0
XV	Wilkowyja	4062	53,75	1,12	0
XVI	Słocina	4620	44,02	0,92	1
XVII	Zalesie	5766	48,40	1,01	0
XVIII	Przybyszówka	6024	52,45	1,09	0
XIX	Baranówka	8517	54,18	1,13	0
XX	Króla Stanisława Augusta	4366	46,48	0,97	1
XXI	Paderewskiego	3432	46,45	0,97	1
XXII	Drabinianka	7523	47,96	1,00	1
XXIII	Krakowska-Południe	6509	48,57	1,01	0

⁹⁶ Gazeta Wyborcza, Frekwencja wyborcza – co to takiego, 2015 r., <http://wyborcza.pl/1,147007,19053478,frekwencja-wyborcza-co-to-takiego.html?disableRedirects=true>.

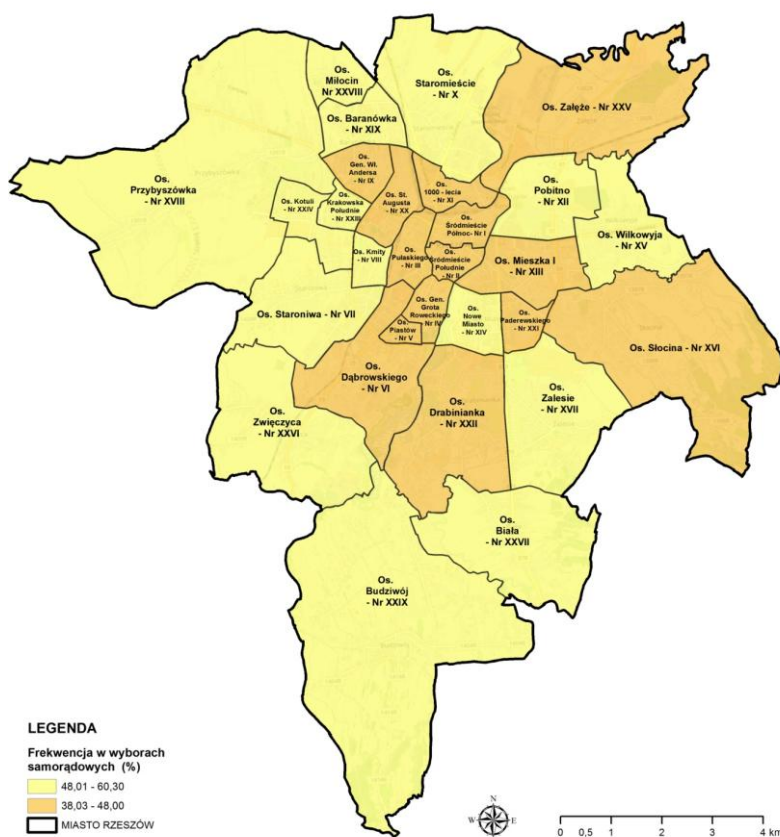
⁹⁷ Panicz U., Frekwencja wyborcza a stan polskiej demokracji, Poznań 2011 r.

⁹⁸ Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Nr	Osiedle	Liczba wyborców	Frekwencja w wyborach w 2014 r. [%]	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIV	Franciszka Kotuli	3557	48,56	1,01	0
XXV	Załęże	1693	46,07	0,96	1
XXVI	Zwięczyca	2657	53,63	1,12	0
XXVII	Biała	1869	51,15	1,07	0
XXVIII	Miłocin	675	60,30	1,26	0
XXIX	Budziwój	3885	51,09	1,06	0
	Rzeszów	141363	48,00	1,00	0

Na podstawie przedstawionych danych można stwierdzić, iż największą frekwencją obserwuje się w obszarach: Wilkowyja, Przybyszówka, Baranówka, Zwięczyca i Miłocin.

Skala problemu koncentruje się w obszarach, w których frekwencja wyborcza jest mniejsza od średniej dla miasta (48% wyborców z danego obszaru). Osiedlami tymi są: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Pułaskiego, Generała Grota Roweckiego, Piastów, Dąbrowskiego, Generała Władysława Andersa, 1000-lecia, Mieszka I, Stocina, Króla Stanisława Augusta, Paderewskiego, Drabinianka oraz Załęże. Należy jednak zaznaczyć, że odchylenia od średniej nie są duże, co powoduje, że w ramach wskaźnika wszystkie wskazane osiedla otrzymały skalę problemy w wysokości 1, co prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 26. Frekwencja w wyborach samorządowych.

Organizacje pozarządowe biorące udział w konkursach

Oprócz jednostek samorządu terytorialnego oraz kościelnych osób prawnych, różnego rodzaju działania względem osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej podejmowane są przez organizacje pozarządowe. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie⁹⁹ reguluje definicję organizacji pozarządowej. Zgodnie ze wspomnianą regulacją, organizacjami pozarządowymi są podmioty niebędące jednostkami sektora finansów publicznych i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia z wyłączeniem m.in. partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców.

Wskaźnik nie obejmuje jednak wszystkich organizacji pozarządowych, a jedynie przedstawia te, które aktywnie brały udział w otwartych konkursach na realizację zadań publicznych. W 2015 r. Prezydent Rzeszowa ogłosił 16 takich konkursów, organizacje o których mowa zgłosiły 586 ofert, w tym 286 ofert w trybie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Szczegółowe dane dotyczące organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach przedstawiono w tabeli poniżej.

Tabela 32. Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach¹⁰⁰.

Nr	Osiedle	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach w 2015 r., w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	0,33	3,91	0
II	Śródmieście – Południe	0,31	3,69	0
III	Pułaskiego	0,34	3,97	0
IV	Generała Grota Roweckiego	0,12	1,36	0
V	Piastów	0,09	1,01	0
VI	Dąbrowskiego	0,06	0,69	2
VII	Staroniwa	0,07	0,77	1
VIII	Kmity	0,03	0,33	3
IX	Generała Władysława Andersa	0,06	0,70	2
X	Staromieście	0,17	1,97	0
XI	1000-lecia	0,06	0,65	2
XII	Pobitno	0,10	1,16	0
XIII	Mieszka I	0,08	0,92	1
XIV	Nowe Miasto	0,06	0,65	2
XV	Wilkowyja	0,09	1,06	0
XVI	Słocina	0,08	0,92	1
XVII	Zalesie	0,15	1,75	0
XVIII	Przybyszówka	0,01	0,14	4
XIX	Baranówka	0,06	0,66	2
XX	Króla Stanisława Augusta	0,09	1,08	0
XXI	Paderewskiego	0,00	0,00	4
XXII	Drabinianka	0,04	0,52	2

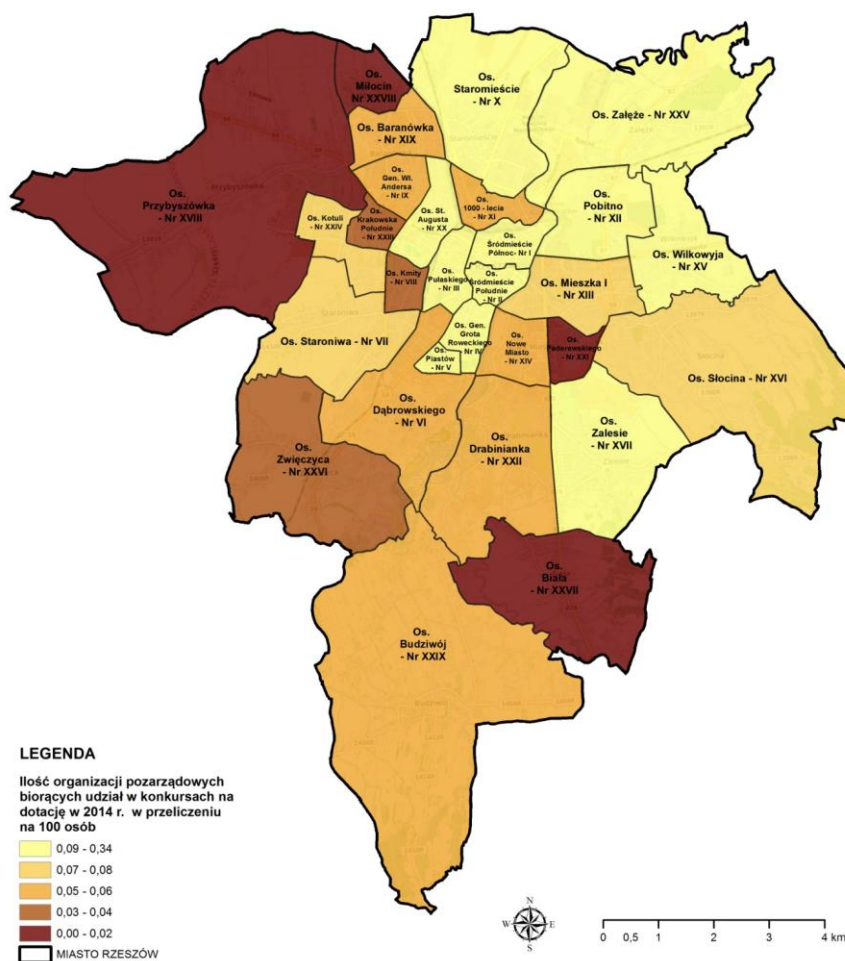
⁹⁹ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. 2003 r. poz. 873).

¹⁰⁰ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach w 2015 r., w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIII	Krakowska-Południe	0,04	0,45	3
XXIV	Franciszka Kotuli	0,07	0,85	1
XXV	Załęże	0,18	2,13	0
XXVI	Zwiężczyca	0,03	0,34	3
XXVII	Biała	0,00	0,00	4
XXVIII	Miłocin	0,00	0,00	4
XXIX	Budziwój	0,05	0,65	2
	Rzeszów	0,08	1,00	0

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż największa ilość organizacji pozarządowych biorących czynny udział w konkursach w przeliczeniu na 100 osób występuje w obszarach: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe oraz Pułaskiego.

Średnia wartość dla Rzeszowa wyniosła 0,08 organizacji na 100 osób. Obszary o największej skali problemu, a tym samym najmniejszym wskaźniku koncentracji to: Biała, Przybyszówka Paderewskiego, oraz Miłocin. W sposób graficzny wyniki przedstawia poniższa mapa.

Rysunek 27. Ilość organizacji pozarządowych w biorących udział w konkursach w przeliczeniu na 100 osób.

4.3. Sfera gospodarcza

Obciążenie demograficzne

Wśród problemów gospodarczych, wynikających z danych demograficznych, istotne znaczenie ma obciążenie demograficzne, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności w wieku produkcyjnym, który generuje problemy różnego rodzaju, ale przede wszystkim zmniejszanie zasobu siły roboczej, osłabienie lokalnego kapitału ludzkiego oraz pogarszanie struktury rynku pracy. W tym kontekście zasadne jest podjęcie bądź zintensyfikowania działań prewencyjnych, związanych z prowadzeniem prorodzinnej polityki zachęcającej rodziny do posiadania większej liczby dzieci, wspomaganym poprzez rozwój infrastruktury społecznej takiej jak m.in. lepszy dostęp do żłobków i przedszkoli ¹⁰¹. W poniższej tabeli zawarto informacje dla poszczególnych osiedli.

Tabela 33. Dane dotyczące obciążenia demograficznego ¹⁰².

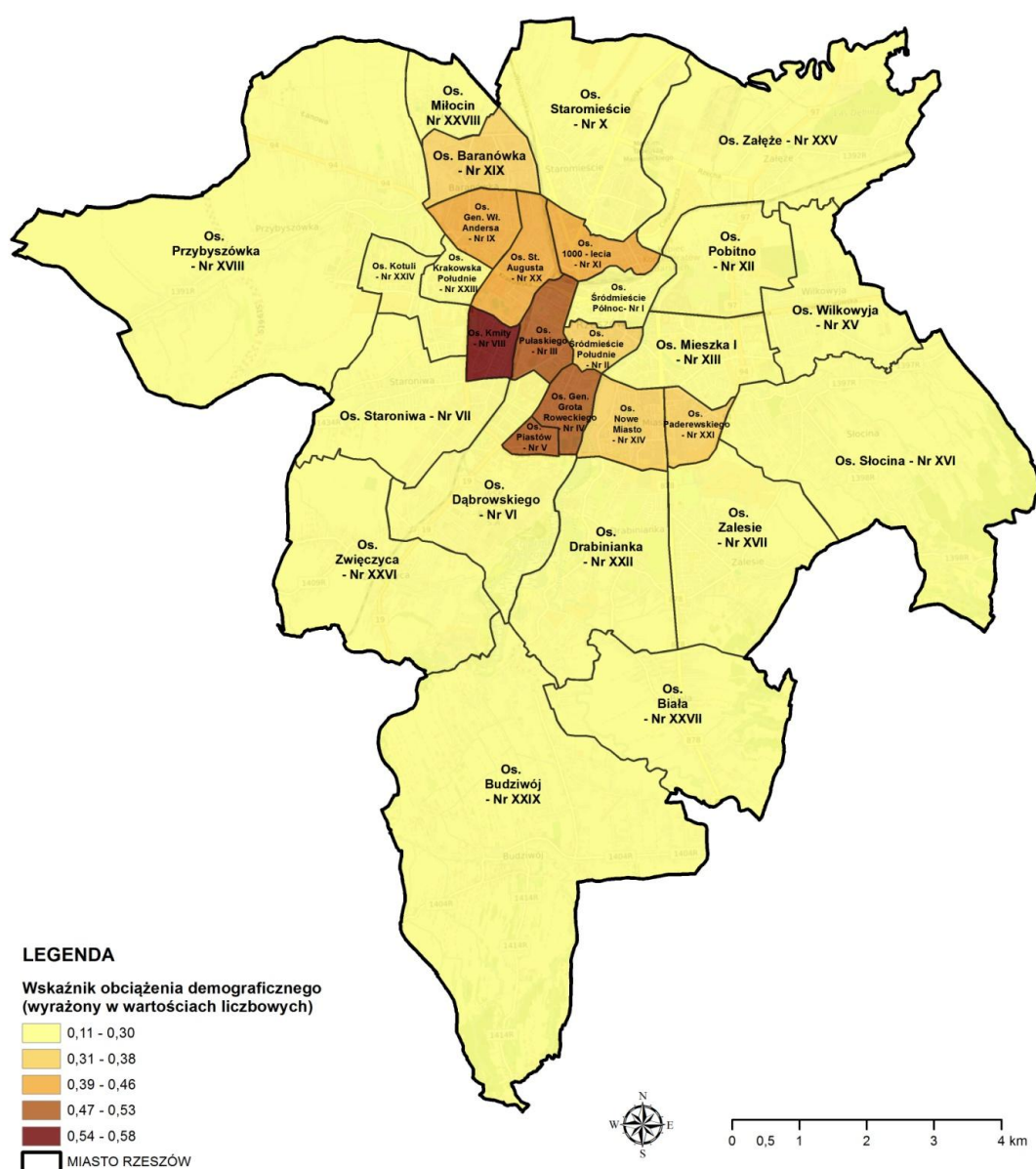
Nr	Osiedle	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	29,77%	0,98	0
II	Śródmieście – Południe	34,13%	1,12	1
III	Pułaskiego	52,28%	1,72	3
IV	Generała Grota Roweckiego	46,40%	1,52	3
V	Piastów	49,18%	1,62	3
VI	Dąbrowskiego	21,23%	0,70	0
VII	Staroniwa	21,84%	0,72	0
VIII	Kmity	57,67%	1,89	4
IX	Generała Władysława Andersa	42,45%	1,39	2
X	Staromieście	20,18%	0,66	0
XI	1000-lecia	44,20%	1,45	2
XII	Pobitno	20,72%	0,68	0
XIII	Mieszka I	27,83%	0,91	0
XIV	Nowe Miasto	37,43%	1,23	1
XV	Wilkowyja	19,57%	0,64	0
XVI	Słocina	25,43%	0,84	0
XVII	Zalesie	28,19%	0,93	0
XVIII	Przybyszówka	23,15%	0,76	0
XIX	Baranówka	31,85%	1,05	1
XX	Króla Stanisława Augusta	44,79%	1,47	2
XXI	Paderewskiego	33,78%	1,11	1
XXII	Drabinianka	12,84%	0,42	0
XXIII	Krakowska-Południe	23,77%	0,78	0
XXIV	Franciszka Kotuli	11,11%	0,36	0
XXV	Załęże	19,35%	0,64	0
XXVI	Zwiężczyca	26,94%	0,88	0
XXVII	Biała	19,93%	0,65	0

¹⁰¹ Kubiak M., *Współczesne problemy demograficzne w aspekcie społeczno-gospodarczym, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, 2010 r., s. 182-195.*

¹⁰² Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXVIII	Miłocin	23,64%	0,78	0
XXIX	Budziwój	21,33%	0,70	0
	Rzeszów	30,45%	1,00	0

Średnie obciążenie demograficzne dla Rzeszowa wynosi 30,45%. Dla większości osiedli wartość ta nie odbiega od średniej. Zauważalny jest wyraźny wzrost wartości wskaźnika w centrum miasta. Największa skala problemu – 4, występuje na osiedlu Kmity. Skala problemu 3 występuje dodatkowo na 3 osiedlach Pułaskiego, Piastów oraz Generała Grota Roweckiego, tam też obserwuje się największe wskaźniki koncentracji tego problemu.

Rysunek 28. Wskaźnik obciążenia demograficznego.

Podmioty gospodarcze

Stan kryzysowy danej jednostki może wynikać również z niskiego poziomu przedsiębiorczości. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej jest uzależniona od potencjału kapitału ludzkiego, lokalizacji oraz wsparcia lokalnych władz. Analiza podmiotów gospodarczych została pokazana poprzez trzy wskaźniki:

1. Zlikwidowane podmioty gospodarcze w przeliczeniu na 100 osób.
2. Wszystkie podmioty gospodarcze w przeliczeniu na 100 osób.
3. Nowe podmioty gospodarcze w przeliczeniu na 100 osób.

Duża liczba podmiotów gospodarczych zapewnia miejsca pracy oraz zwiększa atrakcyjność obszaru jako miejsca do życia.

Zlikwidowane podmioty gospodarcze

Wskaźnik ilość zlikwidowanych w ciągu 2015 r. podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w danym osiedlu może wskazać obszar kryzysowy w zakresie gospodarki oraz zobrazować zmniejszający się potencjał inwestycyjny obszaru. W poniższej tabeli zestawiono dane szczegółowe dla poszczególnych osiedli.

Tabela 34. Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych w 2015 r. w przeliczeniu na 100 osób ¹⁰³.

Nr	Osiedle	Liczba zlikwidowanych podmiotów w 2015 r., w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	2,88	3,41	4
II	Śródmieście – Południe	2,00	2,37	4
III	Pułaskiego	1,33	1,58	3
IV	Generała Grotta Roweckiego	0,72	0,85	0
V	Piastów	0,45	0,53	0
VI	Dąbrowskiego	0,67	0,80	0
VII	Staroniwa	1,02	1,20	1
VIII	Kmity	0,75	0,89	0
IX	Generała Władysława Andersa	0,70	0,83	0
X	Staromieście	1,17	1,39	2
XI	1000-lecia	0,78	0,92	0
XII	Pobitno	0,94	1,11	1
XIII	Mieszka I	0,73	0,87	0
XIV	Nowe Miasto	0,62	0,73	0
XV	Wilkowyja	0,65	0,77	0
XVI	Słocina	0,65	0,77	0
XVII	Zalesie	0,72	0,85	0
XVIII	Przybyszówka	0,61	0,72	0
XIX	Baranówka	0,76	0,91	0
XX	Króla Stanisława Augusta	1,08	1,28	2
XXI	Paderewskiego	1,24	1,47	2
XXII	Drabinianka	0,60	0,71	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,57	0,67	0

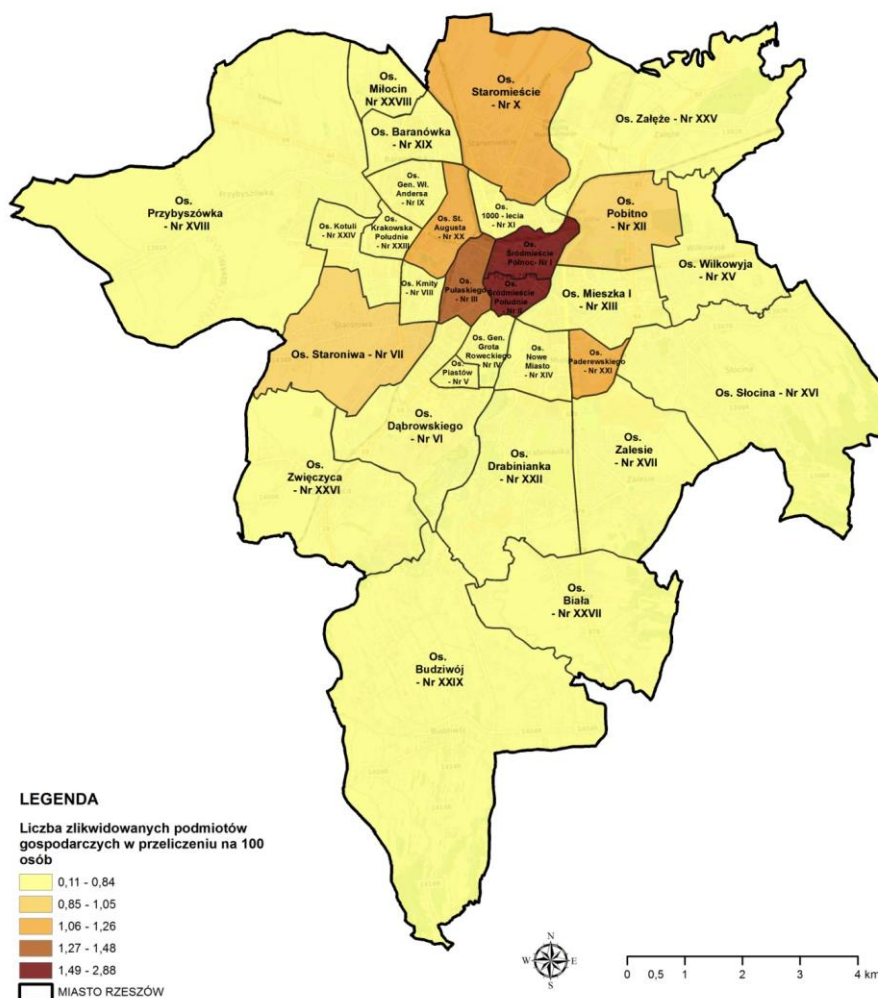
¹⁰³ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Nr	Osiedle	Liczba zlikwidowanych podmiotów w 2015 r., w przeliczeniu na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XXIV	Franciszka Kotuli	0,81	0,96	0
XXV	Załęże	0,72	0,86	0
XXVI	Zwiężczyca	0,61	0,72	0
XXVII	Biała	0,69	0,82	0
XXVIII	Miłocin	0,11	0,13	0
XXIX	Budziwój	0,40	0,48	0
	Rzeszów	0,84	1,00	0

Najwyższe wskaźniki koncentracji liczby zlikwidowanych podmiotów w 2015 r., w przeliczeniu na 100 osób posiadają osiedla: Śródmieście – Północ (3,41) oraz Śródmieście – Południe (2,37), dla których skalę problemu określono na 4. Nieco niższym, aczkolwiek równie wysokimi wskaźnikami w skali miasta charakteryzuje się osiedle Pułaskiego (1,58), dla którego skala problemu równa jest 3.

Dla pozostałych osiedli wskaźnik koncentracji wahają się od 1,47 (Paderewskiego) do 0,13 (Miłocin).

W sposób graficzny dane te zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 29. Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób.

Wszystkie podmioty gospodarcze

Wskaźnik ten przedstawia liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób. Obrazuje on sytuację już po uwzględnieniu nowopowstałych oraz zlikwidowanych podmiotów w 2015 r. Duża liczba podmiotów gospodarczych jest zjawiskiem korzystnym pod kątem gospodarczego rozwoju obszaru. Wskaźnik w rozbiciu na osiedla prezentuje poniższa tabela.

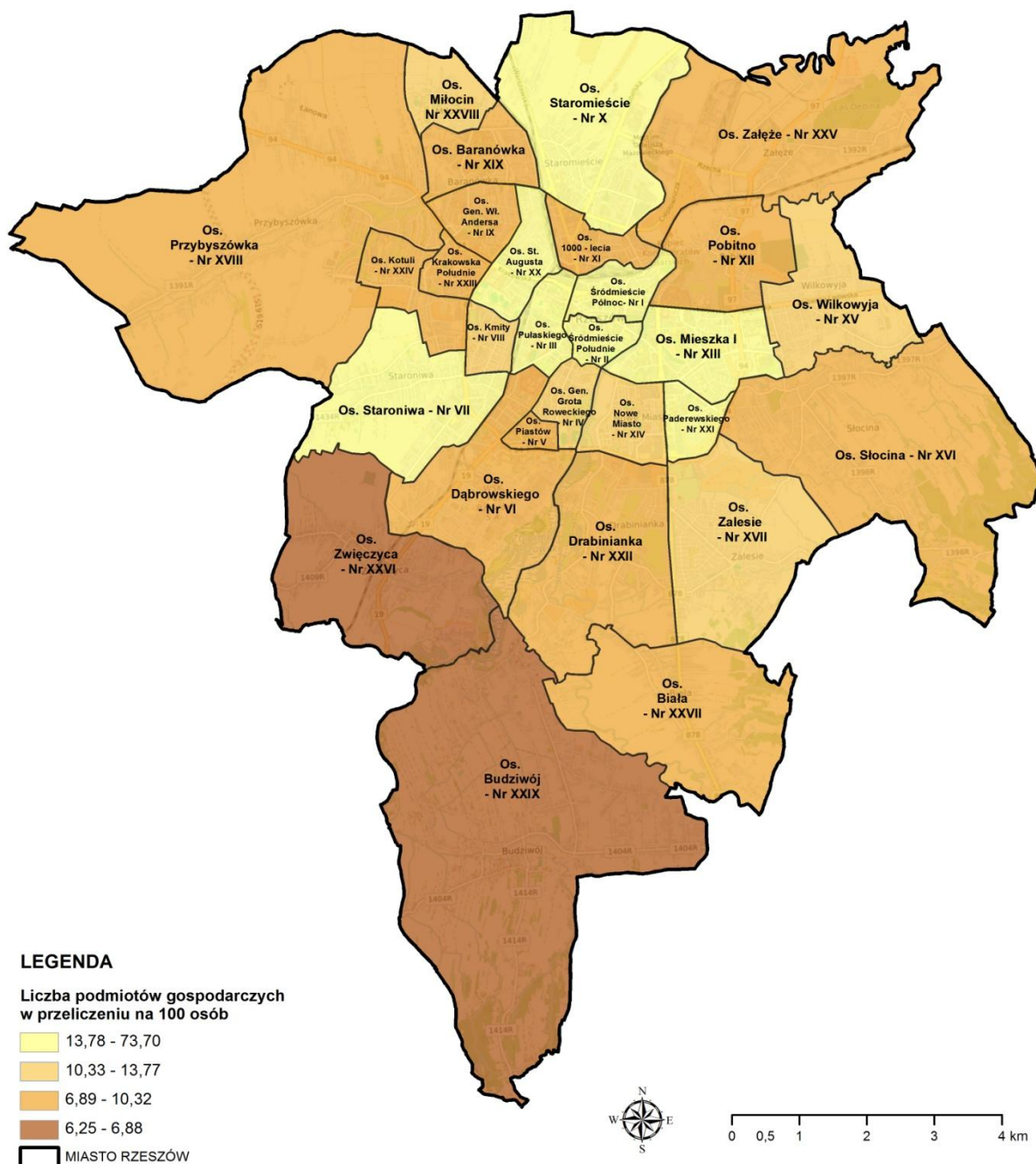
Tabela 35. Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw i spółek na terenie Rzeszowa¹⁰⁴.

Nr	Osiedle	Liczba wszystkich podmiotów w 2015 r. na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	73,70	5,35	0
II	Śródmieście – Południe	39,38	2,86	0
III	Pułaskiego	29,59	2,15	0
IV	Generała Grota Roweckiego	12,14	0,88	1
V	Piastów	7,10	0,52	2
VI	Dąbrowskiego	9,82	0,71	2
VII	Staroniwa	29,42	2,14	0
VIII	Kmity	11,33	0,82	1
IX	Generała Władysława Andersa	7,82	0,57	2
X	Staromieście	19,50	1,42	0
XI	1000-lecia	10,14	0,74	2
XII	Pobitno	9,05	0,66	2
XIII	Mieszka I	14,58	1,06	0
XIV	Nowe Miasto	10,82	0,79	1
XV	Wilkowyja	11,81	0,86	1
XVI	Słocina	9,38	0,68	2
XVII	Zalesie	11,50	0,84	1
XVIII	Przybyszówka	9,04	0,66	2
XIX	Baranówka	10,23	0,74	2
XX	Króla Stanisława Augusta	17,68	1,28	0
XXI	Paderewskiego	22,46	1,63	0
XXII	Drabinianka	9,16	0,67	2
XXIII	Krakowska-Południe	8,99	0,65	2
XXIV	Franciszka Kotuli	9,55	0,69	2
XXV	Załęże	9,94	0,72	2
XXVI	Zwiężczyca	6,49	0,47	3
XXVII	Biała	10,01	0,73	2
XXVIII	Miłocin	11,21	0,81	1
XXIX	Budziwój	6,25	0,45	3
	Rzeszów	13,77	1,00	0

Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, iż największa koncentracja podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Miasto Rzeszów zlokalizowana jest na obszarach Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Pułaskiego, Staroniwa, Staromieście, Mieszka I, Króla Stanisława Augusta i Paderewskiego. Wysoka skala problemu, związana z występowaniem małej ilości

¹⁰⁴ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

podmiotów gospodarczych obserwowana jest w 2 obszarach miasta: Zwiężczyca oraz Budziwój. Niższe od średniej wartości wskaźnika aż w 21 osiedlach spowodowane są bardzo wysokimi wartościami w centrum miasta. Opisaną sytuację prezentuje poniższa mapa.

Rysunek 30. Liczba podmiotów gospodarczych w Rzeszowie w przeliczeniu na 100 osób.

Nowo zarejestrowane podmioty gospodarcze

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON informuje o dużej aktywności gospodarczej obszaru.

Należy podkreślić, że rozwój przedsiębiorczości na terenie miasta przyczynia się do powstawania nowych miejsc pracy, a tym samym do zmniejszania bezrobocia na danym obszarze i spadku liczby osób bezrobotnych korzystających obecnie z pomocy społecznej.

Tabela 36. Dane dotyczące ilości nowych przedsiębiorstw i spółek na terenie Rzeszowa¹⁰⁵.

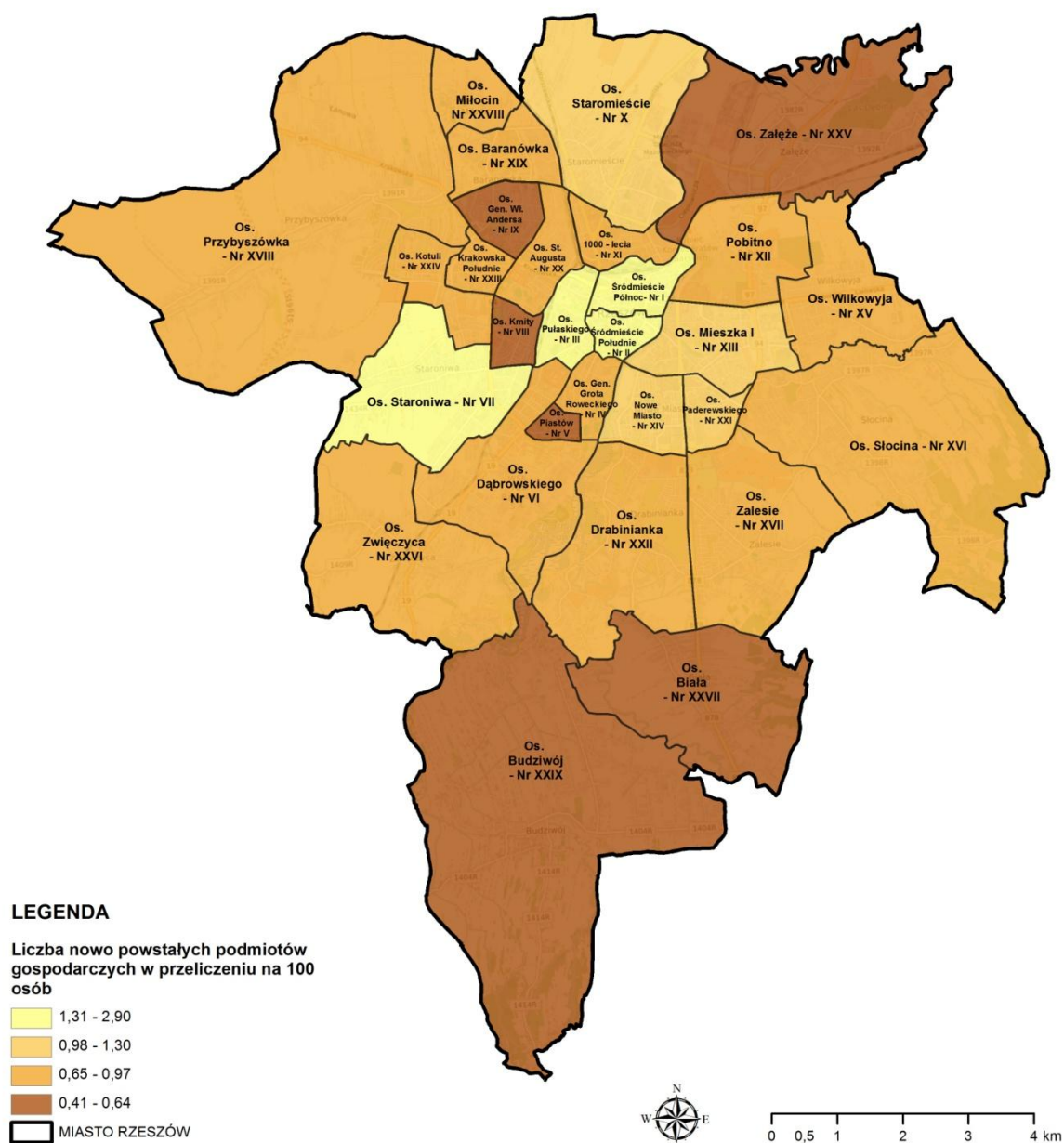
Nr	Osiedle	Liczba nowych podmiotów w 2015 r. na 100 osób	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	2,90	2,23	0
II	Śródmieście – Południe	2,57	1,98	0
III	Pułaskiego	1,33	1,02	0
IV	Generała Grota Roweckiego	0,93	0,72	2
V	Piastów	0,41	0,31	3
VI	Dąbrowskiego	0,81	0,63	2
VII	Staroniwa	1,74	1,34	0
VIII	Kmity	0,58	0,45	3
IX	Generała Władysława Andersa	0,48	0,37	3
X	Staromieście	1,19	0,92	1
XI	1000-lecia	0,71	0,55	2
XII	Pobitno	0,76	0,59	2
XIII	Mieszka I	1,25	0,96	1
XIV	Nowe Miasto	0,99	0,76	1
XV	Wilkowyja	0,66	0,51	2
XVI	Ślocina	0,93	0,72	2
XVII	Zalesie	0,80	0,62	2
XVIII	Przybyszówka	0,74	0,57	2
XIX	Baranówka	0,80	0,62	2
XX	Króla Stanisława Augusta	0,77	0,59	2
XXI	Paderewskiego	1,24	0,96	1
XXII	Drabinianka	0,80	0,61	2
XXIII	Krakowska-Południe	0,70	0,54	2
XXIV	Franciszka Kotuli	0,81	0,63	2
XXV	Załęże	0,59	0,45	3
XXVI	Zwięczyca	0,78	0,60	2
XXVII	Biała	0,57	0,44	3
XXVIII	Miłocin	0,88	0,68	2
XXIX	Budziwój	0,57	0,44	3
	Rzeszów	1,30	1,00	0

Na podstawie powyższych danych można zaobserwować dużą dysproporcję pomiędzy osiedlami. W 4 obszarach obserwuje się silny trend wzrostu ilości podmiotów gospodarczych: Śródmieście – Północ,

¹⁰⁵ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie.

Śródmieście – Południe, Pułaskiego i Staroniwa. Pozostałe 25 obszarów w znaczący sposób odbiega od średniej dla miasta i otrzymało skalę problemu od 1 do 4. Największą skalę problemu (wartości 4) obserwujemy na osiedlach: Piastów, Kmity, Generała Władysława Andersa, Załęże, Budziwój, Piastów oraz Biała.

Na poniższej mapie zobrazowano zjawisko rejestrowania nowych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Miasto Rzeszów.

Rysunek 31. Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób.

4.4. Sfera techniczna

Wiek budynków mieszkalnych

Wskaźnik przedstawia ilość budynków wybudowanych przed rokiem 1989 w stosunku do wszystkich budynków na danym obszarze. Wiek budynków bardzo często tożsamy jest z problemami technicznymi w obiektach. Im starsza zabudowa tym najczęściej gorszy ich stan oraz mniejsze wykorzystanie nowoczesnej energooszczędnej technologii.

Wskaźnik ten jako jedyny w całej diagnozie został oparty o niepełne dane źródłowe. Zgromadzone dane cechowały się bardzo dużą różnorodnością. Niektóre osiedla zostały rozpoznane pod kątem struktury wieku budynków prawie w 100%, natomiast niektóre cechowały się pojedynczymi danymi. Sytuacja ta sprawiła, że wskaźnik ten nie został wykorzystany do sumowania i prezentacji stanu końcowego, ponieważ brak danych dla niektórych osiedli (na szaro na mapie) spowodowałby zaburzenie wyniku końcowego. Nie mniej jednak ponieważ wskaźnik jest istotny z punktu widzenia diagnozy oraz dane dla niektórych osiedli były kompletne, podjęto decyzję o prezentacji danych (tabela poniżej). Przy nadawaniu skali problemu posłużono się wartością średnią dla województwa, która wynosi – 76,1%. Dla osiedli, dla których dane były niepełne, nie określono skali problemu.

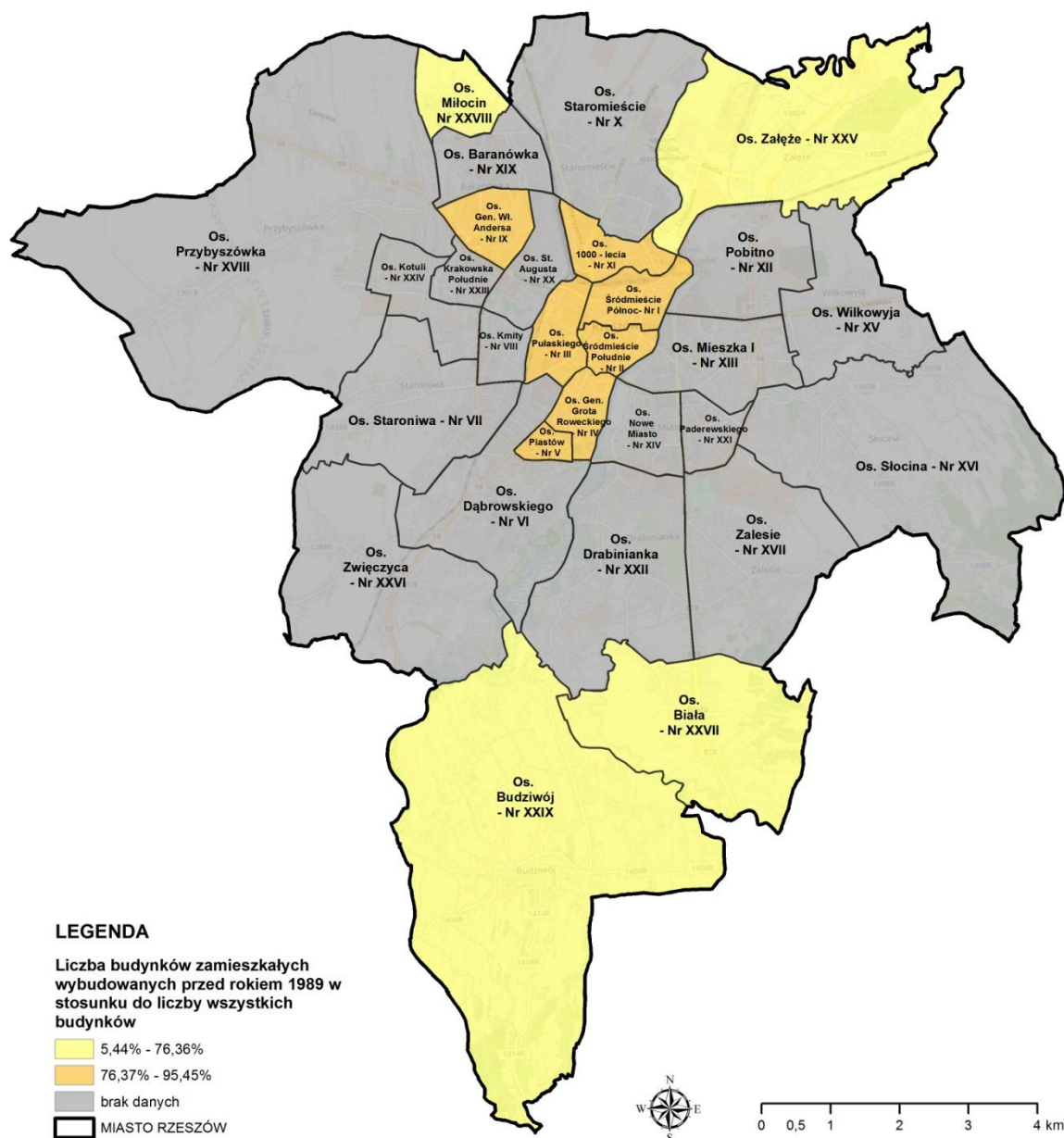
Tabela 37. Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowana przed rokiem 1989, w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych¹⁰⁶.

Nr	Osiedle	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r., w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu	Kompletność danych [%]
I	Śródmieście – Północ	93,17%	2,41	1	82,65%
II	Śródmieście – Południe	92,19%	2,38	1	95,96%
III	Puławskiego	93,70%	2,42	1	99,21%
IV	Generała Grota Roweckiego	92,59%	2,39	1	100,00%
V	Piastów	95,00%	2,45	1	100,00%
VI	Dąbrowskiego	61,97%	1,60	-	57,53%
VII	Staroniwa	6,96%	0,18	-	32,91%
VIII	Kmity	0,00%	0,00	-	2,99%
IX	Generała Władysława Andersa	83,27%	2,15	1	90,29%
X	Staromieście	2,03%	0,05	-	17,28%
XI	1000-lecia	93,95%	2,43	1	99,29%
XII	Pobitno	6,17%	0,16	-	14,81%
XIII	Mieszka I	1,89%	0,05	-	5,32%
XIV	Nowe Miasto	0,00%	0,00	-	4,94%

¹⁰⁶ Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta w Rzeszowie oraz Miejskiego Zarządu Budynków Mieszkalnych Sp. z o.o.

Nr	Osiedle	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed 1989 r., w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu	Kompletność danych [%]
XV	Wilkowyja	1,61%	0,04	-	21,45%
XVI	Słocina	32,53%	0,84	-	69,49%
XVII	Zalesie	0,26%	0,01	-	19,46%
XVIII	Przybyszówka	48,18%	1,24	-	62,96%
XIX	Baranówka	0,00%	0,00	-	20,00%
XX	Króla Stanisława Augusta	30,00%	0,77	-	9,94%
XXI	Paderewskiego	6,25%	0,16	-	5,06%
XXII	Drabinianka	0,66%	0,02	-	40,66%
XXIII	Krakowska-Południe	0,00%	0,00	-	7,84%
XXIV	Franciszka Kotuli	0,00%	0,00	-	43,46%
XXV	Załęże	46,89%	1,21	0	91,27%
XXVI	Zwiężczyca	43,34%	1,12	-	28,84%
XXVII	Biała	39,55%	1,02	-	82,77%
XXVIII	Miłocin	5,43%	0,14	0	100,00%
XXIX	Budziwój	36,73%	0,95	0	98,84%
	Rzeszów	38,72%	1,00	0	48,74%
	Województwo podkarpackie	76,36%	-	-	-

W tabeli przedstawiono dodatkowo kolumnę obrazującą kompletność danych w danym osiedlu. Uznano, że wiarygodne mogą być wskaźniki, dla których występuje przynajmniej 75% danych. Taka sytuacja występuje jedynie w 11 osiedlach. Dane pomimo, że niepełne pozwalają zaobserwować starą strukturę wiekową budynków na osiedlach: Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Pułaskiego, Generała Grota Roweckiego, Piastów, Generała Władysława Andersa oraz 1000-lecia. Na wskazanych osiedlach przynajmniej 83,27% budynków zostało wybudowanych przed rokiem 1989.

Rysunek 32. Stosunek liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przez 1989 r. w stosunku do wszystkich budynków mieszkalnych.

4.5. Sfera środowiskowa

Jakość powietrza

Analiza problemów z jakością powietrza w strefie miasto Rzeszów została dokonana w oparciu o wyniki modelowania matematycznego stężeń zanieczyszczeń przedstawionych w Projekcie dokumentu „Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi

na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych”. W modelowaniu tym posłużono się danymi wejściowymi o ładunkach i parametrach emisji poszczególnych substancji ze źródeł emisji zlokalizowanych na obszarze Rzeszowa jak i poza strefą oraz danymi meteorologicznymi za 2015 r. Jakość środowiska, w tym jakość powietrza ma silny wpływ na jakość życia ludzi ¹⁰⁷.

Benzo(a)piren

Benzo(a)pireny są wielopierścieniowymi węglowodorami aromatycznymi (WWA), które są związkami silnie rakotwórczymi. Benzo(a)pireny są składnikiem zanieczyszczeń powietrza, powstającym w wyniku niskiej emisji, głównie wskutek spalania odpadów oraz emisji przemysłowej (głównie branża chemiczna). Głównym źródłem tej substancji jest spalanie paliw stałych w niskiej temperaturze – a więc węgla i drewna w domowych instalacjach grzewczych, a także silniki spalinowe, spalarnie odpadów, liczne procesy przemysłowe (np. produkcja koksu), pożary lasów, dym tytoniowy, jak również wszelkie procesy rozkładu termicznego związków organicznych przebiegające przy niewystarczającej ilości tlenu. Nośnikiem benzo(a)pirenu w powietrzu jest pył, dlatego jego szkodliwe oddziaływanie jest ściśle związane z oddziaływaniem pyłu oraz jego specyficznymi właściwościami fizycznymi i chemicznymi. Benzo(a)piren, podobnie jak inne WWA wykazuje toksyczność układową, powodując uszkodzenie nadnerczy, układu chłonnego, krwiotwórczego i oddechowego ¹⁰⁸. Stężenie benzopirenów w powietrzu jest jednym z parametrów oceny jakości powietrza. Dopuszczalny średnioroczny poziom B(a)P to 1 ng/m³ ¹⁰⁹.

Tabela 38. Średnioroczne stężenie B(a)P ¹¹⁰.

Nr	Osiedle	Średnioroczne stężenie B(a)P	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	3,00	1,35	2
II	Śródmieście – Południe	3,00	1,35	2
III	Pułaskiego	2,20	0,99	0
IV	Generała Grota Roweckiego	2,00	0,90	0
V	Piastów	2,00	0,90	0

¹⁰⁷ Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych, 2016 r., <http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/informacja-o-srodowisku/ochrona-powietrza/2710-aktual-pop-rzeszow-pyl>.

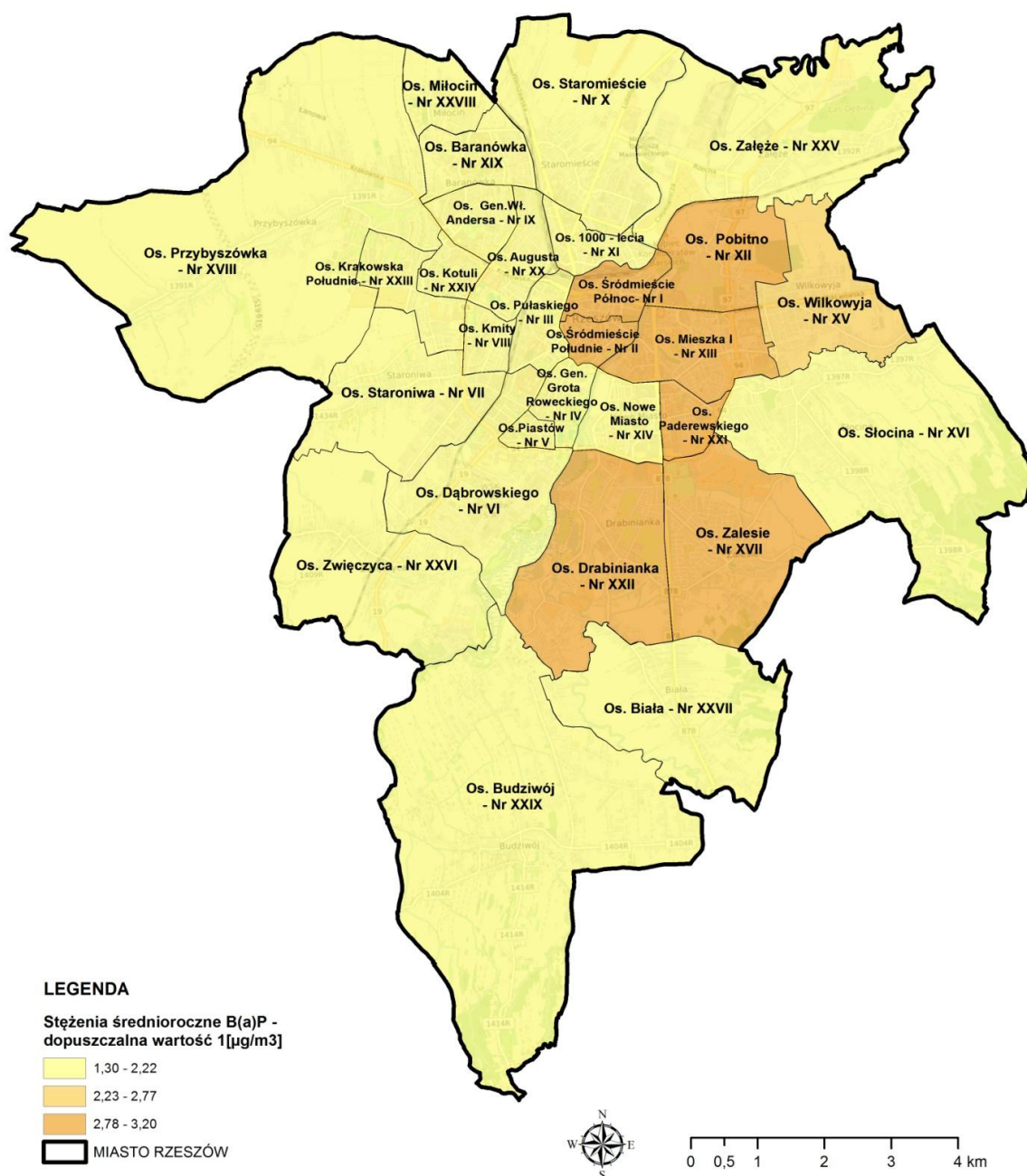
¹⁰⁸ Ministerstwo środowiska, Wpływ zanieczyszczenia powietrza na zdrowie, 2015 r., <http://www.tworzymyatmosfera.pl/wplyw-zanieczyszczenia-powietrza-na-zdrowie>.

¹⁰⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. poz. 1031).

¹¹⁰ Opracowanie własne na podstawie „Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych”.

Nr	Osiedle	Średnioroczne stężenie B(a)P	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
VI	Dąbrowskiego	2,00	0,90	0
VII	Staroniwa	1,60	0,72	0
VIII	Kmity	2,00	0,90	0
IX	Generała Władysława Andersa	2,00	0,90	0
X	Staromieście	2,20	0,99	0
XI	1000-lecia	2,00	0,90	0
XII	Pobitno	3,00	1,35	2
XIII	Mieszka I	3,00	1,35	2
XIV	Nowe Miasto	2,00	0,90	0
XV	Wilkowyja	2,60	1,17	1
XVI	Słocina	2,00	0,90	0
XVII	Zalesie	3,20	1,44	2
XVIII	Przybyszówka	1,60	0,72	0
XIX	Baranówka	2,00	0,90	0
XX	Króla Stanisława Augusta	2,00	0,90	0
XXI	Paderewskiego	3,20	1,44	2
XXII	Drabiniaka	2,80	1,26	2
XXIII	Krakowska-Południe	2,00	0,90	0
XXIV	Franciszka Kotuli	2,00	0,90	0
XXV	Załęże	2,00	0,90	0
XXVI	Zwiężczyca	1,60	0,72	0
XXVII	Biała	2,00	0,90	0
XXVIII	Miłocin	2,00	0,90	0
XXIX	Budziwój	1,30	0,59	0
	Rzeszów	2,22	1,00	0

Modelowa analiza rozkładu stężeń średniorocznych benzo(a)pirenu wykazała, że obszar całego miasta jest szczególnie narażony na zanieczyszczenie tą substancją. Przekroczenia dopuszczalnego poziomu obejmuje 98,3 km² miasta, notowane są w każdym z osiedli, jednak szczególnie wysokie wartości obserwowane są w centrum miasta tj. na osiedlach Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Pobitno, Mieszka I, Paderewskiego, Zalesie i Drabiniaka, duży problem występuje również na osiedlu Wilkowyja, dlatego te obszary zostały ocenione na 2 w skali problemu.

Rysunek 33. Stężenie średnioroczne B(a)P – dopuszczalna wartość 1 [µg/m³].

Liczba dni z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów pyłu PM10 w powietrzu

Pył zawieszony PM10 jest frakcją pyłu o bardzo małych rozmiarach średnicy ziaren – do 10 µm. Głównym źródłem pyłu PM10 w powietrzu jest emisja ze spalania w indywidualnych systemach grzewczych paliw stałych takich jak węgiel, drewno i biomasa oraz z ruchu drogowego, szczególnie z pojazdów z silnikami wysokoprężnymi bez filtrów cząstek stałych.

Niekorzystne warunki meteorologiczne, szczególnie brak wiatru i inwersja, w znacznym stopniu sprzyjają kumulowaniu się zanieczyszczeń przy powierzchni ziemi i powstawaniu smogu, w konsekwencji powodują przekraczanie wartości stężeń dopuszczalnych zanieczyszczeń, szczególnie pyłu PM10. Dopuszczalne poziomy stężenie pyłu PM10 w powietrzu i dopuszczalne częstotliwości przekroczeń tych poziomów:

- stężenia średnioroczne – 40 µg/m³,
- stężenia 24-godzinne – 50 µg/m³,
- dopuszczalne częstotliwości przekraczania stężenia 24-godzinnego w roku – 35 razy.

Pyły mogą stanowić poważny czynnik chorobotwórczy, osiadają na ściankach pęcherzyków płucnych utrudniając wymianę gazową, powodują podrażnienie naskórka i śluzówki, zapalenie górnych dróg oddechowych oraz wywołują choroby alergiczne, astmę, nowotwory płuc, gardła i krtani ¹¹¹.

Zgodnie z danymi z Projektu „Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych” dopuszczalną częstość przekraczania stężenia 24-godzinnego (35 razy/rok) – w 2015 r. w strefie miasto Rzeszów zarejestrowano 45 takich przypadków obejmujących obszar o łącznej powierzchni 37,2 km² ¹¹². Poniższa tabela prezentuje dane dotyczące liczby dni z przekroczeniami dopuszczalnego dobowego stężenia pyłu PM10 występującymi w poszczególnych osiedlach Gminy Miasto Rzeszów.

Tabela 39. Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10 ¹¹³.

Nr	Osiedle	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	65,00	1,61	3
II	Śródmieście – Południe	65,00	1,61	3
III	Pułaskiego	50,00	1,24	1
IV	Generała Grota Roweckiego	45,00	1,11	1
V	Piastów	70,00	1,73	3
VI	Dąbrowskiego	40,00	0,99	0

¹¹¹ Ministerstwo środowiska, Wpływ zanieczyszczenia powietrza na zdrowie, 2015 r., <http://www.tworzmyatmosfere.pl/wpływ-zanieczyszczenia-powietrza-na-zdrowie>.

¹¹² Aktualizacja Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych, 2016 r., <http://www.bip.podkarpackie.pl/index.php/informacja-o-srodowisku/ochrona-powietrza/2710-aktual-pop-rzeszow-pyl>.

¹¹³ Opracowanie własne na podstawie „Aktualizacji Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów – z uwagi na stwierdzone przekroczenia poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 i poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM2,5 wraz z rozszerzeniem związanym z osiągnięciem krajowego celu redukcji narażenia i z uwzględnieniem poziomu docelowego benzo(a)pirenu oraz z Planem Działań Krótkoterminowych”.

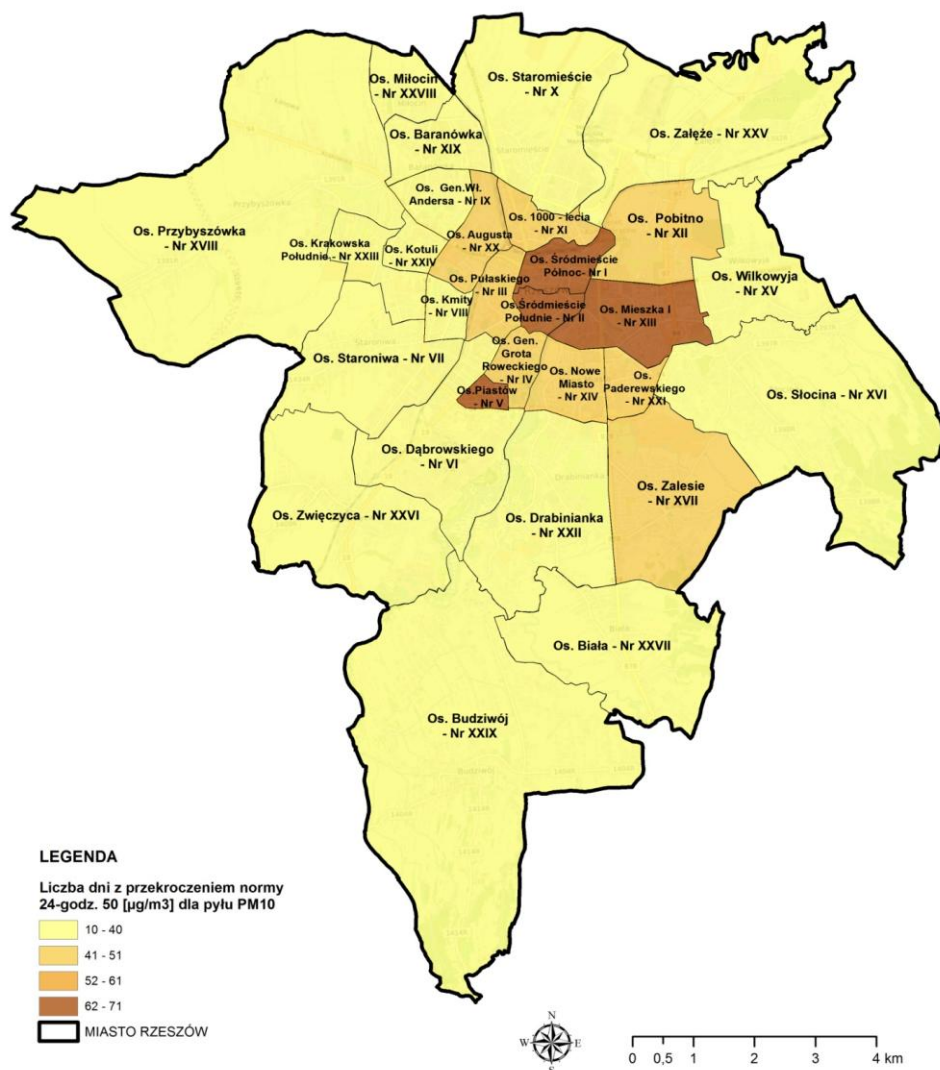
Nr	Osiedle	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
VII	Staroniwa	22,00	0,54	0
VIII	Kmity	36,00	0,89	0
IX	Generała Władysława Andersa	37,00	0,91	0
X	Staromieście	40,00	0,99	0
XI	1000-lecia	50,00	1,24	1
XII	Pobitno	50,00	1,24	1
XIII	Mieszka I	65,00	1,61	3
XIV	Nowe Miasto	50,00	1,24	1
XV	Wilkowyja	40,00	0,99	0
XVI	Słocina	30,00	0,74	0
XVII	Zalesie	45,00	1,11	1
XVIII	Przybyszówka	20,00	0,49	0
XIX	Baranówka	36,00	0,89	0
XX	Króla Stanisława Augusta	50,00	1,24	1
XXI	Paderewskiego	50,00	1,24	1
XXII	Drabinianka	40,00	0,99	0
XXIII	Krakowska-Południe	34,00	0,84	0
XXIV	Franciszka Kotuli	26,00	0,64	0
XXV	Załęże	28,00	0,69	0
XXVI	Zwiężczyca	28,00	0,69	0
XXVII	Biała	24,00	0,59	0
XXVIII	Miłocin	28,00	0,69	0
XXIX	Budziwój	10,00	0,25	0
	Rzeszów	40,48	1,00	0

Największa liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10 występuje w granicach osiedla Piastów (70). Nieco mniejsza, lecz równie duża liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10 występuje na osiedlach: Śródmieście – Północ (65), Śródmieście – Południe (65) oraz Mieszka I (65). Dla ww. osiedli skala problemu została określona na 3.

W przypadku pozostałych osiedli skala problemu nie została określona na więcej niż 1. Dla 17 osiedli liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10 jest mniejsza niż średnia dla miasta, która wynosi 40,48.

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 34. Liczba dni z przekroczeniem normy 24-godz. 50 [µg/m³] dla pyłu PM10.

Hałas drogowy

Wpływ hałasu na organizm człowieka jest złożony. Prowadzi on do pogorszenia stanu zdrowotnego i funkcjonalnego człowieka, co objawia się wzmożoną zachorowalnością, spadkiem wydajności i jakości wykonywanej pracy, co w efekcie doprowadza do negatywnych skutków społecznych i ekonomicznych. Najpoważniejszym zagrożeniem powodowanym przez hałas jest uszkodzenie słuchu, ale również udowodniony jest wpływ hałasu na występowanie chorób układu krążenia, układu pokarmowego, dokrewnego i nerwowego¹¹⁴.

Zgodnie z Mapą Akustyczną Miasta Rzeszowa głównym źródłem hałasu, kształtującym klimat akustyczny na terenie miasta, jest hałas drogowy, który generuje największą liczbę przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu. Hałas pochodzenia kolejowego oraz przemysłowego i lotniczego

¹¹⁴ Czeskin M. S., Człowiek i hałas, Warszawa 1972 r.

stanowią drugorzędne źródła, które praktycznie nie generują przekroczeń, a ich zakres oddziaływania ogranicza się do ich bezpośredniego otoczenia ¹¹⁵.

Hałas drogowy jest przede wszystkim generowany w związku z poruszaniem się pojazdu, a także powstaje na styku opony z nawierzchnią drogową. Poziom hałasu drogowego jest bezpośrednio związany z natężeniem ruchu, prędkością pojazdów oraz proporcją ciężkich pojazdów, które wraz z motocyklami są ok. dwa razy głośniejsze niż samochody osobowe. Szczególne problemy dotyczą odcinków dróg o zmniejszonej płynności ruchu (skrzyżowania, wzniesienia itp.).

Zgodnie z Mapą akustyczną Miasta Rzeszowa szacunkowa liczba mieszkańców oraz lokali mieszkalnych ekspozowanych na długookresowy hałas pochodzący od ruchu kołowego oceniany wskaźnikiem LDWN wyższym niż 55 dB wyniosła 89500, co stanowi ok. 50% ludności zamieszkałej w Rzeszowie. W przypadku średniego poziomu dźwięku w nocy (LN) w wysokości 50 dB wartości te wynoszą 41400 mieszkańców (ok. 25% ludności). Należy zaznaczyć, iż w odniesieniu do wartości dopuszczalnych liczba ludności narażonej na ponadnormatywny hałas określony wskaźnikiem LDWN wynosi ok. 12%, zaś w przypadku wskaźnika LN – ok. 4% ludności zamieszkałej w Rzeszowie ¹¹⁶.

Poniższa tabela przedstawia procent powierzchni poszczególnych osiedli na których notowane są przekroczenia norm poziomu hałasu. Wartości te zostały obliczone na podstawie danych dotyczących przekroczeń norm hałasu drogowego dla pory dziennej pochodzących z Mapy Akustycznej Miasta Rzeszowa.

Tabela 40. Procent powierzchni osiedla, na których występują przekroczenia norm hałasu ¹¹⁷.

Nr	Osiedle	Procent powierzchni osiedla, na których występują przekroczenia norm hałasu	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
I	Śródmieście – Północ	1,59%	1,88	4
II	Śródmieście – Południe	1,52%	1,79	4
III	Pułaskiego	2,43%	2,85	4
IV	Generała Grota Roweckiego	1,92%	2,26	4
V	Piastów	3,44%	4,04	4
VI	Dąbrowskiego	1,02%	1,20	1
VII	Staroniwa	1,21%	1,42	2
VIII	Kmity	0,70%	0,82	0
IX	Generała Władysława Andersa	2,22%	2,62	4
X	Staromieście	2,61%	3,07	4
XI	1000-lecia	4,38%	5,16	4
XII	Pobitno	0,44%	0,52	0
XIII	Mieszka I	0,96%	1,13	1
XIV	Nowe Miasto	0,14%	0,16	0
XV	Wilkowyja	0,22%	0,26	0
XVI	Słocina	0,21%	0,24	0
XVII	Zalesie	1,18%	1,39	2

¹¹⁵ Lemitor Ochrona Środowiska Sp. z o.o., Mapa akustyczna Miasta Rzeszowa, 2011 r., <http://sr.erzeszow.pl/MA/layout/Main.aspx?>

¹¹⁶ Engel Z., Sadowski J., Ochrona środowiska przed hałasem w Polsce w świetle przepisów europejskich, Warszawa 2005 r.

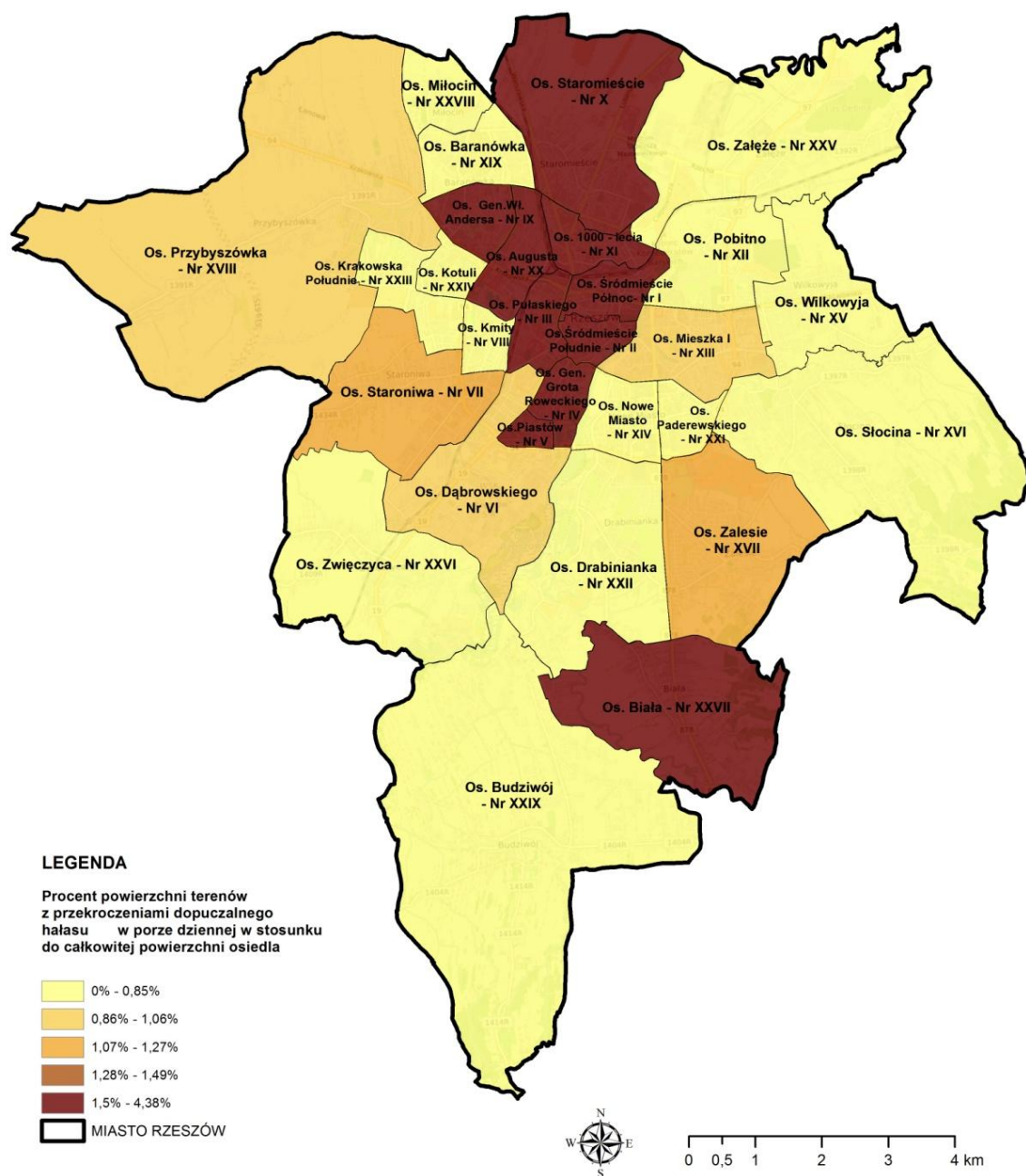
¹¹⁷ Opracowanie własne na podstawie danych z Mapy akustycznej Miasta Rzeszowa.

Nr	Osiedle	Procent powierzchni osiedla, na których występują przekroczenia norm hałasu	Wskaźnik koncentracji	Skala problemu
XVIII	Przybyszówka	0,88%	1,04	1
XIX	Baranówka	0,18%	0,21	0
XX	Króla Stanisława Augusta	2,54%	2,99	4
XXI	Paderewskiego	0,64%	0,75	0
XXII	Drabinianka	0,39%	0,46	0
XXIII	Krakowska-Południe	0,80%	0,94	0
XXIV	Franciszka Kotuli	0,29%	0,34	0
XXV	Załęże	0,21%	0,25	0
XXVI	Zwięczyca	0,58%	0,68	0
XXVII	Biała	2,51%	2,95	4
XXVIII	Miłocin	0,00%	0,00	0
XXIX	Budziwój	0,09%	0,11	0
	Rzeszów	0,85%	1,00	0

Największy procent powierzchni osiedla, na którym występują przekroczenia norm hałasu występuje na osiedlu 1000-lecia (4,38%). Równie wysokie wartości występują dla osiedli: Piastów (3,44%), Staromieście (2,61%), Króla Stanisława Augusta (2,54%), Biała (2,51%), Pułaskiego (2,43%), Generała Władysława Andersa (2,22%), Śródmieście – Północ (1,59%) oraz Śródmieście – Południe (1,52%). Dla ww. osiedli skale problemu określono na 4.

Dla żadnego z osiedli skala problemu nie została określona na 3. Dla dwóch osiedli (Staroniwa, Zalesie) określono skalę problemu równą 2. W przypadku pozostałych osiedli wartości oscylują w granicach średniej dla miasta, wynoszącej 0,85% lub są od niej zdecydowanie niższe.

Dane znajdujące się w powyższej tabeli zaprezentowane zostały na poniższej mapie.

Rysunek 35. Procent powierzchni terenów z przekroczeniami dopuszczalnego hałasu w porze dziennej w stosunku do całkowitej powierzchni osiedla.

4.6. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o przyjętą metodykę

Zamieszczona powyżej analiza czynników problemowych miała na celu identyfikację występowania obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Miasto Rzeszów, co pozwoliło na wyznaczenie obszaru zdegradowanego i przewidzianego do rewitalizacji.

Obszar zdegradowany zgodnie z Wytycznymi jest to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Wytyczne dopuszczają, by obszar zdegradowany był podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia sytuacji kryzysowej na każdym z podobszarów. Odnosząc się dalej do wytycznych stan kryzysowy jest to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- przestrzenno-funkcjonalnej,
- gospodarczej,
- technicznej,
- środowiskowej.

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całego obszaru gminy.

Zgodnie z opisaną metodyką przyjęto, że nagromadzenie każdego negatywnego zjawiska jest problemem. Wartości 0 wskazują, że sytuacja na danym analizowanym podobszarze jest lepsza w stosunku do wartości średniej dla miasta.

Wartości od 1 do 4 oznaczają, że problem danego zjawiska jest wyższy na analizowanych podobszarach niż średnia dla miasta i jest stopniowana w zależności skali problemu – im wyższa wartość w skali tym większe nasilenie problemu.

Wybór obszaru zdegradowanego oparto na dwóch założeniach:

1. Spełnienie Wytycznych:
  - a. nagromadzenie problemów społecznych – tj. przynajmniej 3 problemy, które osiągnęły poziom 3 lub 4 w skali problemu,
  - b. przynajmniej jeden wskaźnik niespołeczny występuje w skali problemu 3 lub 4.
2. Sumaryczna wartość nagromadzenia problemów dla obszaru wykazuje 150% lub większe odstępstwo od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów.

Analizując wskaźniki warto zwrócić uwagę na pewnego rodzaju zależność – wiele ze wskaźników wskazuje na problemy występujące na terenie osiedli w centralnej części miasta przy jednoczesnej niskiej skali problemów na jego obrzeżach lub też odwrotnie. Może być to związane ze strukturą miasta – część miasta tworzą włączone w ostatnich latach sąsiadujące z Rzeszowem sołectwa. Obszary włączone w ostatnich latach do miasta cechują się przede wszystkim w mniejszym stopniu rozwiniętą infrastrukturą techniczną i społeczną, a także zdecydowanie inną strukturą mieszkaniową i gęstością zaludnienia. W związku z tym, wskaźniki dotyczące dostępności np. do infrastruktury społecznej czy opieki medycznej wychodzą słabiej, ale te związane z jakością środowiska lepiej niż

w centralnej części miasta. Jednak przeprowadzona analiza wyraźnie wskazuje centralne osiedla, jako te o największym nagromadzeniu zjawisk negatywnych, w szczególności tych społecznych, w skali całego miasta.

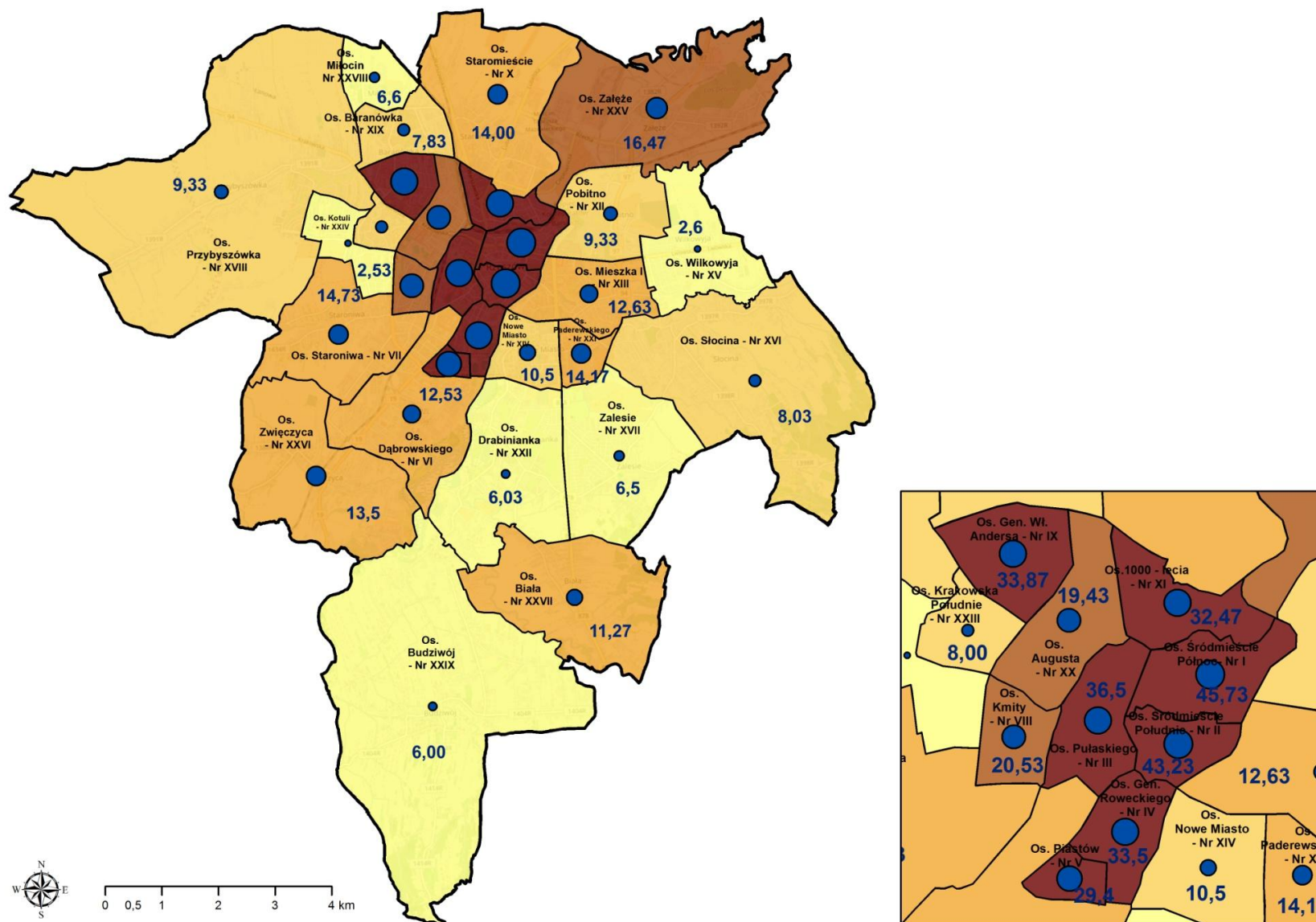
Podsumowanie analiz wykonano w formie tabelarycznej oraz graficznej poniżej.

Tabela 41. Zestawienie skali problemu poszczególnych rodzajów stref w wyznaczonych obszarach na terenie Rzeszowa.

Osiedle	Sfera																														
	Społeczna										Gospodarcza										Przestrzenno-funkcjonalna					Środowiskowa					
	Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami	Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem	Ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	Ludność bezrobotna do 34 roku życia w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem	Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	Mediana wieku	Saldo migracji	Przyrost naturalny	Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta” na terenie Rzeszowa	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem	Średnie wyniki egzaminu 6-klasisty	Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego	Frekwencja w wyborach samorządowych	Ilość organizacji pozarządowych w biorących udział w konkursach	Obciążenie demograficzne	Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych	Liczba lokali socjalnych	Liczba obiektów sportowych	Liczba podmiotów leczniczych	Ilość miejsc w żłobkach	Ilość obiektów zabytkowych	Stężenie średnioroczne B(a)P	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnego poziomu stężeń pyłu PM10	Procent powierzchni terenów z przekroczeniami dopuszczalnego poziomu hałasu w porze dziennej w stosunku do całkowitej powierzchni osiedla
Śródmieście – Północ – Nr I	4	4	4	4	4	4	1	4	0	4	1	4	4	4	4	1	0	1	0	0	4	0	0	4	0	0	4	4	2	3	4
Śródmieście – Południe – Nr II	4	4	4	4	4	4	1	2	0	2	1	4	4	2	4	1	1	1	0	1	4	0	0	4	0	0	4	4	2	3	4
Puławskiego - Nr III	3	3	4	3	4	2	1	2	0	1	1	4	4	0	3	1	0	1	0	3	3	0	0	4	2	0	0	4	0	1	4
Generała Grota Roweckiego – Nr IV	4	1	4	4	4	3	1	1	0	1	1	4	4	1	0	1	0	1	0	3	0	1	2	4	2	0	4	0	0	1	4
Piastów – Nr V	3	0	3	2	4	1	1	2	0	2	1	3	4	0	0	1	1	1	0	3	0	2	3	0	0	2	0	0	0	3	4
Dąbrowskiego – Nr VI	0	0	1	1	2	1	1	0	1	0	0	0	0	2	0	1	1	1	2	0	0	2	2	0	1	0	2	3	0	0	1
Staroniwa – Nr VII	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	0	4	0	1	0	1	0	1	0	0	4	2	2	4	0	0	0	2
Kmity – Nr VIII	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	4	4	1	0	1	1	0	3	4	0	1	3	0	0	1	0	0	0	0	0
Generała Władysława Andersa – Nr IX	4	0	2	4	3	3	1	2	0	2	1	4	4	3	0	0	1	1	2	2	0	2	3	0	1	2	3	0	0	0	4
Staromieście – Nr X	0	4	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	2	0	1	0	3	0	3	4	0	0	4
1000-lecia – Nr XI	2	4	3	2	4	2	1	1	0	1	1	3	4	1	2	0	1	1	2	2	0	2	2	0	3	1	0	0	0	1	4
Pobitno – Nr XII	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	2	0	0	2	4	4	2	1	0
Mieszka I – Nr XIII	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	1	4	3	0	2	0	2	3	1
Nowe Miasto – Nr XIV	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	1	4	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	0	3	2	0	0	0	1	0	0
Wilkowyja – Nr XV	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	3	0	1	0	0
Słocina – Nr XVI	0	3	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	0	0	2	2	0	3	2	0	1	0	0	0
Zalesie – Nr XVII	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	2	0	1	2	2	0	2	1	2

Osiedle	Sfera																														
	Społeczna														Gospodarcza					Przestrzenno-funkcjonalna					Środowiskowa						
	Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo	Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami	Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem	Ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	Ludność bezrobotna do 34 roku życia w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem	Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	Mediana wieku	Saldo migracji	Przyrost naturalny	Liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta” na terenie Rzeszowa	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem	Średnie wyniki egzaminu 6-klasisty	Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego	Frekwencja w wyborach samorządowych	Ilość organizacji pozarządowych w biorących udział w konkursach	Obciążenie demograficzne	Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych	Liczba podmiotów gospodarczych	Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych	Liczba lokali socjalnych	Liczba obiektów sportowych	Liczba podmiotów leczniczych	Ilość miejsc w żłobkach	Ilość obiektów zabytkowych	Stężenie średnioroczne B(a)P	Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10	Procent powierzchni terenów z przekroczeniami dopuszczalnego poziomu hałasu w porze dziennej w stosunku do całkowitej powierzchni osiedla
Przybyszówka – Nr XVIII	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	4	0	0	2	2	0	2	4	4	0	0	0	1
Baranówka – Nr XIX	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	1	0	2	1	0	2	2	0	2	3	0	0	0	0	0	
Króla Stanisława Augusta – Nr XX	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0	1	1	4	1	0	0	1	1	0	2	2	0	2	0	0	4	4	0	0	1	4
Paderewskiego – Nr XXI	0	3	0	0	0	0	0	0	1	0	1	4	2	0	0	1	0	1	4	1	2	0	1	0	0	0	0	0	2	1	0
Drabinianka – Nr XXII	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2	0	0	2	2	0	2	1	3	0	2	0	0	
Krakowska-Południe – Nr XXIII	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	4	0	0	0	1	0	3	0	0	2	2	0	4	1	0	0	0	0	0	
Franciszka Kotuli – Nr XXIV	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2	2	0	0	1	0	0	0	0	0	
Załęże – Nr XXV	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0	0	0	3	4	0	0	1	0	0	2	3	0	0	0	4	0	0	0	0	
Zwiężczyca – Nr XXVI	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	4	2	0	1	1	0	3	0	0	3	2	0	4	2	4	0	0	0	
Biała – Nr XXVII	0	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	4	0	0	2	3	0	0	4	4	0	0	0	4	
Miłocin – Nr XXVIII	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	4	0	0	1	2	0	0	4	4	0	0	0	0	
Budziwój – Nr XXIX	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	0	3	3	0	3	3	4	0	0	0	0	

Rysunek 36. Sumaryczna wartość nagromadzenia poszczególnych problemów.

Poniższa tabela przedstawia odchylenia sumarycznej wartości nagromadzenia problemów obszarów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wraz z wyszczególnieniem obszarów, których odchylenie przekracza 150%.

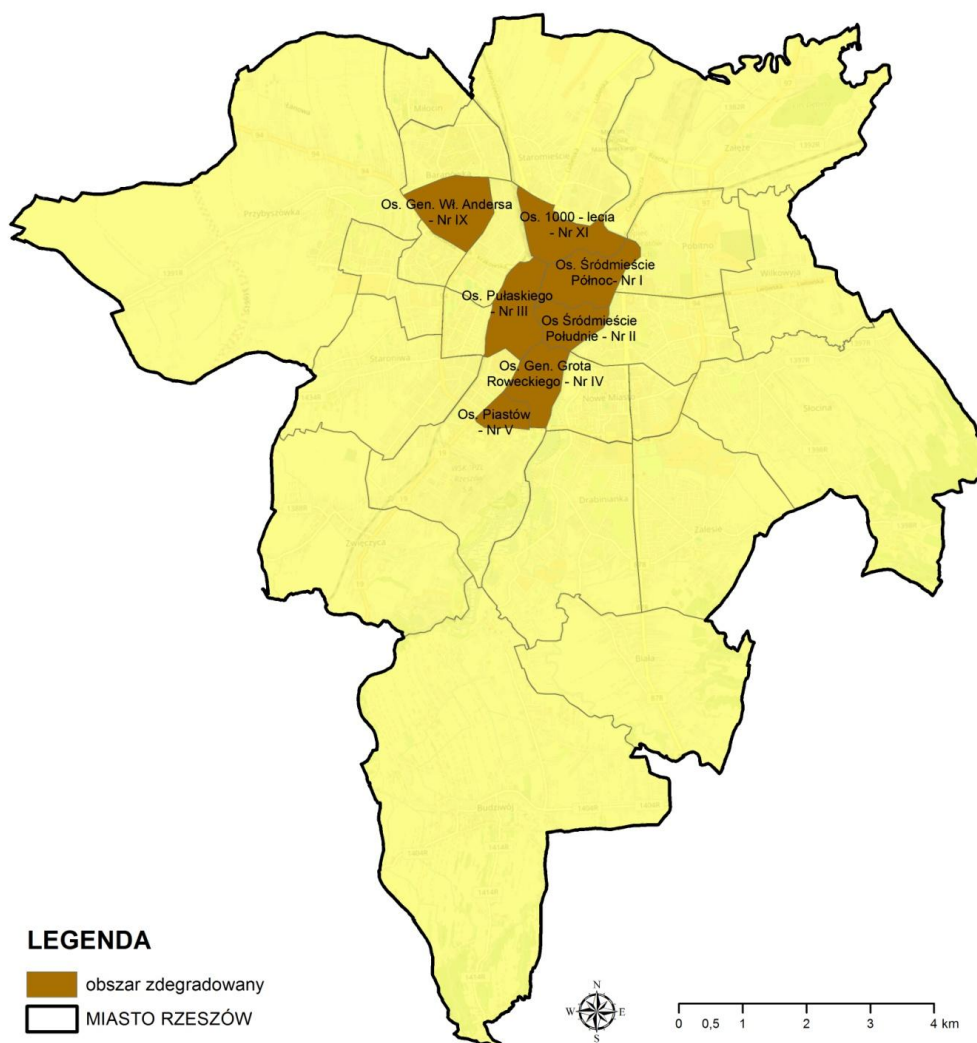
Tabela 42. Odchylenia sumarycznej wartości nagromadzenia problemów obszarów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów.

Nr	Osiedle	Sumaryczna wartość nagromadzenia problemów	Odchylenie od wartości średniej dla Rzeszowa
I	Śródmieście – Północ	45,73	272,18%
II	Śródmieście – Południe	43,23	257,31%
III	Pułaskiego	36,50	217,23%
IV	Generała Grota Roweckiego	33,50	199,38%
V	Piastów	29,40	174,98%
VI	Dąbrowskiego	12,53	74,59%
VII	Staroniwa	14,73	87,69%
VIII	Kmity	20,53	122,21%
IX	Generała Władysława Andersa	33,87	201,56%
X	Staromieście	14,00	83,32%
XI	1000-lecia	32,47	193,23%
XII	Pobitno	9,33	55,55%
XIII	Mieszka I	12,63	75,19%
XIV	Nowe Miasto	10,50	62,49%
XV	Wilkowyja	2,60	15,47%
XVI	Słocina	8,03	47,81%
XVII	Zalesie	6,50	38,69%
XVIII	Przybyszówka	9,33	55,55%
XIX	Baranówka	7,83	46,62%
XX	Króla Stanisława Augusta	19,43	115,66%
XXI	Paderewskiego	14,17	84,31%
XXII	Drabinianka	6,03	35,91%
XXIII	Krakowska-Południe	8,00	47,61%
XXIV	Franciszka Kotuli	2,53	15,08%
XXV	Załęże	16,47	98,00%
XXVI	Zwiężczyca	13,50	80,35%
XXVII	Biała	11,27	67,05%
XXVIII	Miłocin	6,60	39,28%
XXIX	Budziwój	6,00	35,71%
	Rzeszów	16,80	100%

Zgodnie z przyjętą metodyką obszar zdegradowany, który wyznaczono w Gminie Miasto Rzeszów obejmuje następujące osiedla:

1. **Śródmieście – Północ** (18 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 272,18%),
2. **Śródmieście – Południe** (15 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 257,31%),

3. **Pułaskiego** (13 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 217,23%),
4. **Generała Grota Roweckiego** (11 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 199,38%),
5. **Piastów** (9 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 174,98%),
6. **Generała Władysława Andersa** (10 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 201,56%),
7. **1000-lecia** (7 z analizowanych wskaźników występuje w skali problemu o wartości 3 lub 4, a odchylenie sumarycznej wartości nagromadzenia problemów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów wynosi 193,23%).

Rysunek 37. Mapa obszaru zdegradowanego na tle całego miasta.

Rysunek 38. Mapa obszaru zdegradowanego w przybliżeniu.

Zestawienie wyznaczonych obszarów zdegradowanych z wartościami referencyjnymi dla województwa podkarpackiego

Według „Instrukcji przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020” wyznaczone obszary zdegradowane należy odnieść do wartości referencyjnych wskazanych przez IZ RPO. Wartości te są dodatkowym kryterium ustalonym przez IZ, które ma wskazać obszar rewitalizacji możliwy do wsparcia w ramach projektów przeznaczonych do dofinansowania w ramach RPO WP 2014-2020. Ma to ukierunkować wsparcie RPO WP 2014-2020 na najbardziej dotknięte problemami obszary województwa podkarpackiego.

Wymagane jest wskazanie, że wyznaczony zgodnie z Wytycznymi Ministra obszar zdegradowany charakteryzuje także minimum 4 z niżej wymienionych wskaźników (maksymalnie po 1 z każdej kategorii), dla których wartości oszacowane dla tego obszaru są mniej korzystne niż wartości referencyjne dla województwa podkarpackiego.

Poniższa tabela przedstawia odniesienie wyznaczonych obszarów zdegradowanych do wartości referencyjnych wskazanych przez IZ RPO.

Tabela 43. Odniesienie wyznaczonych obszarów zdegradowanych do wartości referencyjnych wskazanych przez IZ RPO.

Osiedle	Kategoria													
	Demografia				Rynek pracy		Pomoc społeczna	Edukacja	Podmioty gospodarcze		Bezpieczeństwo publiczne	Uwarunkowania przestrzenne	Integracja społeczna	
	Saldo migracji na pobyt stały w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – wartość referencyjna -0,11 (2014 r.)	Ludność w wieku produkcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym wg faktycznego miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 27,9% (2014 r.)	Mediana wieku – wartość referencyjna 38 lat (2014 r.)	Przyrost naturalny w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 0,07 (2014 r.)	Liczba długotrwale bezrobotnych w % bezrobotnych ogółem – wartość referencyjna 61,5% (2014 r.)	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 10,2% (2014 r.)	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 6,1 (2014 r.)	Wyniki egzaminów 6-klasisty – wartość referencyjna 67,7% (2015 r.)	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – obszar miejski – wartość referencyjna 10,6 (2014 r.)	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – obszar miejski – wartość referencyjna 0,9 (2014 r.)	Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 1,32 (2014 r.)	Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowanych przed rokiem 1989 w relacji do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych – wartość referencyjna 76,36% (2011 r.)	Liczba organizacji pozarządowych na 100 osób wg miejsca zamieszkania – wartość referencyjna 0,33 (2013 r.)	Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego – wartość referencyjna 43,85% (2014 r.)
Śródmieście – Północ – Nr I	0,24	30,7	42	0,04	53,0%	13,5%	8,2	72,4%	75,0	15,3	6,01	95,08%	2,03	38,03%
Śródmieście – Południe – Nr II	0,03	34,9	40	-0,67	44,6%	10,0%	4,5	75,7%	39,7	2,5	4,15	92,19%	1,20	41,04%
Pułaskiego – Nr III	0,30	53,8	45	-0,34	54,6%	9,4%	2,5	71,7%	29,3	2,3	1,48	94,44%	0,99	47,03%
Generała Grota Roweckiego – Nr IV	0,18	48,3	45	-0,60	53,0%	9,2%	3,6	73,0%	11,9	0,9	0,44	93,28%	0,23	46,20%
Piastów – Nr V	0,61	51,0	46	-0,46	48,5%	9,5%	2,7	73,7%	7,3	0,6	0,59	95,00%	0,11	43,44%
Generała Władysława Andersa – Nr IX	0,05	42,6	41	-0,23	50,3%	9,0%	3,5	78,3%	8,2	0,6	0,86	83,60%	0,12	41,64%
1000-lecia – Nr XI	0,40	45,2	43	-0,20	47,4%	8,4%	2,8	77,8%	10,3	0,7	1,07	95,31%	0,14	44,96%

Z wyznaczonych obszarów zdegradowanych warunków posiadania minimum 4 wskaźników (maksymalnie po 1 z każdej kategorii), dla których wartości oszacowane dla tego obszaru są mniej korzystne niż wartości referencyjne dla województwa podkarpackiego spełniają osiedla Śródmieście – Północ – 8 wskaźników w 6 kategoriach, Śródmieście – Południe – 6 wskaźników w 4 kategoriach, Generała Grota Roweckiego – 6 wskaźników w 4 kategoriach, Piastów – 8 wskaźników w 4 kategoriach, Generała Władysława Andersa – 8 wskaźników w 4 kategoriach oraz 1000-lecia – 7 wskaźników w 4 kategoriach.

Poniżej 4 wskaźników (maksymalnie po 1 z każdej kategorii), dla których wartości oszacowane dla tego obszaru są mniej korzystne niż wartości referencyjne dla województwa podkarpackiego posiada osiedle Pułaskiego – 5 wskaźników w 3 kategoriach.

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Kolejnym ostatecznym krokiem przeprowadzonej diagnozy było wytyczenie granic obszaru rewitalizacji. Na tym etapie uwzględniono zarówno analizę wykonaną za pomocą przyjętej w projekcie metodyki, w oparciu zarówno o „Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020”, Ministerstwa Rozwoju (rozdział 3.1) oraz „Instrukcję przygotowania programów rewitalizacji w zakresie wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020” (rozdział 3.2).

Zgodnie z Wytycznymi Ministerstwa Rozwoju obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk. Nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Biorąc pod uwagę szczególne nagromadzenie negatywnych zjawisk na terenie wszystkich zdegradowanych osiedli miasta, wysoki potencjał do przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych, a także to, iż całość obszaru zdegradowanego spełnia wartości granicznych Wytycznych odnoszących się do maksymalnej powierzchni oraz liczby osób zamieszkujących obszar, zdecydowano, iż obszar rewitalizacji będzie stanowił całość obszarów, które zostały wyznaczone w oparciu o Wytyczne oraz Instrukcję. Warunek ten osiągnęły wszystkie osiedla wyznaczone jako obszary zdegradowane, poza osiedlem Pułaskiego, które mimo dużego nagromadzenia problemów nie spełnia wymogów IZ RPO. Wyznaczone obszary rewitalizacji to osiedla:

- Śródmieście – Północ,
- Śródmieście – Południe,
- Generała Władysława Andersa,
- Generała Grota Roweckiego,
- 1000-lecia,
- Piastów.

LEGENDA

 obszar rewitalizacji

0 0,25 0,5 0,75 1 km

Rysunek 39. Mapa obszaru rewitalizacji.

Charakterystyka obszaru rewitalizacji

Śródmieście

Na obszar śródmieścia, obejmującego najstarszą częścią miasta, składają się osiedla Śródmieście – Północ i Śródmieście – Południe. Ze względu na szereg uwarunkowań, śródmieście pełni kluczową rolę z punktu widzenia struktury przestrzenno-funkcjonalnej, jak również rozwoju miasta. Obszar ten, z racji pełnienia licznych funkcji, charakteryzuje się wysoką, dobową koncentracją mieszkańców oraz użytkowników miasta. Granica między osiedlami Śródmieście – Północ i Śródmieście - Południe przebiega przez centralną część Starego Miasta, sytuując Rynek po stronie północnej. Śródmieście jest obszarem o ponadprzeciętnym nagromadzeniu obiektów dziedzictwa kulturowego w skali całego miasta. Obszar śródmieścia jest także miejscem koncentracji obiektów użyteczności publicznej, obiektów pełniących funkcje edukacyjne, kulturalne, ochrony zdrowia, a także obiektów handlowych, usługowych i gastronomicznych¹¹⁸.

Osiedle Śródmieście – Północ obejmuje północną część śródmieścia rozciągającą się od Rynku do linii kolejowej z dworcem Rzeszów Główny. Zachodnią granicę Osiedla wyznacza al. Ciepłińskiego, a od wschodu rzeka Wisłok. Obszar Osiedla Śródmieście – Północ zajmuje powierzchnię ok. 103 ha (tj. 0,88% ogólnej powierzchni miasta) i zamieszkiwany jest przez 4521 osób (tj. 2,43% ogółu ludności miasta) (dane demograficzne za 2015 r.).

Na terenie Śródmieścia - Północ zlokalizowanych jest wiele obiektów użyteczności publicznej. Znajdują się tu budynki Urzędu Miasta, Urzędu Wojewódzkiego, Starostwa Powiatowego, Sądu Apelacyjnego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Ponadto na tym obszarze znajduje się szereg instytucji i placówek pełniących funkcje społeczne, w tym edukacyjne (jednostki organizacyjne uczelni wyższych, gimnazjum, szkoła podstawowa, zespół szkół kształcenia zawodowego, zespół szkół muzycznych, oraz przedszkola), kulturalne (m.in. Wojewódzki Dom Kultury, Teatr im. Wandy Siemaszkowej, Teatr „Maska”, Biuro Wystaw Artystycznych, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna, Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna, Muzeum Historii Miasta Rzeszowa, Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli, Muzeum Dobranoczek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie). Na obszarze Osiedla dostępna jest dla zwiedzających Podziemna Trasa Turystyczna „Rzeszowskie piwnice” pod kamienicami i płytą rynku¹¹⁹. Na obszarze zlokalizowanych jest wiele obiektów sakralnych. Znajduje się tu m.in. kościół parafialny pw. św. Wojciecha i Stanisława, Bazylika Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny oraz inne.

Obszar Śródmieścia Północ pełni także ważne funkcje komunikacyjne o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym. Znajduje się tu dworzec kolejowy Rzeszów Główny oraz dworzec autobusowy¹²⁰.

¹¹⁸ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

¹¹⁹ <http://www.trasa-podziemna.erzeszow.pl/>

¹²⁰ Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego dla Miasta Rzeszowa (...)

W wyniku przeprowadzonych analiz na osiedlu Śródmieścia Północ, zdiagnozowano następujące problemy, których koncentracja przewyższa średnią w skali dla całego miasta:

- zdecydowanie ponadprzeciętna liczba osób objętych świadczeniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na:
  - alkoholizm (ponad sześciokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - niepełnosprawność -(ponad czterokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - długotrwałą lub ciężką chorobę (ponad czterokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - ubóstwo -(ponad czterokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duża koncentracja osób i różnych grup społecznych obarczonych problemem bezrobocia (odnotowany blisko dwukrotnie większy odsetek osób bezrobotnych w odniesieniu do wartości średniej dla miasta)
- niski poziom wskaźnika salda migracji
- niski poziom przyrostu naturalnego
- duża liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta” (odnotowano ponad półtorakrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duży poziom przestępczości (odnotowano ponad pięciokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta)
- duża liczba likwidowanych podmiotów gospodarczych (odnotowano ponad trzykrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta)
- duża koncentracja lokali socjalnych,
- niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach (brak żłobka),
- duża liczba zasobów zabytkowych,
- niezadawalająca jakość powietrza – stwierdzenie przekroczenia dopuszczalnej liczby dni w roku z ponadnormatywnymi stężeniami pyłu PM10,
- przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Osiedle Śródmieście – Południe obejmuje obszar śródmieścia położony w południowej części Rynku sięgając do placu Śreniawitów. Od zachodu obszar zamyka al. Lisa-Kuli, a jego wschodnią granicę stanowi rzeka Wisłok.

Obszar Osiedla Śródmieście – Południe zajmuje powierzchnię ok. 62,1 ha (tj. 0,53% ogólnej powierzchni miasta) i zamieszkiwany jest przez blisko 3507 osób (tj. 1,9% ogółu ludności miasta) (dane demograficzne za 2015 r.).

Na terenie osiedla znajduje się wiele instytucji (Sąd okręgowy, Prokuratura rejonowa, Komenda Miejska Policji, Podkarpacki Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia, Wojewódzki Szpital

Specjalistyczny) i placówek pełniących różne funkcje społeczne, w tym edukacyjne (m.in. licea ogólnokształcące i gimnazja, zespół szkół muzycznych, Zespół szkół gospodarczych szkoły podstawowe oraz przedszkola), kulturalne (m.in. Filharmonia Podkarpacka im. A. Malawskiego, muzea, Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa) oraz sakralne. Obszar jest także miejscem koncentracji obiektów handlowych, usługowych i gastronomicznych¹²¹.

W wyniku przeprowadzonych analiz na osiedlu Śródmieścia Północ, zdiagnozowano następujące problemy, których koncentracja przewyższa średnią w skali dla całego miasta:

- zdecydowanie ponadprzeciętna liczba osób objętych świadczeniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na:
  - alkoholizm (ponad czterokrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - niepełnosprawność (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - długotrwałą lub ciężką chorobę (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - ubóstwo (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duża koncentracja osób i różnych grup społecznych obarczonych problemem bezrobocia (druga co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- niski poziom wskaźnika salda migracji,
- ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego,
- duża liczba wszczętych procedur „Niebieska Karta” (piąta co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duży poziom przestępczości (ponad trzykrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duża liczba likwidowanych podmiotów gospodarczych (ponad dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- duża koncentracja lokali socjalnych,
- niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach (brak żłobka),
- duża liczba zasobów zabytkowych,
- niezadawalająca jakość powietrza – stwierdzenie przekroczenia dopuszczalnej liczby dni w roku z ponadnormatywnymi stężeniami pyłu PM10,
- przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

---

¹²¹Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r..

Osiedle Generała Andersa znajduje się w północno-zachodniej części miasta. To jedno z największych osiedli Rzeszowa, odznacza się zabudową wielorodzinną (bloki mieszkaniowe) oraz jednorodzinną. Granice osiedla zamykają się w trójkącie ulic pomiędzy al. Wyzwolenia od północy oraz ul. Krakowską od zachodu i al. Okulickiego od wschodu, które zbiegają się w południowej części osiedla. Powierzchnia osiedla zajmuje powierzchnię ok. 110 ha (tj. 0,9% ogólnej powierzchni miasta) i jest zamieszkiwana przez blisko 11778 osób (tj. 6,3% ogółu ludności miasta) (dane demograficzne za rok 2015).

W centralnej części osiedla znajduje się park Sybiraków, rozległy teren rekreacyjny z bogatą zielenią i boiskami. W towarzystwie zabudowy stricte mieszkaniowej znajdują się tu liczne jednostki edukacyjne (przedszkola, licea, gimnazjum, Wyższa Szkoła Zarządzania i Informatyki), jak również lokale gastronomiczne, miejsca handlu detalicznego i usług.. Do ważniejszych instytucji, znajdujących się na terenie osiedla zaliczyć należy Szpital MSWiA¹²².

Podobnie, jak w przypadku dwóch pozostałych osiedli rekomendowanych do podjęcia działań o charakterze rewitalizacyjnym, także w przypadku Osiedla Generała Andersa, w wyniku przeprowadzonych analiz zaobserwowano:

- ponadprzeciętną koncentrację w skali miasta rodzin i osób korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej -zdecydowanie ponadprzeciętny udział mieszkańców objętych wsparciem ze względu na:
  - niepełnosprawność (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - długotrwałą lub ciężką chorobę,
  - ubóstwo (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta,
- ujemne saldo migracji,
- niski poziom przyrostu naturalnego,
- dużą liczbę wszczętych procedur „Niebieska Karta” (trzecia co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- niski stopień rozwoju przedsiębiorczości – stosunkowo mała w skali miasta liczba nowopowstających podmiotów gospodarczych,
- niewystarczającą liczbę miejsc w żłobkach (druga o do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla osiedli, na terenie których znajduje się żłobek),
- przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Osiedle Generała Grota Roweckiego – położone jest w centrum miasta na południe od Osiedla Śródmieścia - Południe. Swoją północną granicę rozpoczyna od mostu zamkowego na rzece Wisłok do Placu Śreniawitów. Obręb osiedla następnie wyznaczają ul. Dąbrowskiego do skrzyżowania z ul. Pola aż do skrzyżowania z ul. Hetmańską, dalej wzdłuż ul. Hetmańskiej do skrzyżowania z al. Powstańców Warszawy. Granica osiedla następnie biegnie w stronę rzeki Wisłok, która zamyka osiedle od strony

---

¹²²Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

wschodniej. Powierzchnia osiedla liczy 78,7 ha (ok. 0,68% powierzchni miasta). W 2015 r. osiedle zamieszkiwało 7818 osób (4,2% mieszkańców miasta) (dane demograficzne za rok 2015).

Z racji swojej lokalizacji osiedle jest bardzo dobrze skomunikowane z innymi częściami miasta. Ulica Dąbrowskiego jest początkiem drogi wylotowej na południe w kierunku przejścia granicznego w Barwinku i dalej Słowacji.

Na terenie osiedla Generała Grota Roweckiego zlokalizowane są m.in. obiekty pełniące różne funkcje, w tym edukacyjne (przedszkole, szkoła podstawowa, Zespół szkół mechanicznych oraz Zespół szkół plastycznych), opieki zdrowotnej (zakłady opieki zdrowotnej, przychodnie specjalistyczne i inne), kulturalne (Galeria Miejska Zespołu Szkół Plastycznych w Rzeszowie). Na terenie osiedla zlokalizowana jest również Hala Sportowo-Widowiskowa z boiskiem piłkarskim oraz torem żużlowym.

W wyniku przeprowadzonych analiz zdiagnozowano występowanie następujących problemów:

- zdecydowanie ponadprzeciętna liczba osób objętych świadczeniami Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na:
  - niepełnosprawność (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - długotrwałą lub ciężką chorobę (czwarta co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - ubóstwo (trzecia co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- niski poziom salda migracji,
- wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego,
- duża liczba lokali socjalnych,
- niewystarczająca liczba miejsc w żłobkach (brak żłobka),
- duża liczba zasobów zabytkowych.

Osiedle Tysiąclecia – graniczy od południa z osiedlem Śródmieście – Północ. Od zachodu i południa obszar zamyka przebiegająca tam linia kolejowa (trasa Kraków – Przemyśl). Północna granica biegnie wzdłuż rzeki Przyrywa (wzdłuż ulic al. Wyzwolenia i gen. Stanisława Maczka). Osiedle swoją wschodnią granicę posiada na rzece Wisłok. Obszar osiedla zajmuje 96,6 ha, co stanowi ok. 0,83% ogólnej powierzchni miasta, a zamieszkuje go 9012 osób – tj. 4,84% ogółu jego ludności (dane demograficzne za rok 2015). W zabudowie osiedla przeważają bloki wielorodzinne.

W jego centrum znajduje się siedziba Powiatowego Urzędu Pracy w Rzeszowie, Okręgowego Inspektoratu Pracy oraz II Urzędu Skarbowego. Osiedle znajduje się w bliskiej odległości od dworca głównego PKP i PKS, a także staromiejskiego Rynku i największego rzeszowskiego centrum handlowego - Galerii Rzeszów. Na terenie osiedla znajdują się obiekty pełniące funkcje edukacyjne (jednostki organizacyjne uczelni wyższych, Zespół szkół spożywczych, gimnazjum, przedszkola), opiekuńcze (żłobek), opieki zdrowotnej (m. in. Szpital Miejski im. Jana Pawła II).

Do zdiagnozowanych w trakcie etapu diagnozy problemów występujących na terenie osiedla Tysiąclecia należą:

- ponadprzeciętna koncentracja w skali miasta rodzin i osób korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym zdecydowanie ponadprzeciętny udział mieszkańców objętych wsparciem ze względu na
  - długotrwałą lub ciężką chorobę (szósta co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - alkoholizm (druga co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- niski poziom wskaźnika salda migracji,
- niski wskaźnik przyrostu naturalnego,
- niewystarczająca ilość obiektów sportowych,
- przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Osiedle Piastów – południowa granica osiedla przebiega wzdłuż al. Powstańców Warszawy, natomiast północną wyznacza ul. Wincentego Pola. Osiedle sąsiaduje z osiedlami Dąbrowskiego i Grota Roweckiego. Osiedle zajmuje bardzo małą powierzchnię – 1,13 ha, co stanowi 0,01% powierzchni całego miasta. W 2015 r. osiedle liczyło 4677 mieszkańców (2,51% ludności miasta) (dane demograficzne za rok 2015). Osiedle obejmuje zespół zwartej zabudowy położony pomiędzy ulicami Hetmańską i Dąbrowskiego. Na terenie osiedla znajduje się Park im. Inwalidów Wojennych, będący miejscem aktywnego wypoczynku mieszkańców oraz placówki edukacyjne (jednostki organizacyjne uczelni wyższych, szkoła podstawowa, liceum) W wyniku przeprowadzonych analiz, na terenie osiedla odnotowano:

- ponadprzeciętną koncentrację w skali miasta rodzin i osób korzystających ze świadczeń Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej ze względu na:
  - niepełnosprawność (piąta co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - długotrwałą lub ciężką chorobę (piąta co do wielkości wartość w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
  - bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (blisko dwukrotnie większe nasilenie zjawiska w odniesieniu do wartości średniej dla miasta),
- niski poziom wskaźnika salda migracji,
- niski wskaźnik przyrostu naturalnego,
- duży wskaźnik obciążenia demograficznego,
- niski stopień rozwoju przedsiębiorczości – stosunkowo mała w skali miasta liczba nowopowstających podmiotów gospodarczych,
- niezadawalająca jakość powietrza – stwierdzenie przekroczenia dopuszczalnej liczby dni w roku z ponadnormatywnymi stężeniami pyłu PM10,
- przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Na wszystkich przewidzianych do rewitalizacji osiedlach występuje wysoka koncentracja budynków mieszkalnych wybudowanych przed rokiem 1989, co może świadczyć o dużych potrzebach modernizacyjnych tych obiektów.

Podsumowując – obszar, na którym zdiagnozowano największą koncentrację problemów obejmuje swym zasięgiem centralną część miasta. Zdiagnozowane problemy w dużej mierze wynikają z obserwowanego w wielu miastach zjawiska suburbanizacji, kiedy to wiele osób, szczególnie młodych, opuszcza centra miast i przenosi się na ich obrzeża, szukając lepszych warunków mieszkaniowych i środowiskowych. O tym zjawisku świadczy ujemna lub bardzo niska wartość wskaźnika migracji i przyrostu naturalnego w centrum miasta, czy też wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego. Podobnie przedsiębiorcy chcąc uniknąć płacenia wyższych podatków przenoszą się na obszary pozwalające im na oszczędność kosztów prowadzenia działalności. Obszar centrów miast jest mało atrakcyjny ze względu na niskie standardy jakości środowiska – hałas i zanieczyszczenia powietrza. W centrach miast występuje bardzo duża koncentracja budynków mieszkalnych o złym stanie technicznym oraz obiektów zabytkowych, których remonty wymagają nie tylko bardzo dużych nakładów finansowych, ale również przeprowadzenia koniecznych i czasochłonnych prawnie wymaganych procedur. Większość lokali socjalnych i komunalnych będących własnością Gminy znajduje się również w centrach miast. Ludzie, którzy korzystają z możliwości wynajmu takich mieszkań znajdują się w ciężkiej sytuacji materialnej, co bardzo często wiąże się z współwystępowaniem u nich innych problemów społecznych, jak np. bezrobocie, niepełnosprawność, alkoholizm i co idzie za tym dużym odsetkiem osób korzystających z pomocy społecznej. Tak więc centrum miasta z jednej strony charakteryzuje się szczególną koncentracją licznych problemów, a z drugiej strony charakteryzuje się dużym potencjałem i występującymi możliwościami technicznymi do podjęcia działań rewitalizacyjnych, takimi jak np. lokalizacja obiektów, która może być zaadaptowana do pełnienia funkcji społecznych, lub w której mogą być realizowane spotkania, szkolenia itp. mające na celu pomóc osobom z problemami.

W poniższej tabeli przedstawiono cały obszar rewitalizacji pod kątem liczby mieszkańców oraz powierzchni w stosunku do tych wartości dla całego miasta. Obszar rewitalizacji spełnia wymagania Wytycznych co do możliwej maksymalnej liczby mieszkańców zamieszkujących teren rewitalizacji – 30% ogółu mieszkańców gminy oraz powierzchni – 20% powierzchni całej gminy.

Tabela 44. Powierzchnia oraz liczba ludności obszaru rewitalizacji.

Powierzchnia obszaru rewitalizacji w hektarach	Procent powierzchni w stosunku do powierzchni Gminy	Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji	Procent liczby mieszkańców w stosunku do liczby mieszkańców Gminy
481,5	4,14	49796	26,75

5. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego

Obszar objęty programem rewitalizacji, poprzez realizację przedsięwzięć oraz projektów rewitalizacyjnych, stanie się obszarem atrakcyjnym pod względem przestrzenno-funkcyjnym, gospodarczym, rekreacyjnym, kulturowym, społecznym i środowiskowym, przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju. Zrewitalizowane centrum oferować będzie mieszkańcom i turystom reprezentacyjne przestrzenie publiczne, charakteryzujące się dużą funkcjonalnością, estetyką oraz wysokim poziomem bezpieczeństwa publicznego, obfitujące w instytucje kultury, takie jak: Rzeszowskie Piwnice, Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej, Zamek Lubomirskich, zlokalizowane w odrestaurowanych, w większości zabytkowych obiektach, zapewniające możliwość atrakcyjnego spędzenia czasu dzięki swojej bogatej ofercie. Powstaną miejsca sprzyjające podnoszeniu integracji społecznej i włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, niepełnosprawnych, a także dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Uporządkowane i zagospodarowane przestrzenie międzyblokowe oraz podwórka zachęcą dorosłych do spacerów, a dzieciom zapewnią liczne atrakcje, wsparte szeroką ofertą zajęć integracyjnych i edukacyjnych, prowadzonych przez wykwalifikowaną kadrę opiekunów.

Nowo powstałe tereny inwestycyjne stworzą warunki do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w szczególności małych i średnich firm, wykorzystujących lokalny potencjał osobowy społeczności miasta, wspierany kompleksowymi działaniami na rzecz rozwoju osobowego oraz zawodowego, prowadzonymi przez współpracujące ze sobą szkoły oraz organizacje pozarządowe.

Dawny obszar koncentracji zjawisk negatywnych stanie się tętniącym życiem obszarem, o dużej atrakcyjności sportowo-rekreacyjnej, zachęcającym mieszkańców, a w szczególności młodzież, dzieci i osoby starsze, zagrożone wykluczeniem społecznym, do aktywnego spędzania wolnego czasu, promującym sport oraz zdrowy tryb życia, czemu sprzyjać będą: rozbudowane Centrum sportowo-Widowiskowe „Podpromie” oraz hala sportowa przy I LO w Rzeszowie, a także nowo powstały park zdrojowy z pijalnią wód mineralnych, tężnią solankową i zakładem przyrodolecznictwem.

Zdecydowanej poprawie ulegnie standard warunków zamieszkania ludności na obszarach zrewitalizowanych. Kompleksowa rewitalizacja przestrzenno-funkcyjna przyczyni się do powstania nowych miejsc pracy, skutkiem czego nastąpi również poprawa warunków materialnych mieszkańców dawnych zdegradowanych terenów.

Poprawi się również jakość środowiska – dzięki działaniom na rzecz ograniczenia niskiej emisji, m.in. poprzez zwiększenie wykorzystania energii z odnawialnych źródeł energii, zarówno w budynkach użyteczności publicznej, jak i w gospodarstwach domowych, mieszkańcy Rzeszowa oddychać będą czystszy powietrzem, a zagospodarowane i uporządkowane miejskie tereny zielone zachęcą do dbałości i ochrony walorów przyrodniczych oraz przyczynią się do wzrostu świadomości ekologicznej mieszkańców. Uruchomione, liczne programy społeczne przeciwdziałają będą zjawisku wykluczenia społecznego, w szczególności wśród młodzieży, osób bezrobotnych, starszych i niepełnosprawnych. W efekcie działań rewitalizacyjnych osoby zagrożone wykluczeniem uzyskają możliwość szerszego zaspakajania swoich potrzeb życiowych i społecznych, a także zyskują szansę zwiększenia swoich umiejętności i kompetencji zawodowych.

6. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych

Głównym celem działań rewitalizacyjnych, objętych Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 jest wzmocnienie wewnętrznego potencjału rozwojowego Rzeszowa poprzez odnowę oraz zagospodarowanie terenów i obiektów wymagających wsparcia, tworzenie nowych miejsc pracy, zapewnienie wysokiej dostępności usług publicznych oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym¹²³.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację celów szczegółowych, odpowiadających głównym sferom procesu rewitalizacji, tj.: przestrzenno-funkcjonalnej, społecznej, gospodarczej, technicznej oraz środowiskowej.

Tabela 45. Cele szczegółowe i kierunki działań rewitalizacyjnych w poszczególnych sferach rewitalizacji.

Sfera procesu rewitalizacji	Cele szczegółowe	Kierunki działania
Społeczna	1. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu.	1. Przeciwdziałanie bezrobociu. 2. Przeciwdziałanie ubóstwu. 3. Aktywizacja ekonomiczna mieszkańców. 4. Wzmocnienie procesu integracji wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej. 5. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie więzi społecznych. 6. Rozwój ekonomii społecznej. 7. Wdrożenie programów pomocy społecznej w szczególności dla osób starszych i niepełnosprawnych. 8. Rozwój oferty rekreacyjnej, sportowej, edukacyjnej i kulturalnej dla dzieci i młodzieży. 9. Aktywizacja społeczna osób starszych. 10. Aktywizacja społeczna młodzieży. 11. Wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego. 12. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców. 13. Poprawa poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego. 14. Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturalnego.
Sfera przestrzenno-funkcjonalna	1. Rozwój infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup wiekowych.	1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i sportowej. 2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej. 3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej. 4. Rozwój infrastruktury technicznej, służącej wsparciu procesu rewitalizacji.
	2. Stworzenie konkurencyjnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie.	1. Przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych.

¹²³ Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, Załącznik do uchwały Nr XVI/320/2015 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 13 października 2015 r.

Sfera procesu rewitalizacji	Cele szczegółowe	Kierunki działania
	3. Kreowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturalnego. 2. Ochrona i udostępnienie dziedzictwa historycznego. 3. Uporządkowanie przestrzeni publicznej pod kątem funkcjonalnym i estetycznym. 4. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych. 5. Poprawa standardu zasobów mieszkaniowych.
Sfera gospodarcza	1. Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Stworzenie warunków zachęcających inwestorów, zainteresowanych prowadzeniem działalności na zrewitalizowanych obszarach. 2. Poprawa warunków dla rozwoju funkcji usługowych, w szczególności z zakresu ochrony zdrowia, rehabilitacji, opieki geriatrycznej, kultury i turystyki.
Sfera techniczna	1. Poprawa efektywności energetycznej oraz stanu technicznego budynków użyteczności publicznej.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Termomodernizacja budynków. 2. Modernizacja obiektów użyteczności publicznej, w szczególności posiadających walory historyczne i architektoniczne.
Sfera środowiskowa	1. Poprawa jakości środowiska.	1. Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w budynkach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych.

7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Skuteczna realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 jest uzależniona m.in. od zapewnienia odpowiedniego finansowania. Zgodnie z wymaganiami, stawianymi programom rewitalizacji, konieczne jest zapewnienie komplementarności źródeł finansowania planowanych przedsięwzięć, co w praktyce oznacza umiejętność łączenia środków pochodzących z różnych funduszy europejskich, zarówno regionalnych, jak i krajowych, jak również publicznych i prywatnych źródeł finansowania.

Podstawowym założeniem Programu Rewitalizacji jest wyprowadzenie rewitalizowanego obszaru ze stanu kryzysowego. W celu realizacji tego założenia wykonano diagnozę obszaru objętego Programem i na jej podstawie zaprogramowano główne przedsięwzięcia oraz projekty stanowiące kompleksową odpowiedź na zdiagnozowane problemy. Zaprojektowane działania, zarówno infrastrukturalne, jak i społeczne, są niezbędne do osiągnięcia celów Programu. Ich realizacja, zaplanowana na lata 2016-2023, przyczyni się do urzeczywistnienia wizji rewitalizacji.

Tabela 46. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023*.

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
1.	Kompleksowa rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły, (tzw. Duże Patio) w I Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie	I Liceum Ogólnokształcące, 35-030 Rzeszów, ul. 3 Maja 15 im. ks. St. Konarskiego w Rzeszowie	Budynek I Liceum Ogólnokształcącego w Rzeszowie (osiedle Śródmieście – Północ)	560000,00 zł	Środki unijne	2017-2019
2.	Festiwal „Blaski i Cienie”	Urząd Miasta Rzeszowa, Wydział Kultury, Sportu, i Turystyki, ul. Rynek 11, 35-064 Rzeszów	Śródmieście	250000,00 zł/rok	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania	Cyklicznie jeden raz każdego roku
3.	„Siła w rodzinie” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie, ul. Jagiellońska 26, 35-025 Rzeszów	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie, ul. Skubisza 4 (osiedle Generała Władysława Andersa)	65550,00 zł	EFS	2018, 2019, 2020 (realizacja działań miękkich będzie uzależniona od cyklicznego zakończenia działań infrastrukturalnych na terenie rewitalizowanym)
4.	„Razem na podwórku – rozwiń skrzydła” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie, ul. Jagiellońska 26, 35-025 Rzeszów	Podwórka na terenie objętych rewitalizacją (osiedle Śródmieście – Południe)	181500,00 zł	EFS	2018, 2019, 2020 (realizacja działań miękkich będzie uzależniona od cyklicznego zakończenia działań infrastrukturalnych na terenie rewitalizowanym)
5.	Centrum NGO	Multibiuro Rzeszów Sp. z o.o., ul. Nadbrzeźna 7, 35-321 Rzeszów	Śródmieście (tereny kolejowe)	150000 zł	Środki własne, dotacje, beneficjenci ostateczni, RPO	2017-2019
6.	Browar Restauracyjny „Kordegarda”	„RR Rzeczycka”, ul. Szopena 15a, 35-055 Rzeszów	Osiedle Śródmieście – Północ	4000000,00 zł	Środki własne, kredyt	2017-2019
7.	Rzeszowskie Centrum „Bez przemocy w rodzinie”	Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „Victoria”, 35-030 Rzeszów ul. 3-go Maja 14a	Osiedle Śródmieście – Południe	1700000,00 zł	RPO WP, UM Rzeszowa – dotacje celowe	2017-2022

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
8.	„Razem różniej” – propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci i młodzieży – mieszkańców Os. Gen. Wł. Andersa i podopiecznych świetlicy środowiskowej	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Rzeszowskiej, 35-111 Rzeszów, ul. Krakowska 18	Osiedle Generała Władysława Andersa	54990,00 zł	Dotacja Gminy Miasta Rzeszów i Samorządu Województwa	2017-2018
9.	Remont ścian piwnic i elewacji w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 11 i 13 w Rzeszowie	Uniwersytet Rzeszowski, Al. Rejtana 16c	Śródmieście	950000,00 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNISW	2017-2020
10.	Remont ścian elewacji w budynku B1 przy ul. Jałowego 24 w Rzeszowie	Uniwersytet Rzeszowski, Al. Rejtana 16c	Osiedle Pułaskiego (poza obszarem rewitalizacji)	900000,00 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNISW	2017-2020
11.	Remont elewacji z wymianą stolarki drzwiowej, remont więźby dachowej, w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w Rzeszowie	Uniwersytet Rzeszowski, Al. Rejtana 16c	Śródmieście	700000,00 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNISW	2017-2020
12.	Remont ścian elewacji i schodów wewnętrznych przy ul. Towarnickiego 3 w Rzeszowie wraz z remontem ogrodzenia	Uniwersytet Rzeszowski, Al. Rejtana 16c	Osiedle Pułaskiego (poza obszarem rewitalizacji)	800000,00 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNISW	2017-2020
13.	Rzeszowskie Piwnice – interaktywna instytucja kultury	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Śródmieście	20000000,00 zł	Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020	2016-2020
14.	COP – ludzie, kultura, wydarzenia	Urząd Miasta Rzeszowa, Wydział Kultury, Sportu, ul. Rynek 11, 35-064 Rzeszów	Tereny związane z Centralnym Okręgiem Przemysłowym	200000,00 zł/rok	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania	Cyklicznie jeden raz każdego roku
15.	Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej	Urząd Miasta Rzeszowa, Wydział Kultury, Sportu, ul. Rynek 11, 35-064 Rzeszów	Osiedle Pułaskiego (poza obszarem rewitalizacji)	20000000,00 zł	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania	2017-2020 (może ulec zmianie)
16.	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	W celu zapewnienia kompleksowości działania, przedsięwzięcie realizowane będzie w obiektach	25530426,44 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020, Działanie 3.4. Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje	2016-2018

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
	projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)		<p>użyteczności publicznej na terenie całego miasta, w tym na terenach objętych LPR w następujących budynkach: Zespół Szkół Gospodarczych, ul. Spytka Ligęzy 12; Zespół Szkół Mechanicznych, ul. Hetmańska 45a; Zespół Szkół Muzycznych Nr 1, ul. Szopena 32; Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 2, ul. Hetmańska 38; Zespół Szkół UNICEF, ul. Ofiar Katynia 1; Gimnazjum Nr 2, ul. Szopena 13; Gimnazjum Nr 9, ul. Orzeszkowej 8a; Szkoła Podstawowa Nr 10, ul. Dominikańska 4; Szkoła Podstawowa Nr 17, ul. Bulwarowa 3; Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 9, ul. P. Skargi 3; Przedszkole Publiczne Nr 20, ul. Zwierzyniecka 32a; Budynek administracyjny, ul. Targowa 1; Szpital Miejski, ul. Rycerska 4; Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień, ul. Kochanowskiego 17; Zespół Szkół Plastycznych, ul. Staszica 16a; DPS, ul. Sucharskiego 1; Parking przy ul. Podpromie wraz z przyłączem energetycznym do budynków biurowych Urzędu Miasta Rzeszowa; MPEC Rzeszów Sp. z o.o., budynek przy ul. Staszica 24; MPEC Rzeszów Sp. z o.o., budynek przy ul.</p>		Terytorialne	

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
			Kochanowskiego 25. Na pozostałym terenie miasta przedsięwzięcie będzie realizowane w ponad 40 budynkach szkół, domów kultury, obiektach opieki zdrowotnej, DPS itp., a także na Stacji Uzdatniania Wody Rzeszów-Zwiężczyca MPWiK Sp. z o.o.			
17.	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	W celu zapewnienia kompleksowości działania, przedsięwzięcie będzie realizowane w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie całego miasta, w tym na osiedlach objętych LPR	10287530,00 zł	Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020, Działanie 3.4. Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne	2017-2020
18.	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Osiedle Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe, Generała Władysława Andersa, 1000-lecia	35969688,00 zł	1. Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego 2014-2020, Działanie 6.5. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.	2016-2020
19.	Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Ul. Obszar Kolei w Rzeszowie, Osiedle Śródmieście – Północ	-	Fundusze unijne, krajowe, środki własne Gminy Miasta Rzeszów i Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego, środki PKP Polskich Linii Kolejowych, środki PKS	Do roku 2023
20.	Rewitalizacja i adaptacja Zamku Lubomirskich w Rzeszowie	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Ul. Plac Śreniawitów 3, Śródmieście – Południe	-	Fundusze unijne, krajowe, środki własne	Do roku 2023

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
21.	Adaptacja i rewitalizacja nieruchomości na potrzeby utworzenia ośrodka opieki geriatrycznej	Marek i Jadwiga Mróz, ul. Pomorska 5, 35-323 Rzeszów	Ul. Plac Wolności 13 w Rzeszowie, obręb 207 Śródmieście – Północ	4000000,00 zł	Własne środki / fundusze unijne / inne źródła finansowania	2017-2023
22.	Utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego dla zawodów usługowych	Wydział Edukacji Urzędu Miasta Rzeszowa, ul. Plac Ofiar Getta 7, 35-002 Rzeszów	Zespół Szkół Gospodarczych ul. Spytka Ligęzy 12, osiedle Śródmieście – Południe	6000000,00 zł	Własne środki	2017-2020
23.	Modernizacja Sceny Kacperek Teatru Maska	Teatr Maska w Rzeszowie, 35-324 Rzeszów, ul. Mickiewicza 13	Rzeszów, ul. Mickiewicza 13 – osiedle Śródmieście – Północ	500000,00 zł	Fundusze unijne lub MKiDN	2018-2019
24.	Rewitalizacja sceny Teatru Maska w Rzeszowie – uruchomienie istniejących zapadni	Teatr Maska w Rzeszowie, 35-324 Rzeszów, ul. Mickiewicza 13	Rzeszów, ul. Mickiewicza 13 – osiedle Śródmieście – Północ	2000000,00 zł	Fundusze unijne lub MKiDN	2017-2020
25.	Termomodernizacja Teatru Maska	Teatr Maska w Rzeszowie, 35-324 Rzeszów, ul. Mickiewicza 13	Rzeszów, ul. Mickiewicza 9, 11, 13 – osiedle Śródmieście – Północ	1 500 000	NFOŚ	2017-2018
26.	Modernizacja sali widowiskowej Teatru Maska	Teatr Maska w Rzeszowie, 35-324 Rzeszów, ul. Mickiewicza 13	Rzeszów, ul. Mickiewicza 13 – osiedle Śródmieście – Północ	300000,00 zł	Fundusze unijne lub MKiDN	2017-2019
27.	Przebudowa basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	Gmina Miasto Rzeszów – Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji, 35-010 Rzeszów, ul. Ks. J. Jałowego 23a	Ul. Ks. J. Jałowego 23a, osiedle Pułaskiego (poza obszarem rewitalizacji)	24481673,61 zł	Budżet Gmina Miasto Rzeszów	2017-2018
28.	Organizacja Festiwalu Przestrzeni Miejskiej w Starych Koszarach	Estrada Rzeszowska, ul. Jagiellońska 24, 35-025 Rzeszów	Al. Piłsudskiego 8-10, Rzeszów, Śródmieście	250000,00 zł	Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020.	2017
29.	Zagospodarowanie budynku przy ul. 3 Maja 9 w Rzeszowie dla potrzeb Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa	Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa, ul. 3 Maja 9, 35-030 Rzeszów	Ul. 3 Maja 9, Rzeszów, Śródmieście	-	-	-
30.	Przygotowanie i uzbrojenie terenu inwestycyjnego przy ul. Okulickiego, pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa, ul. Słowackiego 9, 35-060 Rzeszów	Osiedle Andersa	-	-	-

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
31.	Rewitalizacja i zmiana funkcji zespołu pałacowo-parkowego Jędrzejowiczów	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa, ul. Słowackiego 9, 35-060 Rzeszów	Osiedle 1000-lecia	-	-	-
32.	Rewitalizacja dawnego magazynu wojskowego na potrzeby instytucji kultury	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Ul. Reformacka, osiedle Pułaskiego (poza obszarem rewitalizacji)	20000000,00 zł	1. Dokumentacja projektowa – potencjalne źródło finansowania: Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Infrastruktura kultury”. 2. Modernizacja budynku i jego adaptacja na potrzeby instytucji kultury – potencjalne źródła finansowania: POIiŚ Działanie 8.1., Mechanizm Finansowy EOG (nowa edycja), RPO Działanie 4.4, Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (realizacja etapami).	2017-2023
33.	Rozbudowa Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego „Podpromie”	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Osiedle Grota-Roweckiego, ul. Podpromie w Rzeszowie	30000402,00 zł	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu i Turystyki	2014-2019
34.	Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 5	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Śródmieście – Północ, ul. Piłsudskiego 5 w Rzeszowie	5000000,00 zł	środki własne/ Bank Gospodarstwa Krajowego	2016-2017
35.	Modernizacja pomieszczeń bloku operacyjnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Osiedle 1000-lecia, ul. Rycerska w Rzeszowie	11665859,00 zł	środki własne	2009-2017
36.	Budynek Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2, ul. Jana III Sobieskiego 15, etap II	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Śródmieście – Północ, ul. Jana III Sobieskiego	500000,00 zł	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 Oś VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury	2016-2017
37.	Budowa hali sportowej przy I LO	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Śródmieście – Południe, ul. 3 Maja w Rzeszowie	2960000,00 zł	Programy Ministra Sportu i Turystyki	2015-2018

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Lokalizacja	Szacunkowa wartość (brutto)	Potencjalne źródła finansowania	Okres realizacji
38.	Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej	Gmina Miasto Rzeszów, ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów	Obszar osiedla Śródmieście – Północ: ul. Bożnicza 6, ul. Bernardyńska 6, ul. Targowa 8, ul. Przesmyk 2, ul. Króla Kazimierza 29, ul. Króla Kazimierza 31, ul. Grunwaldzka 2	2470603,00 zł	Program priorytetowy „Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA”, z udziałem środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	2016-2017
39.	Termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej	Estrada Rzeszowska, ul. Jagiellońska 24, 35-025 Rzeszów	Śródmieście – Południe, ul. Jagiellońska	610000,00 zł	Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014–2020.	2016-2020

Objaśnienia:

*zadanie jest w fazie koncepcji i na tym etapie nie ma możliwości określenia wszystkich parametrów zadania takich jak koszty, czas realizacji oraz przewidywanych źródeł finansowania z powodu wielu czynników, które mają wpływ na wartości tych parametrów

Opis planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz oczekiwanych rezultatów.

Projekt 1 – Kompleksowa rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły, (tzw. Duże Patio) w I Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie.

Przedmiotem projektu jest rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły w celu pozyskania dodatkowej przestrzeni na organizację spotkań tematycznych i kulturalnych dla młodzieży I LO, a także dla społeczności lokalnej. Realizacja tego przedsięwzięcia znacząco przyczyni się do poprawy bazy szkoły i warunków lokalowych. Szkoła uzyska przestrzeń na cele społeczno-kulturalne, na zaangażowanie młodzieży w czasie pozaszkolnym poprzez organizację spotkań tematycznych, eventów, „kina pod chmurką” i innych. Umożliwi to również młodzieży rozwijanie talentów, predyspozycji organizacyjnych, pracy zespołowej i służyć będzie integracji środowiska uczniowskiego i lokalnego.

Zakres tego projektu obejmował będzie następujące zadania inwestycyjne:

1. I etap – czas realizacji 2017 r.:
  - uzyskanie zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (wstępna ustna akceptacja konserwatora została uzyskana);
  - ogłoszenie przetargu na projekt i wybór projektu;
  - ogłoszenie przetargu na wybór wykonawcy przedsięwzięcia.
2. II etap – czas realizacji 2018-2019 r.:
  - zabudowa wewnętrznego patio na parterze szkoły w technologii metal-szkło;
  - modernizacja poprzez odrestaurowanie podłoża, ścian i zamontowanie ażurowych kurtyn.
3. III etap – czas realizacji 2018-2019 r.:
  - wyposażenie restaurowanych obiektów w meble, roślinność, oświetlenie itp.

Oczekiwane rezultaty:

- Projekt uatrakcyjni życie społeczne i kulturalne uczniów I LO oraz mieszkańców Rzeszowa, przyczyni się również do integracji środowiska uczniowskiego z mieszkańcami osiedla.
- Zwiększenie szkolnej bazy lokalowej, a tym samym zapewnienie uczniom możliwości wypoczynku i relaksu podczas przebywania w szkole.
- Aktywizacja środowiska uczniowskiego oraz lokalnego poprzez organizowanie spotkań edukacyjnych i kulturalnych o charakterze szkolnym i osiedlowym, integrujących lokalną społeczność.

Projekt 2 – Festiwal „Blaski i Cienie”

Przedmiotem projektu jest organizacja Festiwalu „Blaski i Cienie” – wydarzenia, którego celem będzie promocja historycznego centrum Rzeszowa – Rynku (bądź któregoś z „deptaków” miejskich) w atrakcyjnej, niespotykanej formie. Całość festiwalu podzielona zostanie na dwie części – dzienną i nocną.

Część dzienna – „Blaski”

W ciągu dnia nad płytą Rynku rozwieszane zostaną pomiędzy kamienicami pasy przezroczystej, wielobarwnej folii. Padające na folię światło słoneczne rozświetli ją feerią barw. Docierające na poziom płyty rynku światło będzie kolorowe niczym w kalejdoskopie. Dzięki temu uzyskany zostanie efekt oświetlenia płyty rynku różnymi kolorami. Pasy folii przygotowane zostaną w taki

sposób, aby wybrane fragmenty rynku i kamienic na jego obwodzie, które posiadają wyjątkową wartość kulturową, poddane zostały rewitalizacji itp., zostały w szczególny sposób zaakcentowane i wyróżnione spośród pozostałych obiektów. Dodatkowo poszczególne z wytypowanych obiektów okraszane zostaną występami aktorów w strojach historycznych, którzy opowiadać będą o danym miejscu, jego historii, ciekawostkach z nim związanych itp.

Część nocna – „Cienie”

Po zapadnięciu zmroku zaprezentowana zostanie druga odsłona festiwalu, polegająca na przygotowaniu pokazu światła i cienia na elewacjach kamienic. W odróżnieniu od klasycznego mappingu, wykorzystującego bardzo dużą ilość kolorów, wieczorne pokazy festiwalowe operować będą jedynie bardzo klimatyczną, niemal ascetyczną formą dwubarwną – jasnego tła, na którym w kontrastowy sposób wyświetlone zostaną czarne obiekty. Dzięki temu podejściu uzyskany zostanie efekt przypominający teatr cieni, różniący się od pierwowzoru rozmiarami. Wyświetlane cienie opowiadać będą historię miasta, poszczególnych kamienic, zabytków rozsianych na całym jego terenie. Całość okraszona będzie dedykowaną oprawą muzyczną.

W ramach realizacji projektu planowane jest zrealizowanie jednej bądź dwóch edycji festiwalu (w zależności od okresu realizacji projektu). Każdorazowo festiwal będzie wydarzeniem dwudniowym.

Uzupełnieniem festiwalu będą koncerty, organizowane w siedzibie Biura Wystaw Artystycznych, mieszczącego się w obiekcie byłej synagogi nowomiejskiej.

Przedmiotem projektu będzie promocja posiadanych zasobów dziedzictwa kulturowego w postaci zabytkowych budynków, które dzięki renowacji uzyskały nowoczesne, atrakcyjne dla odbiorców przeznaczenie. Dzięki zakrojonym na szeroką skalę działaniom renowacyjnym wcześniej niszczące obiekty tętnić zaczęły nowym życiem, świadczone są w nich usługi gastronomiczne, prowadzona jest działalność wystawowa, handlowa itp. Obiekty te zlokalizowane są w ścisłym, historycznym centrum miasta (Rynek, ew. ul. 3-go Maja). Elementem łączącym obiekty, które promowane będą za pomocą projektu, jest ich historyczna wartość. W budynkach tych w minionych wiekach prowadzona była ożywiona działalność kupiecka, hotelarska i rzemieślnicza. Po okresie największego rozkwitu nastąpiło długoletnie zahamowanie przejawów działalności gospodarczej i niszczenie obiektów. Dzięki działaniom rewitalizacyjnym i renowacyjnym obserwowany jest ponowny dynamiczny rozwój sfery usługowej, zarówno w dziedzinie gastronomii jak i działalności kulturalnej.

Oczekiwane rezultaty:

- Stworzenie nowego, atrakcyjnego wydarzenia kulturalnego, kierowanego do mieszkańców miasta. Lokalizacja na terenach wskazanych jako wymagające działań rewitalizacyjnych pozwoli na włączenie społeczne grup zagrożonych wykluczeniem zamieszkujących wskazane tereny.
- Zniwelowanie zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów wymagających rewitalizacji. Dodatkowo, festiwal stanie się miejscem prezentacji dokonań artystycznych dla lokalnych twórców i umożliwi im prezentację swojej twórczości szerszemu audytorium.

Projekt 3 – „Siła w rodzinie” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”

W ramach realizacji projektu planuje się prowadzenie treningów oraz warsztatów, skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania będą nakierowane na wspieranie rodziny poprzez pracę z rodziną i prowadzone w formie specjalistycznego wsparcia np.:

- treningi w zakresie opiekuńczo-pielęgnacyjnym dla ojców i matek;
- warsztaty dla rodzin z dziećmi kształtujące prawidłowe umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego oraz prawidłowe umiejętności wychowawcze w zakresie: pełnienie ról rodzicielskich, stosowania właściwych metod wychowawczych, prawidłowej komunikacji w rodzinie, organizacji czasu wolnego dla rodziny i dziecka.

W celu realizacji społecznych założeń projektu niezbędne jest przeprowadzenie działań infrastrukturalnych, związanych z modernizacją budynku MOPS przy ul. Skubisza 4, na terenie którego będą organizowane planowane działania społeczne.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie dostępności usług społecznych, w szczególności usług wsparcia rodziny dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- Zdobyte przez uczestników, podczas realizacji projektu, wiedza i umiejętności przyczynią się do lepszego pełnienia ról rodzinnych i społecznych, co w następstwie będzie skutkowało zadowoleniem z życia, a przez to wzrostem samooceny i poczucia własnej wartości.
- Zwiększenie umiejętności praktycznych w zakresie właściwej pielęgnacji dzieci oraz podniesienia świadomości i nabycie właściwych postaw rodzicielskich.

Projekt 4 – „Razem na podwórku-rozwiń skrzydła” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”

Projekt będzie realizowany na terenie Osiedla Śródmieście, który jest przewidziany do rewitalizacji w ramach rewitalizacji podwórek i przestrzeni międzyblokowych. Projekt obejmuje rozszerzenie działalności placówek wsparcia dziennego, prowadzone w formie pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę/animatora. Zajęcia z wychowawcą/animatorem na terenach rewitalizowanych umożliwią aktywne i efektywne spędzanie czasu wolnego przez dzieci i rozwijanie przez nie ich zainteresowań. W ramach projektu prowadzone będą zajęcia animacyjne i socjoterapeutyczne. Realizowane będą zajęcia rozwijające co najmniej dwie z ośmiu kompetencji kluczowych wskazanych w zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie dostępności usług społecznych dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- Poznanie przez dzieci form spędzania wolnego czasu, kształtowanie postaw społecznych, integracja dzieci na podwórku i nawiązywanie pozytywnych relacji interpersonalnych z innymi.

Projekt 5 – Centrum NGO

Projekt zakłada stworzenie miejsca przyjaznego wszystkim organizacjom pozarządowym z Rzeszowa i okolic. Jednocześnie ma pomóc obywatelom, wolontariuszom i społecznikom w zakładaniu

stowarzyszeń, klubów sportowych czy ułatwiać tworzenie wszelkiego rodzaju więzi społecznych. Centrum będzie prowadzić szkolenia, konferencje, warsztaty oraz coaching, a także będzie świadczyć usługi doradcze, usługi marketingowe i promocyjne, udzielać adresu i biura, sal warsztatowych itp.

Stworzenie Rzeszowskiego Centrum NGO ułatwi lokalnym społecznikom realizację celów statutowych, pozwoli na tworzenie nowych organizacji, da narzędzia młodym przedsiębiorcom na realizację własnych biznesów i pozwoli mieszkańcom tworzyć nowe grupy społeczne. Realizacja projektu udostępni mieszkańcom narzędzia których do tej pory brakowało w usługach Miasta, jednocześnie dając im możliwości do realnych działań społecznych. Rozwiąże też problem braku lokalu dla organizacji prorządowych. Centrum będzie oferować niskokosztowe powierzchnie biurowe dla młodych, małych przedsiębiorców oraz adres dla firm i organizacji.

Do powstania centrum niezbędny jest lokal o łącznej powierzchni ok. 300 m² oraz miejsca parkingowe dla samochodów i rowerów. W ramach realizacji projektu planuje się remont jednego z budynków na terenach kolejowych, o powierzchni ok. 300 m². W skład pomieszczeń w budynku wchodzi: Duża sala konferencyjna ok. 100 m², sekretariat 16 m², toalety 17 m², pomieszczenia biurowe 10x 10 m² (100 m²), mała sala spotkań 20 m², oraz korytarz i mini aneks kuchenny. Miasto udostępni lokal, firmy z sektora prywatnego wyposażą go w niezbędny sprzęt komputerowy i biurowy, oraz zajmą się jego profesjonalną obsługą, a organizacje pozarządowe, młodzi przedsiębiorcy oraz grupy nieformalne będą wносить skromne opłaty za możliwość korzystania z obiektu, celem pokrycia opłat za jego utrzymanie. Część organizacji będzie zwolniona z opłat (non-profit), a mieszkańcy w wolnych terminach będą mogli korzystać z niego nieodpłatnie. Lokal poprzez system identyfikacji elektronicznej ma być czynny 24 h/dobę.

Zakłada się remont budynku parterowego, w celu zapewnienia łatwego dostępu osobom niepełnosprawnym. Ponadto planuje się budowę parkingu oraz rewitalizację terenów wokół budynku.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępu do lokalnej infrastruktury społecznej na terenie Rzeszowa.
- Rozwój wysokiej jakości oferty kulturalnej w Rzeszowie poprzez rewitalizację terenów kolejowych i utworzenie nowoczesnego centrum industrialnego.
- Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego oraz jego udostępnianie na cele społeczne.
- Poprawa istniejącego stanu zagospodarowania oraz jakości (w tym estetyki) przestrzeni miejskiej.
- Poprawa dostępności i jakości oferty usług społecznych (zwłaszcza kulturalnych i edukacyjnych oraz biznesowych).
- Dalszy rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa (w zakresie usług kulturalnych i edukacyjnych).
- Wzmocnienie rangi oraz znaczenia Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej.

Projekt 6 – Browar Restauracyjny „Kordegarda”

Głównym celem przedsięwzięcia jest podniesienie atrakcyjności turystycznej Gminy Miasto Rzeszów i zachowanie dziedzictwa narodowego. W ramach realizacji projektu planuje się organizację imprez kulturalnych (pokazów sztuki, wystaw, koncertów itp.) a także warsztatów szkoleniowych z metod produkcji piwa poprzez odtwarzanie historycznych receptur piw regionalnych. W związku z powyższym niezbędna będzie odbudowa i rozbudowa istniejącego budynku Kordegardy oraz

zmiana sposobu jego użytkowania poprzez utworzenie w nim obiektu gastronomicznego wraz z browarem rzemieślniczym.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Miasto Rzeszów, a także pozytywny wpływ na wizerunek Rzeszowa.
- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Gminy Miasto Rzeszów.
- Zachowanie dziedzictwa narodowego.
- Podniesienie poziomu tożsamości lokalnej.
- Ożywienie lokalnej gospodarki.

Projekt 7 – Rzeszowskie Centrum „Bez przemocy w rodzinie”

Według „Diagnozy społeczno gospodarczej dla Gminy Miasto Rzeszów” można stwierdzić, że problem przemocy dotyczy całego miasta Rzeszowa, ale najsilniej występuje na obszarach osiedli: Generała Władysława Andersa, Śródmieście – Północ, Śródmieście – Południe oraz Załęże. Na podstawie przeanalizowanych danych, dostarczonych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, na temat projektu „Niebieska Karta”, na wspomnianym terenie założono 305 Niebieskich Kart. Oznacza to, że projekt powinien objąć swoim działaniem co najmniej taką samą liczbę osób. Jest to działanie długofalowe, gdyż problemu przemocy nie uda się rozwiązać w okresie krótszym, niż 2-4 lata. Potrzebna jest pomoc kompleksowa polegająca nie tylko na udzielaniu informacji, ale także na wsparciu prawnym i psychologicznym, w postaci interwencji kryzysowej, na pomocy psychologicznej, asyście sądowej oraz działaniach łącznikowych pomiędzy osobą pokrzywdzoną a instytucjami powołanymi do udzielenia pomocy i wsparcia ofierze przemocy domowej. Tylko kompleksowe podejście do problemu przemocy przyniesie długofalowe efekty. Działania projektu wpisują się w Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, który zakłada działania organizacji pozarządowych jako aktywnych podmiotów potrzebnych do jego realizacji. Koncepcja Projektu jest zgodna z kształtowaniem przestrzeni miejskiej i partycypacji społecznej z wykorzystaniem potencjału dziedzictwa kulturowego (budynek) oraz z dokumentami strategicznymi miasta, przedstawionymi w diagnozie społecznej. Miejsce jej realizacji jest zgodne ze wskazanym w diagnozie obszarem (dzielnica m. Rzeszowa – Śródmieście II Południe) społecznie zdegradowanym.

W ramach realizacji projektu planuje się utworzenie ośrodka wsparcia dla ofiar przemocy domowej, świadczącego kompleksową pomoc w zakresie wsparcia prawnego, psychologicznego w postaci interwencji kryzysowej, pomocy psychologicznej, a także asyście sądowej, działaniach łącznikowych pomiędzy osobą pokrzywdzoną a instytucjami powołanymi do udzielenia pomocy i wsparcia ofierze przemocy domowej. W szczególności działalność ośrodka będzie obejmowała m.in.:

- ułatwienie identyfikacji rodzin, w których występuje problem przemocy;
- edukację uczestników/czek zajęć terapeutycznych i środowiskowych w zakresie reakcji, powiadamiania i nietolerancji zjawiska przemocy;
- szkolenie pracowników Sądu Rejonowego i Policji z zakresu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie oraz właściwej współpracy z instytucjami dot. zjawiska przemocy;
- warsztaty nakierowane na przełamanie milczenia wokół przemocy;
- pomoc psychologiczną i prawną indywidualną;

- warsztaty parateatralne skierowane do uczniów szkół podstawowych/ gimnazjalnych/ średnich.

Działania projektu wpisują się w Miejski Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2014-2020, który zakłada działania organizacji pozarządowych jako aktywnych podmiotów potrzebnych do jego realizacji.

Projekt zakłada również prace remontowo-adaptacyjne i rewitalizacyjne budynku – kamienicy mieszczańskiej przy ul. Jagiellońskiej 4, wpisanej do ewidencji zabytków miasta Rzeszowa z identyfikatorem 181 (wpis do ewidencji zabytków jako obszar urbanistyczny miasta Rzeszowa na podstawie decyzji A.325 z dnia 30.01.1969 r. Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków) – oraz pomieszczeń w tym budynku na potrzeby ośrodka.

Dane o własności:

- Właścicielem nieruchomości jest Skarb Państwa (gmina m. Rzeszów) oraz osoba fizyczna, będąca właścicielem lokalu mieszkalnego na II piętrze, o powierzchni 161 m².
- Zarządca nieruchomości: MZBM Rzeszów, ROM1.

Podstawowe dane techniczne:

- powierzchnia użytkowa budynku: 663,35 m²;
- kubatura: 4818 m³;
- powierzchnia lokali użytkowych: 465,58 m²;
- powierzchnia lokali mieszkalnych: 197,77 m².

Wnioskowana powierzchnia przeznaczona do rewitalizacji:

- z powierzchni lokali użytkowych – ok. 120 m²;
- z powierzchni wspólnej – klatka schodowa o powierzchni ok. 62 m².

Adaptacja i remont pomieszczeń usytuowanych na I piętrze:

- po lewej stronie I piętra, przy wejściu na podest I piętra, lokale użytkowe o powierzchni ok. 120 m².

Obecne użytkowanie ww. powierzchni:

1. Parter

Wejście do budynku usytuowane jest bezpośrednio z ul. Jagiellońskiej 4. Na parterze znajduje się obecnie sala obsługi mieszkańców miasta Rzeszowa w zakresie świadczeń rodzinnych, dodatków mieszkaniowych i dodatków energetycznych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego i świadczeń wychowawczych. Parter – półpiętro zajmuje najemca, prowadzący salon kosmetyczny. Wejście do salonu usytuowane jest wewnątrz budynku, przez drzwi z domofonem.

2. I piętro: z lewej strony podestu (pomieszczenia, przeznaczone do rewitalizacji)

Na pierwszym piętrze znajduje się pomieszczenie biurowe o powierzchni 36 m², obecnie użytkowane przez Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet Victoria.

Na pierwszym piętrze zlokalizowane są również: pomieszczenie o powierzchni ok. 82 m², obecnie nie użytkowane od ponad 2 lat oraz pomieszczenia wspólne – korytarz, WC i aneks gospodarczy – ok. 40 m². Z prawej strony podestu znajdują się dwa połączone ze sobą pomieszczenia oraz wc, użytkowane przez Federację Konsumentów, oddział Rzeszów.

W ramach prac remontowo-adaptacyjnych planuje się utworzenie gabinetów: na porady

psychologiczne/prawne indywidualne oraz sali wykładowo/szkoleniowych, sali o charakterze klubowym i kąpieliska zabaw dla dzieci, a także utworzenie pomieszczenia biurowego, przebudowę korytarza, stworzenie z części korytarza przestrzeni funkcjonalnej obejmującej zaplecze kuchenne wraz aneksem jadalnym oraz toalety. Inwestycja obejmie również wstępną inwentaryzację, projekt adaptacji pomieszczeń, kosztorys, wymianę okien i grzejników na I piętrze, przebudowę wewnętrznej instalacji wod-kan, elektrycznej, gazowej, CO oraz instalację windy.

Istotna jest również lokalizacja w pobliżu 2 instytucji zajmujących się ustawowo przeciwdziałaniem przemocy, czyli MOPS-u i Komendy Miejskiej Policji. Obydwie instytucje również znajdują się przy ul. Jagiellońskiej.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie dostępności usług społecznych w szczególności usług środowiskowych, opiekuńczych oraz usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
- Ograniczenie problemów społecznych na terenach zdegradowanych.
- Zmniejszenie „ciemnej liczby” przypadków przemocy w rodzinie.
- Wzrost świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie – zmniejszenie tolerancji na przejawy przemocy domowej.
- Wzmocnienie pozytywnych wzorców życia rodzinnego.
- Wzrost świadomości prawnej ofiar przemocy w rodzinie.
- Zwiększenie szans na zmianę sytuacji życiowej ofiar przemocy.
- Zwiększenie wiedzy pracowników instytucji zajmujących się problematyką przemocy.
- Wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców/nek.
- Rozwój gminnych systemów przeciwdziałania przemocy.
- Wzrost poczucia świadomości swoich praw wśród mieszkańców – poprawa świadomości prawnej.
- Pozytywny wpływ na niwelowanie niedoborów w zakresie infrastruktury społecznej związanej ze świadczeniem usług socjalnych/społecznych w oparciu o istniejącą infrastrukturę.
- Poprawa dostępności oferty usług społecznych: wsparcia w rodzinie i przeciwdziałania patologiom w rodzinie.
- Aktywizacja społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenia.

Projekt 8 – „Razem raźniej” – propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci i młodzieży – mieszkańców Os. Gen. Wł. Andersa i podopiecznych świetlicy środowiskowej

W ramach projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:

1. Trening komunikacji

Na bazie symulacji sytuacji z życia codziennego w zależności od potrzeb dzieci (np. konflikty z rówieśnikami, rozmowa o problemach szkolnych z wychowawcą, reakcja na zaczepki dorosłego – obcego na ulicy, zakupy w sklepie, załatwienie sprawy w urzędzie) wychowankowie będą nabywać sprawności komunikowania się, przełamywać własne bariery wobec trudnych sytuacji komunikacyjnych, a przez to zdobywać większą pewność siebie. Podopieczni będą odkrywać swoje słabe i mocne strony, poznawać własną osobowość i kształtować tożsamość społeczną. Działania te zmierzać będą do budowania świadomości własnej godności.

W ramach realizacji tej części warsztatów prowadzone będą ćwiczenia – symulacje realnych sytuacji życiowych w warunkach przyjaznych dla uczestnika z problemami, po to by umiał on poradzić sobie w prawdziwym życiu, np. w urzędzie, na ulicy, w codziennych kontaktach i interakcjach z drugim człowiekiem. Zajęcia prowadzone będą przez psychologa w 11-12 osobowych grupach (przewiduje się stworzenie 4 grup w dwóch placówkach) przez 2 godziny lekcyjne, czyli 1,5 h w tygodniu. Razem: 6 godzin tygodniowo. Trening komunikacji będzie przeplatany i połączony z zajęciami logopedycznymi.

2. Terapia przez sztukę

Elementy terapii przez sztukę będą dla wychowanków czasem relaksu, i przyjemności, niejako nagrodą za pokonywanie trudności komunikacyjnych w wyżej wymienionych zadaniach. Podopieczni poprzez wspólne zabawy teatralne, plastyczne, muzyczne będą uczyli się twórczego radzenia sobie z emocjami, wyrażania ich na różnych płaszczyznach sztuki. Celem terapii przez sztukę będzie także kształtowanie umiejętności bycia ze sobą, akceptowania się nawzajem takimi, jakimi są, rozwijania empatii.

W ramach tej części warsztatów prowadzone będą zajęcia z dziedziny plastyki, muzyki, teatru w wymiarze 5 godzin tygodniowo dla wszystkich uczestników zajęć według potrzeb zgłaszanych przez nich samych. Zostaną zakupione odpowiednie pomoce dydaktyczne.

3. Zajęcia ruchowe

Przy wykorzystaniu różnego rodzaju sprzętu do zabaw ruchowych wychowankowie będą rozwijać swoją dużą i małą motorykę, ćwiczyć zmysł równowagi, kształtować sprawność ruchową na różnych poziomach. Wspólne zabawy dzieci będą, jak w powyższych działaniach, budować ich wzajemne relacje oparte na szacunku wobec siebie.

Zajęcia ruchowe prowadzone będą w formie zajęć relaksacyjnych i rehabilitacyjnych co najmniej przez godzinę dziennie, tj. 5 godzin tygodniowo. W celu ich przeprowadzenia zakupione zostaną pomoce, a zwłaszcza zestawy piankowe. W zajęciach ruchowych i integracyjnych wykorzystane będą także chusty animacyjne, tunele animacyjne itp.

4. Zajęcia logopedyczne

Wychowankowie mający problemy z komunikacją językową i wymową będą mogli skorzystać z pomocy logopedy, który zdiagnozuje ich problemy i będzie prowadził terapię logopedyczną.

5. Integracja sensoryczna, która będzie połączeniem i podsumowaniem działań warsztatowych opisanych powyżej.

6. Zawody i gry sportowe na placu zabaw:

planowane jest przeprowadzenie następujących konkurencji sportowych:

- piłka nożna – rozgrywki drużynowe i pokaz piłkarskich sztuczek i dryblingu;
- koszykówka – konkurencja drużynowa oraz konkurs „rzut za trzy”;
- siatkówka – rozgrywki drużynowe;
- biegi na różnych dystansach – indywidualne i grupowe.

Realizacja projektu będzie obejmować również cykl zimowych zajęć podwórkowych – lepienie bałwana, bitwę na śnieżki, lepienie igloo, zawody w zjeżdżaniu na sankach itp.

W ramach warsztatów integracyjnych odbywać się będzie trening komunikacji i zajęcia logopedyczne. Ponadto planuje się terapię przez sztukę, czyli zajęcia plastyczne, muzyczne i teatralne.

W ramach projektu planuje się również zakup odpowiednich pomocy dydaktycznych, takich jak:

1. Pomoc do realizacji zajęć ruchowych:
  - zestawy piankowe do realizacji zajęć ruchowych typu hiberblok;
  - zestawy piankowe do dużej motoryki typu mega blok;
  - zestaw pianek Gymbox;
  - zestaw materacy;
  - zestaw gruszek rehabilitacyjnych;
  - zestaw poduszek sensorycznych;
  - sprzęt do dużej motoryki (m.in. zestaw równoważni, maty rehabilitacyjne, piłki rehabilitacyjne).
2. Pomoc do realizacji szkoleń logopedycznych:
  - lustra logopedyczne;
  - gry logopedyczne;
  - pozostałe pomoce (m.in. gwizdki z wiatraczkami, piórka, baloniki).
3. Pomoc do realizacji zajęć terapii przez sztukę:
  - zestaw pacynek;
  - stroje teatralne;
  - pomoce plastyczne i materiały papiernicze.
4. Pomoc do integracji sensorycznej (gry, trener pamięci, kostki z lusterkami, memo dotykowe, sześciiany akustyczne).
5. Sprzęt RTV konieczny do realizacji zajęć z zakresu treningu komunikacji i terapii przez sztukę.
6. Wyżywienie – poczęstunek grupy uczestniczącej w szkoleniach.
7. Sprzęt sportowy do zajęć na placu zabaw (piłki, skakanki, maty, koce itp.).

Planuje się również zatrudnienie psychologa prowadzącego treningi komunikacji, wychowawców nadzorujących grupę szkoleniową, logopedy i księgowego obsługującego projekt.

Oczekiwane rezultaty:

- Odtworzenie więzi społecznych w obszarze Osiedla Gen. W. Andersa objętego rewitalizacją i w grupie beneficjentów zaangażowanych w działania miękkie, realizowane przez Stowarzyszenie Rodzin Katolickich. Działania te będą miały realny wpływ na poprawę jakości życia grupy objętej zadaniem.
- Wyrobienie w uczestnikach poczucia własnej wartości i budowanie świadomości własnej godności.
- Poprawa wymowy i umiejętności komunikacyjnych wśród uczestników zajęć; budowanie poczucia własnej wartości i pewności siebie wobec barier komunikacyjnych.
- Poprawa kondycji fizycznej i jakości życia grupy objętej zadaniem w wyniku przeprowadzanych zajęć ruchowych.
- Ćwiczenie sprawności fizycznej i kształtowanie sprawności fizycznej na różnych poziomach grupy objętej zadaniem.
- Integracja grupy objętej zadaniem.
- Wytworzenie więzi między uczestnikami zajęć.

- Zagospodarowanie wolnego czasu dzieci i młodzieży – podjęte działania będą stanowiły alternatywę dla bezproduktywnego spędzania czasu przez młode pokolenie z „miejskich blokowisk”.
- Przeciwdziałanie problemowi nałogów wśród młodego pokolenia.
- Przeciwdziałanie brakowi integracji w grupie rówieśniczej uczestników projektu, a także w ich własnych rodzinach, poprzez organizację szeregu zajęć integracyjnych i uspołeczniających.
- Integracja osób niepełnosprawnych z pełnosprawnymi uczestnikami zajęć podwórkowych.

Projekt 9 – Remont ścian piwnic i elewacji w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 11 i 13 w Rzeszowie

W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie prac remontowych w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 13 w celu stworzenia przestrzeni umożliwiającej organizowanie warsztatów w zakresie aspektów prawnych, poszerzenie zainteresowań dla młodzieży oraz organizowanie zajęć wyrównawczych. Planuje się również prowadzenie wykładów otwartych na temat problemów społecznych i sposobów ich rozwiązywania oraz utworzenie bezpłatnej poradni prawnej.

Prace remontowe obejmą swoim zakresem:

- osuszenie i odgrzybienie ścian piwnic i parteru;
- remont schodów drewnianych w skrzydle północnym;
- remont ścian zewnętrznych elewacji frontowej i bocznej;
- wymianę rynien, koszy, rur spustowych i pasów podrynnowych;
- czyszczenie i malowanie parapetów zewnętrznych i obróbek blacharskich daszków i gzymsów;
- naprawę opaski z kostki betonowej;
- wymianę instalacji elektrycznych.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie świadomości mieszkańców dzięki dostępowi do fachowej wiedzy i porad prawnych.
- Ułatwienie dostępu do usług doradczych oraz prawnych dla mieszkańców.
- Aktywizacja osób wykluczonych społecznie oraz niepełnosprawnych.

Projekt 10 – Remont ścian elewacji w budynku B1 przy ul. Jałowego 24 w Rzeszowie

Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia świadomości na temat potrzeby edukacji, wzrostu dostępu do różnych form aktywizacji i zajęć pozwalających na lepszą integrację społeczną osób z grup defaworyzowanych. W wyremontowanych budynkach planuje się organizowanie zajęć artystycznych, wyrównawczych oraz kształcenie ustawiczne, przede wszystkim dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Prace remontowe obejmą:

- remont opaski betonowej wokół budynku od strony remontowanej elewacji;
- remont elewacji budynku wraz z wymianą drzwi wejściowych;
- wymianę rynien i rur spustowych oraz pasów podrynnowych;
- czyszczenie i malowanie parapetów zewnętrznych i obróbek blacharskich;
- wymianę posadzek na korytarzach;
- wymianę instalacji elektrycznej;

Projekt znajduje się poza obszarem rewitalizacji, jednakże ze względu na działania społeczne, jakie są planowane w wyremontowanym budynku, zadanie zostało umieszczone na liście głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Oczekiwane rezultaty:

- Upowszechnienie różnych form aktywizacji społecznej oraz integracja społeczna mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją.
- Zwiększenie świadomości odnośnie potrzeby edukacji wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Popraw warunków technicznych i bezpieczeństwa użytkowania obiektu, w którym organizowane będą zajęcia aktywizacyjne.
- Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Projekt 11 – Remont elewacji z wymianą stolarki drzwiowej, remont więźby dachowej, w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w Rzeszowie

W ramach projektu planuje się przeprowadzenie prac remontowych w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w celu stworzenia przestrzeni umożliwiającej organizowanie warsztatów i zajęć integracyjnych dla dzieci, młodzieży oraz osób niepełnosprawnych z terenów zdegradowanych, wykluczonych z życia społecznego, a także stworzenia warunków do powstawania inicjatyw na rzecz społeczności lokalnej.

Prace remontowe obejmą:

- wymianę stolarki drzwiowej;
- wymianę luksferów w elewacji na okno PCV;
- remont więźby dachowej budynku głównego;
- remont elewacji budynku głównego;
- wymianę instalacji elektrycznej.

Oczekiwane rezultaty:

- Podniesienie jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją.
- Integracja społeczna osób z obszarów zmarginalizowanych.
- Podwyższenie świadomości kulturowej i edukacyjnej.
- Upowszechnienie różnych form aktywizacji społecznej wspólnot lokalnych.

Projekt 12 – Remont ścian elewacji i schodów wewnętrznych przy ul. Towarnickiego 3 w Rzeszowie wraz z remontem ogrodu

W ramach projektu planuje się przeprowadzenie prac remontowych w budynku ul. Towarnickiego 3 w celu stworzenia przestrzeni umożliwiającej organizowanie integracyjnych zajęć sportowych i wyrównawczych, a także kształcenia ustawicznego dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Dzięki realizacji projektu zwiększy się dostęp do zajęć o różnym charakterze (w zależności od grupy docelowej), które pozwolą na integrację i większą aktywizację osób wykluczonych społecznie. Zwiększy się również świadomość potrzeby edukacji.

Zakres planowanych prac remontowych wpłynie na poprawę warunków technicznych i bezpieczeństwa użytkowania budynku.

Obejmą one poniższy zakres:

- osuszenie, odgrzybienie i izolację przeciwwilgociową ścian piwnic;
- remont schodów wewnętrznych;
- remont elewacji budynku;
- remont ogrodzenia;
- wymianę instalacji elektrycznych.

Projekt znajduje się poza obszarem rewitalizacji, jednakże ze względu na działania społeczne, jakie są planowane w wyremontowanym budynku, zadanie zostało umieszczone na liście głównych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Oczekiwane rezultaty:

- Podniesienie jakości życia mieszkańców obszarów objętych rewitalizacją.
- Upowszechnianie różnych form aktywizacji społecznej.
- Integracja społeczna osób z obszarów zmarginalizowanych.
- Podwyższenie świadomości kulturowej i edukacyjnej.
- Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Projekt 13 – Rzeszowskie Piwnice – interaktywna instytucja kultury

Celem społecznym projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie warunków do wsparcia rozwoju zasobów ludzkich, promocji integracji i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym takim jak bezrobocie, ubóstwo, dziedziczenie ubóstwa, przestępczość, niski poziom edukacji i uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym.

Projekt zmierza do tego by w Rzeszowie utworzyć instytucję kultury, która ukaże Rzeszów jako miasto znajdujące się na skrzyżowaniu szlaków, wydarzeń kultur i religii, ale również w sposób innowacyjny i interaktywny przyczyni się do edukacji kulturalnej i artystycznej mieszkańców nie tylko Rzeszowa, ale również transgranicznego regionu karpackiego.

Celem projektu jest ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego. Projekt będzie miał na celu również efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiąganiu korzyści społecznych i gospodarczych, zarówno w wymiarze krajowym, jak regionalnym i lokalnym. Projekt nawiązuje zarówno do celu głównego Osi VIII Rozwój dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020, jak i związanych z nim zagadnień tj. wspierania działań innowacyjnych, tworzenia postaw kreatywnych, rozwoju turystyki, tworzenia miejsc pracy czy wsparcia rozwoju gospodarczego.

W ramach realizacji projektu Podziemna Trasa Turystyczna zostanie przekształcona w jednostkę organizacyjną Estrady Rzeszowskiej – istniejącej samorządowej instytucji kultury Miasta Rzeszowa.

W ramach projektu rozbudowana, przebudowana i wyremontowana zostanie niezabytkowa infrastruktura (obiekt znajduje się w obszarze zabytkowym, ale nie posiada indywidualnego wpisu do rejestru zabytków) na cele działalności kulturalnej edukacji artystycznej i kulturowej oraz zakupione zostanie trwałe wyposażenie do prowadzenia działalności kulturalnej.

Przedmiotem proponowanego przedsięwzięcia jest:

1. Zadanie 1. Przebudowa instalacji wewnętrznych w istniejących obecnie Podziemnej Trasie Turystycznej w Rzeszowie na potrzeby tworzonej instytucji kultury.

Zakres rzeczowy tej części projektu obejmował będzie prace budowlane ukierunkowane na poprawę funkcjonowania systemu instalacji wewnętrznej, w tym m.in. instalacji wentylacji w obiekcie, instalacji elektrycznej i oświetlenia obiektu, instalacji alarmowej (p.poż. i antywłamaniowej).

Zakres rzeczowy Zadania 1 projektu obejmował będzie następujące zadania szczegółowe:

- Opracowanie dokumentacji projektowej (projekt budowlany, projekt wykonawczy, przedmiar robót, kosztorys inwestorski, specyfikacja techniczna wykonania i odbioru robót budowlanych, uzyskanie ewentualnych warunków technicznych od gestorów sieci).
- Wykonanie systemu wentylacji mechanicznej dostosowanej do zwiększonych potrzeb użytkownika i eksploatacji obiektu z wykorzystaniem urządzeń istniejącego systemu wentylacji, co jest niezbędne do utrzymania prawidłowych parametrów powietrza. Wynika to ze specyficznej struktury lessów, z których jest wykonana jest istniejąca trasa.

Z uwagi na plany związane z utworzeniem ekspozycji multimedialnych na terenie obiektu planuje się dodatkową rozbudowę instalacji elektrycznej w powiązaniu z planowaną aranżacją multimedialną oraz wykonanie instalacji alarmowej (p.poż. i antywłamaniowej).

2. Zadanie 2. Wykonanie aranżacji przestrzeni ekspozycyjnej dziedzictwa kulturowego i zasobów kultury w obiekcie poprzez utworzenie stałej ekspozycji multimedialnej i sali projekcyjnej.

Aranżacja przestrzeni ekspozycyjnej Rzeszowskich Piwnic będzie zmierzać w kierunku nadania jej funkcji nowoczesnej, nowatorskiej, wykorzystującej zaawansowane technologie, placówki kulturalnej.

Kluczem do realizacji proponowanego projektu będzie rozbudowa obecnie istniejącej trasy o dodatkowe korytarze i piwnice oraz poszerzenie dotychczasowej oferty placówki o działania edukacyjne i artystyczne skierowane do szerokiego grona współczesnych odbiorców, przede wszystkim dzieci i młodzieży, ale również osób starszych, turystów, osób uczestniczących w konferencjach biznesowych i innych odwiedzających Rzeszów.

Przedmiotem oferty edukacyjnej będzie wiedza o przeszłości i historii miasta przedstawiona w atrakcyjny i przystępny sposób, zgodnie z najnowszymi osiągnięciami w dziedzinie prezentacji dziedzictwa kulturowego i zasobów kultury regionu. W tym celu proponuje się odtworzenie realiów życia mieszkańców w przeszłości, jak również zobrazowanie zmieniającej się na przestrzeni czasu funkcji rynku. Idea takiej placówki pozwoliłaby na wprowadzenie do przestrzeni ekspozycyjnej różnego rodzaju makiet, interaktywnych aranżacji, działań teatralnych i multimedialnych, takich jak ekrany dotykowe, hologramy, projekcje filmów dokumentalnych, jak również nowopowstałych w tym celu filmów krótkometrażowych.

Odpowiednio zaaranżowane przestrzenie umożliwią zwiedzającym odbycie prawdziwej podróży w czasie, a w konsekwencji przybliżą bogactwo lokalnej historii i kultury. Szczególna uwaga zostanie tu poświęcona najmłodszym turystom poprzez organizację w jednej z piwnic specjalnej ekspozycji dla dzieci, przykładowo w postaci mechanicznego teatryku o legendach o dawnym Rzeszowie lub też interaktywnych hologramów z gramami i zabawami o naszym mieście.

W aranżacji obiektu wiele miejsca poświęcone będzie roli, jaką miasto odgrywało w różnych okresach historycznych (jako ważny ośrodek handlowy, kulturalny, społeczny i przemysłowy

regionu), np. przez ukazanie związków Rzeszowa na przestrzeni dziejów z innymi ośrodkami miejskimi. Pozwoli to nadać nowotworzonej instytucji charakter ponadlokalny.

Idea placówki, jaką będzie promocja Rzeszowa poprzez popularyzację wiedzy o jego bogatej przeszłości, pozwoli na utworzenie prawdziwego skarbcza wiedzy o mieście. W tym kontekście przestrzeń wystawiennicza będzie idealnym miejscem na nowe ekspozycje związane z miastem, jak np. ekspozycja starych ożywionych fotografii. Placówka o takim charakterze nie tylko korzystnie wpłynie na wzrost jakości oferty kulturalnej oraz edukacyjnej miasta, ale będzie również miejscem integracji mieszkańców, podtrzymującym poczucie lokalnej tożsamości i budującym więzi społeczne.

Zakres rzeczowy Zadania 2 projektu obejmował będzie następujące zadania szczegółowe:

- Opracowanie koncepcji aranżacji przestrzeni ekspozycyjnej zawierającej szczegółowy scenariusz multimedialnej ekspozycji stałej oraz projekcji filmowych, wraz z tłumaczeniami (język angielski oraz inne języki obce), redakcją tekstów, nadzór autorski, контент multimedialny wraz z prawami autorskimi do wykorzystanych materiałów – projekt i realizacja.
- Wykonanie i instalacja oprogramowania, urządzeń multimedialnych i projekcyjnych.
- Zakup i montaż wyposażenia ekspozycyjno-wystawienniczego (m.in.: gabloty, stoły i podłogi multimedialne).

3. Zadanie 3. Wykonanie innowacyjnego zewnętrznego systemu scenicznego wraz z niezbędnym zapleczem.

Na potrzeby różnorodnej oferty kulturalnej wykonany zostanie innowacyjny system sceniczny wraz z zapleczem technicznym (garderoby, toalety itp.) oraz zakupem niezbędnej aparatury scenicznej (oświetlenie i nagłośnienie), który umożliwi nowopowstałej instytucji kultury prowadzenie szerokiej działalności kulturalnej i artystycznej, nie zaburzając jednocześnie zabytkowego charakteru otoczenia.

Zakres rzeczowy Zadania 3 projektu obejmował będzie następujące zadania szczegółowe:

- Opracowanie koncepcji systemu scenicznego oraz zagospodarowania przestrzeni wokół sceny na rzeszowskim rynku.
- Opracowanie dokumentacji projektowej zewnętrznego systemu scenicznego i zaplecza (projekt budowlany, projekt wykonawczy, przedmiar robót, kosztorys inwestorski, specyfikacja techniczna wykonania i odbioru robót budowlanych, uzyskanie ewentualnych pozwoleń i uzgodnień).
- Prace budowlane związane z wykonaniem zewnętrznego systemu scenicznego i zaplecza.
- Zakup i montaż wyposażenia niezbędnego do funkcjonowania zewnętrznego systemu scenicznego.

4. Zadanie 4. Rozbudowa istniejącej Podziemnej Trasy Turystycznej o nowe korytarze i pomieszczenia zlokalizowane pod rzeszowskim zabytkowym Ratuszem na potrzeby nowotworzonej instytucji kultury.

Ratusz w Rzeszowie to najokazalszy budynek w miejskim Rynku. (Obiekt został wpisany w księdze rejestru zabytków decyzją A – 1268 z dnia 31.12.1993 r. Przepisany do nowej księgi rejestrowej województwa podkarpackiego pod nr A-1040 w dniu 16.11.2012 r. dokładny adres obiektu ul. Rynek 1, obręb Śródmieście 207 nieruchomość ujawniona w księdze wieczystej KW nr RZ1Z/00084007/7 w Sądzie Rejonowym w Rzeszowie).

Podczas badań archeologicznych towarzyszących pracom remontowym prowadzonym w połowie lat 90-tych XX w., natrafiono w podziemiach na relikty dawnych murów, prawdopodobnie budowli ligęzowskiej, zilustrowanej na widoku K. H. Wiedemanna. Ponadto w trakcie trwających wówczas robót, odkryto inne fragmenty starych murów i sklepień oraz piwnice zlokalizowane w części północnej, zachodniej i południowej Ratusza.

Powyższe odkrycia stwarzają możliwość dalszej rozbudowy istniejącej infrastruktury poprzez skomunikowanie piwnic budynku Ratusza od strony północnej z budynkiem wejścia do istniejącej podziemnej trasy turystycznej. Włączenie piwnic Ratusza umożliwi powstanie nowych pomieszczeń na cele edukacji kulturalnej i artystycznej oraz promocję dziedzictwa kulturowego oraz zasobów kultury regionu.

Zakres rzeczowy Zadania 4 projektu będzie obejmował trzy główne kierunki:

- Prace odkrywkowo-penetracyjno-badawcze, archeologiczne i zabezpieczające obszar pod obiektem Ratusza i pod płytą Rynku do połączenia z istniejącą trasą podziemną.
- Rekonstrukcja, zagospodarowanie, aranżacja i oddanie do użytku nowej części pomieszczeń na cele działalności edukacyjnej i artystycznej.
- Zakup i montaż niezbędnego wyposażenia.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej w obszarze zabudowanym.
- Poprawa jakości życia mieszkańców.
- Wzrost salda migracji.
- Zwiększenie stopnia integracji mieszkańców.
- Poprawa dostępności usług kulturalnych dla dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów i osób niepełnosprawnych.
- Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców obszaru rewitalizowanego w inicjatywach kulturalnych.
- Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym.

Projekt 14 – COP – ludzie, kultura, wydarzenia

Celem projektu jest aktywizacja społeczności lokalnej poprzez organizację wydarzeń upamiętniających 80 rocznicę powstania COP.

W 2017 r. przypada 80 rocznica powołania przez Sejm II RP Centralnego Okręgu Przemysłowego, który w znaczącym stopniu przyczynił się do rozwoju i wzrostu znaczenia Rzeszowa, jako ośrodka przemysłu lotniczego i zbrojeniowego. Przemiany gospodarcze wpłynęły również znacząco na rozwój społeczny miasta, w tym działalność kulturalną. Z miastem i regionem wiązali się, bądź wręcz rodzili się tutaj twórcy, którzy w kolejnych latach stawali się awangardą w swoich dziedzinach z zakresu muzyki, sztuki, malarstwa i in. Przykładem jest Tadeusz Nalepa i zespół Breakout, który tworzył polski bigbit, ale i szereg innych wybitnych postaci, uznanych w Polsce i na świecie. Z tej okazji planujemy zorganizować serię wydarzeń poświęconych ludziom kultury związanym z Rzeszowem i Podkarpaciem, których twórczość nawiązuje do COP lub tworzącym w czasie największych przemian gospodarczych.

Celem projektu jest ukazanie wpływu wielkich przemian gospodarczych na sferę społeczną i kulturową miasta poprzez przedstawienie twórczości z dziedzin muzyki, sztuki, literatury, teatru

i innych. Celem społecznym projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie warunków do wsparcia rozwoju zasobów ludzkich, promocji integracji i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym, takim jak bezrobocie, ubóstwo, dziedziczenie ubóstwa, przestępczość, niski poziom edukacji i uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym.

Oczekiwane rezultaty:

- Zaspokojenie potrzeb kulturowych mieszkańców Rzeszowa poprzez uczestnictwo w wydarzeniach organizowanych na terenach wymagających działań rewitalizacyjnych.
- Wzmocnienie świadomości lokalnej społeczności na temat posiadanego dorobku przemysłowego i poprzemysłowego.
- Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Rozwijanie idei mecenatu kultury oraz rozwijanie współpracy z instytucjami kultury spoza Rzeszowa.
- Zniwelowanie zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów wymagających rewitalizacji.

Projekt 15 – Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej

Dzięki realizacji projektu powstanie nowa, atrakcyjna instytucja kultury, z której korzystać będą mieszkańcy miasta. Lokalizacja na terenach wskazanych jako wymagające działań rewitalizacyjnych, pozwoli na włączenie społeczne grup zagrożonych wykluczeniem zamieszkujących wskazane tereny.

W wyniku realizacji przedsięwzięcia powstanie instytucja interdyscyplinarna, będąca miejscem, w którym prezentowane będą najciekawsze zjawiska kultury współczesnej, w której przenikają się i uzupełniają wzajemnie sztuki wizualne, teatr, film, muzyka i literatura, a wszystko przy wykorzystaniu nowoczesnych technologii.

W obiekcie zostanie wyodrębnionych 5 stref funkcjonalnych pełniących funkcje:

- wystawienniczą i obsługi publiczności;
- koncertową (kameralne i studyjne koncerty);
- twórczą (krajowe i międzynarodowe zajęcia twórcze, sympozja);
- dydaktyczną (spotkania z artystami, krytykami sztuki, zajęcia dla dzieci i młodzieży);
- administracyjno-techniczną.

Zakres rzeczowy będzie obejmował:

1. Utworzenie RCSW:

- prace budowlane i adaptacyjne;
- wykonanie nowych instalacji sanitarnych; odpowiednich instalacji elektrycznych, w tym wpinany w system światła punktowych (na potrzeby doświetlenia z góry, z boku, od dołu rzeźb), teletechnicznych – w tym z zakresu ochrony przeciwpożarowej: dźwiękowego systemu ostrzegania, systemu gaszenia gazem, instalacji przeciwpożarowej wodnej, systemu oddymiania, klimatyzacji;
- zakup wyposażenia m.in.: 3 komplety systemów szynowych naściennych do wieszania obrazów, grafik, rysunków; podestów do ekspozycji rzeźb – 20 szt., kiosk multimedialny – 1 szt.,

- zakup wyposażenia sali widowiskowo-koncertowej tj.: sprzęt nagłaśniający (zestaw – konsola 1 szt., wzmacniacz 1 szt., mikrofony statyczne 2 szt., mikrofony bezprzewodowe 2 szt., kolumny głośnikowe 4 szt.), sprzęt oświetleniowy oprócz ogólnego oświetlenia sali 1kpl., profesjonalne oświetlenie sceniczne (konsola reżysera światła 1 szt., komputer 1 szt., rampa reflektorowa 3 szt., reflektory 30 szt., reflektory światła dynamicznego 2 szt.);
- zakup wyposażenia p.poż. i ochrony budynku: gaśnice 30 szt. , wewnętrzny system p.poż. 1 szt.;
- zakup systemu monitoringu: 3 monitory, rejestrator 1 szt., 15 kamer wewnętrznych, 6 szt. kamer zewnętrznych;
- zakup sprzętu biurowego (oprócz wyposażenia wewnątrz): zestawy komputerowe 3 szt., klimatyzatory 3 szt., wyposażenie kuchni na potrzeby usług cateringowych 1 kpl.

W obiekcie powstanie m.in.:

- sala widowiskowo-koncertowa na 300 os., wraz z zapleczem socjalno-technicznym – będą się tutaj mogły odbywać koncerty kameralne czy studyjne, spotkania z twórcami, krytykami sztuki, sympozja i konferencje;
  - sale wystawiennicze: sala główna – sala ta mogła by służyć stałej ekspozycji, ale ze względu na ilość dzieł ok. 1400 szt. proponuje się pokazywać część 200-300 szt. cyklicznie; sale pod wystawy czasowe – oprócz wystaw czasowych z kraju i zagranicy w salach planuje się zainstalować kioski multimedialne, które zawierałby opisy i zdjęcia całej (pokazywanej aktualnie i pozostałej) kolekcji RCSW;
  - zaplecze administracyjno–techniczne (pomieszczenia dla administracji RCSW, pomieszczenia biurowe, magazyn, pomieszczenia sanitarne i socjalne).
2. Utworzenie zaplecza dla RCSW – na terenie budynku organizowane będą zajęcia grupowe z zakresu tańca, rekreacji ruchowej, zajęcia plastyczne itp. Ponadto ww. budynek będzie wykorzystany na potrzeby organizacji warsztatów/pracowni malarskich itp., możliwe będzie organizowanie na jego terenie kameralnych koncertów muzyki rozrywkowej oraz przedstawień zespołów artystycznych. Budynek powyższy stanowić będzie również zaplecze dla RCSW w postaci magazynów dzieł sztuki.

Główną misją instytucji będzie prezentacja i upowszechnianie uniwersalnych wartości sztuki współczesnej, która jest także częścią światowego dziedzictwa kultury. Misja realizowana będzie poprzez ukazywanie najnowszych zjawisk w sztuce, reagowanie na aktualne zjawiska kulturalno-cywilizacyjne oraz edukację prowadzoną w tym kontekście poprzez organizację: wystaw, wymiany artystycznej, w tym wymiany międzynarodowej, nowatorskich programów edukacyjnych, konferencji naukowych, wykładów, koncertów i pokazów filmowych.

Główne funkcje RCSW:

- wystawiennicza;
- plenerowa;
- organizacja przeglądów, festiwali, konferencji naukowych, wykładów, pokazów filmowych;
- edukacyjna – np.: „Lekcje sztuki dla wszystkich”;
- warsztatowa „Inkubator Sztuki Współczesnej”.

Lekcje sztuki połączone z warsztatami integrują tradycyjne oprowadzenie po wystawie z interaktywnym wykładem mającym na celu wprowadzenie w kluczowe zagadnienia sztuki współczesnej i warsztatami np. plastycznymi, fotograficznymi. Celem zajęć edukacyjnych będzie

przybliżenie kontekstu społecznego w sztuce współczesnej, jak również ukazanie różnorodności jej form, kierunków i najnowszych trendów.

Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej będzie dysponowało odpowiednim na skalę województwa zapleczem, gdzie będzie można prowadzić tak bogatą i różnorodną działalność artystyczną związaną ze sztuką współczesną. Celem działań będzie wykazanie, że spotkania ze sztuką są ważne, a jednocześnie ciekawe, aktywne i twórcze.

Odbiorcami działań RCSW będą m.in.:

- rodziny z dziećmi;
- seniorzy;
- osoby niepełnosprawne;
- uczniowie szkół, studenci;
- osoby dorosłe z kraju i z zagranicy.

Oferta zatem będzie dostosowana do wieku, wiedzy i zainteresowań odbiorców, będzie miała także na celu integrację różnych środowisk społecznych.

Jedną z form działalności będzie utworzenie w ramach RCSW:

- „EUROPEJSKIEJ GALERII SZTUKI” – poprzez organizację w mieście (przy współpracy szkół, domów kultury) cyklicznych i tematycznych plenerów np. malarskich/rzeźbiarskich tworzona będzie nowa kolekcja sztuki artystów z krajów Europy. Do plenerów będą przede wszystkim zapraszani artyści z miast partnerskich Rzeszowa i terenu Podkarpacia, ale także z krajów Grupy Wyszehradzkiej i całej Europy.
- „INKUBATOR MŁODEJ SZTUKI” to program dedykowany do młodych artystów i promujący debiut tzw. młodej sztuki. Pokazywać będzie to, co w niej najciekawsze, jakie są nowe trendy, a zarazem olbrzymi potencjał młodego pokolenia, w tym szczególnie dla osób z Rzeszowa i okolic, które mają ograniczoną możliwość prezentacji swojej twórczości. Program zakładać będzie organizowanie prezentacji indywidualnych i grupowych w salach Rzeszowskiego Centrum Sztuki Współczesnej.
- „ARTYŚCI SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ” cykl spotkań nt. twórców sztuki współczesnej. Spotkania te miałyby na celu przybliżenie postaci osób ciekawych, malowniczych związanych z kreowaniem najnowszych trendów w sztuce współczesnej (krajowej i międzynarodowej).
- Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej – będzie samorządową instytucją kultury Gminy Miasto Rzeszów, która będzie realizować swoje zadania w oparciu o m.in. ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej.

Oczekiwane rezultaty:

- Aktywizacja osób zamieszkujących tereny objęte rewitalizacją.
- Promocja lokalnej twórczości.
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu grup nim zagrożonych zamieszkujących teren objęty rewitalizacją.
- Powstanie miejsca prezentacji dokonań artystycznych dla lokalnych twórców i umożliwienie im prezentacji swojej twórczości szerszemu audytorium.

Projekt 16 – Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)

Realizacja projektu przyczyni się do zmniejszenia negatywnego wpływu – wynikającego z niskich standardów jakościowych powietrza – na zdrowie i kondycję mieszkańców, dzięki zwiększeniu wykorzystania OZE i zastąpieniu nimi konwencjonalnych źródeł energii.

W ramach projektu przewiduje się montaż instalacji fotowoltaicznych, w tym:

1. Na terenie objętym LPR, w następujących budynkach:
  - Zespół Szkół Gospodarczych (moc 10 kW);
  - Zespół Szkół Mechanicznych (moc 20 kW);
  - Zespół Szkół Muzycznych Nr 1 (moc 10 kW);
  - Zespół Szkół Ogólnokształcących Nr 2 (moc 20 kW);
  - Zespół Szkół UNICEF (moc 20 kW);
  - Gimnazjum Nr 2 (moc 10 kW);
  - Gimnazjum Nr 9 (moc 20 kW);
  - Szkoła Podstawowa Nr 10 (moc 10 kW);
  - Szkoła Podstawowa Nr 17 (moc 10 kW);
  - Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 9 (moc 10 kW);
  - Przedszkole Publiczne Nr 20 (moc 10 kW);
  - Budynek administracyjny przy ul. Targowej (moc 30 kW);
  - Szpital Miejski, ul. Rycerska 4 (moc 40 kW);
  - Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień (moc 10 kW);
  - Zespół Szkół Plastycznych (moc 10 kW);
  - DPS ul. Sucharskiego 1 (moc 5 kW);
  - Parking na ul. Podpromie (moc 417 kW);
  - MPEC Rzeszów Sp. z o.o. budynek przy ul. Staszica 24 (moc 24 kW);
  - MPEC Rzeszów Sp. z o.o. budynek przy ul. Kochanowskiego 25 (moc 13,5 kW).
3. W obiektach na pozostałym terenie miasta, instalacje o mocy od 10 do 80 kW (w zależności od zapotrzebowania na energię), instalacja na Stacji Uzdatniania Wody Rzeszów Zwięczyca o mocy 1200 kW.

łącznie moc instalacji wyniesie 2870,5 kW.

Projekt obejmie także montaż systemów sterowania energią, modernizację wewnętrznej instalacji elektrycznej w uzasadnionych przypadkach oraz utworzenie Miejskiego Centrum Energetycznego.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez ograniczenie zanieczyszczeń i poprawę jakości powietrza.
- Zmniejszenie zużycia energii finalnej (dzięki zastąpieniu energii konwencjonalnej energią pochodzącą ze źródeł odnawialnych).
- Obniżenie kosztów uzdatniania i dostaw wody dla mieszkańców miasta, co przyczyni się do zmniejszenia obciążenia budżetów indywidualnych gospodarstw domowych.

Projekt 17 – Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)

W wyniku realizacji projektu możliwe będzie częściowe zastąpienie energii konwencjonalnej, wykorzystywanej w gospodarstwach domowych, energią pochodzącą ze źródeł odnawialnych, a tym samym wzrost udziału zużycia energii odnawialnej w stosunku do całości zużywanej energii. Dzięki temu możliwe będzie ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i poprawa jego standardów jakościowych, co przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców.

Wykorzystanie energii z OZE w gospodarstwach domowych pozwoli zredukować koszty utrzymania (zmniejszenie opłat za energię elektryczną), a co za tym idzie poprawi sytuację życiową zwłaszcza wśród osób żyjących w rodzinach wieloosobowych i wielopokoleniowych.

Montaż instalacji fotowoltaicznych będzie miał także aspekt edukacyjny – przyczyni się do propagowania idei wykorzystania OZE w mieszkalnictwie indywidualnym, co powinno zaowocować większym zainteresowaniem mieszkańców tym zagadnieniem i podejmowaniem przez nich działań w kierunku instalowania tego typu rozwiązań poza projektem, z własnych środków lub korzystając z innych źródeł finansowania.

Zakres rzeczowy projektu przewiduje zakup i montaż ok. 400 instalacji fotowoltaicznych w budynkach osób indywidualnych. Instalacje fotowoltaiczne stają się obecnie bardzo uniwersalnym źródłem energii w postaci prądu przez okres niemal całego roku w warunkach polskich.

Pojedyncza instalacja fotowoltaiczna będzie miała moc od 2,5-3,5 kW (średnio 3 kW), co obecnie jest wielkością optymalną dla 4-6 osobowych gospodarstw domowych. Dokładną moc instalacji określi za każdym razem projektant na podstawie warunków konkretnego gospodarstwa domowego. W ramach realizacji projektu przewiduje się koszty przygotowania projektu mikroinstalacji w danym budynku, zakup i instalację paneli fotowoltaicznych z oprzyrządowaniem pozwalającym na automatyczne włączenie do domowej sieci wraz z wyposażeniem w 200-300 l zasobnik c.w.u służący jako magazyn nadwyżek produkowanego prądu w przypadku braku możliwości odsprzedaży tych nadwyżek do sieci.

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawy jego standardów jakościowych, szczególnie na osiedlach, na których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów emisji zanieczyszczeń, w tym pyłu PM10.
- Poprawa sytuacji materialnej osób/rodzin ubogich poprzez obniżenie kosztów związanych z opłatami za zużycie energii – zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń MOPS.
- Zmniejszenie negatywnego wpływu – wynikającego z niskich standardów jakościowych powietrza – na zdrowie i kondycję mieszkańców, dzięki zwiększeniu wykorzystania OZE i zastąpieniu nimi konwencjonalnych źródeł energii.

Projekt 18 – Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, realizowanego w trybie pozakonkursowym w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)

Projekt obejmuje działania w sferze infrastrukturalnej, jednakże są one podporządkowane zdiagnozowanym problemom społecznym i działaniom finansowanym z Europejskiego Funduszu Społecznego, ponieważ przedsięwzięcie zakłada poprawę estetyki i spójności przestrzennej zaniedbanych, odizolowanych, zdegradowanych terenów, gdzie będą prowadzone działania sprzyjające włączeniu społecznemu mieszkańców.

Realizacja przedsięwzięcia inwestycyjnego stworzy warunki do prowadzenia działań na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Powstaną dzięki temu atrakcyjne miejsca służące aktywizacji i integracji społecznej mieszkańców, w których planuje się prowadzenie zajęć m.in. kulturalnych, sportowych, edukacyjnych, zdrowotnych w ramach przedsięwzięć finansowanych z EFS w ramach działania 8.7. „Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne” RPO WP 2014-2020. Ponadto planuje się rozszerzenie działalności placówek wsparcia dziennego prowadzone o formę pracy podwórkowej realizowanej przez wychowawcę.

Na zrewitalizowanych terenach możliwe będzie realizowanie także projektów mających na celu stymulowanie podejmowania działalności gospodarczej, np. w ramach Działania 7.7. „Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne” RPO WP 2014-2020.

Na terenie zrewitalizowanego Parku, w tym w pobliżu tężni, realizowane będą mogły być zadania miękkie w ramach działania 8.8. „Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne” RPO WP 2014-2020.

Na terenie budynku MOPS realizowane będą usługi wsparcia rodziny, m.in. treningi w zakresie opiekuńczo-pielęgnacyjnym dla ojców i matek, warsztaty dla rodzin z dziećmi kształtujące prawidłowe umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego oraz prawidłowe umiejętności wychowawcze w zakresie: pełnienia ról rodzicielskich, stosowania właściwych metod wychowawczych, prawidłowej komunikacji w rodzinie, organizacji czasu wolnego dla rodziny i dziecka (projekty w ramach Działania 8.9. „Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne” RPO WP 2014-2020).

Przykładowe działania skierowane do osób dorosłych:

- konsultacje z zakresu poradnictwa i aktywizacji zawodowej;
- oferta PUP dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- spotkania informacyjne dotyczące zakładania i źródeł finansowania spółdzielni socjalnych, alternatywnych form aktywizacji zawodowej oraz instrumentów rynku pracy;
- zajęcia wyrównujące szanse oraz rozwojowe dla osób dorosłych m.in. języki obce, gimnastyka, nordic walking itd.;
- „Kawiarenka Sąsiedzka”, a w niej: spotkania sąsiedzkie, kawiarenka kulinarna, festyny, biesiady, pikniki rodzinne itp.;
- warsztaty np. międzypokoleniowe warsztaty z pierwszej pomocy, fotograficzne, artystyczne, edukacyjne dla rodziców, matek, opiekunów itp.;

- udostępnianie rodzicom i opiekunom materiałów edukacyjnych, przewodników o miejscach pomocy i wsparcia;
- spotkania z psychologiem, pedagogiem szkolnym, policjantem, przedstawicielem Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej;
- informacje o punktach udzielania nieodpłatnego poradnictwa prawnego itp.

Przykładowe działania skierowane do dzieci i młodzieży:

- zajęcia wyrównujące szanse dzieci i młodzieży (np. zajęcia taneczne, muzyczne, języki obce, „potyczki z ortografią”, pogotowie lekcyjne itd.);
- potyczki sportowe (liga podwórkowa piłki nożnej, koszykówka, tenis stołowy itp.);
- warsztaty, szkolenia, zajęcia socjoterapeutyczne (np. trzymaj formę, profilaktyka AIDS i uzależnień, stop papierosom, stop dopalaczom);
- działania informacyjno-edukacyjne, poruszające trudne tematy dot. przemocy w rodzinie, przestępstw (bójki, pobicia, niszczenie mienia, wandalizm), przeciwdziałania narkomanii, zapobiegania alkoholizmowi itp.;
- działania informacyjno-edukacyjne, poruszające trudne tematy dot. przemocy w rodzinie, przestępstw (bójki, pobicia, niszczenie mienia, wandalizm), przeciwdziałania narkomanii, zapobiegania alkoholizmowi itp.

Katalog zadań inwestycyjnych został tak dobrany, aby proces rewitalizacji technicznej na danym terenie został przeprowadzony kompleksowo i stanowił bazę (jak np. rewitalizacja podwórek i przestrzeni miejskiej) dla realizacji działań służących włączeniu społecznemu oraz działań ukierunkowanych na aktywizację osób zagrożonych ubóstwem i działań integrujących mieszkańców.

Zakres rzeczowy projektu obejmuje kompleksową rewitalizację osiedla Gen. W. Andersa oraz wymagające rewitalizacji miejsca na obszarze Śródmieścia, powiązane z działaniami na osiedlu Andersa:

1. Kompleksowa rewitalizacja Parku Sybiraków oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych i rekreacyjnych
Zadanie obejmie budowę: fontanny, przyłącza energetycznego, sceny, street workoutu i interaktywnych placów zabaw, montaż elementów małej architektury i nasadzenia zieleni, utworzenie Parku Rekreacji Ruchowej dla Seniorów 50+ (ogólnodostępny park rekreacji dla osób starszych i szerokiego grona odbiorców, na podłożu syntetycznym), którego elementy stanowić będą m.in. toalety publiczne, pergole, urządzenia do ćwiczeń, ławki i stoliki, elementy małej architektury.
Szacowana wartość: ok. 2250000 PLN.
2. Rewitalizacja podwórek i przestrzeni międzyblokowych na obszarze os. Andersa
Przedmiotem tego zadania będzie odnowa i przywrócenie wartości przestrzeni ogólnodostępnej poprzez zagospodarowanie najbardziej zdegradowanych podwórek i przestrzeni międzyblokowych, ze szczególnym uwzględnieniem funkcji integracyjnej, poprawy bezpieczeństwa oraz utworzenia miejsc aktywnego wypoczynku dla mieszkańców. Zadanie obejmie 23 podwórka w następujących lokalizacjach:
  - ul. Boruty-Spiechowicza nr 3, 5, 7, 9, 11, 13 i 15;
  - ul. Boruty-Spiechowicza nr 4, 6 i 8;
  - ul. Broniewskiego nr 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, 21 i 23;

- ul. Broniewskiego nr 24, 26, 28a i 32;
- ul. Mikołajczyka nr 1, 3, 5, 7 i 9;
- ul. Ofiar Katynia nr 8, 10 i 12.

W ramach działania wykonane zostaną następujące prace:

- modernizacja nawierzchni placów, chodników i miejsc parkingowych (z maksymalnym udziałem powierzchni wodoprzepuszczalnych);
- odnowienie zieleni (uporządkowanie istniejącej oraz nowe nasadzenia, tworzenie tzw. „zielonych ścian”);
- budowa placów zabaw (o nawierzchniach bezpiecznych) oraz innych urządzeń sportowo-rekreacyjnych (siłownie na świeżym powietrzu, ścianki wspinaczkowe, punkty do grillowania itp.);
- likwidacja barier architektonicznych w obrębie budynków, w tym modernizacja skarp wokół budynków;
- wprowadzenie elementów małej architektury tj. altany, ławki o ergonomicznym kształcie, kosze na śmieci, karmniki i poidelka dla ptaków, przechowalnie rowerów, oświetlenie z zastosowaniem energooszczędnych opraw LED itp.;
- uporządkowanie instalacji wodno-ściekowej, elektroenergetycznej i oświetleniowej, w miarę możliwości instalacja monitoringu, ogólnodostępnej sieci Wi-Fi czy punktów ładowania telefonów komórkowych;
- wyodrębnienie obiektów i pomieszczeń w celu prowadzenia w nich ośrodków wsparcia, integracji i aktywizacji mieszkańców, np. osiedlowego Centrum Aktywnego Mieszkańca czy Klubu Młodzieżowego, w których będą mogły być realizowane przedsięwzięcia i inicjatywy służące budowaniu silnej i kreatywnej społeczności lokalnej.

Szacowana wartość: ok. 16092000 PLN.

3. Porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą na os. Andersa
Zakres rzeczowy obejmuje przebudowę i/lub wymianę odcinków kanalizacji deszczowej w obrębie ulic: Broniewskiego nr 15, 17, 19, 21 i 23, Okulickiego nr 3, 4, 5, 7, 9 i 9a, Boruty-Spiechowicza nr 3, 4, 5 i 7 oraz ul. Króla Augusta nr 19, 31 i 33.

Szacowana wartość: ok. 1100000 PLN.

4. Modernizacja budynku MOPS przy ul. Skubisza 4 wraz z zagospodarowaniem terenu
Zakres modernizacji obejmuje: wymianę nawierzchni z płytek betonowych i masy bitumicznej na nawierzchnię z kostki betonowej nowych miejsc postojowych, dodatkowego wjazdu na posesję, drogi przeciwpożarowej, ogrodzenia, rozbudowę istniejących w budynku instalacji: monitoringu- o kamerowanie bram i terenu, elektronicznej- do napędu bram, klimatyzacji- w piętnastu dodatkowych pomieszczeniach, naprawy elementów zewnętrznych budynku (podestów, tarasów, poręczy i barier/balustrad, opaski odbojowej) oraz wybudowanie placu zabaw w nowej lokalizacji i elementów małej architektury.

Szacowana wartość: ok. 650000 PLN.

5. Poprawa infrastruktury drogowej na terenie os. Andersa
Zakres rzeczowy obejmuje remont ulic: Broniewskiego (0,43 km), Ofiar Katynia (0,65 km), Boruty-Spiechowicza (0,66 km) i Rudnickiego (0,36 km); remont parkingów przy ul. Ofiar Katynia nr 19 i 21 (714 m²); remont drogi bocznej od ul. Krakowskiej do bloków przy ul. Krakowskiej 18 (0,19 km).

Szacowana wartość: ok. 1700000 PLN.

6. Rewitalizacja oświetlenia na osiedlu Andersa

Zakres rzeczowy obejmuje wymianę opraw oświetleniowych na oprawy LED ze sterownikami na ulicach: Mikołajczyka, Ofiar Katynia, Orlej, Pawiej, Ptasiej, Rudnickiego, Skubisza, Słowiczaj, Sokolej, Sowiej, Sucharskiego, Zwierzynieckiej, Żurawiej, Łabędziej, Kruczej, Jaskółczej, Boruty-Spiechowicza, Jastrzębiej i Wyzwolenia (łącznie 311 punktów oświetleniowych).

Szacowana wartość: ok. 1244000 PLN.

7. Likwidacja barier architektonicznych na terenie os. Andersa

Zakres rzeczowy obejmuje modernizację schodów, podjazdów i inne działania remontowe likwidujące bariery architektoniczne na ulicach: Mikołajczyka nr 1, 3, 5, 7 i 9, Broniewskiego nr 7, 9 i 11, Ofiar Katynia nr 8, 10 i 12, Boruty-Spiechowicza nr 4 i 6a.

Szacowana wartość: ok. 1550000 PLN.

8. Rewitalizacja podwórek i przestrzeni międzyblokowych na obszarze Śródmieścia

Przedmiotem tego przedsięwzięcia będzie odnowa oraz zagospodarowanie 24 podwórek i przestrzeni międzyblokowych na obszarze Śródmieścia w Rzeszowie, w celu stworzenia przyjaznych miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców. Zadanie realizowane będzie w następujących lokalizacjach:

– na os. Śródmieście – Północ: ul. Asnyka 2 – Sobieskiego 9 – Ofiar Getta 6 – Piłsudskiego 33, ul. Bernardyńska 6, ul. Kilińskiego 1 / Bardowskiego 2, ul. Kopernika 10, ul. Przesmyk 2 i Kr. Kazimierza 29, ul. Okrzei 2 i 4, ul. Okrzei 8, ul. Okrzei 10 i Sobieskiego 8, ul. Kr. Kazimierza 31, ul. Św. Mikołaja 4.

Szacowana wartość: ok. 4950000 PLN.

– na os. Grota Roweckiego: ul. Chodkiewicza 1,3, Hetmańska 6 i Dąbrowskiego 3, 5, ul. Dąbrowskiego 1 i Śreniawitów 8, ul. Dąbrowskiego 13,15, ul. Hetmańska 8, 10 i 12 i Staszica 3 i 5, ul. Lenartowicza 24 i Hetmańska 23, ul. Lenartowicza 27, 29, 31, 33, 35, ul. Staszica 25 i 27 i Hetmańska 28, 30 i 32.

Szacowana wartość: ok. 2350000 PLN.

W ramach działania wykonane zostaną następujące prace:

- modernizacja nawierzchni placów, chodników i miejsc parkingowych (z maksymalnym udziałem powierzchni wodoprzepuszczalnych);
- odnowienie zieleni (uporządkowanie istniejącej oraz nowe nasadzenia), w tym wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań chroniących wodę deszczową („ogrody deszczowe”), zwiększających absorpcję zanieczyszczeń atmosferycznych, a także stanowiących bariery tłumiące hałas uliczny („zielone ściany”);
- budowa placów zabaw (o nawierzchniach bezpiecznych) oraz innych urządzeń sportowo-rekreacyjnych (siłownie na świeżym powietrzu, ścianki wspinaczkowe, punkty do grillowania itp.);
- wprowadzenie elementów małej architektury tj. altany, ławki o ergonomicznym kształcie, kosze na śmieci, karmniki i poidelka dla ptaków, przechowalnie rowerów, oświetlenie z zastosowaniem energooszczędnych opraw LED itp.;
- uporządkowanie instalacji wodno-ściekowej, elektroenergetycznej i oświetleniowej, w miarę możliwości instalacja monitoringu, ogólnodostępnej sieci Wi-Fi czy punktów ładowania telefonów komórkowych;
- wyodrębnienie obiektów i pomieszczeń w celu prowadzenia w nich ośrodków wsparcia, integracji i aktywizacji mieszkańców, np. osiedlowego Centrum Aktywnego Mieszkańca czy

Klubu Młodzieżowego, w których będą mogły być realizowane przedsięwzięcia oraz inicjatywy służące budowaniu silnej i kreatywnej społeczności lokalnej.

9. Zagospodarowanie zdegradowanego Parku przy ul. Rycerskiej

Planowana inwestycja polega na odnowie parku w zakresie alejek spacerowych, likwidacji zbiorników p.poż. i budowy dwóch fontann wraz z ich podświetleniem oraz wyposażenia w małą architekturę. Projektowane nawierzchnie na alejkach w parku będą wodoprzepuszczalne, wykonane z mieszanki kamienia i żywicy epoksydowej oraz kostki granitowej. Planowane jest wykonanie oświetlenia w celu poprawy bezpieczeństwa.

Park przy ul. Rycerskiej w Rzeszowie jest parkiem zabytkowym wpisanym do rejestru zabytków decyzją nr A- 398 z dnia 16.02.2010 r.

Szacowana wartość: ok. 3083688 PLN.

10. Budowa otwartej tężni solankowej w Parku przy Szpitalu Miejskim

Zadanie polega na utworzeniu ogólnodostępnego obiektu otwartego – inhalatorium na wolnym powietrzu, wykorzystującego istniejące zasoby endogeniczne terenu w postaci złóż solanki. Będzie to budowla z drewna i materiałów służących do zwiększania stężenia soli w solance (w tym urządzeń do pompowania solanki).

Szacowana wartość: ok. 1000000 PLN.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie warunków do wsparcia rozwoju zasobów ludzkich, promocji integracji i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym takim jak bezrobocie, ubóstwo, dziedziczenie ubóstwa, przestępczość, niski poziom edukacji i uczestnictwo w życiu publicznym i kulturalnym.
- Poprawa istniejącego stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej.
- Zapewnienie wysokiej dostępności i standardu infrastruktury społecznej oraz zasobów mieszkaniowych, w szczególności wykreowanie przyjaznych miejsc spędzania czasu wolnego i miejsc integracji lokalnych wspólnot, zarówno w wymiarze wewnątrzpokoleniowym, jak i międzypokoleniowym.
- Stworzenie bazy dla realizacji działań z zakresu polityki społecznej Gminy Miasta Rzeszów, dającej możliwość przygotowania i wdrożenia projektów, skierowanych do miejscowych wspólnot, inicjowanych przez jednostki miejskie (m.in. Wydział Kultury, Sportu i Turystyki UM Rzeszowa, Rzeszowski Dom Kultury, MOPS), powiatowe (m.in. PUP), organizacje pozarządowe itp.
- Stworzenie miejsc różnego rodzaju spotkań integracyjnych i konsultacyjnych czy też projekcji wydarzeń sportowych i kulturalnych oraz pokazów filmowych (np. letnie kino plenerowe).
- Poprawa dostępu do usług zdrowotnych między innymi poprzez budowę tężni solankowej, która stanowić będzie uzupełnienie bogatej oferty Zakładu Wodolecznictwa i Rehabilitacji, oferującego unikatowe usługi medyczne (balneoterapia) i którego działalność ma charakter ponadlokalny.
- Ożywienie działalności gospodarczej poprzez zwiększenie atrakcyjności Parku i osiedla, na którym jest on położony, dla mieszkańców i turystów.

Projekt 19 – Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie

Przedmiotem proponowanego przedsięwzięcia jest rewitalizacja zdegradowanych terenów i obiektów kolejowych w Rzeszowie oraz wprowadzenie nowych funkcji pozwalających

na zagospodarowanie nieużytkowanych i nieprawidłowo użytkowanych obiektów zabytkowych oraz ich udostępnienie dla szerszego grona odbiorców.

Obecnie obiekty kolejowe utraciły swoją pierwotną funkcję. Z uwagi na brak podjęcia odpowiednich działań, związanych z ochroną zespołu w okresie powojennym, obszary kolejowe odznaczają się wysokim stopniem degradacji substancji zabytkowej oraz otaczającej przestrzeni. Stąd konieczne jest ponowne zagospodarowanie zachowanej zabytkowej infrastruktury kolejowej poprzez wprowadzenie działań z zakresu planowania przestrzennego, budownictwa, ekonomii oraz polityki społecznej, mających na celu ochronę tkanki zabytkowej poprzez zatrzymanie procesu jej dalszej degradacji, ożywienie, poprawę funkcji, estetyki, dostępności i użytkowania dziedzictwa kolejowego, jak również poprawienie jakości życia na rewitalizowanym obszarze. Ze względu na szereg uwarunkowań, projekt ten powinien uzyskać najwyższy priorytet w ramach działań rewitalizacyjnych, podejmowanych na obszarze Rzeszowa. Realizacja przedsięwzięcia przełoży się na efekty zarówno w obszarze Śródmieścia Północ, jak również sąsiadującego z zespołem Osiedla Tysiąclecia. Przede wszystkim teren dworca kolejowego i towarzyszącego mu dworca autobusowego, z uwagi na pełnione funkcje komunikacyjne o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, jest miejscem koncentracji znacznej liczby mieszkańców i użytkowników miasta. Tym samym obszar ten jest wysoce narażony na występowanie różnego rodzaju niekorzystnych zjawisk społecznych (m.in. przestępczość, akty wandalizmu itp.). Ponadto teren dworca kolejowego w Rzeszowie cechuje się wysokim stopniem degradacji przestrzeni. Należy w tym miejscu odnotować, iż centra komunikacyjne, jakimi są dworce kolejowe i autobusowe w znacznym stopniu wpływają na percepcję (odbiór) miast, gdyż są pierwszym elementem, z jakim stykają się osoby przyjeżdżające z zewnątrz. Ponadto po dziś dzień zespół budynków i urządzeń dawnej parowozowni i lokomotywowni posiada cenne wartości naukowe, a także historyczne, jako zabytek techniki (obiekty będące przedmiotem projektu ujęte są w gminnej oraz wojewódzkiej ewidencji zabytków). W związku z powyższym projekt rewitalizacji terenów kolejowych w Rzeszowie winien być przedsięwzięciem o charakterze kompleksowym oraz zintegrowanym łączącym zadania inwestycyjne z działaniami społecznymi, ukierunkowanymi na rozwój kapitału ludzkiego. Ponadto realizacja projektu może wpłynąć pozytywnie zarówno na dalszy proces przekształceń obszaru Śródmieścia, jak również rozwój całego Rzeszowa. Rozpatrywane przedsięwzięcie z uwagi na swój interdyscyplinarny charakter może się także przyczynić do osiągnięcia innych celów rozwojowych, wśród których trzeba wymienić: zachowanie oraz promocję dziedzictwa kulturowego (tak materialnego, jak i niematerialnego), poprawę dostępności do wysokiej jakości usług kulturalno-edukacyjnych, dalszy rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa, a co za tym idzie wzmocnienie jego rangi i znaczenia w przestrzeni krajowej i europejskiej.

Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie powinna być elementem szerszych działań zmierzających do kompleksowej odnowy i zagospodarowania przestrzeni dworca kolejowego i autobusowego w Rzeszowie. Powiązaniem przedsięwzięciem powinno być wzmocnienie i rozwój funkcji komunikacyjnych tego obszaru, poprzez utworzenie centrum komunikacyjnego, integrującego różne formy transportu (transport kolejowy, dalekobieżny i podmiejski transport autobusowy, miejska komunikacja publiczna).

Dla powodzenia przedsięwzięcia, jakim jest rewitalizacja terenów kolejowych w ramach jego realizacji, zasadna jest korelacja omawianego zadania z propozycjami wynikającymi z przyszłej koncepcji zagospodarowania Rzeszowskiego Centrum Komunikacyjnego. Pełna synchronizacja tych

przedsięwzięć stanowić będzie gwarancję dla spójnego zagospodarowania przestrzennego terenu dworca kolejowego i autobusowego, który pozostaje obszarem strategicznym z punktu widzenia rozwoju Rzeszowa i całego Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego. Dla zachowania spójności przestrzennej oraz architektonicznej rewitalizowanego obszaru w procesie jego przekształceń można rozważyć przebudowę gmachu dworca kolejowego z jednoczesnym przywróceniem historycznej formy architektonicznej tego obiektu, zgodnie z zachowanymi archiwaliami.

W celu realizacji ww. działań planuje się następujące kierunki rewitalizacji obszarów kolejowych:

1. Wykorzystanie turystyczne istniejących założeń dla rozwoju kultury przemysłowej dzięki utworzeniu np. skansenu przemysłowego/kolejowego, muzeum itp. W tym celu konieczne jest odnowienie i zagospodarowanie zdegradowanej przestrzeni poprzez kompleksowy remont konserwatorski budynków magazynu i ekspedycji towarowej (zw. halą napraw), budynków magazynów warsztatowych, budynku hali wachlarzowej zachodniej wraz z obrotnicą, budynku wieży ciśnień oraz wyeksponowanie historycznego systemu torów.
2. Przystosowanie istniejącego terenu i zachowanych budynków do wymagań oraz potrzeb przyszłego centrum komunikacyjnego. W ramach tych działań konieczna jest rozbudowa i modernizacja wewnętrznego układu drogowego (w miejscach uzasadnionych przywrócenie historycznego bruku) oraz utworzenie terenów zielonych wokół zrewitalizowanych obiektów.
3. Przekształcenie istniejącego zespołu w nowy wielozadaniowy zespół uzupełniony innymi funkcjami wynikającymi z zapotrzebowania rynku.

Dzięki realizacji projektu możliwe będzie rozszerzenie oferty społeczno-kulturalnej Śródmieścia, co w znaczącym stopniu przyczyni się do aktywizacji społeczno-kulturalnej mieszkańców. Podjęte działania stworzą przestrzeń, umożliwiającą organizowanie, różnorodnych tematycznych wydarzeń i imprez kulturalnych (m.in. zlot miłośników kolei, spotkania miłośników tradycji galicyjskich itp.), wydarzeń naukowych (konferencje i sympozja naukowe), lekcji muzealnych i lekcji historycznych dla dzieci i młodzieży szkolnej, warsztatów i zajęć aktywizujących dla dzieci i młodzieży (zwłaszcza zaś dzieci i młodzieży zagrożonych procesami wykluczenia i marginalizacji społecznej).

Oczekiwane rezultaty:

- Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego oraz jego udostępnianie na cele społeczne.
- Poprawa istniejącego stanu zagospodarowania oraz jakości (w tym estetyki) przestrzeni miejskiej.
- Poprawa dostępności i jakości oferty usług społecznych (zwłaszcza kulturalnych i edukacyjnych).
- Rozwój wysokiej jakości oferty kulturalnej w Rzeszowie.
- Zachowanie i promocja lokalnego niematerialnego dziedzictwa kulturowego, dalszy rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa.
- Wzmocnienie rangi oraz znaczenia Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej.
- Usprawnienie usług komunikacyjnych na poziomie lokalnym i ponadregionalnym.
- Właściwe zagospodarowanie obiektów zabytkowych.
- Aktywizacja społeczno-kulturalna mieszkańców w różnym wieku.
- Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
- Rozwój kapitału ludzkiego.

Projekt 20 – Rewitalizacja i adaptacja Zamku Lubomirskich w Rzeszowie

W ramach realizacji projektu planuje się rewitalizację dawnego Zamku Lubomirskich w Rzeszowie oraz jego adaptację do pełnienia funkcji kulturalnych, wystawienniczych i muzealnych, co pozwoli na stworzenie atrakcyjnego miejsca, oferującego szeroką ofertę kulturalną, edukacyjną oraz społeczną, taką jak:

- organizowanie różnorodnych tematycznych wydarzeń i imprez kulturalnych skierowanych do różnych grup odbiorców (w tym zwłaszcza młodzieży i dzieci oraz osób starszych);
- organizowanie różnorodnych tematycznych wydarzeń o zasięgu (znaczeniu) ponadregionalnym;
- organizowanie różnorodnych wydarzeń naukowych (konferencje i sympozja naukowe);
- organizowanie lekcji muzealnych i historycznych dla dzieci oraz młodzieży szkolnej;
- organizowanie różnorodnych form zwiedzania zamku z przewodnikiem;
- organizowanie różnorodnych warsztatów i zajęć aktywizujących dla dzieci i młodzieży (zwłaszcza zaś dzieci i młodzieży zagrożonych procesami wykluczenia oraz marginalizacji społecznej).

Zamek Lubomirskich wraz z towarzyszącymi mu fortyfikacjami bastionowymi wpisany jest do rejestru zabytków. Zamek, będący niegdyś rezydencją dawnych włodarzy Rzeszowa to obiekt o szczególnej wartości historycznej, a także istotnym znaczeniu dla kultury i tożsamości miasta. Obecnie zamek pełni funkcje sądownicze (siedziba Sądu Okręgowego w Rzeszowie). Tym samym ze względu na charakter pełnionych funkcji rzeszowski Zamek jest niedostępny dla szerszej grupy odbiorców. Historia obiektu, a także zmienność jego roli oraz znaczenia na tle wydarzeń historycznych to temat sam w sobie wart wyeksponowania. Od końca XVI wieku, jako własność Ligęzów, później Lubomirskich, Zamek pełnił rolę rezydencji obronnej i siedziby włodarzy Rzeszowa. W 1812 r. zamieniony został przez zaborców na siedzibę urzędu cyrkularnego, sąd i więzienie. W 1820 r. Zamek został ostatecznie sprzedany władzom austriackim. W latach 1902-1906 przeszedł gruntowną przebudowę i rozbudowę, uzyskując obecną formę architektoniczną. W okresie hitlerizmu i stalinizmu (do 1956 r.) Zamek był miejscem kaźni członków organizacji niepodległościowych, a po II wojnie światowej – przeciwników komunizmu.

Zamek jako ikona wizualna i historyczna miasta mógłby stać się idealnym miejscem łączącym wszystkich mieszkańców, jak również wzmacniającym oraz budującym więzi społeczne wśród społeczności miasta, a także regionu. Ważnym elementem byłoby przeniesienie do obiektu Zamku siedziby Muzeum Okręgowego wraz z wszystkimi jego oddziałami. Tym samym placówka stałaby się miejscem godnego wyeksponowania dzieł znajdujących się w zbiorach Muzeum Okręgowego, ulokowanych obecnie w kilku oddziałach na terenie miasta. Muzeum Okręgowe mieszczące się aktualnie w zabudowaniach klasztoru popijarskiego, a także w kamienicach Rynku, od kilkudziesięciu lat gromadzi i dokumentuje dzieła odwołujące się do dziedzictwa kulturowego o znaczeniu zarówno europejskim (Galeria Dąbskich), krajowym (doskonałe dzieła malarstwa polskiego począwszy od osiemnastowiecznych portretów sarmackich, a skończywszy na sztuce połowy XX wieku), jak i regionalnym (imponująca w skali kraju kolekcja sztuki ludowej oraz dział archeologii z obiektami z południowo-wschodniej Polski, datowanymi m.in. na epokę brązu oraz żelaza). Wyróżnikiem Muzeum Okręgowego jest również spuścizna po Edwardzie Januszu, fotografie działającym w Rzeszowie na przełomie XIX i XX wieku, będąca niekwestionowanym źródłem wiedzy o mieście. Obecne warunki lokalowe umożliwiają wyeksponowanie zaledwie bardzo niewielkiej części zasobów Muzeum. Ekspozycje zbiorów Muzeum Okręgowego, uatrakcyjnione o nowoczesne formy prezentacji

obiektów, miałyby w ten sposób swój wkład we wzbogacenie oferty instytucji o muzeum tradycyjne. Dużą wartością byłoby także udostępnienie dla zwiedzających samego obiektu zamku, bez wątpienia wyjątkowej skali monumentalnego dzieła architektury rezydencjonalno-obronnej wraz z obszernym dziedzińcem i siedemnastowiecznymi fortyfikacjami. Otoczenie zamku oraz przestronny dziedzińiec dają szerokie możliwości w zakresie organizacji działań plenerowych o charakterze kulturalnym, takich jak chociażby kino letnie, festiwale i koncerty. Z uwagi na wieloaspektowy charakter muzeum pomysły mogłyby się mnożyć. Ważne jest, aby nowopowstała instytucja przede wszystkim była nowoczesną placówką edukacyjną i kulturalną z możliwością wprowadzenia funkcji komercyjnych. W tym celu warto byłoby zaaranżować stałą przestrzeń na potrzeby naukowe w celu organizacji konferencji, wykładów, spotkań naukowych, bądź też lekcji muzealnych na wysokim poziomie merytorycznym i organizacyjnym.

Wykorzystanie potencjału w postaci zgromadzonych muzealiów oraz potencjału lokalowego jakim jest historyczna siedziba władarzy Rzeszowa, wspartego o nowoczesne technologie prezentowania zbiorów i bogatą ofertę edukacyjno-kulturalną, jest realną szansą na stworzenie szeroko pojętego centrum kulturalnego i wystawienniczo-muzealnego będącego alternatywą turystyczną w skali miasta i regionu. Programowo instytucja ukierunkowana byłaby na eksponowanie lokalnej kultury regionu i budowanie tożsamości kulturowej, a także więzi społecznych wśród mieszkańców regionu. Placówka o takiej idei stałaby się miejscem podtrzymującym lokalną tożsamość, jak również budującym poczucie lokalnej wspólnoty wśród mieszkańców. Wzmocniłaby również poczucie identyfikacji mieszkańców z regionem oraz promowałaby ideę lokalnego patriotyzmu.

Dodatkowym elementem, stanowiącym przede wszystkim atrakcję turystyczną, będzie utworzenie tarasu widokowego na górnym balkonie wieży zamkowej, umożliwiającego podziwianie panoramy Rzeszowa.

Projekt rewitalizacji Zamku Lubomirskich w Rzeszowie jest przedsięwzięciem o charakterze kompleksowym oraz zintegrowanym, bowiem łączy zadania inwestycyjne z działaniami społecznymi ukierunkowanymi na rozwój kapitału ludzkiego. Ponadto realizacja projektu może wpłynąć pozytywnie zarówno na dalszy proces przekształceń obszaru Śródmieścia, jak również rozwój całego Rzeszowa. Rozpatrywane przedsięwzięcie z uwagi na swój interdyscyplinarny charakter może się także przyczynić do osiągnięcia innych celów rozwojowych, wśród których trzeba wymienić: zachowanie oraz promocję dziedzictwa kulturowego (tak materialnego, jak i niematerialnego), poprawę dostępności do wysokiej jakości usług kulturalno-edukacyjnych, dalszy rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa, a co za tym idzie wzmocnienie jego rangi europejskiej.

Oczekiwane rezultaty:

- Rozwój wysokiej jakości oferty kulturalnej w Rzeszowie oraz Rzeszowskim Obszarze Funkcjonalnym. Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego oraz jego udostępnianie na cele społeczne.
- Poprawa dostępności i jakości oferty usług społecznych (zwłaszcza kulturalnych i edukacyjnych).
- Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego.
- Dalszy rozwój funkcji metropolitalnych Rzeszowa (w zakresie usług kulturalnych i edukacyjnych).
- Wzmocnienie rangi oraz znaczenia Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej.
- Właściwe zagospodarowanie obiektów zabytkowych.
- Zachowanie i promocja materialnego dziedzictwa kulturowego.

- Wprowadzenie ładu przestrzennego.
- Aktywizacja społeczno-kulturalna mieszkańców w różnym wieku.
- Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
- Rozwój kapitału ludzkiego.
- Rozszerzenie oferty turystycznej.

Projekt 21 – Adaptacja i rewitalizacja nieruchomości na potrzeby utworzenia ośrodka opieki geriatrycznej

W ramach realizacji projektu planuje się zaadaptowanie nieruchomości, położonej przy Placu Wolności 13, na potrzeby placówki zajmującej się kompleksową opieką nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi. Inicjatywa ta podyktowana jest jednym ze zdiagnozowanych problemów społecznych, jakim jest wysoki odsetek osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z uwagi na wiek oraz niepełnosprawność. Jej realizacja pozwoli na zapewnienie seniorom oraz osobom niepełnosprawnym dostępu do świadczeń opiekuńczo-medycznych, wykwalifikowanej opieki medycznej, a także ogólnej opieki, związanej z aktywizacją, integracją i zaspokajaniem potrzeb społeczno-kulturalnych.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie dostępności kompleksowej opieki geriatrycznej dla seniorów.
- Zwiększenie dostępu do usług umożliwiających integrację, aktywizację i opiekę nad osobami starszymi, organizację czasu seniorów podczas pobytu dziennego w ośrodku, np. zajęcia aktywizacyjne, integracyjne, rozwijające umiejętności, motywacyjne itp.
- Aktywizacja społeczna osób starszych i niepełnosprawnych.
- Poprawa jakości życia osób starszych i niepełnosprawnych.
- Utworzenie nowych miejsc pracy.
- Usprawnienie sfery funkcjonalno-przestrzennej rewitalizowanego obszaru.

Projekt 22 – Utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego dla zawodów usługowych

Celem projektu jest zmniejszenie bezrobocia wśród absolwentów szkół kształcących w zawodach o profilu usługowym oraz rozwój kwalifikacji i umiejętności zawodowych zarówno uczniów, jak i nauczycieli. W związku z powyższym planuje się utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego, specjalizującego się w prowadzeniu warsztatów, kursów kwalifikacyjnych, kształcenia w zakresie praktycznej nauki zawodu dla uczniów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych z branży usługowo-handlowej. Kształcenie, praktyka, kursy oraz egzaminy zawodowe odbywać się będą w jednej placówce, co bardziej zachęci młode osoby do podejmowania nauki w zawodzie. Utworzenie Centrum umożliwi rozwinięcie różnych form współpracy z pracodawcami – od praktyk zawodowych i staży absolwenckich aż do wspólnej aktualizacji programów nauczania, zgodnie z trendami na rynku pracy.

Działalność Centrum przyczyni się do zwiększenia jakości usług świadczonych dla konsumentów poprzez podejmowanie pracy przez absolwentów o wysokich umiejętnościach praktycznych, przygotowanych zgodnie z wymaganiami rynku pracy. Będzie miało również wpływ na zwiększenie satysfakcji zawodowej absolwentów – wysokie umiejętności praktyczne są lepiej postrzegane i nagradzane przez pracodawców, a znalezienie satysfakcjonującej finansowo pracy będzie stanowiło motywację do pozostania w regionie.

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie bezrobocia wśród ludzi młodych.
- Zmniejszenie bezrobocia wśród absolwentów szkół kształcących się w zawodach o profilu usługowym.
- Podwyższenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych wśród nauczycieli oraz uczniów.
- Poprawa sytuacji finansowej absolwentów.
- Zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej.
- Podniesienie poziomu edukacji wśród ludzi młodych.
- Zwiększenie oferty edukacyjnej.

Projekt 23 – Modernizacja Sceny Kacperek Teatru Maska

W ramach realizacji projektu planuje się przebudowę i modernizację małej sceny (Sceny Kacperek) w Teatrze Maska. Teatr wg pierwotnego projektu miał pracować tylko na jednej – dużej scenie, bez możliwości wykorzystania innych przestrzeni na działalność artystyczną. Jednak otwarcie na widza najmłodszego i dorosłego wymagało od dyrekcji Teatru dostosowania piwnic na potrzeby tzw. Małej sceny. Rozwiązanie to nie spełnia jednak żadnych wymogów. Scena jest za mała, brak jej wyposażenia w kotary i oświetlenie, a widownia mieści jedynie 50 osób, co powoduje, że wystawianie tam spektakli jest nieopłacalne. Dostosowanie małej sceny do obowiązujących wymogów pozwoli na rozszerzenie oferty teatru i wystawianie małych, kameralnych przedstawień dla szerokiego grona odbiorców (dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów), wynajem dla grup seniorskich i teatrów amatorskich, a także na potrzeby organizacji spotkań integracyjnych. Możliwe będzie również wystawianie przedstawień o charakterze edukacyjnym dla grup szkolnych. Działania te przyczynią się do zwiększenia oferty kulturalnej i artystycznej na rewitalizowanych obszarach oraz będą sprzyjać integracji osób, zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie oferty kulturalnej i artystycznej, w szczególności dla dzieci, młodzieży i seniorów.
- Zwiększenie poziomu edukacji, szczególnie wśród dzieci i młodzieży szkolnej.
- Aktywizacja kulturalna i społeczna seniorów.

Projekt 24 – Rewitalizacja sceny Teatru Maska w Rzeszowie – uruchomienie istniejących zapadni

Celem projektu jest poprawa jakości oferty kulturalnej dla miasta Rzeszowa poprzez zaproponowanie odbiorcom szerokiego spektrum realizacji teatralnych, wykorzystujących sceniczne możliwości. Aby cel ten mógł być zrealizowany, planuje się uruchomienie istniejących, a zaspawanych zapadni scenicznych, bądź montaż nowych, jeśli z przyczyn technicznych uruchomienie starych będzie niemożliwe oraz zmianę sterowania z ręcznego na elektryczne. Jedna zapadnia będzie zapadnią transportową (z funkcją wożenia dekoracji do magazynu pod sceną), dwie pozostałe będą wykorzystywane podczas spektakli. Działania te przyczynią się do zwiększenia oferty repertuarowej teatru o spektakle, przeznaczone dla dzieci, młodzieży, a także seniorów. Teatry lalek bardzo się rozwijają, nie chcąc pozostać w tyle, Teatr Maska chce mieć możliwość zaproponowania widzom najróżniejszych realizacji z wykorzystaniem scenicznych możliwości.

Oczekiwane rezultaty:

- Zwiększenie oferty kulturalnej i artystycznej, w szczególności dla dzieci, młodzieży i seniorów.

- Zwiększenie poziomu edukacji, szczególnie wśród dzieci i młodzieży szkolnej.
- Aktywizacja kulturalna i społeczna seniorów.

Projekt 25 – Termomodernizacja Teatru Maska

Realizacja projektu ma na celu zmodernizowanie siedziby Teatru Maska poprzez kompleksową termomodernizację budynku, wymianę oświetlenia na energooszczędne, docieplenie (lub wymianę) dachu, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wymianę grzejników, montaż termoregulatorów oraz montaż klimatyzacji. Planowane działania przyczynią się do podniesienia komfortu użytkowanych pomieszczeń, co zachęci mieszkańców do częstszego korzystania z oferty repertuarowej teatru, a w konsekwencji przyczyni się do poprawienia jakości usług kulturalnych. Planowane działania będą też miały bezpośredni wpływ na poprawę efektywności energetycznej modernizowanego budynku.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa jakości usług kulturalnych.
- Poprawa efektywności energetycznej budynku.

Projekt 26 – Modernizacja sali widowiskowej Teatru Maska

Celem projektu jest poprawa warunków prowadzenia działalności kulturalnej, podniesienia jakości i zwiększenia dostępu do oferty kulturalnej do zróżnicowanej grupy odbiorców poprzez modernizację widowni w sali widowiskowej w Teatrze Maska. Zakres prac obejmuje m.in. wymianę podłoża, wykonanie nowego amfiteatralnego podłoża pod widownię, wymianę foteli widowiskowych.

Realizacja projektu przyczyni się do:

- poprawy stanu technicznego obiektu, co przełoży się na dostosowanie Teatru do nowych standardów technologicznych i funkcjonalnych, jakie zaczęły obowiązywać w instytucjach kultury na terenie Polski;
- poprawy bezpieczeństwa widzów;
- wprowadzenia w Teatrze nowych form oferty kulturalnej dla szerszego grona odbiorców, którzy chcą obcować ze sztuką w jak najbardziej profesjonalnym otoczeniu;
- poprawy warunków pracy.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa wizerunku Rzeszowa jako kulturalnego centrum regionu.
- Poprawa jakości usług kulturalnych poprzez wprowadzenie poszerzonej i wzbogaconej oferty artystycznej Teatru w dziedzinie sztuki teatralnej.
- Zdynamizowanie turystyki kulturowej.
- Wzrost dostępności oferty kulturalnej, dostosowanej do potrzeb i oczekiwań różnych grup docelowych, co wpłynie na rozwój kompetencji kulturalnych mieszkańców Podkarpacia.

Projekt 27 – Przebudowa basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji

W ramach realizacji projektu planuje się zwiększenie oferty rekreacyjnej Rzeszowa poprzez kompleksową przebudowę basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji.

Zakres przedsięwzięcia obejmuje wykonanie następujących robót:

- montaż niecki basenu wycynowego, niecki i brodziki ze stali nierdzewnej;
- montaż niecki basenu rekreacyjnego;
- montaż 2 niecek dla dzieci;
- montaż plaży wokół basenu;
- montaż wodnego placu zabaw;
- przebudowa strefy wejściowej;
- budowa zaplecza sanitarnego dla basenów;
- przebudowa trybun;
- wykonanie instalacji sanitarnych, elektrycznych i wentylacji mechanicznej w pomieszczeniach zaplecza sanitarnego;
- wykonanie doziemnej instalacji kanalizacji sanitarnej;
- wykonanie doziemnej instalacji kanalizacji deszczowej;
- wykonanie doziemnej instalacji wodociągowej;
- wykonanie doziemnej instalacji CWU;
- wykonanie rurociągów technologicznych wody basenowej;
- wykonanie instalacji elektrycznych, AKPiA;
- wykonanie zasilania obiektu i oświetlenia zewnętrznego, monitoring;
- wykonanie elementów małej architektury.

Oczekiwane rezultaty:

- Rozszerzenie oferty sportowo-rekreacyjnej Rzeszowa.
- Poprawa dostępności i jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na terenie miasta.

Projekt 28 – Organizacja Festiwalu Przestrzeni Miejskiej w Starych Koszarach

Celem projektu jest integracja osób niepełnosprawnych, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i wykluczeniu z życia kulturalnego osób niepełnosprawnych poprzez zniwelowanie barier komunikacyjnych oraz społecznych dzięki dostosowaniu oferty kulturalnej dla potrzeb tych osób, a także poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej dla osób z różnymi dysfunkcjami.

Festiwal Przestrzeni Miejskiej to okazja do rozmowy o społecznym i przestrzennym rozwoju współczesnego Rzeszowa. Wydarzenie co roku organizowane jest w innym, zaskakującym miejscu, które specjalnie adaptowane jest na potrzeby festiwalu. Do tej pory festiwal odbył się m.in. w starych halach fabryki Zelmer, w hali obrabiarek PKP, w fosie rzeszowskiego Zamku. Wybierane są miejsca industrialne, nietypowe lub przeciwnie – znane i lubiane, ale na czas trwania Festiwalu wykorzystane inaczej niż na co dzień. Ta idea służyć ma rewitalizacji i oswojeniu przestrzeni miejskiej oraz skłaniać do spojrzenia na miasto z innej niż zazwyczaj perspektywy. Kolejna planowana, piąta edycja festiwalu odbędzie się przewodnim hasłem miasta dostępnego dla wszystkich mieszkańców, a więc także osób niepełnosprawnych. Celem festiwalu będzie aktywizacja osób niepełnosprawnych, zagrożonych wykluczeniem społecznym do życia społecznego, zniesienie barier w dostępie do kultury, integracja osób pełnosprawnych z osobami niepełnosprawnymi, umożliwienie aktywnego uczestnictwa w kulturze, dzięki ułatwieniom takim jak audiodeskrypcja obrazów wizualnych, tłumaczenia na język migowy spektakli i pokazów filmowych, platformy, podjazdy umożliwiające osobom niepełnosprawnym uczestnictwo w wydarzeniu kulturalnych w takim samym stopniu jak osobom pełnosprawnym.

W ramach tej edycji Festiwalu Przestrzeni Miejskiej odbędą się koncerty, warsztaty, wystawy i pokazy filmowe, a także spotkania i wykłady. Dodatkowo planowana jest diagnoza stanu dostosowania miasta do potrzeb osób niepełnosprawnych, omówienie potrzeb oraz zaplanowanie ich realizacji.

Wybudowane zostaną platformy, pochylnie, windy oraz inne udogodnienia dla osób niepełnosprawnych, umożliwiające tym osobom aktywne korzystanie z oferty kulturalnej.

Oczekiwane rezultaty:

- Zniwelowanie barier komunikacyjnych i społecznych poprzez dostosowanie oferty kulturalnej dla potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Aktywizacja osób niepełnosprawnych do roli odbiorców kultury.
- Poszerzenie i uatrakcyjnienie oferty kulturalnej dla osób z różnymi dysfunkcjami.

Projekt 29 – Zagospodarowanie budynku przy ul. 3 Maja 9 w Rzeszowie dla potrzeb Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa

W ramach realizacji projektu planuje się utworzenie profesjonalnego, fotograficznego salonu wystawienniczego wraz z zapleczem, umożliwiającym przechowywanie, archiwizację i digitalizację zbiorów fotograficznych, dotyczących m.in. historii miasta Rzeszowa. Projekt przyczyni się do zachowania dziedzictwa historycznego i kulturowego Rzeszowa, będzie również spełniał rolę edukacyjną, zarówno poprzez udostępnienie historycznej, fotograficznej spuścizny Rzeszowa szerokiej rzeszy odbiorców, jak i dzięki organizowaniu zajęć z zakresu fotografii. Planowane działania posłużą integracji międzypokoleniowej zapewnią również możliwość atrakcyjnego spędzania czasu wolnego, szczególnie dla młodzieży i osób starszych. Salon będzie również miał wpływ na podniesienie atrakcyjności turystycznej miasta oraz na promocję Rzeszowa także za granicą, dzięki współpracy z zagranicznymi wystawcami.

W ramach zagospodarowania budynku, przeznaczonego na salon, planuje się następujące prace:

1. Po przekazaniu budynku na własność Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa – przeprowadzenie ekspertyzy budowlanej, wykonanie projektu zagospodarowania i adaptacji budynku do potrzeb oraz wyposażenie m.in. w: oświetlenie wystawiennicze, sprzęt do prezentacji multimedialnych, wyposażenie ciemni i pracowni do konserwacji i digitalizacji zbiorów.
2. Adaptacja pomieszczeń:
  - parteru budynku na salon wystawienniczy z wejściem z ulicy, gdzie będzie prezentowana sztuka współczesna, jaką jest fotografia, z forum krajowego i międzynarodowego;
  - piętra budynku na pracownię fotografii cyfrowej i ciemnię fotograficzną do celów edukacyjnych, pracownię do konserwacji i digitalizacji zbiorów, na archiwum i pomieszczenia magazynowe;
  - strychu na: salę do ekspozycji długoterminowych wystaw z historii fotografii i historii miasta, salę do prezentacji czasowych wystaw przy współpracy z instytucjami pozarządowymi (w tym stowarzyszeniami i fundacjami) oraz salę do prezentacji multimedialnych.
3. Uruchomienie kawiarni wraz z funkcją edukacyjną: zajęcia z zakresu fotografii dla osób w różnym wieku obejmujące historię rozwoju aparatów fotograficznych z możliwością praktycznego wykonywania zdjęć w klasycznych technikach fotograficznych oraz nowoczesnych, związanych z opracowywaniem cyfrowym obrazu.

Oczekiwane rezultaty:

- Integracja młodzieży i seniorów poprzez fotografię.
- Podniesienie poziomu edukacji z zakresu historii fotografii.
- Zwiększenie oferty rekreacyjnej i kulturalnej miasta.
- Współpraca międzynarodowa m.in. w celu promocji miasta Rzeszowa.

Projekt 30 – Przygotowanie i uzbrojenie terenu inwestycyjnego przy ul. Okulickiego, pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia

Teren pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia jest jedynym obszarem na Osiedlu Andersa, umożliwiającym dużą inwestycję komercyjną lub publiczną. Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia dogodnych, sprzyjających warunków do zainicjowania pozytywnych zmian społecznych na Osiedlu Andersa.

Przygotowanie terenu inwestycyjnego pozwoli na rozwój lokalnej przedsiębiorczości, co w konsekwencji przełoży się na ożywienie gospodarcze obszaru rewitalizacji, poprawę bezpieczeństwa na przedmiotowym terenie i w okolicy oraz poprawę poczucia bezpieczeństwa, poprawę wizerunku bardzo dobrze eksponowanego terenu i okolicy przy ulicy głównej ruchu przyspieszonego, wprowadzenie nowej funkcji, aktywizację zawodową poprzez utworzenie nowych miejsc pracy, głównie dla bezrobotnych z Osiedla Andersa, wzrost poziomu ekonomicznego społeczności osiedla, a także aktywizację społeczną.

W ramach realizacji projektu planuje się rozbiórkę pozostałych pustostanów, uporządkowanie terenu, doprowadzenie infrastruktury technicznej.

Oczekiwane rezultaty:

- Rozwój lokalnej przedsiębiorczości.
- Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
- Utworzenie nowych miejsc pracy.
- Zmniejszenie bezrobocia na rewitalizowanych obszarach.
- Aktywizacja zawodowa mieszkańców terenów zdegradowanych.
- Poprawa warunków i jakości życia mieszkańców terenów zdegradowanych.

Projekt 31 – Rewitalizacja i zmiana funkcji zespołu pałacowo-parkowego Jędrzejowiczów

Zespół pałacowo-parkowy Jędrzejowiczów na Osiedlu 1000-lecia to pod względem architektonicznym i krajobrazowym jeden z najcenniejszych i najatrakcyjniejszych turystycznie zespołów zabytkowych w Rzeszowie. Zespół wpisany jest do Rejestru Zabytków – nr wpisu A-398 z dnia 16.02.2010 r.

Zespół ma bardzo atrakcyjną lokalizację – położony jest w samym centrum Rzeszowa, zaledwie w zasięgu izochrony kilku minut dojazdu z dworców głównych PKP i PKS.

Obecnie Pałac Jędrzejowiczów, mimo, iż użytkowany przez Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc, nie był remontowany od kilkudziesięciu lat i popada w coraz większą ruinę.

W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie kompleksowej rewitalizacji, w wyniku której powstanie małe, lokalne centrum uzdrowiskowe, z ogólnodostępną pijalnią wód mineralnych na parterze i zakładem przyrodoleczniczym na piętrze. Dużym atutem przy realizacji proponowanego przedsięwzięcia jest położenie na działce Szpitala Miejskiego, w pobliżu skrzyżowania ulic Lubelskiej

i Rycerskiej, odwiertu wartościowej wody mineralnej. Jest to solanka chlorkowo-sodowo-bromkowo-jodkowo-borowa o wydajności 1,6 m³/godz. Woda w tym odwiercie jest 5-krotnie silniej zmineralizowana, niż woda w drugim odwiercie znajdującym się przy Powiatowym Inspektoracie Weterynarii przy ul. Warszawskiej (dane wg szczegółowych analiz przeprowadzonych w laboratorium Balneoprojektu).

Atutem lokalizacji jest fakt, że nie występuje potrzeba transportu rurociągiem wód mineralnych z odwiertu do pijalni.

Planuje się również rewaloryzację i rekompozycję parku, otaczającego zespół pałacowy, oraz budowę na jego terenie tężni solankowej. Dzięki temu działaniu powstanie ogólnodostępny park zdrojowy.

Realizując projekt, powstałoby w ten sposób małe lokalne uzdrowisko (jednakże bez własnej bazy noclegowej, której się tu nie przewiduje – brak miejsca).

Tylko w tym miejscu i w oparciu o ten zespół zabytkowy, próbując stworzyć małe lokalne uzdrowisko i atrakcyjne miejsce spędzania czasu wolnego, poprzez adaptację bardzo atrakcyjnego architektonicznie pałacu, zabytkowego parku z interesującymi nasadzeniami roślin ozdobnych oraz okazami starodrzewu, a także z tężnią – udałoby się uzyskać „atmosferę” starych, historycznych, renomowanych uzdrowisk. Jest to realne tylko w tym miejscu w Rzeszowie. Nigdzie indziej w pobliżu odwiertów nie będzie to możliwe.

Aby realizacja projektu była możliwa, należy przenieść Specjalistyczny Zespół Gruźlicy i Chorób Płuc, obecnie zajmujący teren pałacu, do innej lokalizacji. Proponuje się dwie, alternatywne lokalizacje i przeniesienie placówki do obiektu, który docelowo wybudowany na ten cel, zapewniłby szpitalowi płucno-gruźliczemu nieporównywalnie wyższy standard niż obecnie:

- na obszarze Rzeszowa – do obiektu, który wzniesiony mógłby zostać w sąsiedztwie Klinicznego Szpitala Wojewódzkiego Nr 2, gdzie po południowej stronie szpitala znajdują się rezerwy terenowe pod usługi ochrony zdrowia;
- do Górna (gm. Sokołów Młp.) – w miejsce, w którym funkcjonowałby wraz z istniejącym sanatorium (mieści się w nim Oddział Gruźlicy i Chorób Płuc), położonym wśród kompleksów leśnych Puszczy Sandomierskiej, z doskonałym dojazdem drogą krajową nr 19 (Rzeszów-Lublin-Białystok).

W ramach realizacji projektu planuje się następujące etapy prac:

- Pierwszy etap: budowa tężni solankowej w parku (budowa tężni znajduje się w planach miasta, przy wykorzystaniu transzy finansowania unijnego na lata 2014-2020).
- Drugi etap: rewaloryzacja parku z rekompozycją na park zdrojowy.
- Trzeci etap: budowa nowego szpitala chorób płuc i gruźlicy w innym miejscu, przeniesienie szpitala.
- Czwarty etap: rewitalizacja pałacu wraz ze zmianą funkcji.

Stworzenie małego lokalnego uzdrowiska w oparciu o występujące w tym miejscu wody mineralne i wysokie walory kulturowe pozwoli osiągnąć istotne cele rewitalizacji.

Oczekiwane rezultaty:

- Zabezpieczenie, rewitalizacja i utrzymanie na najwyższym poziomie konserwatorskim dawnego zespołu rezydencjonalnego.

- Stworzenie bardzo atrakcyjnego miejsca spacerów i wypoczynku codziennego dla mieszkańców Osiedla 1000-lecia i całego Rzeszowa.
- Poprawa zdrowotności mieszkańców osiedla, Miasta, ROF-u oraz przyjezdnych.
- Wzrost atrakcyjności turystycznej Rzeszowa – stworzenie dużej i rzadkiej w dużych miastach atrakcji turystycznej.
- Utworzenie nowych miejsc pracy m.in. dla obszaru rewitalizowanego.
- Znacząca poprawa wizerunku miasta.
- Poprawa bezpieczeństwa publicznego.
- Integracja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizowanego.
- Stworzenie miejsca umożliwiającego organizację różnorodnych imprez, w tym kulturalnych itp.

Projekt 32 – Rewitalizacja dawnego magazynu wojskowego na potrzeby instytucji kultury

Przedmiotem proponowanego przedsięwzięcia jest rewitalizacja starego magazynu wojskowego (przy ul. Reformackiej w Rzeszowie), a także jego adaptacja dla potrzeb instytucji kultury. Planowana inwestycja stanowić ma uzupełnienie i rozwinięcie istniejącej propozycji usług kulturalnych w Rzeszowie przez stworzenie nowego miejsca na działalność muzeum z bogatą ofertą wystaw, imprez, pokazów filmowych, koncertów, festiwali oraz bogatej działalności edukacyjnej i twórczej.

Będzie to muzeum nowoczesne, innowacyjne, atrakcyjne dla mieszkańców i turystów, z różnorodną ofertą kulturalną dla gości w każdym wieku. Instytucja będzie wyposażona w nowoczesne technologie i sprzęt multimedialny oraz dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Inwestycja ta jest uzasadniona potrzebą rewitalizacji i zagospodarowania istniejącego obiektu magazynu wojskowego przy ul. Reformackiej, który cechuje się silną degradacją oraz zużyciem technicznym i brakiem dostępu do usług kulturalnych w tej części miasta.

W związku z powyższym realizacja tego przedsięwzięcia przyczyni się do rozwoju infrastruktury kulturalnej i turystycznej miasta, poprawy dostępności oraz jakości usług kulturalnych w mieście, ale także do dalszego rozwoju jego funkcji metropolitalnych i wzmocnienia pozycji konkurencyjnej w przestrzeni krajowej oraz europejskiej. Tym samym realizacja powyższego projektu powinna uzyskać wysoki priorytet w ramach działań rewitalizacyjnych w Rzeszowie. Proponowane zadanie pozytywnie wpłynie zarówno na proces przekształceń obszaru Pułaskiego oraz sąsiadujących z nim osiedli tj. Śródmieścia – Południe, Śródmieścia – Północ, os. Grota-Roweckiego jak również rozwój innych obszarów miasta.

Obiekt będzie się składał z części wystawienniczej, widowiskowej, edukacyjno-naukowej, twórczej oraz zaplecza.

Zakres rzeczowy proponowanego przedsięwzięcia obejmował będzie następujące zadania:

- opracowanie dokumentacji projektowej (koncepcję architektoniczną projekt budowlany, projekt wykonawczy, przedmiar robót, kosztorys inwestorski, specyfikacja techniczna wykonania i odbioru robót budowlanych itp.);
- opracowanie koncepcji aranżacji przestrzeni ekspozycyjnej zawierającej szczegółowy scenariusz ekspozycji stałej i multimedialnej wraz z tłumaczeniami, redakcją tekstów, nadzór autorski, kontent multimedialny wraz z prawami autorskimi do wykorzystanych materiałów;

- prace budowlane, a także adaptacyjne (m.in. wykonanie nowych instalacji sanitarnych, wykonanie odpowiednich instalacji elektrycznych i teletechnicznych; modernizacja oraz zagospodarowanie budynku magazynowego pod potrzeby kulturalne);
- zakup niezbędnego wyposażenia ekspozycyjno-wystawienniczego oraz wyposażenia sal i pracowni edukacyjnych, warsztatowych, biblioteki/filmoteki/księgarni/kawiarni, pracowni digitalizacji, magazynów, zaplecza technicznego oraz przystosowanie obiektu do potrzeb dzieci, młodzieży, osób dorosłych, seniorów i osób niepełnosprawnych;
- zakup wyposażenia administracyjnego oraz systemu monitoringu;
- wykonanie i instalacja oprogramowania, urządzeń multimedialnych, interaktywnych oraz projekcyjnych i systemu sprzedaży biletów;
- opracowanie strony internetowej placówki, materiałów promocyjnych i kampania promocyjna placówki;
- kompleksowa rewitalizacja otaczającego obiekt terenu parkowego oraz nadanie mu nowych funkcji kulturalnych i rekreacyjnych.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez stworzenie warunków do wsparcia w sposób innowacyjny i interaktywny rozwoju edukacji kulturalnej, artystycznej oraz twórczej mieszkańców nie tylko Rzeszowa, ale również transgranicznego regionu karpackiego, tworzenia postaw przemysłów kreatywnych, rozwoju turystyki, tworzenia miejsc pracy czy wsparcia rozwoju gospodarczego.
- Promocja integracji i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym takim jak: bezrobocie, ubóstwo, dziedziczenie ubóstwa, przestępczość, niski poziom edukacji oraz uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym.
- Zwiększenie stopnia integracji mieszkańców.
- Podniesienie poziomu aktywności kulturalnej i społecznej mieszkańców.
- Poprawa dostępności oferty usług kulturalnych, artystycznych, twórczych, edukacyjnych dla dzieci, młodzieży, dorosłych, seniorów i osób niepełnosprawnych.
- Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców rewitalizowanego obszaru w inicjatywach kulturalnych.
- Poprawa istniejącego stanu przestrzeni publicznej (instytucji kultury).
- Zapewnienie wysokiej dostępności i standardu infrastruktury kultury, w szczególności wykreowanie przyjaznych miejsc spędzania czasu wolnego i miejsc integracji lokalnych wspólnot, zarówno w wymiarze wewnątrzpokoleniowym, jak i międzypokoleniowym.
- Utworzenie przestrzeni dla różnego rodzaju spotkań integracyjnych, wydarzeń kulturalnych, artystycznych, filmowych oraz działań twórczych.
- Utworzenie bazy dla realizacji działań z zakresu polityki kulturalnej i społecznej Gminy Miasto-Rzeszów dającej możliwość przygotowania i wdrożenia projektów skierowanych do miejscowych wspólnot.
- Wzrost salda migracji.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa i zmniejszenie poziomu przestępczości.

Projekt 33 – Rozbudowa Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego „Podpromie”

Głównym celem projektu jest poprawa jakości usług edukacyjnych i sportowych na terenie miasta, poprzez stworzenie warunków dla rozwoju zasobów ludzkich, promocji integracji i włączenia społecznego oraz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym takim jak niski poziom edukacji i uczestnictwo w życiu publicznym oraz kulturalnym.

W ramach realizacji projektu planuje się rozbudowę istniejącej hali sportowo-widowiskowej Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego „Podpromie” im. Jana Strzelczyka w Rzeszowie w celu dostosowania hali do minimum 6500 miejsc siedzących, z uwzględnieniem rozwiązań technicznych umożliwiających przystosowanie hali do obecnie obowiązujących wymagań światowych organizacji (związków, federacji) następujących dyscyplin sportowych: siatkówka, koszykówka i piłka ręczna.

Realizacja projektu zapewni wysoką dostępność oraz standard usług sportowych i kulturalnych, pozwoli na wykreowanie miejsc spędzania czasu wolnego oraz miejsc integracji lokalnych wspólnot, zarówno w wymiarze wewnątrzpokoleniowym, jak i międzypokoleniowym. Równocześnie rozbudowana hala sportowa będzie mogła być miejscem różnego rodzaju wydarzeń sportowych i kulturalnych, spotkań integracyjnych, prowadzenia działań skierowanych do zarówno osób dorosłych jak i dzieci oraz młodzieży.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępności oferty usług sportowo-rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i osób starszych.
- Poprawa dostępności do usług kulturalnych.
- Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej i półpublicznej na obszarze rewitalizowanym.
- Poprawa jakości życia mieszkańców.
- Zwiększenie stopnia integracji mieszkańców.
- Podniesienie poziomu aktywności społecznej.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.
- Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców z obszarów objętych rewitalizacją w inicjatywach kulturalnych.
- Utworzenie przestrzeni do organizowania różnego rodzaju wydarzeń sportowych i kulturalnych, spotkań integracyjnych, a także prowadzenia działań, skierowanych do zarówno osób dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży.

Projekt 34 – Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 5

Celem projektu jest przede wszystkim zwiększenie stopnia integracji mieszkańców, jak również poprawa estetyki przestrzeni publicznej w centrum miasta oraz zachowanie i ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego.

W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie kompleksowych prac remontowych, konserwatorskich i budowlanych kamienicy przy ul. Piłsudskiego 5.

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie negatywnego wpływu – wynikającego z niskich standardów jakościowych życia – na zdrowie i kondycję mieszkańców.
- Poprawa istniejącego stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej.
- Wyższa dostępność i standard infrastruktury społecznej oraz zasobów mieszkaniowych.
- Wzrost salda migracji.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.

Projekt 35 – Modernizacja pomieszczeń bloku operacyjnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie

Celem projektu jest poprawa jakości usług medycznych na terenie miasta, poprzez rozbudowę sal operacyjnych i zaplecza szpitalnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie.

Cel ten będzie realizowany poprzez modernizację bloku operacyjnego wraz z dostosowaniem do obecnych przepisów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej (dwie dodatkowe sale operacyjne, przebudowa układu funkcjonalnego pozostałych pomieszczeń, zaplecza i pralni, układu komunikacyjnego, poszerzenie piwnic, patio, pomieszczenia kuchni mlecznej oraz przebudowa czerpni powietrza wentylacji mechanicznej).

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępności i polepszenie jakości oferty usług medycznych dla społeczeństwa.
- Zapewnienie wysokiej dostępności i standardu usług medycznych, oraz stworzenie kompleksowych miejsc leczenia pacjentów.
- Poprawa jakości życia mieszkańców.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.

Projekt 36 – Budynek Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2, ul. Jana III Sobieskiego 15, etap II

Celem projektu jest podniesienie jakości usług edukacyjnych, szczególnie w zakresie kształcenia muzycznego na terenie miasta, poprzez kompleksową modernizację dachu i elewacji budynku Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2 w Rzeszowie. Realizacja projektu zapewni wysoką dostępność i standard usług edukacji muzycznej, pozwoli na wykreowanie przyjaznych miejsc spędzania czasu nauki oraz integracji. Równocześnie, zmodernizowana szkoła będzie mogła być miejscem różnego rodzaju spotkań integracyjnych i konsultacyjnych, prowadzenia działań skierowanych do dzieci oraz młodzieży, takich jak: zajęcia wyrównujące szanse, warsztaty, szkolenia, działania informacyjno-edukacyjne.

Zakres rzeczowy zadania obejmuje realizację robót budowlanych polegających na wykonaniu elewacji budynku, dociepleniu elewacji od strony podwórza, wymianie parapetów zewnętrznych, zamocowaniu daszku nad drzwiami i schodami do podwórza, wymianie więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien oraz rur spustowych wraz z poprawą stanu kominów, dociepleniu stropu nad ostatnią kondygnacją, wymianie instalacji: odgromowej, sygnalizacji pożaru, oświetlenia i hydrantowej, wytlumieniu dźwiękochłonnym ścian sali koncertowej, wymianie drzwi we wszystkich pomieszczeniach szkoły oraz drzwi dźwiękochłonnym w salach lekcyjnych, wytlumieniu dźwiękochłonnym sal ćwiczeń, wymianie parkietów we wszystkich pomieszczeniach szkoły, wymianie posadzek na korytarzach szkoły, na schodach i balustradach, przebudowie toalet, zamontowaniu klimatyzacji oraz wymianie nawierzchni na parkingu szkoły.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępności oferty usług muzycznych.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.
- Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców w inicjatywach kulturalnych.

Projekt 37 – Budowa hali sportowej przy I LO

Celem projektu jest poprawa jakości usług edukacyjnych i sportowych na terenie miasta, poprzez stworzenie warunków rozwoju zasobów ludzkich dzięki rozbudowie hali sportowej przy I LO w Rzeszowie.

Realizacja projektu zapewni wysoką dostępność i standard usług sportowych, pozwoli na wykreowanie miejsc spędzania czasu wolnego oraz miejsc integracji lokalnych wspólnot, zarówno w wymiarze wewnątrzpokoleniowym, jak i międzypokoleniowym. Równocześnie, rozbudowana hala sportowa będzie mogła być miejscem różnego rodzaju wydarzeń sportowych i kulturalnych, spotkań integracyjnych, prowadzenia działań, skierowanych zarówno do osób dorosłych, jak i dzieci oraz młodzieży, takich jak: zajęcia rozwojowe, gimnastyka, pikniki rodzinne, warsztaty, akademie, potyczki sportowe itp.

Zakres rzeczowy zadania obejmuje:

- rozbudowę istniejącej sali gimnastycznej przy I Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie w celu uzyskania pełnowymiarowej sali gimnastycznej o następujących gabarytach: wymiary poziomego rzutu budowlanego nie mniejsze niż 12,0 x 24,0 m i mniejsze niż 19,0 x 36,0 m, wysokości pomieszczenia w najniższym jego punkcie nie mniejszej niż 6,0 m;
- przebudowę wewnętrznych instalacji w zakresie niezbędnym do prawidłowej realizacji inwestycji w tym m.in. instalacji sanitarnych wraz z wentylacją oraz instalacji elektrycznych;
- przebudowę przyłączy w niezbędnym zakresie w tym: c.o., kanalizacji sanitarnej i deszczowej;
- wykonanie zaplecza szatniowo-sanitarnego.

Oczekiwane rezultaty:

- Poprawa dostępności oferty usług sportowo-rekreacyjnych dla dzieci, młodzieży i osób starszych.
- Poprawa stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej i półpublicznej na obszarze rewitalizowanym.
- Poprawa jakości życia mieszkańców.
- Zwiększenie stopnia integracji mieszkańców.
- Podniesienie poziomu aktywności społecznej.
- Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa.
- Zwiększenie poziomu uczestnictwa mieszkańców z obszarów objętych rewitalizacją w inicjatywach kulturalnych.

Projekt 38 – Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej

Celem projektu jest zmniejszenie negatywnego wpływu – wynikającego z niskich standardów jakościowych powietrza – na zdrowie i kondycję mieszkańców, dzięki wymianie piecyków węglowych, a także obniżenie kosztów utrzymania.

Efektom realizacji projektu będzie ograniczenie zanieczyszczeń i poprawa jakości powietrza, tym samym jego realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia mieszkańców.

W ramach realizacji projektu planuje się wykonanie następujących prac:

1. Modernizacja budynku przy ul. Bożniczej 6
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 539479 zł.
2. Modernizacja budynku przy ul. Bernardyńskiej 6
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 461793 zł.
3. Modernizacja budynku przy ul. Targowej 8
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 296769 zł.
4. Modernizacja budynku przy ul. Przesmyk 2
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 286071 zł.
5. Modernizacja budynku przy ul. Kr. Kazimierza 29
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 293316 zł.
6. Modernizacja budynku przy ul. Kr. Kazimierza 31
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 191838 zł.
7. Modernizacja budynku przy ul. Grunwaldzkiej 2
Zakres rzeczowy obejmuje wymianę piecyków węglowych, zastąpienie ich podłączeniem do sieci ciepłowniczej oraz roboty termomodernizacyjne.
Szacowana wartość: ok. 401337 zł.

Oczekiwane rezultaty:

- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawa jego standardów jakościowych, szczególnie na osiedlach, na których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów emisji zanieczyszczeń, w tym pyłu PM10.

Projekt 39 – Termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej

Projekt ma na celu ochronę dziedzictwa kulturowego oraz poprawę warunków odbiorców i uczestników kultury. Remont budynku instytucji kultury pozwoli na uatrakcyjnienie i poszerzenie oferty kulturalnej, trafiającej do większej grupy odbiorców, w tym pochodzących z grup wykluczonych społecznie. Poszerzenie stałej oferty kulturalnej Estrady Rzeszowskiej i działającego w jej ramach Inkubatora Kultury oraz Studia Dźwięków Pogranicza będzie polegało przede wszystkim na organizacji wydarzeń takich, jak koncerty, wystawy, recitale, spotkania, prezentacje i edukacji kulturalnej

poprzez warsztaty, spotkania oraz wykłady. Rozszerzona oferta pozwoli na wzrost kompetencji kulturowych, kształtując grono świadomych, aktywnych odbiorców kultury.

Estrada Rzeszowska jest samorządową instytucją kultury, której zadaniem jest prowadzenie działalności kulturalnej na terenie Rzeszowa oraz profesjonalna organizacja miejskich wydarzeń kulturalnych (m.in. koncertów, festiwali itp.). Równocześnie w ramach działalności edukacyjnej oraz animacji kultury, Estrada Rzeszowska prowadzi Rzeszowski Inkubator Kultury, a także Studio Dźwięków Pogranicza. Przedmiotem proponowanego projektu jest kompleksowa termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej. Realizacja tego przedsięwzięcia przyczyni się do poprawy jakości usług kulturalnych na terenie miasta.

W ramach projektu rozbudowana, przebudowana i wyremontowana zostanie niezabytkowa infrastruktura (obiekt znajduje się w obszarze zabytkowym, ale nie posiada indywidualnego wpisu do rejestru zabytków), z przeznaczeniem na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej oraz kulturowej. Ponadto, planuje się również zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

Przedmiotem planowanego przedsięwzięcia jest:

1. Zadanie 1. Izolacja ścian fundamentowych

Zaprojektowanie izolacji poziomej ściany przyziemia od strony wewnętrznej, z uwagi na stosunkowo niedużą ich grubość, metodą iniekcji krystalicznej.

Zakres rzeczowy zadania:

Izolacja pozioma metodą iniekcji ciekłokrystalicznej należy wykonać poprzez wykonanie możliwie najniższej nad posadzką, dwóch równoległych mijankowo usytuowanych rzędów otworów, każdy o średnicy 20 mm, służących do aplikacji środka izolacyjnego. Do iniekcji należy zastosować systemowy preparat dedykowany do tego typu robót i posiadający wszystkie wymagane prawem atesty. Po wykonaniu robót izolacyjnych należy uzupełnić tynki, jak również usunąć wszelki materiał i zabrudzenia, a następnie dokonać docieplenia ścian piwnic.

2. Zadanie 2. Tynki piwnic

Projektuje się usunięcie całości tynków w pomieszczeniu węzła cieplnego z uwagi na ich duży stopień degradacji i złe przyleganie do ścian. W pozostałych pomieszczeniach piwnic tynki nie wymagają wymiany, a jedynie odstonięcia poprzez usunięcie nie przepuszczających pary wodnej powłok malarskich.

Zakres rzeczowy zadania:

Po wykonaniu robót wynikających z poprzedniego zadania, należy wykonać nowe tynki wapienno cementowe w pomieszczeniu węzła cieplnego. Do malowania pomieszczeń piwnic należy zastosować farby silikatowe (krzemieniowe) w kolorze białym, ze względu na ich bardzo dobrą paroprzepuszczalność oraz wysoki odczyn alkaliczny, co czyni je odpornymi na korozję biologiczną oraz grzyby i pleśń.

3. Zadanie 3. Elewacje

Z uwagi na konieczność odnowy elewacji, wynikającą z jej zużycia technicznego i w celu dostosowania izolacyjności przegród budowlanych zewnętrznych do obowiązujących norm prawa budowlanego, projektuje się docieplenie metodą bezspoinową, lekką-mokną wszystkich zewnętrznych powierzchni ścian budynku.

Zakres rzeczowy zadania:

Wykonanie docieplenia ścian elewacji, metodą lekką-mokrą, z płyt styropianowych z wykonaniem cienkowarstwowego tynku akrylowego o fakturze „baranek”. Docieplenie obejmować będzie również ściany piwnicy do poziomu góry łąw fundamentowych.

4. Zadanie 4. Trasy i schody zewnętrzne

Projektuje się wykonanie remontu wszystkich tarasów i schodów zewnętrznych budynku. Roboty te należy bezwzględnie wykonać na bazie opracowanych przez renomowane firmy rozwiązań stosowanych w budownictwie, gwarantujących jakość przyjętych materiałów i wykonania.

Zakres rzeczowy zadania:

Należy wykonać następujące czynności: zerwanie istniejących okładzin z płytek, skucie podkładu cementowego, rozebranie warstwy spadkowej izolacji, skucie nierówności na płycie tarasu, ułożenie płyt z polistyrenu ekstrudowanego, wykonanie wylewki cementowej, wykonanie obróbek blacharskich, wykonanie na wylewce wysoko elastycznej warstwy hydroizolacyjnej z zastosowaniem systemowych taśm uszczelniających oraz ułożenie płytek grysowych mrozoodpornych.

5. Zadanie 5. Remont dachu

Na powierzchni wierzchniej występują ubytki i uszkodzenia powłoki, świadczące o miejscowej utracie właściwości ochronnych znajdującej się tam farby.

Zakres rzeczowy zadania:

Zaimpregnowanie całości konstrukcji drewnianej stropodachu, renowacja estetyczna i zabezpieczenie pokrycia dachu z blachy stalowej, zarówno od strony wierzchniej i spodniej.

6. Zadanie 6. Stolarka otworowa i balustrady

Wymiana okien, drzwi oraz barierek balkonów oraz schodów zewnętrznych.

Zakres zadania:

W budynku projektuje się wymianę wszystkich starych okien na nowe PCV, z automatycznymi nawiewnikami. Projektuje się także wymianę drzwi na nowe PCV. Istniejące barierki balkonów i schodów zewnętrznych, z uwagi na ich zużycie techniczne, także zostaną wymienione na nowe, stalowe, malowane farbą dedykowaną do malowania ogrodzeń oraz bram.

Planowany remont polepszy komfort użytkowania pomieszczeń oraz zmniejszy zapotrzebowanie na energię cieplną.

W ramach planowanego przedsięwzięcia wykonano już w 2015 r. „Zadanie 1. Izolację ścian fundamentowych”, na co przeznaczone zostało 104000 PLN.

Oczekiwane rezultaty:

- Podniesienie komfortu odbiorców i uczestników wydarzeń kulturalnych odbywających się w budynku.
- Dopasowanie oferty do potrzeb uczestników wydarzeń kulturalnych.
- Poszerzenie stałej oferty kulturalnej polegającej na organizacji wydarzeń, takich jak koncerty, wystawy, recitale, spotkania, prezentacje, edukacji kulturalnej poprzez warsztaty, spotkania i wykłady.
- Umożliwienie bezpłatnego dostępu do wydarzeń kulturalnych oraz edukacyjnych.
- Zniwelowanie barier w dostępie do kultury dla osób z grup wykluczonych społecznie.

- Podniesienie kompetencji kulturowych, pozwalających na czynne uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych.

W celu zaopiniowania powyższych przedsięwzięć zgłoszonych do „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023” oraz stworzenia ich listy rankingowej, zgodnie z Zarządzeniem Nr VII/899/2016 Prezydenta Miasta Rzeszowa z dnia 28 listopada 2016 r., powołana została Komisja opiniująca przedsięwzięcia do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023. Wypracowana przez komisję lista rankingowa przedsięwzięć wraz z opisem procedury oceny stanowi Załącznik nr 1 do niniejszego programu.

8. Pozostałe przedsięwzięcia wpływające na eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk

W ramach realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023, oprócz projektów podstawowych, bez których przeprowadzenie procesu rewitalizacji nie byłoby możliwe, planuje się również przeprowadzić szereg działań uzupełniających, w tym również takich, które wykraczają poza zdiagnozowany obszar zdegradowany, jednakże ich realizacja będzie miała znaczący wpływ na osiągnięcie głównego celu programu rewitalizacji, którym jest poprawa jakości życia mieszkańców oraz wizerunku gminy. Działania te są komplementarne względem projektów podstawowych, wpisują się również w pozostałe cele rewitalizacji.

Działania przestrzenne

W sferze przestrzennej strategicznym celem będzie poprawa istniejącego stanu zagospodarowania przestrzeni publicznej, jak również zapewnienie wysokiej dostępności i standardu infrastruktury społecznej oraz zasobów mieszkaniowych. Pomoże to w walce z wykluczeniem społecznym, zwiększy możliwości aktywnego zagospodarowania wolnego czasu oraz atrakcyjność miasta, a co za tym idzie przyciągnie nowych mieszkańców.

Do realizacji omawianego wyżej celu służyć będą następujące kierunki działań:

- Modernizacja obecnego stanu technicznego wielorodzinnych budynków.
- Poprawa obecnego stanu estetyki przestrzeni publicznej.
- Rozszerzenie infrastruktury kulturalnej.
- Rozwój komunalnego zasobu mieszkaniowego oraz placówek wychowania przedszkolnego i placówek opieki nad dziećmi do 3 lat.
- Usprawnienie infrastruktury ochrony zdrowia, opieki medycznej oraz społecznej.
- Wdrażanie projektów dotyczących poprawy stanu zagospodarowania oraz estetyki terenów zielonych.
- Wzrost integracji mieszkańców oraz ich aktywizacji poprzez podejmowanie i realizację różnego rodzaju inicjatyw społecznych.

Działania gospodarcze

W sferze gospodarczej strategicznym celem będzie poprawa sytuacji majątkowej mieszkańców poprzez rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Spowoduje to wzrost potencjału inwestycyjnego obszaru, przeciwdziałanie problemom marginalizacji i wykluczenia społecznego mieszkańców terenów objętych rewitalizacją oraz poprawę wizerunku Gminy.

Do realizacji omawianego wyżej celu służyć będą następujące kierunki działań:

- Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja ekonomiczna ludności na terenie miasta.
- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Działania społeczne

W sferze społecznej celem będzie poprawa jakości życia mieszkańców poprzez wsparcie rozwoju zasobów ludzkich, promocję integracji i włączenia mieszkańców oraz przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym. Wpłynie to na walkę z bezrobociem, a tym samym z ubóstwem, zwiększenie

poziomu bezpieczeństwa publicznego oraz wzrost możliwości aktywnego zagospodarowania wolnego czasu, co zaowocuje podniesieniem poziomu atrakcyjności Gminy i co za tym idzie przyciągnie nowych mieszkańców.

Powyższy cel realizowany będzie przez następujące kierunki działań:

- Podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społecznej oraz zawodowej osób niepełnosprawnych.
- Programy oraz szkolenia adresowane do osób dorosłych, służące podniesieniu ich umiejętności zawodowych i kompetencji związanych z poszukiwaniem pracy.
- Realizowanie przedsięwzięć związanych ze wspieraniem rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.
- Wdrażanie projektów ukierunkowanych na zachowanie oraz kultywowanie lokalnych tradycji.
- Wprowadzanie przedsięwzięć związanych z rozwojem oferty usług kulturalnych oraz sportowo-rekreacyjnych.
- Wsparcie procesu tworzenia i rozwoju organizacji pozarządowych.
- Zastosowanie działań dotyczących rozwoju systemu monitoringu przestrzeni i obiektów pełniących funkcje publiczne.

Poniżej przedstawione zostały przykładowe propozycje działań o charakterze miękkim, które powinny stanowić zarówno uzupełnienie, jak również rozwinięcie przedsięwzięć inwestycyjnych:

- Czynności o charakterze społecznym Osiedlowych Domów Kultury adresowane do osób starszych, stanowiące uzupełnienie oraz rozwinięcie projektów infrastrukturalnych, służących aktywizacji i integracji osób w podeszłym wieku.
- Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Szpitala Miejskiego w Rzeszowie na rzecz osób starszych.
- Działania street art typu murale – wykorzystanie pustych, często nieestetycznych miejskich elewacji pod działania artystyczne, włączając mieszkańców w proces kreowania miejskiej przestrzeni.
- Konkurs na szyld oraz estetycznie zagospodarowaną witrynę w Śródmieściu – działanie to, poprzez lansowanie poprawnych i pożądanych wzorców w zakresie reklamy oraz informacji wizualnej w zabytkowej przestrzeni miejskiej, służyć będzie przeciwdziałaniu chaosowi reklamowemu w centrum miasta.
- Multimedialne formy kreowania kultury.
- Nadanie nowych funkcji kulturalno-dydaktycznych i rekreacyjnych w Ogrodzie Miejskim przy ul. Dąbrowskiego.
- Projekty realizowane przez Muzeum Dobranoczek w Rzeszowie.
- Promocja poprzez sport i program „I ty możesz zostać mistrzem”.
- Sceny miejskie / Storyteller – rozbudowanie i profesjonalizowanie działalności edukacyjnej zaadresowanej do osób w różnym wieku, przede wszystkim przygotowującej publiczność do odbioru oferty repertuarowej, zaś w szerszym aspekcie uświadamiającej, że teatr może być skutecznym instrumentem wykorzystywanym do kreatywnego rozwiązywania problemów społecznych.
- Spektakl muzyczny Teatru im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, opowiadający o życiu, związanego z Sanokiem, Zdzisława Beksińskiego.

- Szajna inspiracja – interdyscyplinarne zadanie, mające na celu zwiększenie dostępu do zbioru Szajna Galerii, będącej stałą ekspozycją dzieł prof. Józefa Szajny, i zarazem popularyzowanie twórczości patrona galerii, tak by stała się inspiracją dla pracy twórczej innych artystów.
- Warsztaty edukacyjno-ekologiczne oraz z hortiterapii na terenie zrewitalizowanych parków.
- Wybory najlepszych prac remontowo-konserwatorskich, celem których będzie promowanie pożądanых wzorców i dobrych praktyk w obszarze poprawy estetyki miasta.

9. Mechanizmy zapewniające komplementarność planowanych projektów rewitalizacyjnych

Zgodnie z Wytycznymi Ministra Rozwoju, programy rewitalizacji muszą być opracowywane z zapewnieniem komplementarności w różnych wymiarach, a w szczególności należy zapewnić komplementarność w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

Komplementarność przestrzenna

Obszar, objęty rewitalizacją, skupia podstawowe projekty, wskazane w programie rewitalizacji, które wzajemnie się uzupełniają i dopełniają w wymiarze terytorialnym – zarówno w skali określonych osiedli, jak również całej Gminy Miasta Rzeszów. Ich realizacja przyczyni się do poprawy warunków życia nie tylko na obszarze rewitalizowanym, ale również w całym mieście, gdyż planowane działania dotyczą jego centralnej części, skupiającej najważniejsze obiekty historyczne, kulturalne i administracyjne. Działania rewitalizacyjne spowodują, że zdiagnozowane problemy nie tylko nie będą przenosić się na inne obszary, ale również, dzięki ich realizacji, na zdegradowanym obszarze ograniczone zostanie występowanie takich problemów społecznych jak segregacja społeczna i wykluczenie. Dodatkowo, inwestycje, przeprowadzane w ogólnodostępnej przestrzeni publicznej umożliwią wspólne korzystanie z dostępnych dóbr i atrakcji, a także uczestnictwo w licznie organizowanych imprezach kulturalnych i rozrywkowych, sprzyjając tym samym wzmocnieniu więzi społecznych między mieszkańcami całego miasta oraz przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa oznacza, że projekty rewitalizacyjne powinny się wzajemnie uzupełniać, przede wszystkim tematycznie, dzięki czemu będą oddziaływać na obszar rewitalizacji we wszystkich głównych aspektach (przestrzenno-funkcjonalnym, społecznym, gospodarczym, technicznym i środowiskowym).

Jednym z najważniejszych instrumentów służących zapewnieniu komplementarności problemowej procesowi rewitalizacji są zintegrowane projekty, składające się z przedsięwzięć o charakterze inwestycyjnym i społecznym. Poszczególne, zintegrowane projekty rewitalizacji dotyczą różnych aspektów procesu rewitalizacji, a ich łączna realizacja zapewnić ma kompleksowość i spójność tego procesu na rewitalizowanym obszarze.

W Gminie Miasto Rzeszów projekty rewitalizacyjne uzupełniają się wzajemnie poprzez organizowanie na rewitalizowanych terenach działań o charakterze społecznym (integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym itp.). Modernizacja obiektów oraz zagospodarowanie terenów, objętych rewitalizacją, będą miały odniesienie nie tylko do aspektów infrastrukturalnych, ale również gospodarczych (wzrost potencjału inwestycyjnego obszaru, co wesprze rozwój lokalnej przedsiębiorczości), środowiskowych (poprawa jakości środowiska, poprzez zastosowanie efektywnych rozwiązań energetycznych i termomodernizacyjnych), oraz przestrzennych (uporządkowanie obszaru pod kątem funkcjonalnym i estetycznym). Dla każdego projektu wskazano, jakie będą rezultaty jego realizacji. Odpowiednia parametryzacja efektów końcowych pozwoli precyzyjnie dobrać wskaźniki osiągnięcia celów, określonych w programie rewitalizacji.

Przedsięwzięcia zaplanowane w GPR dopełniają się tematycznie oraz skierowane są na osiągnięcie wspólnego celu – poprawy jakości życia mieszkańców i zapobieganie powstawaniu zdiagnozowanych problemów.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

System zarządzania Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 przewiduje konieczność współdziałania różnych instytucji w procesie rewitalizacji. W tym celu, zarządzeniem Prezydenta Rzeszowa, został powołany Zespół ds. Rewitalizacji. Jego zadaniem jest zapewnienie spójności działań i procedur dotyczących rewitalizacji, takich jak: wybór odpowiedniej strategii działań rewitalizacyjnych, opracowanie planów realizacyjnych projektów, priorytetyzacji przedsięwzięć, tworzenie harmonogramu realizacji poszczególnych projektów, koordynacja prac związanych z realizacją projektów, promocja projektów, zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa, współpraca z interesariuszami oraz ekspertami zewnętrznymi, gromadzenie danych oraz sprawozdawczość projektowa.

W dalszej części programu opisano szczegółowo instrumenty zarządzania oraz wdrażania, niezbędne do efektywnego wykorzystania narzędzi finansowych i instytucjonalnych. Zespół ds. Rewitalizacji, dzięki możliwości bezpośredniego zlecenia zadań jednostkom i podmiotom realizującym zadania rewitalizacyjne, będzie miał wpływ na usprawnienie, a tym samym przyspieszenie zarówno procedur administracyjnych, jak i wykonywania samych zadań. To z kolei przełoży się na realizację większej liczby projektów w krótszym czasie, co pozwoli wyeliminować ryzyko utraty dofinansowania za niezrealizowane zadania.

Komplementarność międzyokresowa

Gmina Miasto Rzeszów szczególną uwagę zwraca się na ciągłość programową. Zdecydowana większość przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowanych do realizacji na lata 2014-2020 stanowi kontynuację działań realizowanych w poprzednim okresie programowania. Niniejszy dokument uwzględnia także projekty, które uzupełniają przedsięwzięcia realizowane przez Gminę Miasto Rzeszów w latach 2007-2013.

Zadania zrealizowane w poprzedniej perspektywie finansowej na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji wpisują się w wyznaczone w niniejszym Programie cele oraz większość przyjętych kierunków działań, których osiągnięcie będzie możliwe dzięki realizacji zadań zaplanowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Realizacja celu polegającego na przeciwdziałaniu negatywnym zjawiskom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu i realizowanych w ramach tego celu kierunków działań takich jak 1. Przeciwdziałanie bezrobociu, 2. Przeciwdziałanie ubóstwu, 3. Aktywizacja ekonomiczna mieszkańców, 4. Wzmocnienie procesu integracji wewnątrzpokoleniowej i międzypokoleniowej, 5. Wspieranie inicjatyw mających na celu wzmocnienie więzi społecznych, 8. Rozwój oferty rekreacyjnej, sportowej, edukacyjnej i kulturalnej dla dzieci i młodzieży, 11. Wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego, 12. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców, 13. Poprawa poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego była realizowana w poprzedniej perspektywie finansowej poprzez projekty takie jak np.:

- Podkarpacie *stawia na zawodowców* – projekt miał na celu podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego w województwie podkarpackim, w tym w szkołach zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji,
- Inicjatywa 2015 - *Walka z ubóstwem potrzebuje współudziału* - przedmiotem projektu było propagowanie i realizacja Milenijnych Celów Rozwoju (Millennium Development Goals) przez niemieckie miasto Bielefeld oraz miasta partnerskie, w tym Rzeszów, poprzez organizację powszechnych kampanii informacyjnych, warsztatów szkoleniowych oraz kształcenie młodzieży szkolnej,
- *Modernistyczne metody nauczania wykorzystywane w dydaktyce - rozwój kompetencji informatycznych nauczycieli placówek oświatowych w Gminie Miasto Rzeszów oraz Alternatywne metody zarządzania placówkami oświatowymi w Gminie Miasto Rzeszów - szkolenia informatyczne dla kadry zarządzającej* - celem ogólnym projektów było doskonalenie umiejętności posługiwania się technologią informacyjną w realizacji zadań zawodowych. Wartością dodaną projektów było podniesienie jakości i organizacji pracy kadry dydaktycznej rzeszowskich placówek oświatowych, co z kolei przyczyni się do wzrostu jakości kształcenia na terenie Gminy Miasto Rzeszów, w tym obszaru rewitalizacji,
- *Szczęśliwe przedszkolaki - program wyrównywania szans w rzeszowskich przedszkolach* - celem projektu było wyrównywanie szans edukacyjnych w grupie 1100 dzieci w wieku przedszkolnym uczęszczających do 36 rzeszowskich przedszkoli prowadzonych przez Gminę Miasto Rzeszów, w tym z obszaru rewitalizacji, poprzez poszerzenie oferty edukacyjnej wyżej wymienionych przedszkoli. Wsparciem objęto te dzieci, które mają potwierdzone dysfunkcje rozwojowe (m.in. wady wymowy, wady postawy),
- *Tworzenie interaktywnej przestrzeni multimedialnej w placówkach oświatowych w Gminie Miasto Rzeszów* - Celem ogólnym projektu było doskonalenie kwalifikacji kadry w zakresie wykorzystywania narzędzi ICT do budowy interaktywnej przestrzeni multimedialnej w rzeszowskich placówkach oświatowych, będącej elementem społeczeństwa informacyjnego w regionie. Wartością dodaną projektu jest podniesienie jakości i organizacji pracy kadry zarządzającej rzeszowskich bibliotek w placówkach oświatowych, co z kolei przyczyni się do optymalizacji procesu zarządzania oświatą na terenie Gminy Miasto Rzeszów,
- *Indywidualizacja procesu nauczania w klasach I-III rzeszowskich szkół podstawowych* - Celem projektu było wsparcie indywidualnego rozwoju uczniów klas I – III z 24 szkół podstawowych funkcjonujących w Gminie Miasto Rzeszów oraz dostosowane ich możliwości psychofizycznych do zdiagnozowanych potrzeb edukacyjnych.
- *Rozwój usług medycznych w zakresie rehabilitacji poprzez utworzenie zakładu wodolecznictwa i rehabilitacji w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie* - realizacja projektu miała na celu adaptację pomieszczeń w budynku Szpitala Miejskiego im. Jana Pawła II w Rzeszowie przy ul. Rycerskiej 4 na potrzeby utworzenia zakładu wodolecznictwa i rehabilitacji, w ramach którego obecnie świadczone są usługi medyczne w zakresie hydroterapii, fizykoterapii i kinezyterapii.
- *Poprawa bezpieczeństwa miasta Rzeszowa w zakresie zagrożeń pożarowych, powodziowych i katastrof poprzez zakup sprzętu ratowniczego* - przedmiotem projektu był zakup specjalistycznych pojazdów ochrony przeciwpożarowej i wyposażenia ratowniczego dla jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej miasta Rzeszowa. Umożliwia to szybszy dojazd do miejsca zdarzenia oraz przyczynia się do zwiększenia efektywności działań rzeszowskich jednostek ochotniczej straży pożarnej w codziennych interwencjach oraz w wypadku zagrożeń, powstałych

w wyniku pożarów czy powodzi. Przełoży się to na zmniejszenie liczby poszkodowanych osób oraz strat materialnych w wyniku tych zdarzeń. Ograniczenie skutków zagrożeń oraz użycie nowoczesnego, energooszczędnego sprzętu wpływa również na poprawę środowiska naturalnego.

- Budowa kanału ulgi dla potoku Mikośka w celu zabezpieczenia przeciwpowodziowego terenów miasta Rzeszowa - przedmiotem projektu było zaprojektowanie i budowa kanału ulgi na odcinku od Alei Witosa wzdłuż ul. Langiewiczza, ul. Chrzanowskiej, ul. Bulwarowej w Rzeszowie do rzeki Wisłok. Wybudowany kanał ulgi umożliwi zabezpieczenie przed zalewaniem terenów położonych w niecce terenowej w rejonie objętym zasięgiem projektu. Realizacja inwestycji związana jest z poprawą wyposażenia zlewni potoku Mikośka w infrastrukturę przeciwpowodziową, co znacząco przyczynia się do likwidacji zagrożenia powodziowego. Nowopowstała infrastruktura przeciwpowodziowa przyczynia się również do poprawy stanu środowiska naturalnego miasta Rzeszowa, jak i aktywności społeczno – gospodarczej terenów zlokalizowanych w bezpośrednim otoczeniu terenów zalewowych. Realizacja projektu przyczynia się do zwrócenia uwagi potencjalnych inwestorów na tereny zalewowe dotychczas uznawane za mało atrakcyjne pod względem inwestycyjnym. Na obszarze o powierzchni 60 ha objętym zasięgiem oddziaływaniem projektu znajduje się 120 gospodarstw domowych, swoją siedzibę mają przedsiębiorstwa, obiekty infrastruktury technicznej oraz obiekty użyteczności publicznej. Kluczowym wskaźnikiem jest powstanie ochrony przeciwpowodziowej dla 450 osób.
- Razem na rzecz czystego powietrza kampania promocyjno-edukacyjna Rzeszowa i Preszowa - celem głównym projektu było nawiązanie współpracy oraz podniesienie potencjału organizacyjnego administracji publicznej po obu stronach granicy wraz z aktywizacją społeczności lokalnych w zakresie wspólnego przeciwdziałania zagrożeniom wynikającym z zanieczyszczenia powietrza

Do celów szczegółowych należało

- podniesienie stanu wiedzy wśród mieszkańców Rzeszowa i Preszowa, w tym grup marginalizowanych nt. zagrożeń wynikających z zanieczyszczenia powietrza oraz możliwości przeciwdziałania w tym zakresie,
- wymiana doświadczeń i najlepszych praktyk przez pracowników obu miast w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom wynikającym z zanieczyszczenia powietrza,
- ustalenie wspólnych celów oraz priorytetowych przedsięwzięć w zakresie ochrony powietrza, o których realizację przy współfinansowaniu ze środków zewnętrznych partnerzy będą się starać do roku 2020.

Cel polegający na Rozwoju infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup wiekowych oraz wynikające z niego kierunki działań: 1. Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej i sportowej, 2. Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej, 3. Rozwój infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej w poprzedniej perspektywie finansowej był realizowany poprzez zadania takie jak:

- Poprawa infrastruktury sportowej poprzez przebudowę stadionu miejskiego w Rzeszowie -projekt miał na celu rozwój infrastruktury publicznej dla potrzeb mieszkańców miasta i regionu poprzez powstanie nowoczesnej bazy sportowo-rekreacyjnej.
- Rozwój usług medycznych w zakresie rehabilitacji poprzez utworzenie zakładu wodolecznictwa i rehabilitacji w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie - realizacja projektu miała na celu adaptację

pomieszczeń w budynku Szpitala Miejskiego im. Jana Pawła II w Rzeszowie przy ul. Rycerskiej 4 na potrzeby utworzenia zakładu wodolecznictwa i rehabilitacji, w ramach którego obecnie świadczone są usługi medyczne w zakresie hydroterapii, fizykoterapii i kinezyterapii.

- *Budowa budynku dydaktycznego Zespołu Szkół Gospodarczych w Rzeszowie*- głównym celem projektu była poprawa dostępności infrastruktury publicznej na terenie miasta Rzeszowa. Dla osiągnięcia tego celu podjęto działania umożliwiające poprawę lokalnej infrastruktury edukacyjno-dydaktycznej, podniesienie jakości kształcenia w Zespole Szkół Gospodarczych w Rzeszowie, lepszą dostępność do kształcenia na kierunkach uważanych za deficytowe w regionie oraz wyrównanie szans w dostępie do nowoczesnej infrastruktury dydaktycznej dla osób niepełnosprawnych.
- *Regionalne Centrum Kształcenia Zawodowego w Zakresie Nowoczesnych Technologii* – projekt miał na celu stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i wzrostu potencjału innowacyjnego w regionie oraz transferu wiedzy, poprzez utworzenie bazy służącej do kształcenia praktycznego z zakresu korzystania z nowoczesnych technologii wytwarzania przez:
  - uczniów rzeszowskich szkół zawodowych (technika i zasadnicze szkoły zawodowe) w ramach systemu oświaty,
  - osób dorosłych w ramach szkoleń i kursów organizowanych przez operatora zewnętrznego.

W cel szczegółowy Kreowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców i kierunki zadań – 3. Uporządkowanie przestrzeni publicznej pod kątem funkcjonalnym i estetycznym oraz 4. Poprawa stanu zagospodarowania i estetyki terenów zielonych wpisało się zadanie polegające na:

- Modernizacji ogrodów zoologicznych w Zamościu i Łucku oraz opracowanie koncepcji utworzenia strefy *rekreacji* w Rzeszowie w celu rozwoju transgranicznej kwalifikowanej turystyki przyrodniczej - celem głównym projektu był wzrost znaczenia turystyki, jako czynnika stymulującego rozwój społeczno-gospodarczy Zamościa, Rzeszowa i Łucka prowadzący do tworzenia nowych miejsc pracy i wzrostu dochodów w sektorze turystyki i pośredniej obsługi turystycznej.

Cele szczegółowe polegające na Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy, kierunek – 1. Stworzenie warunków zachęcających inwestorów, zainteresowanych prowadzeniem działalności na zrewitalizowanych obszarach oraz Stworzenie konkurencyjnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie, kierunek: Przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych realizowano poprzez:

- Budowa drogi wojewódzkiej łączącej drogę krajową S-19 (Węzół Kielanówka) z drogą krajową nr 9 w ciągu ul. *Podkarpackiej* w Rzeszowie - Etap I- celem głównym projektu było zwiększenie dostępności oraz atrakcyjności inwestycyjnej i gospodarczej miasta Rzeszowa i regionu. Cel ten został osiągnięty poprzez budowę nowych powiązań komunikacyjnych miejskiego i wojewódzkiego układu drogowego oraz zwiększenie dostępności komunikacyjnej do dróg krajowych nr 4 i 9, drogi ekspresowej S-19 oraz autostrady A-4.

Zadanie odnoszące się do celu polegającego na Wspieraniu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy i wynikający z tego kierunek - 2. Poprawa warunków dla rozwoju funkcji usługowych, w szczególności z zakresu ochrony zdrowia, rehabilitacji, opieki geriatrycznej, kultury i turystyki to:

- Kompleksowa informatyzacja Samodzielnego Publicznego Zespołu Opieki Zdrowotnej Nr 1 w Rzeszowie, jako element Podkarpackiego Systemu Informacji Medycznej – PSIM - projekt *realizowany* był na terenie obiektów służby zdrowia SP ZOZ Nr 1 w Rzeszowie. Dzięki realizacji projektu utworzony został jeden, spójny, nowoczesny system informacji medycznej o zasięgu regionalnym jak również ponadregionalnym.

W realizację celu - Poprawa efektywności energetycznej oraz stanu technicznego budynków użyteczności publicznej i wynikające z niego kierunek działań – 1. Termomodernizacja budynków oraz celu - Poprawa jakości środowiska oraz kierunek działań 1. Poprawa jakości powietrza w gminie poprzez ograniczenie niskiej emisji oraz zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w budynkach użyteczności publicznej i gospodarstwach domowych wpisały się m.in. projekty polegające na:

- Termomodernizacji budynków użyteczności publicznej w Rzeszowie - etap II- w ramach prac termomodernizacyjnych projektu zmodernizowano 8 931m² powierzchni budynków użyteczności publicznej, *zainstalowano* 10 kolektorów słonecznych. Ponadto realizacja przedsięwzięcia przyczyniła się do zmniejszenia zapotrzebowania na ciepło przez modernizowane budynki o 1 504,79 MWh/rok, co powoduje zmniejszenie kosztów ich ogrzewania, a także ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery o 400,51 ton/rok. Efektem prac termomodernizacyjnych, nie tylko jest poprawa komfortu cieplnego budynków ale także ich zewnętrzna estetyka. Zabezpieczenie budynków przed nadmierną utratą ciepła ma również wpływ na ograniczenie zachorowalności dzieci, zwłaszcza w okresie zimowym. Zewnętrzna estetyka budynków i otoczenia powoduje większe zainteresowanie rodziców daną placówką opiekuńczo-wychowawczą.
- Poprawie stanu i efektywności infrastruktury energetycznej poprzez termomodernizację budynków Szpitala Miejskiego w Rzeszowie - projekt pn.: „Poprawa stanu i efektywności *infrastruktury* energetycznej poprzez termomodernizację budynków Szpitala Miejskiego w Rzeszowie” miał na celu poprawę czystości powietrza w Gminie Miasto Rzeszów poprzez redukcję zanieczyszczeń do atmosfery, zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynków Szpitala Miejskiego w Rzeszowie.

Pozostałe zadania które odnosiły się do celu szczegółowego – poprawy jakości środowiska to:

- Poprawa funkcjonowania komunikacji publicznej w centrum Rzeszowa poprzez ograniczenie ruchu *tranzytowego* i wprowadzenie strefy płatnego parkowania - strategicznym celem projektu jest poprawa funkcjonalności transportu miejskiego poprzez wyprowadzenie ruchu tranzytowego ze śródmieścia na północną obwodnicę miasta oraz uregulowanie parkowania w śródmieściu, co sprzyja zapewnieniu efektywnego transportu wewnątrz Rzeszowa, i poprawie obsługi komunikacją zbiorową dynamicznie rozwijających się terenów północno-wschodnich miasta, w tym specjalnych stref ekonomicznych powstałych w tym rejonie, przyczyniając się do zwiększenia potencjału rozwojowego i atrakcyjności aglomeracji rzeszowskiej oraz wzrostu mobilności mieszkańców. Oczekuje się, że oddziaływaniem projektu będzie zwiększenie potencjału rozwojowego i atrakcyjności aglomeracji rzeszowskiej. Głównym celem projektowanej infrastruktury jest poprawa powiązań komunikacyjnych i systemu komunikacji publicznej w mieście oraz zmniejszenie ruchu samochodowego, szczególnie w Śródmieściu.
- Rozbudowa inteligentnego systemu transportu drogowego na terenie miasta Rzeszowa - cele szczegółowe projektu obejmowały:

- poprawę funkcjonalności systemu transportu publicznego poprzez rozbudowę systemu dynamicznej informacji pasażerskiej,
- uruchomienie monitoringu ruchu pojazdów ciężarowych i udziału pojazdów przeciążonych w ruchu ulicznym a tym samym wzrost efektywności kontroli, poprzez wprowadzenie systemu dynamicznego ważenia pojazdów,
- poprawę bezpieczeństwa dróg i ulic w Rzeszowie, poprzez zmniejszenie udziału przeciążonych pojazdów w ruchu ulicznym.
- Modernizacja sieci ciepłowniczej Rzeszowa w okresie 2007r.-2012r. - przedsięwzięcie realizowane przez MPEC Sp. z o.o. w Rzeszowie przyczyniło się do poprawy stanu infrastruktury energetycznej miasta poprzez zapewnienie optymalnego przesyłu ciepła i racjonalnego wykorzystania energii cieplnej. Zadania realizowane w ramach projektu przyczyniły się w istotny sposób do ograniczenia niskiej emisji gazów cieplarnianych. Zmodernizowano 1,80 km sieci ciepłowniczej na terenie miasta Rzeszowa w technologii preizolowanej, co zapewniło zmniejszenie strat ciepła na przesył o 2323.58 MWh w skali roku. Projekt zapewnił poprawę stanu i efektywności eksploatacji sieci ciepłowniczej na terenie miasta Rzeszowa. Nastąpiło polepszenie poziomu usług zakresie zmniejszenia dystansu województwa podkarpackiego w stosunku do bardziej rozwiniętych regionów kraju i Unii Europejskiej. Rozwój tych dziedzin przyczynił się do poprawy warunków życia mieszkańców miasta Rzeszowa. Ponadto, poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, projekt zachował zasady ochrony środowiska.
- Przebudowa sieci ciepłowniczej Rzeszowa - przedsięwzięcie realizowane w zakresie infrastruktury energetycznej zmierzało przede wszystkim do poprawy stanu infrastruktury energetycznej poprzez zwiększenie jej efektywności w zakresie przesyłu oraz optymalnego wykorzystania energii cieplnej. Inwestycje w tym zakresie przyczynią się do ograniczenia niskiej emisji gazów cieplarnianych.
- Inteligentna segregacja, zbiórka oraz zarządzanie odpadami miejskimi - realizacja projektu przyniosła korzyści ekonomiczne między innymi w postaci oszczędności czasu i paliwa podczas opróżniania wskazanych przez centrum kontroli pojemników. Natomiast identyfikacja *zastosowana* w pojemnikach wyeliminuje konieczność dodatkowej segregacji odpadów zebranych w danym pojemniku. Międzynarodowa współpraca w ramach tego projektu przyczyni się do poszerzenia wiedzy oraz doświadczenia w zakresie obsługi selektywnej zbiórki odpadów na terenie miasta.
- Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej dla miasta Rzeszowa - część III - projekt miał na celu m.in. rozdzielenie kanalizacji sanitarnej i deszczowej w centrum miasta (ul. Kraszewskiego; Św. Mikołaja, Żeromskiego, Piłsudskiego). Zaplanowane zadania miały zwiększyć poziom uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej miasta.
- Rozbudowa (modernizacja) ciągu biologicznego komunalnej oczyszczalni ścieków w Rzeszowie. Celem *realizowanego* projektu było wyposażenie Aglomeracji Rzeszów w infrastrukturę techniczną umożliwiającą:
  - odbiór i oczyszczenie ścieków komunalnych zgodnie z wymogami prawnymi,
  - automatyzacja procesu technologicznego oczyszczania biologicznego ścieków,
  - wprowadzenie nadrzędnego systemu sterowania pracą oczyszczalni,
  - poprawa standardu technicznego oczyszczalni.

Zachowanie ciągłości programowej jest o tyle istotne, że wnioski z ewaluacji mogą posłużyć jako sygnalizacja zmian do wprowadzenia przy projektach programowanych na lata 2014-2020. Wynikają one z potrzeb zmian systemu wdrażania dla ich lepszego oraz bardziej efektywnego zarządzania. Doświadczenia z poprzednich okresów finansowania mają również wpływ na wsparcie przewidzianych projektów w obecnej perspektywie finansowej.

Komplementarność źródeł finansowania

Projekty, uwzględnione w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023, będą wspierane finansowo głównie ze środków EFRR, EFS, FS, bez ryzyka podwójnego dofinansowania. Przewidziane jest również wykorzystanie krajowych środków publicznych, a także wsparcie finansowe podmiotów prywatnych. Umiejętne łączenie oraz wykorzystanie wszystkich źródeł finansowania pozwoli na uzyskanie wymiernych i korzystnych efektów działań rewitalizacyjnych, a także zapewni wysoki poziom komplementarności procesu rewitalizacji.

10. Możliwe źródła finansowania

Prowadzenie oraz realizacja zadań ujętych w LPR wymaga doboru odpowiednich źródeł finansowania, które będą odpowiadać zaplanowanym rezultatom i samym celom inwestycji.

Najważniejszym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych w okresie programowania 2014-2020 są środki europejskie, wydatkowane przede wszystkim w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych. Równocześnie komplementarnymi względem nich źródłami finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych są fundusze europejskie w ramach krajowych programów operacyjnych (np. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko), jak również środki budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego oraz inne źródła finansowania (np. środki prywatne). Poniżej zamieszczono szczegółowy opis potencjalnych źródeł finansowania projektów przewidzianych do realizacji w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023.

Środki publiczne krajowe

Do krajowych programów, z których mogą być finansowane działania rewitalizacyjne, należą m.in.:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 (POIiŚ),
- Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Program Ministra Sportu i Turystyki - Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej,
- Europa dla Obywateli,
- Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 (FIO),
- Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS).

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020

Projekty rewitalizacyjne przewidziane do realizacji w LPR mogą także zostać dofinansowane w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020¹²⁴. Pomimo iż w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko nie przewidziano bezpośredniego wsparcia na projekty rewitalizacyjne, to zaplanowano przyjęcie rozwiązań promujących projekty powiązane z Lokalnymi Programami Rewitalizacji. Preferencje dla projektów rewitalizacyjnych (tj. dedykowane kryteria wyboru projektów) przewidziane zostały w ramach następujących działań:

- Działanie 1.3. Wspieranie efektywności energetycznej w budynkach (projekty obejmujące głęboką kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej, a także publicznych szkół artystycznych oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych).
- Działanie 2.5. Poprawa jakości środowiska miejskiego (rekultywacja terenów zdegradowanych bądź zdewastowanych oraz remediacja terenów zanieczyszczonych, rozwój terenów zieleni w miastach i ich obszarach funkcjonalnych, inwentaryzacja terenów zdegradowanych i terenów zanieczyszczonych).
- Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury (m.in. prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy obiektach, na obszarach zabytkowych, zespołach tych obiektów i w ich otoczeniu, rozbudowa, przebudowa oraz remont

¹²⁴ Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, https://www.pois.gov.pl/media/10900/POiIS_2014-2020_04112015.pdf.

niezabytkowej infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej i archiwów, zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, ochrona oraz zachowanie zabytkowych ogrodów i parków, zabezpieczenie obiektów przed kradzieżą oraz zniszczeniem).

W całej perspektywie realizacji LPR należy mieć na uwadze również środki publiczne uruchamiane w ramach funduszy inwestycyjnych lub instrumentów zwrotnych, oferowanych przez spółki Skarbu Państwa, np. Bank Gospodarstwa Krajowego czy Polskie Inwestycje Rozwojowe S.A.

Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Projekty przewidziane do realizacji dotyczące ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego (zarówno materialnego, jak i niematerialnego), rozwoju infrastruktury kulturalnej, a także wspierania aktywności kulturalnej mieszkańców mogą zostać wsparte w ramach różnego rodzaju Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego¹²⁵, m.in.:

- Program Ochrona Zabytków, którego celem jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację oraz rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
- Program Kultura ludowa i tradycyjna, którego głównym celem jest wspieranie najbardziej wartościowych zjawisk z zakresu szeroko pojmowanej kultury ludowej.
- Program Infrastruktura kultury, którego zasadniczym celem jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury instytucji kultury oraz innych podmiotów prowadzących działalność w tym obszarze.
- Program Infrastruktura domów kultury, którego zasadniczym celem jest stworzenie optymalnych warunków dla działalności ośrodków i domów kultury oraz centrów kultury i sztuki w zakresie animacji kultury oraz edukacji kulturalnej poprzez rozbudowę i modernizację ich infrastruktury.
- Program Partnerstwo publiczno-społeczne, którego podstawowym celem jest aktywizacja społeczności wokół bibliotek publicznych jako ważnych instytucji kultury w gminach, a także wzmocnienie znaczenia bibliotek publicznych jako miejsc, które integrują życie społeczności lokalnych.
- Program Edukacja kulturalna, którego zasadniczym celem jest rozwijanie kreatywności i ekspresji twórczej obywateli, a także wspieranie wydarzeń artystycznych kierowanych do dzieci oraz młodzieży.

Program Ministra Sportu i Turystyki - Program rozwoju szkolnej infrastruktury sportowej

Celem programu jest poprawa stanu przyszkolnej infrastruktury sportowej, przeznaczonej na potrzeby realizacji zajęć wychowania fizycznego, służącej lokalnym społecznościom do aktywnego spędzania czasu wolnego, jak również – w miarę możliwości - umożliwiającej współzawodnictwo sportowe.

---

¹²⁵ Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego 2017, <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/finanse/programy-ministra/programy-mkidn-2017.php>.

Powstałe w wyniku dofinansowania ze środków Funduszu obiekty będą miały charakter ogólnodostępny, a w przypadku obiektów zewnętrznych wnioskodawcy dołożą wszelkich starań, aby dostęp do nich był nieodpłatny, w szczególności dla dzieci i młodzieży.

Program ten dotyczy dofinansowania przebudowy, remontów i inwestycji szkolnych obiektów sportowych.

Charakterystyka zadań inwestycyjnych: szkolne obiekty sportowe, tj. obiekty o charakterze przyszkolnym, zlokalizowane na terenie szkoły, bądź w jej najbliższym sąsiedztwie, połączone z nią bezpiecznym ciągiem pieszym, łącznikiem. Powstałe obiekty będą nowoczesne i wielofunkcyjne - charakteryzujące się możliwością uprawiania na nich jak największej ilości sportów, wykonane w technologii zapewniającej bezpieczeństwo użytkowników.

Europa dla obywateli

„Europa dla obywateli”¹²⁶ to program Unii Europejskiej wspierający organizacje pozarządowe i samorządy, a także inne organizacje oraz instytucje nienastawione na zysk, działające w obszarze społeczeństwa obywatelskiego, kultury i edukacji, w realizacji projektów związanych z tematyką obywatelstwa europejskiego, inicjatyw lokalnych, zaangażowania społecznego oraz demokratycznego i pamięci europejskiej.

Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020 (FIO)

Różnorodne działania o charakterze społecznym ukierunkowane na rozwój społeczeństwa obywatelskiego, jak również budowę kapitału społecznego oraz stymulowanie aktywności społecznej mieszkańców mogą zostać wsparte w ramach Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020¹²⁷. Program jest instrumentem finansowanym ze środków budżetu państwa, adresowanym do podmiotów sektora społecznego (pozarządowego). Głównym celem programu jest zwiększenie poziomu zaangażowania obywateli i organizacji pozarządowych w życie publiczne.

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych (ASOS)

Różnego rodzaju działania społeczne ukierunkowane na zaspokajanie szeroko rozumianych potrzeb osób w podeszłym wieku mogą zostać dofinansowane za pośrednictwem Rządowego Programu na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020¹²⁸. Podstawowym celem tego programu jest poprawa poziomu i jakości życia osób starszych (osób w wieku powyżej 60 lat) dla godnego starzenia się poprzez aktywność społeczną. Program ten adresowany jest przede wszystkim do organizacji oraz instytucji prowadzących działalność na rzecz osób w podeszłym wieku (w tym osób niepełnosprawnych lub osób o ograniczonej sprawności ruchowej) przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej, a także ścisłej współpracy z jednostkami samorządowymi (placówkami kulturalno-oświatowymi).

---

¹²⁶ *Europa dla obywateli, O programie*, <http://europadlaobywateli.pl/o-programie>.

¹²⁷ *Minister Pracy i Polityki Społecznej, P FIO 2014-2020, 2013 r.*, <http://www.pozytek.gov.pl/P,FIO,2014-2020,1189.html>.

¹²⁸ *Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020, 2013 r.*, http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/1_NOWA%20STRONA/Seniorzy/Program%20ASOS%202014-2020.pdf.

Środki publiczne regionalne

Kolejnym źródłem wsparcia finansowego są środki regionalne. Zaliczyć można do nich m.in.:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020,
- Programy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 (RPO) ¹²⁹

Podstawowym źródłem finansowania projektów (zarówno infrastrukturalnych, jak i społecznych) przewidzianych do realizacji w LPR będzie Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020. Za pośrednictwem tego programu kompleksowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne wspierane będą przede wszystkim w ramach działania 6.5. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ze środków EFRR) i finansowanych z EFS działań: 7.7 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, 8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, 8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne i 8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej - Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Są to działania dedykowane wyłącznie dla podmiotów z terenu Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego¹³⁰ (jednocześnie podmioty te nie zostały wykluczone z możliwości aplikowania w ramach działań 7.3, 8.1, 8.3 i 8.4 RPO skierowanych do wszystkich beneficjentów z terenu województwa).

Głównym celem tych działań jest ograniczenie problemów społecznych na terenach zdegradowanych. W ich ramach wspierane będą projekty ukierunkowane na ograniczenie istotnych problemów społecznych zidentyfikowanych w Lokalnych (Gminnych) Programach Rewitalizacji.

W szczególności o dofinansowanie mogą ubiegać się przedsięwzięcia, których zakres rzeczowy obejmuje:

- przebudowę, rozbudowę, nadbudowę lub remont w celu przywrócenia bądź nadania nowych funkcji (społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych) budynkom użyteczności publicznej i zdegradowanym (tj. przemysłowym, powojennym, popegeerowskim, pokolejowym) wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, funkcjonalnie związanego z tymi budynkami, a także nadanie nowych funkcji obszarom przestrzeni publicznej,

¹²⁹ Zarząd Województwa Podkarpackiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, 2015 r., <http://www.rpo.podkarpackie.pl/index.php/dokumenty-programowe/278-regionalny-program-operacyjny-województwa-podkarpackiego-na-lata-2014-2020>.

¹³⁰ Wyodrębnienie działań dedykowanych dla ROF (którego rdzeniem jest Rzeszów) jako miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego, wynika z ukierunkowania polityki spójności UE na wykorzystanie potencjałów terytoriów określonych funkcjonalnie, współpracę na poziomie lokalnym pomiędzy partnerami z obszarów miejskich i wiejskich oraz integrację działań publicznych w wymiarze przestrzennym. Dokumenty strategiczne na poziomie krajowym i regionalnym wskazują, że podobny zestaw działań o charakterze zintegrowanym (Zintegrowane Inwestycje Terytorialne) powinien być kierowany do obszarów charakteryzujących się wspólnymi cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i przestrzennymi (nazwanymi obszarami funkcjonalnymi). Realizacja zintegrowanych projektów odpowiadających w sposób kompleksowy na potrzeby i problemy tych obszarów zapewni zwiększenie efektywności podejmowanych interwencji.

- roboty restauratorskie i konserwatorskie budynków znajdujących się w rejestrze zabytków oraz położonych w strefie ochrony konserwatorskiej, wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z tymi budynkami.

W ramach działania 6.5 o dofinansowanie, w szczególności mogą ubiegać się przedsięwzięcia, których zakres rzeczowy obejmuje:

- przebudowę, rozbudowę, nadbudowę lub remont w celu przywrócenia bądź nadania nowych funkcji (społecznych, gospodarczych, edukacyjnych, kulturalnych, rekreacyjnych) budynkom użyteczności publicznej i zdegradowanym (tj. przemysłowym, powojennym, popegeerowskim, pokolejowym) wraz z zagospodarowaniem przyległego otoczenia, funkcjonalnie związanego z tymi budynkami, a także nadanie nowych funkcji obszarom przestrzeni publicznej,
- roboty restauratorskie i konserwatorskie budynków znajdujących się w rejestrze zabytków oraz położonych w strefie ochrony konserwatorskiej, wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z tymi budynkami.

Dodatkowo do wskazanych działań komplementarne mogą być działania podjęte w ramach Europejskiego Funduszu Spójności, w tym:

Działanie 7.7- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne:

- Bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej: wsparcie doradczo – szkoleniowe dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej uwzględniające indywidualne potrzeby uczestników, bezzwrotne dotacje - przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, , wsparcie pomostowe – wsparcie finansowe może być uzupełnione o wsparcie w postaci usług doradczo-szkoleniowych o charakterze specjalistycznym (indywidualnych i grupowych) oraz pomoc finansową wypłacaną miesięcznie w kwocie nie większej niż równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę.

Działanie 7.3- Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości:

- Typy projektów jak w przypadku działania 7.7
- Zwrotne wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej w formie pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej w wysokości do 60 000 PLN na osobę przyznawane na warunkach preferencyjnych.

Działanie 8.1- Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz działanie 8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne:

- Zintegrowane oraz zindywidualizowane programy realizowane w oparciu o ścieżkę reintegracji, obejmujące usługi aktywnej integracji o charakterze społecznym, edukacyjnym, zdrowotnym, zawodowym, zawierające instrumenty odpowiadające na indywidualne potrzeby
- Włączanie osób z niepełnosprawnościami w zajęcia na rzecz aktywizacji zawodowej, realizowane w warsztatach terapii zajęciowej poprzez finansowanie zajęć związanych z uczestnictwem w WTZ oraz działań na rzecz aktywnej integracji dotychczas nie oferowanych przez WTZ

- Wsparcie działalności w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej w szczególności prowadzonej przez takie podmioty jak Zakłady Aktywności Zawodowej, Kluby oraz Centra Integracji Społecznej, w tym rozwój i upowszechnianie zatrudnienia wspieranego.

Działanie 8.4 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej

- Wspieranie rodziny w postaci działań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego, pomoc w opiece i wychowaniu dzieci w placówkach wsparcia dziennego poprzez tworzenie nowych placówek wsparcia dziennego jak również wspieranie istniejących placówek,
- Wspieranie rodziny w postaci działań realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego,
- Wspieranie pieczy zastępczej,
- Wsparcie procesu de instytucjonalizacji pieczy zastępczej.

Działanie 8.8- Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych: zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych- Zintegrowanych Inwestycji Terytorialne: usługi społeczne w szczególności usługi środowiskowe, opiekuńcze, w tym: rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, działania wspierające opiekunów nieformalnych w opiece domowej, tworzenie miejsc opieki dla osób niesamodzielnych w nowo tworzonych lub istniejących ośrodkach zapewniających opiekę dzienną lub całodobową oraz wsparcie dla usług mieszkalnictwa o charakterze wspomagającym.

Działanie 8.3- Zwiększenie dostępu do usług społecznych u zdrowotnych:

- Typy projektów jak w przypadku działania 7.8,
- Usługi zdrowotne: programy wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci z niepełnosprawnościami i zagrożonych niepełnosprawnością, wdrożenie działań zapewniających dostęp do usług zdrowotnych oraz podnoszenie umiejętności kobiet będących w ciąży, jak również młodych matek (w tym matek samotnych) i rodziców, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie radzenia sobie z opieką nad małym dzieckiem (np. rozszerzenie zakresu działania szkół rodzenia i skupienie się również na kwestiach związanych z opieką nad małym dzieckiem, kampanie informacyjne połączone z warsztatami, grupy wsparcia, grupy samopomocowe), finansowanie usług ochrony zdrowia psychicznego (opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień), w tym opieki psychiatrycznej i psychologicznej, szkolenia z zakresu opieki i rehabilitacji osób sprawujących opiekę nad osobami niesamodzielnymi, zależnymi (rodziny, opiekunowie prawni), zapewnienie dostępu do opieki nad osobami starszymi i niesamodzielnymi (w tym instytucjonalnej, jeśli jest to uwarunkowane stanem zdrowia), w tym np. świadczeń geriatrycznych, ambulatoryjnych i stacjonarnych placówek geriatrycznych, rozwój opieki długoterminowej, tworzenie i/lub funkcjonowanie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego w połączeniu z nauką ich obsługi i doradztwem w zakresie jego wykorzystania w celu tworzenia warunków do opieki domowej

Zgodnie z zasadami, przyjętymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, inwestycje finansowane w ramach działania 6.5 powinny uwzględniać dostosowanie infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Ponadto poza działaniem 6.5., w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020 przewidziano również preferencje dla projektów rewitalizacyjnych (zwiększenie alokacji Unii Europejskiej o środki budżetu państwa) także w ramach innych działań. Działaniami tymi są:

- Działanie 1.5. Promowanie przedsiębiorczości – ZIT (projekty dotyczące przygotowania stref aktywności gospodarczej, tj. wyodrębnionych do inwestycji obszarów, przygotowanych w celu nadania im funkcji gospodarczych, sprzyjających lokalizowaniu nowych inwestycji i przyciąganiu inwestorów, stanowiących lokalne centrum rozwoju gospodarczego oraz utworzonych w celu realizacji lokalnych celów rozwoju).
- Działanie 3.2. Modernizacja energetyczna budynków (przedsięwzięcia obejmujące głęboką modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą oświetlenia tych obiektów na energooszczędne).
- Poddziałanie 3.3.1. Realizacja planów niskoemisyjnych (m.in. budowa, rozbudowa oraz przedowa sieci, przyłączy ciepłowniczych oraz węzłów cieplnych, budowa, rozbudowa, przebudowa przyłączy ciepłowniczych do budynków, węzłów cieplnych oraz instalacji odbiorczych oraz projekty parasolowe dot. wymiany dotychczasowych źródeł ciepła).
- Działanie 6.2. Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej (projekty dotyczące m.in.: przebudowy i rozbudowy istniejącej infrastruktury podmiotów ochrony zdrowia, zakupu sprzętu medycznego oraz wyposażenia niezbędnego do świadczenia usług medycznych, budowy, przebudowy, rozbudowy, remontu lub wyposażenia istniejącej infrastruktury dla podmiotów świadczących usługi pomocy społecznej i bazy lokalowej dla jednostek systemu wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej, budowy, przebudowy bądź remontu zdegradowanych budynków w celu ich adaptacji na mieszkania wspomagane, chronione i socjalne, a także budowy, przebudowy, rozbudowy lub remontu istniejących budynków wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia do świadczenia usług w zakresie opieki nad dziećmi do lat 3).

Tabela 47. Indykatoryna alokacja UE planowana na projekty rewitalizacyjne ¹³¹.

Oś priorytetowa	Działanie/ poddziałanie	Fundusz	Indykatoryna alokacja UE (EUR)	Metoda preferencji
OP 1. Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka	Działanie 1.5. Promowanie przedsiębiorczości – ZIT (PI 3a)	EFRR	1137915	Zwiększenie alokacji UE o środki budżetu państwa. Realizowane będą projekty pozakonkursowe w formule ZIT. Realizacja projektów zintegrowanych pozwoli ukierunkować wsparcie na obszary zdegradowane lub na działania wspierające proces rewitalizacji.
OP 3. Czysta energia	Działanie 3.2. Modernizacja energetyczna budynków (PI 4c)	EFRR	31391433	Zwiększenie alokacji UE o środki budżetu państwa.

¹³¹ Zarząd Województwa Podkarpackiego, Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, 2016 r., https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/27240/szooop_04_10_16_aktualizacja.pdf.

Oś priorytetowa	Działanie/ poddziałanie	Fundusz	Indykatorywna alokacja UE (EUR)	Metoda preferencji
	Poddziałanie 3.3.1. Realizacja planów niskoemisyjnych (PI 4e)	EFRR	14561398	Zwiększenie alokacji UE o środki budżetu państwa.
OP 6. Spójność przestrzenna i społeczna	Działanie 6.2. Infrastruktura ochrony zdrowia i pomocy społecznej (PI 9a)	EFRR	4420177	Zwiększenie alokacji UE o środki budżetu państwa.
	Działanie 6.5. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – ZIT (PI 9b)	EFRR	14724624	Zwiększenie alokacji UE o środki budżetu państwa. Realizowane będą projekty pozakonkursowe w formule ZIT. Realizacja projektów zintegrowanych pozwoli ukierunkować wsparcie na obszary zdegradowane lub na działania wspierające proces rewitalizacji.

W tabeli poniżej przedstawiono alokacje dla poszczególnych wybranych działań w ramach Europejskiego Funduszu Spójności.

Tabela 48. Środki finansowe przeznaczone na wybrane działania Europejskiego Funduszu Spójności

Oś priorytetowa	Działanie/ poddziałanie	Kwota (EUR)
7. Regionalny rynek pracy	7.3 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości	54 867 556
7. Regionalny rynek pracy	7.7 Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości- ZIT	2 432 444
8. Integracja społeczna	8.1 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	22 866 681
8. Integracja społeczna	8.3 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych	49 469 153
8. Integracja społeczna	8.4 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej	11 372 46
8. Integracja społeczna	8.7 Aktywna integracja osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym- ZIT	2 432 444
8. Integracja społeczna	8.8 Zwiększenie dostępu do usług społecznych i zdrowotnych- ZIT	1 216 222
8. Integracja społeczna	8.9 Poprawa dostępu do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej- ZIT	1 298 884

Programy Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)

Działania o charakterze proekologicznym przewidziane w LPR mogą pozyskać dofinansowanie w ramach różnych programów Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie, m.in.:

- Program Ochrona atmosfery – o dofinansowanie w formie dotacji w ramach tego programu mogą się ubiegać jednostki sektora finansów publicznych oraz inne podmioty, z wyłączeniem przedsiębiorców, podejmujące się realizacji kompleksowych działań termomodernizacyjnych budynków użyteczności publicznej, w szczególności związanych z likwidacją dotychczasowych źródeł ciepła, bazujących na paliwach stałych, na obszarach wskazanych w programach ochrony powietrza jako obszary z przekroczeniami wartości dopuszczalnych lub też związane z realizacją nowych źródeł ciepła z zastosowaniem odnawialnych źródeł energii.

- Program Edukacja ekologiczna – w ramach tego programu, w formie dotacji, wspierane są projekty upowszechniające wiedzę ekologiczną, realizowane przez podmioty prowadzące działalność w obszarze edukacji ekologicznej. O dofinansowanie mogą się ubiegać zwłaszcza projekty obejmujące: rozwój bazy edukacji ekologicznej (doposażenie pracowni edukacyjnych), budowę i modernizację terenowych ścieżek edukacyjnych, organizację konkursów i olimpiad (zakup nagród rzeczowych dla finalistów), jak również organizację konferencji, warsztatów oraz akcji upowszechniających wiedzę ekologiczną.

Środki prywatne (ŚP)

Środki prywatne osób fizycznych i sektora biznesu w różnym stopniu oraz czasie będą angażowane na obszarze wsparcia. Zależne to będzie od możliwości samych inwestorów jak i uwarunkowań zewnętrznych, np. preferencji w określonych instrumentach finansowych i programach społeczno-gospodarczych na poziomie lokalnym i krajowym.

Środki sektora organizacji pozarządowych (ŚSOP)

Z punktu widzenia efektów społecznych procesu rewitalizacji ważnym jest kapitał, którym dysponuje lub który jest na ten cel pozyskiwany przez organizacje działające w ramach trzeciego sektora. Organizacje pozarządowe występujące w roli grantodawców mogą dysponować środkami publicznymi i prywatnymi. To źródło finansowania ma szczególne znaczenie m.in. dla nieformalnych grup społecznych. Przy pomocy niewielkich często środków finansowych, pozyskiwanych w formie mikrograntów, np. przez grupy nieformalne, realizowane są małe projekty, spełniające konkretne oczekiwania, budujące społeczny kapitał zmian i tożsamość lokalną. Przedstawiciele wszystkich trzech sektorów, tj. publicznego, biznesu i organizacji pozarządowych, uczestnicząc w procesie rewitalizacji, mogą występować zarówno w roli donatora jak i beneficjenta środków finansowych. Taki mechanizm ma pozytywny wpływ na funkcjonowanie systemu finansowania procesu rewitalizacji, stwarza szansę wzajemnego dopełniania wachlarza inicjatyw oraz poprawia efektywność i trwałość tego procesu. W poniższej tabeli przedstawiono źródła finansowania dla poszczególnych zadań ujętych w harmonogramie rzeczowo-finansowym LPR.

Tabela 49. Finansowanie działań ujętych w harmonogramie rzeczowo-finansowy*

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Szacunkowa wartość (brutto)	Źródło finansowania
1.	Kompleksowa rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły (tzw. Duże Patio) w I Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie	560 000 zł	Środki unijne
2.	Festiwal „Blaski i Cienie”	250 000 zł/rok	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania
3.	„Siła w rodzinie” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	65 550 zł	EFS
4.	„Razem na podwórku – rozwiń skrzydła” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	181 500 zł	EFS

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Szacunkowa wartość (brutto)	Źródło finansowania
5.	Centrum NGO	150 000 zł	Środki własne, dotacje, beneficjenci ostateczni, RPO WP
6.	Browar Restauracyjny „Kordegarda”	4000 000 zł	Środki własne, kredyt
7.	Rzeszowskie Centrum „Bez przemocy w rodzinie”	1700 000 zł	RPO WP, UM Rzeszowa – dotacje celowe
8.	„Razem różniej” – propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci i młodzieży – mieszkańców Os. Gen. Wł. Andersa i podopiecznych świetlicy środowiskowej	54 990 zł	Dotacja Gminy Miasta Rzeszów i Samorządu Województwa
9.	Remont ścian piwnic i elewacji w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 11 i 13 w Rzeszowie	950 000 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNiSW
10.	Remont ścian elewacji w budynku B1 przy ul. Jałowego 24 w Rzeszowie	900 000 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNiSW
11.	Remont elewacji z wymianą stolarki drzewianej oraz remont więźby dachowej w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w Rzeszowie	700 000 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNiSW
12.	Remont ścian elewacji i schodów wewnętrznych przy ul. Towarnickiego 3 w Rzeszowie wraz z remontem ogrodzenia	800 000 zł	Unijne fundusze strukturalne, środki własne lub MNiSW
13.	Rzeszowskie Piwnice – interaktywna instytucja kultury	20 000 000 zł	POIiŚ Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
14.	COP – ludzie, kultura, wydarzenia	200 000 zł/rok	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania
15.	Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej	20 000 000 zł	Programy operacyjne krajowe/międzynarodowe, inne źródła finansowania
16.	Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin ROF, realizowanego w trybie pozakonkursowym, w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)	25 530 426,44 zł	RPO WP Działanie 3.4. Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne
17.	Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin ROF, realizowanego w trybie pozakonkursowym, w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)	10 287 530 zł	RPO WP Działanie 3.4. Rozwój OZE – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Szacunkowa wartość (brutto)	Źródło finansowania
18.	Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF (zakres dotyczący Gminy Miasto Rzeszów w ramach projektu partnerskiego gmin ROF, realizowanego w trybie pozakonkursowym, w formule Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych)	35 969 688 zł	RPO WP Działanie 6.5. Rewitalizacja przestrzeni regionalnej – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne, POIiŚ Działanie 2.5. Poprawa jakości środowiska miejskiego
19.	Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie	-	Fundusze unijne, krajowe, środki własne Gminy Miasta Rzeszów i Podkarpackiego Urzędu Marszałkowskiego, środki PKP Polskich Linii Kolejowych, środki PKS
20.	Rewitalizacja i adaptacja Zamku Lubomirskich w Rzeszowie	-	Fundusze unijne, krajowe, środki własne
21.	Adaptacja i rewitalizacja nieruchomości na potrzeby utworzenia ośrodka opieki geriatrycznej	4 000 000 zł	Środki własne, fundusze unijne, inne źródła finansowania
22.	Utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego dla zawodów usługowych	6 000 000 zł	Środki własne
23.	Modernizacja Sceny Kacperek Teatru Maska	500 000 zł	Fundusze unijne lub MKiDN
24.	Rewitalizacja sceny Teatru Maska w Rzeszowie – uruchomienie istniejących zapadni	2 000 000 zł	Fundusze unijne lub MKiDN
25.	Termomodernizacja Teatru Maska	1 500 000 zł	NFOŚ
26.	Modernizacja sali widowiskowej Teatru Maska	300 000 zł	Fundusze unijne lub MKiDN
27.	Przebudowa basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji	24 481 673 zł	Budżet Gminy Miasto Rzeszów
28.	Organizacja Festiwalu Przestrzeni Miejskiej w Starych Koszarach	250 000 zł	POIiŚ Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
29.	Zagospodarowanie budynku przy ul. 3 Maja 9 w Rzeszowie dla potrzeb Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa	-	-
30.	Przygotowanie i uzbrojenie terenu inwestycyjnego przy ul. Okulickiego, pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia	-	-
31.	Rewitalizacja i zmiana funkcji zespołu pałacowo-parkowego Jędrzejowiczów	-	-
32.	Rewitalizacja dawnego magazynu wojskowego na potrzeby instytucji kultury	20 000 000 zł	Program Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Infrastruktura kultury”, POIiŚ Działanie 8.1, Mechanizm Finansowy EOG, RPO WP Działanie 4.4, Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
33.	Rozbudowa Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego „Podpromie”	30 000 402 zł	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwa Sportu i Turystyki
34.	Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 5	5 000 000 zł	środki własne/ Bank Gospodarstwa Krajowego

Lp.	Nazwa projektu/przedsięwzięcia	Szacunkowa wartość (brutto)	Źródło finansowania
35.	Modernizacja pomieszczeń bloku operacyjnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie	11 665 859 zł	środki własne
36.	Budynek Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2, ul. Jana III Sobieskiego 15, etap II	500 000 zł	POIiŚ Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury
37.	Budowa hali sportowej przy I LO	2 960 000 zł	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej Ministerstwo Sportu i Turystyki Programy Ministra Sportu i Turystyki
38.	Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej	2 470 603 zł	Program priorytetowy „Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii. Część 1) Program pilotażowy KAWKA”, z udziałem środków udostępnionych przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
39.	Termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej	610 000 zł	POIiŚ Działanie 8.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury

Objaśnienia:

*niektóre zadania są dopiero w fazie koncepcji i na tym etapie nie ma możliwości określenia wszystkich parametrów zadania takich jak koszty, czas realizacji oraz przewidywanych źródeł finansowania z powodu wielu czynników, które mają wpływ na wartości tych parametrów

11. Mechanizmy włączające interesariuszy w proces rewitalizacji

11.1. Zakres partycypacji społecznej

Zgodnie z nowym pojęciem rewitalizacji zawartym, zarówno w Wytycznych Ministra Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020, jak i w ustawie o rewitalizacji z 2015 r., rewitalizacja jest procesem prowadzonym przez jego interesariuszy, tj. w szczególności mieszkańców obszaru zdegradowanego, właścicieli nieruchomości, lokalnych przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, organy władzy publicznej, potencjalnych inwestorów etc.

W związku z powyższym kluczową rolę w procesie rewitalizacji odgrywa właściwie zaprojektowany proces partycypacji. W niniejszym rozdziale przedstawiono podstawowe zagadnienia dotyczące pojęcia partycypacji, korzyści jakie ona daje, stosowane powszechnie modele partycypacji publicznej, a także opisano szczegółowo zastosowane działania partycypacyjne, służące jak najlepszemu przeprowadzeniu procesu rewitalizacji w Gminie Miasto Rzeszów.

Partycypacja – ujęcie teoretyczne

Pojęcie partycypacji można zdefiniować jako mniej lub bardziej bezpośrednie uczestnictwo obywateli w życiu społecznym, publicznym i politycznym. W zależności od rodzaju uczestnictwa wyróżnia się trzy główne rodzaje partycypacji: społeczną, publiczną oraz indywidualną.

Partycypacja społeczna polega głównie na podejmowaniu działań jednostek na rzecz społeczności, w której żyją lub do której przynależą. Szczególnie chodzi tu o aktywną działalność osób w organizacjach pozarządowych, lokalnych grupach czy też wolontariatach.

Drugim rodzajem partycypacji jest partycypacja publiczna, która polega na angażowaniu się jednostek w działania instytucji władzy państwowej oraz podległym im organizacjom sektora publicznego. Partycypacja publiczna obejmuje cztery kategorie uczestnictwa obywateli w życiu wspólnot politycznych: aktywność publiczną, angażowanie obywateli, partycypację wyborczą i partycypację obowiązkową, np. poprzez konieczność płacenia podatków.

Trzeci typ partycypacji to partycypacja indywidualna polegająca na podejmowaniu codziennych wyborów przez jednostkę i przez to wyrażanie jej własnych oczekiwań co do rodzaju społeczeństwa w którym chce żyć. Ten rodzaj partycypacji może objawiać się np. poprzez stosowanie zasad odpowiedzialnej konsumpcji czy ofiarowanie datków pieniężnych na rzecz organizacji charytatywnych.

Biorąc pod uwagę powyższe definicje w przypadku aktywnego uczestnictwa mieszkańców w procesie tworzenia programu rewitalizacji należy mówić o partycypacji publicznej, natomiast w kwestii wdrażania programu w życie mogą odgrywać rolę także pozostałe formy partycypacji.

Partycypacja publiczna – korzyści

Zapewnienie możliwości udziału różnych grup interesariuszy danej społeczności przynosi wiele korzyści. Dla zwykłych obywateli uczestnictwo w procesie partycypacji oznacza, że ich potrzeby i interesy efektywniej przebiją się do świadomości władz i zostaną uwzględnione przy podejmowaniu decyzji. Przyjmuje się założenie, że obywatele to „lokalni eksperci”, dysponujący szczegółową wiedzą

na temat konkretnych problemów w swoim otoczeniu, a nierzadko posiadający również sprecyzowane pomysły na to, jak je rozwiązać. Łączenie wiedzy i perspektyw różnych osób i stron w trakcie procesu planowania prowadzi zwykle do sformułowania propozycji kreatywnych rozwiązań, które są trwałe, ponieważ opierają się na podstawie opinii i doświadczeń stron oraz – przede wszystkim – powstały za zgodą osób, których będą dotyczyły. Istnieje duże prawdopodobieństwo, że osoby, które brały udział w procesie planowania, będą poczuwać się do wspólnej odpowiedzialności za sprawy publiczne. Budowanie chęci i gotowości do uczestnictwa w dialogu i poszukiwania konsensusu poprawia relacje pomiędzy zaangażowanymi stronami. Pojawia się szansa nawiązania osobistych relacji, które ułatwiają przyszłą komunikację. Wszyscy mogą uzupełniać luki w wiedzy, poznając argumenty i punkty widzenia innych uczestników. Uczestnicy wyrabiają umiejętności negocjacyjne, które przydadzą im się w przyszłości. Każdy uczestnik może być wysłuchany i uzyskać zrozumienie innych stron, bez względu na to, czy jest osobą odpowiedzialną za podejmowanie decyzji, zwykłym obywatelem, czy kimś innym. Zatem partycypacja przynosi pożytek lokalnej demokracji i sprawia, że proces wdrażania wspólnie podejmowanych decyzji przebiega szybciej, sprawniej i efektywniej.

Modele partycypacji

Już w definicji rewitalizacji, zamieszczonej w ustawie z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹³², zastrzeżono, że stanowi ona proces prowadzony przez interesariuszy. W dalszej części przepisów ogólnych ww. ustawy doprecyzowano, że rewitalizację realizuje się z zapewnieniem aktywnego udziału interesariuszy na każdym etapie, w definicji zastrzegając, że ten aktywny udział stanowi istotę partycypacji społecznej. Przepis art. 5 przedmiotowej ustawy wprowadza ponadto ogólną charakterystykę partycypacyjnego przygotowania, prowadzenia i oceny procesu rewitalizacji, wskazując na szczególne formy zapewnienia partycypacji. Zgodnie z tą regulacją, ma ona polegać na:

- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążeniu do spójności planowanych działań z tymi potrzebami i oczekiwaniami,
- prowadzeniu, skierowanych do interesariuszy, działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, w tym o istocie, celach i zasadach prowadzenia rewitalizacji, wynikających z ustawy, oraz o przebiegu tego procesu,
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji, w szczególności gminnego programu rewitalizacji,
- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowaniu i realizacji gminnego programu rewitalizacji.

---

¹³² Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. poz. 1777 z późn. zm.).

11.2. Model włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji w Gminie Miasto Rzeszów

Etap Przygotowawczy

Pierwszy etap włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji gminy polegał na właściwym zidentyfikowaniu odbiorców LPR z terenu Gminy Miasto Rzeszów i wypracowaniu metod dotarcia do każdej z grup odbiorców.

Głównymi interesariuszami w procesie rewitalizacji Gminy Miasto Rzeszów są:

- Mieszkańcy.
- Przedsiębiorcy/pracodawcy.
- Organizacje pozarządowe (NGO).
- Eksperci.
- Administracja samorządowa.
- Politycy.
- Ośrodek Pomocy Społecznej.
- Instytucje oświatowe.
- Kościoły/Związki wyznaniowe.
- Spółdzielnie mieszkaniowe/wspólnoty mieszkaniowe/zarządcy nieruchomości.
- Komenda Policji i Straż Miejska.
- Powiatowy Urząd Pracy.
- Zarządcy dróg.

Podczas prac nad LPR uwzględniono zasady współpracy i partnerstwa w odniesieniu do interesariuszy z obszaru gminy. Metodyka opracowania dokumentu opiera się na zasadzie planowania otwartego z udziałem podmiotów zaangażowanych w procesy rewitalizacji oraz z udziałem potencjalnych odbiorców LPR. Założenie to wynika z faktu, iż warunkiem zbudowania dokumentu planistycznego mającego szansę powodzenia jego realizacji jest uspołecznienie procesu prac nad nim. Polega to przede wszystkim na zaangażowaniu interesariuszy w proces opracowywania LPR w sposób interaktywny i wypracowaniu form społecznego współdziałania w zakresie programowania kierunków działań rewitalizacyjnych oraz określenia sposobów ich realizacji.

Jednocześnie aktywny udział przedstawicieli Urzędu Miasta Rzeszowa w pracach nad przygotowaniem LPR pozwolił na spełnienie istotnego z punktu widzenia planowania strategicznego kryterium zgody i reprezentacji społecznej. Pozwala to mieć nadzieję, że poprzez aktywny udział w pracach nad przygotowaniem dokumentu, społeczność lokalna jest silniej umotywowana do jego wdrożenia oraz osiągnięcia oczekiwanych rezultatów.

Etap opracowania diagnozy

Na tym etapie projektu istotnymi elementami partycypacji było przeprowadzenie akcji promocyjno-informacyjnej, rozpoznanie problemów, a także wizji i pomysłów mieszkańców Gminy Miasto Rzeszów.

W ramach akcji promocyjno-informacyjnej powstała strona internetowa projektu, na której zamieszczono informacje dotyczące samej idei rewitalizacji, na bieżąco dodawane są informacje

na temat postępu prac nad projektem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023, a także udostępniane są wszystkie materiały, które powstają w związku z realizacją projektu.

W dniu 09.09.2016 r. w siedzibie Urzędu Miasta Rzeszowa odbyło się także spotkanie Wykonawców Projektu, Przedstawicieli Urzędu Miasta i wszystkich interesariuszy, podczas którego omówiono i wyjaśniono wątpliwe kwestie związane z prowadzonym w mieście procesem rewitalizacji oraz zaprezentowano wyniki wstępnie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej Gminy. Na spotkaniu obecnych było ok. 20 osób, które bardzo aktywnie uczestniczyły w spotkaniu – zadawały pytania, wygłaszały swoje wątpliwości i uwagi, które zostały uwzględnione na etapie dalszych prac nad dokumentem.

Jednym z elementów akcji promocyjnej było zaprojektowanie i rozdystrybuowanie ulotek informacyjnych.

W celu włączenia wszystkich interesariuszy rewitalizacji w procedurę opracowywania LPR, przygotowano ankietę konsultacyjną dotyczącą potrzeb rewitalizacyjnych w Gminie Miasto Rzeszów. Ankieta została zamieszczona w zakładce poświęconej rewitalizacji na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Rzeszowa.

Dodatkowo wszystkim interesariuszom LPR dano możliwość zgłaszania planowanych przez nich przedsięwzięć rewitalizacyjnych celem wpisania ich do dokumentu i określenia komplementarności wszystkich zgłoszonych zadań. W związku z tym na stronie gminy opublikowano ogłoszenie o możliwości zgłoszenia zadań do LPR. Wraz z ogłoszeniem zamieszczony został formularz zgłoszenia, który miał za zadanie usprawnić proces przekazywania pomysłów przedsięwzięć. Było to pierwszy etap zgłaszania zadań, przeprowadzony na pewnym poziomie ogólności.

Etap opracowywania dokumentu

Na tym etapie ponownie ogłoszono wśród interesariuszy nabór zadań do LPR. Ogłoszenie, stanowiące również regulamin pojawiło się wraz ze specjalnie przygotowanym formularzem oraz streszczeniem wyników diagnozy. Streszczenie miało na celu przedstawienie zainteresowanym, które osiedla Rzeszowa zostały wyznaczone jako podobszary rewitalizacji oraz na jakie problemy powinny odpowiadać zgłoszone inwestycje. Łącznie złożono 39 zadań, które zostały zamieszczone w dokumencie. Wszystkie zadania zostały poddane ocenie komisji opiniującej przedsięwzięcia – szczególnie znajdują się w załączniku nr 1. W celu zwiększenia udziału interesariuszy oraz zapewnienia możliwości zapoznania się oraz wpływu na kształt dokumentu, LPR poddano konsultacją społeczną. Informacja o konsultacjach społecznych zamieszczona była na Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Rzeszowa oraz rzeszowskim wydaniu Gazety Wyborczej. Konsultacje społeczne prowadzone były od 14.02.2017 r. do 6.03.2017 r., w tym okresie za pomocą specjalnie przygotowanych formularzy zbierano uwagi, sugestie oraz opinie do LPR. Podsumowanie konsultacji stanowi załącznik nr 2 do dokumentu. W ramach trwających konsultacji przeprowadzono również spotkanie, mające na celu zaprezentowanie najważniejszych elementów dokumentu oraz umożliwienie interesariuszom zadawania pytań oraz wypowiedzenia się w otwartej dyskusji na temat dokumentu. Spotkanie odbyło się 27.02.2017 r. i uczestniczyły w nim 33 osoby.

Etap wdrażania, oceny i aktualizacji programu rewitalizacji

W procesie wdrażania uczestniczyć będzie szeroki krąg interesariuszy. Jako jednostkę pomocniczą powołany zostanie Zespół ds. Rewitalizacji.

Do szczegółowych zadań Zespołu należeć będzie:

- monitorowanie oraz ocena wdrażania celów rewitalizacji zgodnie z przyjętymi wskaźnikami realizacji – (przez dwa pierwsze lata realizacji projektu monitorowaniem wdrażania projektu będzie zajmować się wykonawca Projektu we współpracy z Zespołem, po czym przez kolejne lata Gmina Miasto Rzeszów przejmie ten obowiązek dokonując oceny wdrażania zapisów raz na 2 lata),
- przedstawienie wniosków z realizacji poszczególnych celów rewitalizacji,
- sporządzenie raportów z realizacji dokumentu i przedstawienie ich do zatwierdzenia Radzie Miejskiej,
- opublikowanie wyników sprawozdawczości na stronie internetowej Gminy Miasto Rzeszów,
- uruchamianie procedury aktualizacji LPR.

Mieszkańcy oraz pozostali interesariusze będą aktywnie uczestniczyć w procesie wdrażania Programu poprzez włączanie się w niektóre typy działań czy też organizację własnych pomysłów rewitalizacyjnych, które wpisują się w cele Programu. Interesariusze będą mogli uzyskiwać informacje z wykonania poszczególnych przedsięwzięć i celów LPR. Informacje na temat stanu realizacji dokumentu będą udostępniane poprzez stronę internetową Gminy Miasto Rzeszów, a także podczas spotkań z różnymi grupami społecznymi, w tym mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi itp. Dla potrzeb oceny efektywności wdrażania programu planowane są spotkania z poszczególnymi grupami interesariuszy – z częstotliwością odpowiadającą procesowi monitorowania wskaźników realizacji LPR. Ocena rezultatów procesu rewitalizacji w opinii partnerów społeczno-gospodarczych umożliwi zebranie pogłębionych danych nt. uwarunkowań prowadzonego procesu odnowy Rzeszowa, skutkującego uruchomieniem korekty programu w odpowiedzi na istotne zmiany jego otoczenia.

Planuje się również włączyć interesariuszy w ocenę prowadzonego procesu rewitalizacji oraz możliwość wnoszenia swoich opinii i pomysłów, np. poprzez ponowne przeprowadzenie ankietyzacji w IV kw. 2019 r., która pozwoli na zdiagnozowanie zmiany w sposobie postrzegania gminy i jej problemów po zrealizowaniu części działań rewitalizacyjnych oraz podczas spotkań.

12. Powiązania LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

12.1. Poziom krajowy

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności

Dokument ten, określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty został przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Jego założeniem jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju. LPR realizuje w sposób bezpośredni lub pośredni cele Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju – Polska 2030, Trzecia fala nowoczesności, a zwłaszcza cel nr 8.

Cele i zadania:

1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji.
2. Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym.
3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.
4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki.
5. Stworzenie Polski Cyfrowej.
6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.
8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:
  - a. **Rewitalizacja obszarów problemowych w miastach.**
9. Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.
10. Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej.
11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie jest dokumentem określającym cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Dokument ten wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu. LPR realizuje w sposób bezpośredni lub pośredni cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Region, Miasta, Obszary wiejskie, a zwłaszcza cel nr 2.

Cele i zadania:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych:
  - a. **Restrukturyzacja i rewitalizacja miast oraz innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze.**

3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 została opracowana zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 27 marca 2003 r.¹³³. W dokumencie tym przedstawiono wizję zagospodarowania przestrzennego kraju w perspektywie najbliższych dwudziestu lat, określono cele i kierunki polityki zagospodarowania kraju służące jej urzeczywistnieniu oraz wskazano zasady i mechanizmy koordynacji oraz wdrażania publicznych polityk rozwojowych mających istotny wpływ terytorialny. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w większość celów wyznaczonych w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele:

1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności.
2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.
3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.
4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.
5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.
6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest elementem nowego systemu zarządzania rozwojem kraju, którego fundamenty zostały określone w znowelizowanej ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹³⁴ oraz w przyjętym przez Radę Ministrów 27 kwietnia 2009 r. dokumencie Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski¹³⁵. W związku z koniecznością dostosowania Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015, przyjętej 29 listopada 2006 r., do nowych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych, a także wymogów wprowadzanego systemu zarządzania polityką rozwoju, podjęto decyzję o jej aktualizacji oraz o wydłużeniu horyzontu czasowego do 2020 r. LPR realizuje w sposób bezpośredni lub pośredni cele Strategii Rozwoju Kraju 2020, a zwłaszcza cel nr 11.

---

¹³³ Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2015 r. poz. 199).

¹³⁴ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2009 r. poz. 712, z późn. zm.).

¹³⁵ Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Założenia systemu zarządzania rozwojem Polski, Warszawa 2009 r.

Cele i zadania:

1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem.
2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe.
3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywatela.
4. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej.
5. Wzrost wydajności gospodarki.
6. Zwiększenie innowacyjności gospodarki.
7. Rozwój kapitału ludzkiego.
8. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.
9. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
10. Zwiększenie efektywności transportu.
11. Integracja społeczna:
  - a. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
  - b. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.
12. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.
13. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

12.2. Poziom regionalny

Podkarpacki Program Rozwoju Ekonomii Społecznej 2016-2020

Dokument ten ujmuje problematykę sektora ekonomii społecznej jako istotny element rozwoju województwa, wyznacza kierunki działań oraz ma na celu skoordynowanie regionalnej polityki wobec ekonomii społecznej finansowanej z funduszy strukturalnych, środków budżetu państwa, jednostek samorządów terytorialnych i innych jednostek działających w obszarze ekonomii społecznej. LPR realizuje w sposób bezpośredni lub pośredni cele Podkarpackiego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej 2016-2020, a zwłaszcza cel nr 2.

Cele i zadania:

1. Spójny system wsparcia ekonomii społecznej.
2. Wspieranie istniejących i tworzenie nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej:
  - a. Realizacja usług umożliwiających uzyskanie/podniesienie wiedzy i rozwijanie umiejętności potrzebnych do założenia i/lub pracy w podmiotach ekonomii społecznej.
  - b. Realizacja usług polegających na dostarczaniu i rozwijaniu kompetencji oraz kwalifikacji zawodowych potrzebnych do pracy w przedsiębiorstwach społecznych.
  - c. Realizacja wsparcia finansowego na tworzenie miejsc pracy dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.
  - d. Udzielanie wsparcia pomostowego w formie finansowej oraz w formie zindywidualizowanych usług mających na celu rozwijanie wiedzy i umiejętności osób wchodzących w skład przedsiębiorstw społecznych.
  - e. Realizacja działań animacyjnych w obszarze ekonomii społecznej w regionie.
3. Promocja i upowszechnienie ekonomii społecznej w regionie.
4. Samorząd lokalny wspierający ekonomię społeczną.

Strategia rozwoju województwa – Podkarpackie 2020

Konieczność aktualizacji Strategii rozwoju województwa wynikała z kilku kluczowych przesłanek. Wśród najważniejszych należy wymienić zmianę koncepcji polityki rozwoju, przede wszystkim w oparciu o nowy paradygmat polityki regionalnej oraz związane z tym działania zmierzające do uporządkowania krajowych dokumentów strategicznych w ramach tzw. Planu uporządkowania strategii. Nowy model polityki rozwoju zakłada wieloaspektowe, zintegrowane wykorzystanie własnych potencjałów przy uwzględnieniu zróżnicowanego podejścia do różnych typów terytoriów rozumianych funkcjonalnie, co w konsekwencji powinno prowadzić do wzmacniania konkurencyjności i budowania istotnych przewag konkurencyjnych regionu. Zakłada też odejście od rozproszonej interwencji na rzecz działań bardziej selektywnych oraz zwiększenie roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych w systemie wieloszczeblowego zarządzania. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w większość celów wyznaczonych w Strategii rozwoju województwa – Podkarpackie 2020, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele i działania:

1. Przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki:
  - a. Wzmacnianie istniejących i rozwijanie nowych innowacyjnych sektorów przemysłu.
  - b. Tworzenie infrastruktury dla innowacyjnego przemysłu.
  - c. Wspieranie rozwoju klastrów i inicjatyw klastrowych.
2. Rozwój konkurencyjnego szkolnictwa wyższego i sfery badawczo-rozwojowej jako kluczowych czynników stymulujących rozwój regionu:
  - a. Rozwój badań stosowanych i rozwojowych obejmujących specjalizacje regionalne jako kluczowy czynnik wzmacniania przewag konkurencyjnych województwa.
  - b. Wzmocnienie jakości kształcenia w ramach istniejących i nowych kierunków studiów.
  - c. Rozwijanie systemu kształcenia na poziomie wyższym wzmacniającego specjalizacje regionalne.
3. Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu:
  - a. Rozwój atrakcji turystycznych oraz infrastruktury turystycznej.
  - b. Podniesienie konkurencyjności produktów turystycznych w wiodących formach turystyki przyjazdowej do województwa.
  - c. Rozwój promocji turystycznej oraz partnerstwa służącego turystyce przyjazdowej do województwa.
4. Poprawa konkurencyjności sektora rolno-spożywczego:
  - a. Poprawa efektywności i dochodowości gospodarstw rolnych poprzez ich modernizację, zmianę struktur rolnych, rozwój biogospodarki oraz współpracy z ośrodkami naukowo-badawczymi.
  - b. Zwiększenie zorganizowanej obecności rolników i przetwórców na rynku produktów rolnych.
  - c. Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego oraz certyfikowanych produktów wysokiej jakości.
5. Rozwój przedsiębiorczości poprzez ofertę Instytucji Otoczenia Biznesu:
  - a. Wzmacnianie potencjału oraz rozwój Instytucji Otoczenia Biznesu i sieci ich współpracy.
  - b. Wzmocnienie możliwości instytucjonalnych Instytucji Otoczenia Biznesu w zakresie finansowego wsparcia przedsiębiorczości.
  - c. Kreowanie i wspieranie przez Instytucje Otoczenia Biznesu przedsięwzięć proinnowacyjnych.

6. Dostosowanie systemu edukacji do aktualnych potrzeb i wyzwań przyszłości:
  - a. Poprawa jakości i dostępności usług edukacyjnych.
  - b. Tworzenie atrakcyjnej oferty edukacyjnej dostosowanej do zmieniającego się regionalnego rynku pracy, postępu technologicznego oraz potrzeb branż kluczowych gospodarki regionu.
  - c. Kształtowanie i promocja postaw związanych z uczeniem się przez całe życie.
7. Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu:
  - a. Tworzenie warunków dla zapewnienia możliwie równego i powszechnego dostępu do oferty kulturalnej.
  - b. Wzmacnianie wizerunku regionu jako centrum kultury oraz budowanie marek.
  - c. Ochrona, promocja i zarządzanie dziedzictwem kulturowym regionu.
8. Wzmocnienie podmiotowości obywateli, rozwój instytucji społeczeństwa obywatelskiego oraz zwiększenie ich wpływu na życie publiczne:
  - a. Wzrost aktywności obywatelskiej i wzmocnienie trzeciego sektora.
  - b. Zwiększenie udziału obywateli i trzeciego sektora w życiu publicznym.
9. Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie:
  - a. Zmniejszenie poziomu biedy i wykluczenia społecznego w województwie.
  - b. Wzrost aktywności osób mających trudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy.
  - c. Tworzenie zintegrowanego systemu wsparcia dla środowisk zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.
10. Zwiększenie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa poprzez poprawę dostępności i jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia:
  - a. Poprawa dostępu do specjalistycznej opieki medycznej.
  - b. Promocja zdrowia.
  - c. Profesjonalna kadra medyczna.
11. Zwiększenie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego społeczeństwa:
  - a. Upowszechnienie w społeczeństwie aktywności ruchowej jako składowej zdrowego stylu życia.
  - b. Rozwój sportu dzieci i młodzieży.
  - c. Rozwój infrastruktury sportowej.
12. Poprawa zewnętrznej i wewnętrznej dostępności przestrzennej województwa:
  - a. Rozwój drogowej sieci transportowej wzmacniającej zewnętrzną dostępność komunikacyjną Rzeszowa oraz ośrodków subregionalnych.
  - b. Rozwój infrastruktury i sieci kolejowej.
  - c. Wzmocnienie drogowych powiązań komunikacyjnych miast powiatowych między sobą oraz z Rzeszowem.
  - d. Rozwój Portu Lotniczego Rzeszów – Jasionka oraz wyspecjalizowanych lotnisk lokalnych.
13. Rozbudowa wysokiej jakości sieci telekomunikacyjnej oraz zwiększenie wykorzystania technologii informacyjnych:
  - a. Wspieranie przedsięwzięć inwestycyjnych z zakresu infrastruktury sieci telekomunikacyjnej nowej generacji na terenach pozbawionych konkurencyjnego Internetu.
  - b. Wspieranie digitalizacji i zwiększanie dostępności zasobów publicznych on-line.
  - c. Wsparcie wykorzystania technologii cyfrowych przez sektor publiczny i prywatny w świadczonych usługach.

14. Wzmacnianie pozycji Rzeszowa w przestrzeni krajowej i europejskiej dynamizujące procesy rozwojowe w obrębie województwa:
  - a. Tworzenie korzystnych warunków do trwałego wzrostu gospodarczego w Rzeszowie i jego obszarze funkcjonalnym.
  - b. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych realizowanych przez Rzeszów oraz wspieranie rozwoju nowych funkcji zwiększających zakres świadczonych usług wyższego rzędu.
  - c. Rozwój powiązań komunikacyjnych i zintegrowanego systemu transportu publicznego łączących Rzeszów z jego obszarem funkcjonalnym.
  - d. Uporządkowanie gospodarki przestrzennej Rzeszowa i integracja w ramach obszaru funkcjonalnego.
15. Obszary wiejskie – wysoka jakość przestrzeni do zamieszkania, pracy i wypoczynku:
  - a. Rozwój infrastruktury technicznej umożliwiający wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.
  - b. Aktywizacja lokalnych społeczności ukierunkowana na rozwój przedsiębiorczości jako element wzrostu dochodów ludności wiejskiej.
  - c. Integracja i aktywizacja społeczności wiejskiej służąca zaspokajaniu potrzeb społecznych oraz kulturalnych w kontekście procesu odnowy wsi.
  - d. Modernizacja przestrzeni wiejskiej.
16. Wzmacnianie podstaw rozwojowych oraz dywersyfikacja funkcji biegunów wzrostu:
  - a. Wzmocnienie roli biegunów wzrostu w świadczeniu usług publicznych oraz usług wyższego rzędu.
  - b. Rozwój potencjału gospodarczego biegunów wzrostu wraz z rozprzestrzenianiem trendów rozwojowych na otaczające je obszary funkcjonalne.
  - c. Rozwój powiązań komunikacyjnych wewnątrz obszarów funkcjonalnych biegunów wzrostu.
  - d. Rewitalizacja oraz poprawa ładu przestrzeni, sprzyjające rozwojowi ośrodków miejskich.
17. Zabezpieczenie mieszkańców województwa podkarpackiego przed negatywnymi skutkami zagrożeń wywołanych czynnikami naturalnymi oraz wynikającymi z działalności człowieka:
  - a. Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz usuwanie negatywnych skutków powodzi.
  - b. Zapobieganie, przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków osuwisk.
  - c. Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz usuwanie negatywnych skutków katastrof wynikających z działalności człowieka: katastrof komunikacyjnych, chemiczno-ekologicznych oraz pożarów.
  - d. Przeciwdziałanie oraz usuwanie skutków ekstremalnych zjawisk atmosferycznych: huraganów, gradu, suszy oraz pożarów.
  - e. Zapobieganie, przeciwdziałanie oraz likwidacja negatywnych skutków zagrożeń społecznych.
18. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu środowiska oraz zachowanie bioróżnorodności poprzez zrównoważony rozwój województwa:
  - a. Zapewnienie dobrego stanu środowiska w zakresie czystości powietrza i hałasu.
  - b. Zapewnienie właściwej gospodarki odpadami.
  - c. Zapewnienie właściwej gospodarki wodno-ściekowej.
  - d. Zachowanie i ochrona różnorodności biologicznej.
19. Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego i efektywności energetycznej województwa podkarpackiego poprzez racjonalne wykorzystanie paliw i energii z uwzględnieniem lokalnych zasobów:
  - a. Efektywne wykorzystanie dotychczasowych, konwencjonalnych źródeł energii oraz zasobów gazu ziemnego występujących na terenie województwa podkarpackiego.

- b. Racjonalne wykorzystanie energii oraz zwiększanie efektywności energetycznej.
- c. Wsparcie rozwoju energetyki wykorzystującej odnawialne źródła energii.
- d. Współpraca sektora badawczo-rozwojowego z przedsiębiorcami i jednostkami samorządu terytorialnego na rzecz innowacyjnych rozwiązań w zakresie alternatywnych źródeł energii zwłaszcza odnawialnych źródeł energii i ich wdrażania.

Wojewódzki Program Pomocy Społecznej na lata 2016-2023

Program ten stanowi kontynuację Wojewódzkiego Programu Pomocy Społecznej realizowanego w latach 2009-2015 i obejmuje obszary związane między innymi z problematyką zjawiska ubóstwa i wykluczenia społecznego, bezdomności, pomocy udzielonej osobom starszym, dzieciom i młodzieży. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w większość celów wyznaczonych w Wojewódzkim Programie Pomocy Społecznej na lata 2016-2023, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele i działania:

1. Ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie:
  - a. Wdrażanie nowych rozwiązań w zakresie integracji i reintegracji osób zagrożonych bądź dotkniętych wykluczeniem społecznym.
  - b. Wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
  - c. Wspieranie programów i inicjatyw na rzecz pomocy osobom zagrożonym bądź dotkniętym wykluczeniem społecznym.
  - d. Wzmocnienie i skoordynowanie współpracy podmiotów działających na rzecz osób wykluczonych społecznie.
  - e. Zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego na rzecz osób wykluczonych społecznie.
2. Wspieranie rodzin w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej:
  - a. Wdrażanie i promowanie różnorodnych form wsparcia rodziny.
  - b. Wspieranie działań organizacji prowadzących placówki wsparcia dziennego.
  - c. Wspieranie działań pomocowych realizowanych w placówkach stacjonarnych i dziennych, ogniskach wychowawczych, świetlicach oraz klubach środowiskowych dla dzieci i młodzieży.
  - d. Promowanie zdrowego modelu życia i pozytywnych wzorców rodziny.
  - e. Wspieranie działań profilaktycznych i wczesnej interwencji w rodzinie.
  - f. Rozwijanie modelowego systemu poradnictwa i edukacji dla rodziców w zakresie rozpoznawania zagrożeń opiekuńczo-wychowawczych.
3. Zwiększenie i rozwój oferty świadczeń pomocy społecznej dla seniorów:
  - a. Wspieranie organizowania grup samopomocowych osób starszych oraz inicjowanie pomocy sąsiedzkiej w środowisku lokalnym.
  - b. Włączenie wolontariuszy i innych grup społecznych w niesienie pomocy osobom starszym.
  - c. Rozwój form pomocy środowiskowej, dziennej i usług opiekuńczych skierowanych do ludzi starszych.
  - d. Wspieranie działań wzmacniających więzi międzypokoleniowe.
  - e. Inicjowanie współpracy instytucji pomocy społecznej i organizacji pozarządowych na rzecz świadczenia usług socjalnych dla osób starszych.
  - f. Wzbogacenie oferty w zakresie aktywizacji i organizacji czasu wolnego seniorów.

- g. Edukacja członków rodzin zajmujących się opieką nad osobami starszymi i przewlekle chorymi.
  - h. Promowanie zdrowego stylu życia i kreowanie pozytywnego wizerunku starości.
  - i. Prowadzenie kampanii medialnych i przeciwdziałanie dyskryminacji.
4. Promowanie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej:
- a. Promowanie tworzenia oraz rozwoju instytucjonalnych i pozainstytucjonalnych form pomocy dziennej.
  - b. Wspieranie idei budowy i rozbudowy instytucji opiekuńczo-pobytowych oraz socjalnych poprzez wskazywanie możliwości pozyskiwania środków.
  - c. Inicjowanie i wspieranie tworzonych placówek pomocy społecznej.
  - d. Wspieranie tworzenia sieci poradnictwa specjalistycznego.
5. Doskonalenie kompetencji zawodowych kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej:
- a. Opracowanie programów szkoleniowych dla kadry pomocy społecznej i podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej.
  - b. Organizowanie szkoleń, kursów i warsztatów.
  - c. Współpraca ze szkołami i uczelniami.

12.3. Poziom gminny

Program Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Przedmiotem tego programu są kompleksowe działania rewitalizacyjne, które w założeniu prowadzić mają do redukcji ubóstwa i przeciwdziałania procesom wykluczenia społecznego na terenie Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, jak również przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców, rozwoju zasobów kapitału społecznego i ekonomicznego oraz integracji społecznej w celu wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdiagnozowanych jako kryzysowe poprzez nadanie im nowych funkcji i stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju w oparciu o zasoby wewnętrzne. Działania zaplanowane w ramach LPR całkowicie wpisują się w cele wyznaczone w Programie Rewitalizacji dla Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele:

1. Lepsze wykorzystanie wewnętrznych zasobów w procesie rozwoju.
2. Wsparcie rozwoju infrastruktury służącej zaspokajaniu potrzeb społecznych.
3. Zapewnienie wysokiej jakości przestrzeni publicznej.
4. Poprawa dostępności oraz standardu zasobów mieszkaniowych.
5. Rozwój infrastruktury technicznej służącej wsparciu procesu rewitalizacji.
6. Wsparcie przedsiębiorczości oraz tworzenie nowych miejsc pracy.
7. Budowa i rozwój kapitału społecznego.
8. Wsparcie rozwoju zasobów ludzkich.
9. Wzmocnienie procesu integracji oraz promocja włączenia społecznego.
10. Rozwój oferty usług społecznych skierowanych do różnych grup odbiorców.
11. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców.
12. Poprawa poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

13. Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego

Plan ten jest dokumentem strategicznym wyznaczającym główne cele i kierunki działań w zakresie poprawy jakości powietrza, efektywności energetycznej, ograniczenia emisji zanieczyszczeń, w tym również gazów cieplarnianych. Plan gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego jest zintegrowanym planem działań mającym na celu osiągnięcie standardów jakości powietrza w perspektywie lat 2015-2024. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w cele wyznaczone w Planie gospodarki niskoemisyjnej Rzeszowskiego Obszaru Funkcjonalnego, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele:

1. Zmniejszenie emisyjności gospodarki.
2. Ochrona środowiska i dziedzictwa kulturowego.
3. Rozwój infrastruktury transportowej wpływającej korzystnie na stan środowiska.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2020 dla Gminy Miasto Rzeszów

Przyjęcie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jest zadaniem obligatoryjnym przypisanym władzom gminy na mocy przepisów ustawy o pomocy społecznej¹³⁶. Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest wieloletnim dokumentem sektorowym wpisującym się w system strategicznego zarządzania na poziomie lokalnym. W związku z szerokim zakresem tematycznym pomocy społecznej, dokument ten stanowi z jednej strony podstawę dla przyjęcia wykonawczych programów o charakterze problemowym, z drugiej zaś pozostaje zbieżny z celami strategicznymi, założeniami rozwojowymi oraz kierunkami rozwoju jednostki lokalnej przyjętej w strategii rozwoju gminy. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w cele wyznaczone w Strategii rozwiązywania problemów społecznych na lata 2016-2020 dla Gminy Miasto Rzeszów, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Cele i działania:

1. Wypracowanie modelu zintegrowanej pomocy społecznej:
  - a. Zintegrowany Model Pomocy Społecznej w Rzeszowie.
  - b. Współpraca instytucji pomocy społecznej różnych szczebli w zakresie realizacji zadań.
  - c. Współpraca z organizacjami pozarządowymi w realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej.
  - d. Podnoszenie kwalifikacji kadr pomocy społecznej, w tym w zakresie zarządzania w obszarze pomocy społecznej.
2. Zintegrowanie dokumentów strategicznych i programowych, szczegółowych w obszarze pomocy społecznej:
  - a. Redukcja liczby dokumentów strategicznych i programowych na rzecz lokalnych programów wykonawczych.
  - b. Udostępnienie danych dotyczących pomocy społecznej.
3. Promocja zadań pomocy społecznej:
  - a. Promocja instytucji pomocy społecznej wśród mieszkańców miasta.

¹³⁶ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, z późn. zm.).

- b. Ułatwienie dostępu do instytucji pomocy społecznej.
4. Innowacyjny system pomocy społecznej:
- a. Reorganizacja systemu funkcjonowania MOPS.
  - b. Centrum Monitoringu Społecznego.
  - c. Partnerstwo na rzecz innowacji społecznych.

Program ochrony środowiska Miasta Rzeszowa

Opracowanie Programu ochrony środowiska wynika z art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹³⁷. Program ten jest strategicznym dokumentem pozwalającym zdefiniować aktualny stan środowiska oraz prognozować cele, jakie powinny zostać osiągnięte w ramach polityki proekologicznej wraz z mechanizmem finansowania oraz harmonogramem ich wdrożenia. Działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w większość celów wyznaczonych w Programie ochrony środowiska Miasta Rzeszowa na lata 2013-2016 z uwzględnieniem zadań zrealizowanych w 2013 roku oraz perspektywą na lata 2017-2020, tak więc oba dokumenty są ze sobą spójne.

Głównym celem POŚ jest „rozwój miasta Rzeszowa poprzez dalsze działania na rzecz poprawy stanu środowiska oparte o zasadę zrównoważonego rozwoju”.

Cele, kierunki i działania:

5. Poprawa jakości powietrza oraz efektywne zarządzanie energią.
- Kierunki:
- a. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z komunikacji publicznej
  - b. Zmniejszenie zużycia energii na cele oświetlenia ciągów komunikacyjnych
  - c. Wzrost świadomości mieszkańców miasta na temat problemów związanych z czystością powietrza
- Zadania:
- a. Zakup taboru niskoemisyjnego
  - b. Wymiana opraw oświetleniowych
  - c. Działania promocyjno – edukacyjne w zakresie ochrony powietrza
6. Zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu na mieszkańców miasta Rzeszowa oraz środowisko naturalne.
- Kierunki:
- a. Zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu poprzez przechodzenie na ekologiczne formy transportu
- Zadania:
- a. Rozwój sieci ścieżek rowerowych
  - b. Rozwój sieci stacji rowerów miejskich
7. Podejmowanie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa powodziowego na terenie miasta Rzeszowa.
- Kierunki:
- a. Zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego
- Zadania:

---

¹³⁷ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. poz. 150 z późn. zm.).

- a. Konserwacja rowów melioracyjnych
  - b. Konserwacja rowów odwadniających tereny budowlane
8. Modernizacja i rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej miasta Rzeszowa, jako element działań na rzecz poprawy stanu wód podziemnych i powierzchniowych.
Kierunki:
  - a. Ograniczenie nielegalnych zrzutów ścieków
  - b. Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej na terenie miasta Rzeszowa
  - c. Poprawa jakości wody dostarczanej mieszkańcom miasta
  - d. Odpowiednie zabezpieczenie sieci wodno kanalizacyjnej
  - e. Monitoring sieci wodnokanalizacyjnejZadania:
  - a. Budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Rzeszowa
  - b. Budowa i modernizacja sieci kanalizacji deszczowej na terenie miasta Rzeszowa
  - c. Budowa i modernizacja sieci wodociągowej na terenie Miasta Rzeszów
  - d. Monitoring sieci wodnokanalizacyjnej
9. Wdrażanie działań mających na celu poprawę systemu gospodarowania odpadami.
Kierunki:
  - a. Osiągnięcie wymaganego poziomu recyklingu i przygotowania do ponownego użycia następujących frakcji odpadów komunalnych: papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła
  - b. Właściwa gospodarka odpadami niebezpiecznymi
  - c. Zwiększenie poziomu recyklingu odpadów zielonych
  - d. Usprawnienie systemu gospodarowania odpadami zbieranymi selektywnie
  - e. Rozwój infrastruktury związanej z oczyszczaniem ścieków
  - f. Wzrost świadomości mieszkańców miasta na temat systemu gospodarowania odpadami komunalnymiZadania:
  - a. Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów opakowaniowych
  - b. Zmniejszenie ilości wyrobów azbestowych
  - c. Rozbudowa kompostowni odpadów zielonych na terenie Miasta Rzeszów
  - d. Modernizacja posiadanej instalacji MBP w celu przystosowania jej do rozsortowania (doczyszczania) odpadów selektywnie zbieranych
  - e. Budowa suszarni mechanicznej osadów wraz z modernizacją obiektów oczyszczalni ścieków w Rzeszowie
  - f. Działania informacyjno-edukacyjne dotyczące systemu gospodarowania odpadami komunalnymi
10. Zachowanie bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych przestrzeni miejskiej.
Kierunki:
  - a. Zwiększenie ilości i jakości zieleni miejskiej
  - b. Dbłość o środowisko naturalne na terenie Miasta RzeszowaZadania:
  - a. Nasadzenia zieleni i wykonanie nowych trawników na terenach zielonych i w parkach na terenie miasta
  - b. Konserwacja Nasadzenia zieleni na terenach obiektów użyteczności publicznej
  - c. Modernizacja parków miejskich

Zachowanie bogactwa przyrodniczego i walorów krajobrazowych:

- c. Ustanawianie nowych form ochrony przyrody.
- d. Zwiększenie dostępu do terenów zielonych w granicach miasta poprzez realizację przedsięwzięć związanych z tworzeniem i rewitalizacją parków miejskich.

11. Podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa:

- a. Zwiększanie świadomości ekologicznej mieszkańców i podmiotów gospodarczych oraz eliminowanie negatywnych zachowań względem środowiska.
- b. Działania promocyjno-edukacyjne zachęcające mieszkańców do podłączania się do miejskiej sieci ciepłej.

Program ograniczania niskiej emisji dla Miasta Rzeszowa

Podstawą opracowania Programu Ograniczenia Niskiej Emisji dla miasta Rzeszów jest uchwała Nr XLII/804/10 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 25 stycznia 2010 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów” zmieniona uchwałą Nr XL/802/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 listopada 2013 r. oraz uchwałą Nr XXXIII/609/13 Sejmiku Województwa Podkarpackiego z dnia 29 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia „Programu ochrony powietrza dla strefy miasto Rzeszów z uwagi na stwierdzone przekroczenie poziomu docelowego benzo(a)pirenu” wraz z Planem Działań Krótkoterminowych.

Celem przedmiotowego opracowania jest określenie planu działań w zakresie obniżenia poziomu niskiej emisji spowodowanej spalaniem paliw w indywidualnych źródłach ciepła, a więc działania zaplanowane w ramach LPR wpisują się w główny cel dla dokumentu.

Realizacja Programu przyczyni się do:

- a. poprawy jakości powietrza, którym oddychają mieszkańcy miasta, poprzez obniżenie ponadnormatywnych poziomów stężeń zanieczyszczeń,
- b. poprawy jakości życia i zdrowia mieszkańców strefy miasta Rzeszów,
- c. uzyskania konkretnego efektu ekologicznego dla strefy miasta Rzeszów,
- d. spełniania obowiązków prawnych wynikających z zobowiązań, które Polska przyjęła na siebie wstępując do Unii Europejskiej.
- e. Opracowany Program Ograniczenia Niskiej Emisji umożliwi:
- f. zaplanowanie i zabezpieczenie środków dla działań na przyszłe lata,
- g. uporządkowanie i klasyfikację działań prowadzonych w ramach Programu,
- h. monitorowanie prowadzonych działań,
- i. obliczenie efektu ekologicznego prowadzonych działań

Ponadto dzięki opracowaniu Programu, określone zostało potrzebne wsparcie finansowe dla realizacji zadań inwestycyjnych zaplanowanych w Programie.

13. System zarządzania LPR

Proces wdrażania LPR jest przedsięwzięciem złożonym, wymagającym odpowiedniego przygotowania informacyjnego, stałej komunikacji z otoczeniem oraz wspólnych wysiłków wielu interesariuszy.

Za wdrażanie LPR odpowiedzialny jest Prezydent Miasta Rzeszowa, który będzie realizował zapisy programu poprzez powołany w tym celu **Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Miasto Rzeszów**. Poniżej przedstawiony został proponowany skład osobowy Zespołu wraz z listą podstawowych obowiązków.

1. Przewodniczący Zespołu ds. Rewitalizacji:
  - a. Wprowadzanie działań zaradczych,
  - b. Nadzór nad pracami poszczególnych koordynatorów oraz zespołów zadaniowych,
  - c. Analizowanie raportów przygotowanych przez Koordynatorów,
  - d. Wstępna ocena propozycji zmian do LPR,
  - e. Przygotowanie wniosku do Prezydenta w sprawie aktualizacji LPR,
  - f. Aktualizacja zapisów LPR.
2. Koordynator ds. monitoringu i oceny LPR:
  - a. Stały monitoring oraz ocena działań podejmowanych w ramach LPR,
  - b. Raport ze stopnia realizacji działań,
  - c. Podsumowanie rezultatów osiągniętych w projektach,
  - d. Monitoring wskaźnikowy osiągniętych rezultatów,
  - e. Przedstawianie propozycji zmian do LPR.
3. Koordynator ds. budżetu i finansów:
  - a. Monitorowanie możliwości pozyskania dofinansowania na realizację zadań uwzględnionych w LPR,
  - b. Wspieranie interesariuszy w poszukiwaniu zewnętrznych środków na realizację przedsięwzięć wpisujących się w założenia,
  - c. Przedstawianie propozycji zmian do LPR.
4. Koordynator ds. partycypacji publicznej:
  - a. Zbieranie propozycji zmian w LPR od interesariuszy,
  - b. Prowadzenie konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy na teamie wdrażania oraz monitorowania,
  - c. Przedstawianie wniosków z monitoringu LPR oraz udostępnianie informacji na temat postępów w realizacji LPR,
  - d. Przygotowanie raportów z uczestnictwa interesariuszy we wdrażaniu oraz monitorowaniu LPR.

Przewodniczący oraz koordynatorzy swoje zadania będą realizować osobiście lub za pośrednictwem specjalnie powołanych zespołów zadaniowych. Zespoły zadaniowe będą powoływane w uzasadnionych przypadkach zarządzeniem Prezydenta Miasta Rzeszowa.

Składu Zespołu ds. Rewitalizacji nie można traktować w sposób zamknięty, w razie potrzeby do prac zostaną włączone inne osoby, na stałe, bądź na czas wykonania zaplanowanych prac.

Głównym zadaniem Zespołu ds. Rewitalizacji jest wsparcie prowadzonego procesu rewitalizacji poprzez swoją wiedzę, doświadczenie oraz znajomość problemów społecznych, gospodarczych,

środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, występujących na gminy obszarze zdegradowanych oraz obszarze rewitalizacji Powinno się to odbywać we współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, szczególnie ze społecznością obszarów rewitalizacji.

Kluczową kwestią będzie ustalenie przez Zespół ds. Rewitalizacji szczegółowego harmonogramu działań, dzięki któremu zostaną zrealizowane cele LPR. Realizowane sukcesywnie działania mają doprowadzić do polepszenia życia mieszkańców i stworzenia nowej, przestrzennej wartości gminy, a ich charakter powinien odpowiadać aktualnym potrzebom mieszkańców zdegradowanego obszaru.

Przyjęto, że niniejszy LPR ma formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawienia się nowych problemów oraz wykreowania nowych działań rewitalizacyjnych będzie on aktualizowany. Za uruchomienie procedury aktualizacji LPR tj. skierowanie wniosku do Prezydenta Miasta Rzeszowa odpowiadać będzie Przewodniczący Zespołu ds. Rewitalizacji. Wniosek może powstać na jego inicjatywę bądź, któregośkolwiek z członków zespołu, lub interesariuszy zewnętrznych.

Wdrażanie działań rewitalizacyjnych na zdegradowanych obszarach gminy nie ma szans powodzenia bez udanej współpracy pomiędzy sektorem społecznym, gospodarczym i publicznym. W związku z tym określenie zasad i sposobów współuczestnictwa wszystkich interesariuszy jest kluczowym elementem osiągnięcia zgodności podejmowanych działań z potrzebami i oczekiwaniami społeczności lokalnej, ograniczenia występowania konfliktów i kosztów ich rozwiązywania, a także jest podstawą tworzenia się współczesnych form samoświadomości społecznej.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów LPR odbywać się będzie w kilku zintegrowanych płaszczyznach:

- merytorycznej – poprzez wspólne podejmowanie decyzji i rozwiązywanie problemów, nie tylko przez Zespół ds. Rewitalizacji, ale również przy współdziałaniu przedstawicieli sektora gospodarczego i społecznego,
- organizacyjnej – polegającej na angażowaniu specyficznych i unikalnych zasobów oraz kompetencji charakterystycznych dla danego sektora i wzajemnym ich uzupełnianiu podczas realizacji wspólnych działań,
- finansowej – opierającej się na współdziałaniu finansowym wszystkich partnerów, poprzez zapewnienie wkładu własnego, pochodzącego ze źródeł prywatnych, publicznych, lokalnych, regionalnych i krajowych.

Współpraca międzysektorowa w realizacji zapisów LPR, oprócz wspólnego celu, jakim jest wyprowadzenie zdegradowanych obszarów z sytuacji kryzysowej, powinna odbywać się w oparciu o następujące zasady:

- partnerstwa – instytucje uczestniczą w rozwiązywaniu problemów na zdegradowanych terenach oraz współdziałają z Gminą Miasto Rzeszów przy wykonywaniu działań rewitalizacyjnych,
- efektywności – poprzez wspólne dążenie gminy i instytucji biorących udział we wdrażaniu działań rewitalizacyjnych do osiągnięcia możliwie najlepszych efektów w ich realizacji,
- suwerenności stron – Gmina Miasto Rzeszów i instytucje realizujące/współrealizujące działania zachowują autonomię oraz niezależność względem siebie i są w stosunku do siebie równorzędnymi partnerami,

- jawności – Gmina Miasto Rzeszów udostępni organizacjom sektora pozarządowego i innym podmiotom wszelkie niezbędne informacje o celach oraz priorytetach realizowanych działań rewitalizacyjnych i środkach dostępnych na ich realizację.

13.1. Monitorowanie oraz raportowanie

Monitoring realizacji LPR

Kluczowe znaczenie dla prawidłowej i efektywnej realizacji założeń LPR ma system monitoringu skuteczności działań rewitalizacyjnych oraz wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu niniejszego dokumentu. Monitoring będzie prowadzony na dwóch poziomach:

1. Monitoring realizacji działań przewidzianych do realizacji w ramach LPR,
2. Monitoring całego dokumentu.

Za prowadzenie monitoringu odpowiedzialny będzie Koordynator ds. monitoringu i oceny LPR, który przygotowane raporty składać będzie do Przewodniczącego Zespołu ds. Rewitalizacji.

Raport z realizacji działań zawierać będzie informację o stopniu zaawansowania prac nad przedsięwzięciami, których okres realizacji obejmuje bieżący rok oraz informację o ewentualnych zmianach w planach realizacyjnych.

Raport z monitorowania całego dokumentu wykonany będzie w oparciu o system mierników, obrazujących postęp realizacji celów.

Wskaźniki realizacji LPR będą składały się ze wskaźników realizacji zakładanych celów. Poniższa tabela prezentuje szeroki zakres możliwych do zastosowania wskaźników, które w zależności od dostępności danych będą podlegały ocenie. Wskaźniki odnoszą się do obszaru rewitalizacji.

Tabela 50. Zestaw wskaźników monitoringu realizacji celów LPR.

Cele szczegółowe LPR	Wskaźniki monitorujące	Źródło	Oczekiwana zmiana (trend)
Sfera społeczna			
Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu	Ilość osób zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy na 1000 mieszkańców	Powiatowy Urząd Pracy	Maleje
	Ilość osób objętych świadczeniami z uwagi na ubóstwo na 1000 mieszkańców	Ośrodek Pomocy Społecznej	Maleje
	Liczba osób objętych pomocą społeczną na 1000 mieszkańców	Ośrodek Pomocy Społecznej	Rośnie
	Liczba programów profilaktyki uzależnień	Urząd Miasta Rzeszów	Maleje
	Liczba osób objętych projektami edukacyjnymi	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba zorganizowanych przez Urząd Miasta wydarzeń kulturalnych na obszarze rewitalizacji	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba zorganizowanych przez Urząd Miasta wydarzeń sportowo-rekreacyjnej na obszarze rewitalizacji	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie

Cele szczegółowe LPR	Wskaźniki monitorujące	Źródło	Oczekiwana zmiana (trend)
Sfera przestrzenno-funkcjonalna			
Rozwój infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup wiekowych	Liczba nowopowstałych lub wyremontowanych obiektów infrastruktury opiekuńczo-edukacyjnej	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba nowopowstałych lub wyremontowanych obiektów infrastruktury kulturalnej	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba nowopowstałych lub wyremontowanych obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
Stworzenie konkurencyjnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie	Powierzchnia terenów przygotowanych pod inwestycje (ha)	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
Kreowanie przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców	Liczba zrewitalizowanych obiektów	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
Sfera gospodarcza			
Wspieranie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy	Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba działań zachęcających mieszkańców do prowadzenia działalności gospodarczej	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba nowo zarejestrowanych przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
Sfera techniczna			
Poprawa efektywności energetycznej oraz stanu technicznego budynków użyteczności publicznej	Liczba obiektów użyteczności publicznej poddanych termomodernizacji	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba zlikwidowanych kotłów i palenisk węglowych w obiektach użyteczności publicznej [szt.]	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zastosowano OZE	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
Sfera środowiskowa			
Poprawa jakości środowiska	Liczba zlikwidowanych kotłów i palenisk węglowych w budynkach mieszkalnych [szt.]	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Moc nowych instalacji OZE w budynkach komunalnych [kW]	Urząd Miasta Rzeszów	Rośnie
	Poziom zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego (np. rozkład stężeń średniorocznych benzo(a)piranu [ng/m ³])	Urząd Miasta Rzeszów	Maleje

Na podstawie oceny wskaźnikowej powstanie raport, który ma za zadanie odpowiedzieć na pytanie: czy przyjęte cele i podjęte w następstwie działania rewitalizacyjne zmierzają w dobrym kierunku. Zaleca się, aby taki raport był wykonywany raz na 2 lata. realizowaną po zakończeniu wdrażania LPR. Służy ona ocenie zgodności realizacji LPR z założeniami i celami przyjętymi w niniejszym dokumencie.

Przygotowany raport pozwoli ocenić:

- skuteczność – kryterium pozwalające ocenić, w jakim stopniu osiągnięte zostały cele niniejszego dokumentu, zdefiniowane na etapie planowania,
- efektywność – kryterium pozwalające ocenić poziom „ekonomiczności” zrealizowanych działań rewitalizacyjnych, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów,
- użyteczność – kryterium pozwalające ocenić do jakiego stopnia oddziaływanie LPR odpowiada zdiagnozowanym potrzebom grupy docelowej,
- trafność – kryterium pozwalające ocenić do jakiego stopnia cele LPR odpowiadają potrzebom i priorytetom wskazanym w odniesieniu do obszaru rewitalizowanego,
- trwałość – kryterium pozwalające ocenić na ile można się spodziewać, że pozytywne zmiany wywołane oddziaływaniem LPR będą nadal widoczne po zakończeniu jego realizacji.

Raporty będą podstawą do przewidywania dalszego rozwoju dla obszaru rewitalizacji oraz może być podstawą do aktualizacji dokumentu.

13.2. Aktualizacja LPR

Proces rewitalizacji jest procesem wieloletnim, który podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych. Mogą one wpłynąć na konieczność aktualizacji dokumentu częstotliwość monitorowania efektów programu będzie przesłanką do ewentualnej reakcji dot. korekt na poziomie przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Uzasadnieniem korekt będzie istotna zmienność otoczenia. Okoliczności, które będą wskazywały na konieczność aktualizacji LPR to:

- nieosiągnięcie zakładanych wskaźników na etapie monitorowania,
- negatywna ocena efektywności działań wydana przez interesariuszy LPR,
- rekomendacje Zespołu ds. Rewitalizacji.

Zakłada się aktualizacje dokumentu w dwóch trybach:

1. Gdy zachodzi konieczność zmiany w zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć- dodania lub usunięcia zadania, bądź też znaczącej zmiany w zakresie zadania, Prezydent przedłoży Radzie Miejskiej stosowny projekt uchwały zmieniającej LPR. Wszelkie zmiany w LPR muszą jednak posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne oraz powinny zostać właściwie opisane, zawierać rodzaj i przyczynę zmiany oraz jej wpływ na dalszą realizację programu i propozycję modyfikacji.
2. Pozostałe zmiany w dokumencie, w tym w szacunkowych kosztach oraz latach realizacji przedsięwzięć wprowadzane będą za pomocą Zarządzenia Prezydenta Miasta Rzeszowa, , które będzie opublikowane na BIP.

Istnieje również możliwość wprowadzenia zmian do LPR z uwagi na zgłoszenie przez interesariuszy zewnętrznych przedsięwzięć, które planują realizować, a które mogą przyczynić się do rozwiązania problemów na obszarze zdegradowanym oraz do podniesienia jakości życia mieszkańców. Wszystkie zgłaszane przedsięwzięcia zostaną zgromadzone oraz ocenione przez Koordynatora ds. monitoringu i oceny LPR. Wnioski z oceny zostaną przedstawione Przewodniczącemu Zespołu ds. Rewitalizacji.

14. Procedura strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

Zasady przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko określa ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹³⁸.

Zgodnie z art. 46 ustawy OOS przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają projekty:

1. Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, planów zagospodarowania przestrzennego oraz strategii rozwoju regionalnego,
2. Polityk, strategii, planów lub programów w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywanych lub przyjmowanych przez organy administracji, wyznaczających ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
3. Polityk, strategii, planów lub programów innych niż wymienione w pkt 1 i 2, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000 jeżeli nie są one bezpośrednio związane z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynikają z tej ochrony.

W szczególnych przypadkach, opisanych w art. 48 przedmiotowej ustawy, możliwe jest odstępnie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Informację o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko organ opracowujący projekt dokumentu powinien podać do publicznej wiadomości bez zbędnej zwłoki.

W przypadku gdy przeprowadzana jest strategiczna ocena oddziaływania na środowisko, jej pierwszym etapem jest uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko. Organ opracowujący projekt dokumentu, w zależności od jego rodzaju, dokonuje uzgodnienia z właściwym organem środowiskowym:

- Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska,

właściwym organem inspekcji sanitarnej:

- Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym lub
- Państwowym Powiatowym Inspektorem Sanitarnym.

Zakres prognozy szczegółowo reguluje ww. ustawa (art. 51.):

---

¹³⁸ Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 353, z późn. zm.).

Prognoza oddziaływania na środowisko:

1. zawiera:

- a. informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b. informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c. propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d. informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e. streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- f. oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy;>

2. określa, analizuje i ocenia:

- a. istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- b. stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- c. istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
- d. cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,
- e. przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: – różnorodność biologiczną, – ludzi, – zwierzęta, – rośliny, – wodę, – powietrze, – powierzchnię ziemi, – krajobraz, – klimat, – zasoby naturalne, – zabytki, – dobra materialne – z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3. przedstawia:

- a. rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b. biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Kolejnym elementem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest opiniowanie projektu dokumentu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Opinie przygotowują te same organy,

które brały udział w uzgadnianiu zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie.

Obowiązkowym komponentem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest udział społeczeństwa. Do publicznej wiadomości powinny zostać podane informacje dotyczące:

- przystąpienia do opracowywania projektu dokumentu i o jego przedmiocie;
- możliwości zapoznania się z projektem dokumentu, prognozą i dostępnymi, na danym etapie, stanowiskami innych organów oraz o miejscu, w którym są one wyłożone do wglądu;
- możliwości składania uwag i wniosków;
- sposobie i miejscu składania uwag i wniosków oraz o co najmniej 21-dniowym terminie ich składania;
- organu właściwego do rozpatrzenia uwag i wniosków;
- postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli jest prowadzone.

Przed przyjęciem dokumentu podmiot opracowujący jego projekt bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie, opinie organów oraz rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Do przyjętego dokumentu załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały one wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- opinie właściwych organów;
- zgłoszone uwagi i wnioski społeczeństwa;
- wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Organ opracowujący projekt dokumentu jest obowiązany prowadzić monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko.

Projekt dokumentu nie może zostać przyjęty, jeżeli ze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wynika, że może on znacząco negatywnie oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 34 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody¹³⁹ (nadrzędny interes publiczny, brak rozwiązań alternatywnych, zapewnienie wykonania kompensacji).

W piśmie od Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie nr WOOŚ.410.1.150.2016.BK.2 z dnia 21.12.2016r. udzielono odpowiedzi, iż **Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko**. Informację o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania podano do publicznej wiadomości obwieszczeniem z dnia 29 grudnia 2016 roku ,znak: MZK.111.3.50.24.2016. Podkarpacki Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Rzeszowie

---

¹³⁹ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r. poz. 2134, z późn. zm.).

pismem z dnia 30 listopada 2016 r., znak SNZ.9020.15.17.2016.EP stwierdził brak delegacji prawnej do wydania decyzji co do uzgodnienia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Rzeszów do roku 2023”.

15. Spis tabel

<i>Tabela 1. Wybrane informacje na temat dostępności usług ochrony zdrowia i opieki medycznej w latach 2010-2014</i>	18
<i>Tabela 2. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym</i> .	29
<i>Tabela 3. Wskaźniki sieci wodociągowej w Gminie Miasto Rzeszów</i>	31
<i>Tabela 4. Wskaźniki sieci kanalizacyjnej w Gminie Miasto Rzeszów</i>	31
<i>Tabela 5. Wskaźniki sieci gazowej w Gminie Miasto Rzeszów</i>	31
<i>Tabela 6. Wskaźniki zasobów mieszkaniowych w Gminie Miasto Rzeszów</i>	31
Tabela 7. Zestawienie wskaźników wraz z ich przynależnością do kategorii pomocniczej oraz sfery .	38
Tabela 8. Zestawienie wykorzystanych wskaźników wraz z przypisanymi im wagami	40
Tabela 9. Dane dotyczące liczby lokali socjalnych	42
Tabela 10. Dane dotyczące liczby obiektów sportowych w Rzeszowie	44
Tabela 11. Dane dotyczące liczby podmiotów medycznych w Rzeszowie	46
Tabela 12. Dane dotyczące liczby miejsc w żłobkach	48
<i>Tabela 13. Dane dotyczące liczby obiektów zabytkowych</i>	52
Tabela 14. Liczba rodzin otrzymująca świadczenia z uwagi na niepełnosprawność	55
Tabela 15. Liczba rodzin, w których przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm	57
Tabela 16. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę	59
Tabela 17. Liczba rodzin, którym przyznawane są świadczenia z uwagi na ubóstwo	61
<i>Tabela 18. Liczba rodzin, w których przyznano świadczenia z uwagi na problem bezradności</i>	63
Tabela 19. Dane dotyczące osób korzystających z pomocy społecznej w Rzeszowie	67
Tabela 20. Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do wszystkich ludzi bezrobotnych	69
Tabela 21. Ludność bezrobotna w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym	71
Tabela 22. Ludność bezrobotna do 34 roku życia w stosunku do ludności bezrobotnej ogółem	73
Tabela 23. Ludność bezrobotna ogółem w stosunku do liczby mieszkańców	75

Tabela 24. Mediana wieku	77
Tabela 25. Saldo migracji	79
Tabela 26. Przyrost naturalny	81
Tabela 27. Dane dotyczące wszczęcia procedury „Niebieska Karta” na terenie Rzeszowa	83
Tabela 28. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem, w przeliczeniu na 100 osób wg faktycznego miejsca zamieszkania	86
Tabela 29. Dane dotyczące zdawalności egzaminu 6-klasisty w Rzeszowie	88
Tabela 30. Dane dotyczące egzaminu gimnazjalnego w Rzeszowie	91
Tabela 31. Frekwencja w wyborach samorządowych w 2014 r.	93
Tabela 32. Dane dotyczące liczby organizacji pozarządowych biorących udział w konkursach	95
Tabela 33. Dane dotyczące obciążenia demograficznego	97
Tabela 34. Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych w 2015 r. w przeliczeniu na 100 osób	99
Tabela 35. Dane dotyczące liczby przedsiębiorstw i spółek na terenie Rzeszowa	101
Tabela 36. Dane dotyczące ilości nowych przedsiębiorstw i spółek na terenie Rzeszowa	103
Tabela 37. Liczba budynków mieszkalnych zamieszkałych, wybudowana przed rokiem 1989, w stosunku do ogólnej liczby budynków mieszkalnych zamieszkałych	105
Tabela 38. Średnioroczne stężenie B(a)P	108
Tabela 39. Liczba dni w ciągu roku z przekroczeniami dopuszczalnych dobowych stężeń pyłu PM10	111
<i>Tabela 40. Procent powierzchni osiedla, na których występują przekroczenia norm hałasu . . . . .</i>	<i>114</i>
Tabela 41. Zestawienie skali problemu poszczególnych rodzajów stref w wyznaczonych obszarach na terenie Rzeszowa.....	119
Tabela 42. Odchylenia sumarycznej wartości nagromadzenia problemów obszarów od wartości średniej dla Gminy Miasto Rzeszów.....	122
Tabela 43. Odniesienie wyznaczonych obszarów zdegradowanych do wartości referencyjnych wskazanych przez IZ RPO.....	127
Tabela 44. Powierzchnia oraz liczba ludności obszaru rewitalizacji.....	137

<i>Tabela 45. Cele szczegółowe i kierunki działań rewitalizacyjnych w poszczególnych sferach rewitalizacji. ....</i>	139
<i>Tabela 46. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023* .....</i>	142
<i>Tabela 47. Indykatywna alokacja UE planowana na projekty rewitalizacyjne . ....</i>	211
<i>Tabela 48. Środki finansowe przeznaczone na wybrane działania Europejskiego Funduszu Spójności .....</i>	212
<i>Tabela 49. Finansowanie działań ujętych w harmonogramie rzeczowo-finansowy* .....</i>	213
<i>Tabela 50. Zestaw wskaźników monitoringu realizacji celów LPR. ....</i>	236

16. Spis rysunków

<i>Rysunek 1. Gmina Miasto Rzeszów na tle województwa podkarpackiego i powiatu rzeszowskiego . .</i>	12
Rysunek 2. Podział Gminy Miasto Rzeszów na osiedla.	37
Rysunek 3. Zastosowana w mapach kolorystyczna prezentacji skali problemu.	41
Rysunek 4. Liczba lokali socjalnych w przeliczeniu na 100 osób.	43
Rysunek 5. Liczba obiektów sportowych na terenie Rzeszowa w przeliczeniu na 100 mieszkańców. .	45
Rysunek 6. Liczba podmiotów leczniczych w przeliczeniu na 100 osób.....	47
Rysunek 7. Rozmieszczenie ilości miejsc w żłobkach na 100 dzieci do lat 3.	50
Rysunek 8. Rozmieszczenie ilości obiektów zabytkowych.	53
Rysunek 9. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z uwagi na niepełnosprawność w przeliczeniu na 100 osób.	56
Rysunek 10. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na alkoholizm w przeliczeniu na 100 osób.	58
Rysunek 11. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na długotrwałą lub ciężką chorobę w przeliczeniu na 100 osób.	60
Rysunek 12. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na ubóstwo w przeliczeniu na 100 osób.....	62
Rysunek 13. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z uwagi na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w przeliczeniu na 100 osób.....	65
Rysunek 14. Liczba osób we wszystkich rodzinach objętych świadczeniami w przeliczeniu na 100 osób.	68
Rysunek 15. Ludność długotrwale bezrobotna w stosunku do ilości ludzi bezrobotnych ogółem.	70
Rysunek 16. Bezrobotni ogółem w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym.	72
Rysunek 17. Bezrobotni do 34 roku życia, w stosunku do liczby bezrobotnych ogółem.....	74
Rysunek 18. Bezrobotni ogółem w stosunku do liczby mieszkańców.....	76
Rysunek 19. Mediana wieku.....	78
Rysunek 20. Wskaźnik salda migracji w przeliczeniu na 100 osób.....	80

Rysunek 21. Wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 100 osób.	82
Rysunek 22. Liczba wszczętej procedury „Niebieska Karta” w przeliczeniu na 100 osób.	85
Rysunek 23. Liczba stwierdzonych przestępstw ogółem w przeliczeniu na 100 osób wg miejsca zamieszkania.	87
Rysunek 24. Średnie wyniki egzaminu 6-klasisty.	90
Rysunek 25. Średnie wyniki egzaminu gimnazjalnego.	92
Rysunek 26. Frekwencja w wyborach samorządowych.	94
Rysunek 27. Ilość organizacji pozarządowych w biorących udział w konkursach w przeliczeniu na 100 osób.	96
Rysunek 28. Wskaźnik obciążenia demograficznego.	98
Rysunek 29. Liczba zlikwidowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób.	100
Rysunek 30. Liczba podmiotów gospodarczych w Rzeszowie w przeliczeniu na 100 osób.	102
Rysunek 31. Liczba nowo powstałych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób.	104
Rysunek 32. Stosunek liczby budynków mieszkalnych wybudowanych przez 1989 r. w stosunku do wszystkich budynków mieszkalnych.	107
Rysunek 33. Stężenie średnioroczne B(a)P – dopuszczalna wartość 1 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$].	110
Rysunek 34. Liczba dni z przekroczeniem normy 24-godz. 50 [$\mu\text{g}/\text{m}^3$] dla pyłu PM10.	113
Rysunek 35. Procent powierzchni terenów z przekroczeniami dopuszczalnego hałasu w porze dziennej w stosunku do całkowitej powierzchni osiedla.	116
Rysunek 36. Sumaryczna wartość nagromadzenia poszczególnych problemów.	121
Rysunek 37. Mapa obszaru zdegradowanego na tle całego miasta.	123
Rysunek 38. Mapa obszaru zdegradowanego w przybliżeniu.	124
Rysunek 39. Mapa obszaru rewitalizacji.	130

17. Spis wykresów

<i>Wykres 1. Udział powierzchni Rzeszowa objętej obowiązującymi Miejscowymi Planami Zagospodarowania Przestrzennego w powierzchni ogółem .</i>	14
<i>Wykres 2. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w wieku 4-6 lat w Gminie Miasto Rzeszów .</i>	16
<i>Wykres 3. Liczba uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2010-2014 .</i>	17
<i>Wykres 4. Udział absolwentów poszczególnych szkół ponadgimnazjalnych w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2010-2014 .</i>	17
<i>Wykres 5. Liczba ludności Gminy Miasto Rzeszów w latach 2010-2014 według faktycznego miejsca zamieszkania .</i>	20
<i>Wykres 6. Ruch naturalny ludności w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2004-2014 .</i>	20
<i>Wykres 7. Liczba zameldowań i wymeldowań wraz z kierunkiem przemieszczeń w Gminie Miasto Rzeszów w latach 2004-2014 .</i>	21
<i>Wykres 8. Struktura ludności Gminy Miasto Rzeszów wg poszczególnych grup wieku w roku 2004 i 2014 .</i>	22
<i>Wykres 9. Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej według kryterium dochodowego w latach 2010-2014 .</i>	23
<i>Wykres 10. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w latach 2004-2014 .</i>	26
<i>Wykres 11. Udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Miasto Rzeszów .</i>	27
<i>Wykres 12. Bezrobotni zarejestrowani w Gminie Miasto Rzeszów w podziale na płeć w latach 2004-2014 .</i>	27
<i>Wykres 13. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą w Gminie Miasto Rzeszów wg Sekcji PKD 2007, stan na rok 2014 .</i>	29
<i>Wykres 14. Ludność Gminy Miasto Rzeszów wg ekonomicznych grup wieku w latach 2010-2014 .</i>	30
<i>Wykres 15. Przeciętna powierzchnia mieszkania na osobę w Gminie Miasto Rzeszów .</i>	32
<i>Wykres 16. Mieszkania w Gminie Miasto Rzeszów na 1000 mieszkańców w latach 2010-2014 .</i>	32

Spis załączników

Załącznik nr 1 do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Załącznik nr 2 do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Załącznik nr 1 do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

W celu zaopiniowania przedsięwzięć zgłoszonych do „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023” oraz stworzenia ich listy rankingowej, zgodnie z Zarządzeniem Nr VII/899/2016 Prezydenta Miasta Rzeszowa z dnia 28 listopada 2016 r., powołana została Komisja opiniująca przedsięwzięcia do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023.

W toku naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych do „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023” zgłoszonych zostało 39 przedsięwzięć. Wszystkie zgłoszone do Programu przedsięwzięcia zostały poddane analizie pod kątem:

- a) określenia typu przedsięwzięcia (inwestycyjny czy społeczny),
- b) zgodności założeń planowanych przedsięwzięć z celami i treścią Programu,
- c) komplementarności przedsięwzięć infrastrukturalnych planowanych do realizacji z EFRR z przedsięwzięciami społecznymi planowanymi do realizacji z EFS (komplementarność oznaczono poprzez wpisanie w odpowiednie kolumny numerów porządkowych przedsięwzięć, których cele i założenia są zbieżne),
- d) wpływu przedsięwzięcia na eliminację negatywnych zjawisk w sferze społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz środowiskowej, które wyszczególnione zostały w „Diagnozie społeczno-gospodarczej”, będącej podstawą do opracowania LPR (wpływ na eliminację danego zjawiska oznaczono poprzez wpisanie w odpowiednią kolumnę „1”, natomiast brak takiego wpływu „0”),
- e) stopnia przygotowania przedsięwzięcia do realizacji,
- f) zlokalizowania przedsięwzięcia na obszarach rekomendowanych do rewitalizacji w Gminie Miasto Rzeszów.

W tabeli poniżej przedstawiono wyniki analizy przeprowadzonej przez Komisję opiniującą przedsięwzięcia do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Miasto Rzeszów do roku 2023.

Tabela 1. Ocena przedsięwzięć zgłoszonych do „Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023”

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
1.	Gmina Miasto Rzeszów (FP)	„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	EFRR	1	1	1*	1	1	18 19 35	Andersa, Śródmieście-Północ, Grota Roweckiego, 1000-lecia	Koncepcja Dokumentacja dla części przedsięwzięć
2.	Gmina Miasto Rzeszów (FP)	„Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF – projekt parasolowy”	EFRR	1	1	0	0	1		Indywidualne gospodarstwa domowe w całym mieście	Trwa przygotowanie do wyłonienia wykonawców dokumentacji technicznej.
3.	Gmina Miasto Rzeszów (FP)	„Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF	EFRR	0	1	0	0	1		Obiekty użyteczności publicznej w całym mieście	Trwa przygotowanie do wyłonienia wykonawców dokumentacji technicznej.
4.	Gmina Miasto Rzeszów (MKZ)	„Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie”	EFRR	1	1	0	1	1		Śródmieście-Północ	Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Rzeszowa Koncepcja RCK
5.	Gmina Miasto Rzeszów (MKZ)	„Rewitalizacja i adaptacja Zamku Lubomirskich w Rzeszowie”	EFRR	1	1	0	1	0		Śródmieście-Południe	Brak, przedsięwzięcie ujęte w Programie Rewitalizacji dla ROF
6.	Gmina Miasto Rzeszów (KST)	„Rzeszowskie Piwnice – interaktywna instytucja kultury”	EFRR	1	1	0	1	0		Śródmieście-Północ	K + D
7.	Gmina Miasto Rzeszów (KST)	„Rewitalizacja dawnego magazynu wojskowego na potrzeby instytucji kultury”	EFRR	1	1	0	1	0		<i>Pułaskiego</i>	Zalecenia konserwatorskie Ekspertyza konstrukcyjna
8.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	„Budowa hali sportowej przy I LO”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Południe	Trwa opracowywanie dokumentacji projektowej.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
9.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	„Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 5”	EFRR <u>BGK</u>	1	0	1	1	1		Śródmieście-Północ	Została opracowana ekspertyza stanu technicznego budynku. Trwa przygotowanie do wyłonienia wykonawcy badań konserwatorskich i dokumentacji projektowej.
10.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	„Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej”	EFRR	1	0	0	1	1		Śródmieście-Północ	Dokumentacja projektowa dla części budynków, pozostałe są na etapie opracowywania
11.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	„Rozbudowa Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego Podpromie”	EFRR	1	1	0	1	0		Grota Roweckiego	Trwa opracowywanie dokumentacji projektowej.
12.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	Budynek Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2, ul. Jana Sobieskiego 15, etap II”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Trwa przygotowywanie do wyłonienia wykonawcy dokumentacji projektowej.
13.	Gmina Miasto Rzeszów (WI)	„Modernizacja pomieszczeń bloku operacyjnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie”	EFRR	1	0	0	1	1		1000-lecia	K + D + P
14.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urząd Miasta Rzeszowa	„Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej”	EFRR	1	1	0	0	0		-----	Koncepcja
15.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urząd Miasta Rzeszowa	„COP – ludzie, kultura, wydarzenia”	EFS	1	Nd	Nd	Nd	Nd		Tereny związane z COP-em	Ze względu na swój charakter projekt nie będzie obejmował przygotowania dokumentacji inwestycyjnej.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
16.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki Urząd Miasta Rzeszowa	Festiwal „Blaski i Cienie”	EFS	1	Nd	Nd	Nd	Nd		Śródmieście-Północ lub Śródmieście-Południe	Ze względu na swój charakter projekt nie będzie obejmował przygotowania dokumentacji inwestycyjnej.
17.	Wydział Edukacji Urząd Miasta Rzeszowa	„Utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego dla zawodów usługowych”	EFRR	1	1	0	0	0		Śródmieście-Południe	Ekspertyza techniczna Koncepcja technologiczno-konstrukcyjna
18.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie	„Siła w rodzinie” – projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	EFS	1	Nd	Nd	Nd	Nd	1 19 35	Andersa	Nd.
19.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie	„Razem na podwórku – rozwiń skrzydła” - projekt przewidywany jako komplementarny do projektu „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	EFS	1	Nd	Nd	Nd	Nd	1 18 35	Śródmieście	Nd.
20.	I Liceum Ogólnokształcące im. Ks. St. Konarskiego w Rzeszowie	„Kompleksowa rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły (tzw. duże Patio) w I Liceum Ogólnokształcącym w Rzeszowie	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Południe	Wstępna koncepcja zagospodarowania (wizualizacja)
21.	Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji	„Przebudowa basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji”	EFRR	1	1	0	1	0		<i>Pułaskiego</i>	K + D + P Trwa postępowanie przetargowe
22.	Estrada Rzeszowska	„Termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej”	EFRR	0	0	0	1	1		<i>Pułaskiego</i>	Kosztorys inwestorski, audyt energetyczny, projekt budowlany.
23.	Estrada Rzeszowska	„Organizacja Festiwalu Przestrzeni Miejskiej w Starych Koszarach”	EFS	1	Nd.	Nd.	Nd.	Nd.		Śródmieście-Północ	Nd.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
24.	Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa	„Zagospodarowanie budynku przy ul. 3 Maja 9 w Rzeszowie dla potrzeb Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Południe	Koncepcja
25.	Teatr Maska w Rzeszowie	„Modernizacja Sali widowiskowej Teatru Maska”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Koncepcja
26.	Teatr Maska w Rzeszowie	„Modernizacja Sceny Kacperek Teatru Maska”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Koncepcja
27.	Teatr Maska w Rzeszowie	„Rewitalizacja sceny Teatru Maska w Rzeszowie – uruchomienie istniejących zapadni”	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Koncepcja
28.	Teatr Maska w Rzeszowie	„Termomodernizacja Teatru Maska”	EFRR	0	0	0	1	1		Śródmieście-Północ	Audyt energetyczny
29.	Uniwersytet Rzeszowski	Remont ścian elewacji i schodów wewnętrznych przy ul. Towarnickiego 3 w Rzeszowie wraz z remontem ogrodzenia	EFRR	1	0	0	1	0		<i>Pułaskiego</i>	Dokumentacja projektowa wraz z pozwoleniem na budowę, raport o oddziaływania na środowisko - pismo o braku konieczności sporządzania raportu
30.	Uniwersytet Rzeszowski	Remont elewacji z wymianą stolarki drzwiowej, remont więźby dachowej, w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w Rzeszowie	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Kosztorys Dokumentacja projektowa
31.	Uniwersytet Rzeszowski	Remont ścian elewacji w budynku B1 przy ul. Jałowego 24 w Rzeszowie	EFRR	1	0	0	1	0		<i>Pułaskiego</i>	Dokumentacja projektowa wraz z pozwoleniem na budowę, raport o oddziaływania na środowisko - pismo o braku konieczności sporządzania raportu

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
32.	Uniwersytet Rzeszowski	Remont ścian piwnic i elewacji w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 11 i 13 w Rzeszowie	EFRR	1	0	0	1	0		Śródmieście-Północ	Dokumentacja projektowa wraz z pozwoleniem na budowę, raport o oddziaływania na środowisko - pismo o braku konieczności sporządzania raportu
33.	RR Rzeczycka	Browar Restauracyjny „Kordegarda”	EFRR	0	1	0	1	0		Śródmieście-Południe	Warunki zabudowy, projekt budowlany, raport oddziaływania na środowisko
34.	Marek i Jadwiga Mróz	„Adaptacja i rewitalizacja nieruchomości na potrzeby utworzenia ośrodka opieki geriatrycznej”	EFRR	1	1	0	1	0		Śródmieście-Północ	Wstępne koncepcje zagospodarowania w/w nieruchomości
35.	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Rzeszowskiej	„Razem różniej” – propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci i młodzieży – mieszkańców os. Gen. Wł. Andersa i podopiecznych świetlicy środowiskowej	EFS	1	Nd	Nd	Nd	Nd	1 18 19	Andersa	Harmonogram i kosztorys
36.	Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet „Victoria”	Rzeszowskie Centrum „Bez przemocy w rodzinie”	EFS + EFRR	1	0	0	1	0	36	Śródmieście-Południe	Diagnoza społeczna dotycząca przemocy w rodzinie powstała w oparciu o działania statutowe
37.	Multibiuro Rzeszów Sp. z o.o.	„Centrum NGO”	EFRR	1	1	0	0	0		Śródmieście-Północ	Koncepcja
38.	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa	„Rewitalizacja i zmiana funkcji zespołu pałacowo-parkowego Jędrzejowiczów”	EFRR	1	0	0	1	0		1000-lecia	---

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	EFS / EFRR	Czynniki					Powiązanie z innymi projektami	Lokalizacja	Stopień przygotowania
				S	G	T	P-F	Ś			
39.	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa	„Przygotowanie i uzbrojenie terenu inwestycyjnego przy ul. Okulickiego, pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia”	EFRR	1	1	0	0	0		Andersa	---

*Działania przewidziane w ramach realizacji przedsięwzięcia „Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF” będą miały wpływ na sferę techniczną, gdyż rewitalizacja przestrzeni międzyblokowych wpłynie także pośrednio na stan budynków mieszkalnych.

Przeprowadzona przez Komisję weryfikacja pozwoliła stworzyć kompletną listę przedsięwzięć infrastrukturalnych oraz przedsięwzięć społecznych, które zostały zapisane w „Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023”. Przedsięwzięcia te ukierunkowane są na osiągnięcie celów zakładanych w LPR, a ich realizacja będzie miała pozytywny wpływ na eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk zdiagnozowanych na najbardziej zdegradowanych obszarach Rzeszowa.

Tabela dotycząca przedsięwzięć infrastrukturalnych ilustruje w pierwszej kolejności czy dane przedsięwzięcie wykazuje komplementarność z przewidzianymi do realizacji w LPR projektami społecznymi. Kryterium komplementarności obrazuje bowiem, że przedsięwzięcia najwyższej sklasyfikowane na liście wzajemnie się dopełniają, a ich obecność w LPR sprawia, że program rewitalizacji będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (tj. społecznym, gospodarczym, technicznym, przestrzenno-funkcjonalnym oraz środowiskowym).

Kolejnym czynnikiem, który ma wpływ na uszeregowanie przedsięwzięć na liście jest ich wpływ na rozwiązywanie problemów społecznych, które na danym terenie współwystępują z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer (gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej). Na im więcej sfer oddziałuje przedsięwzięcie, tym wyższa jego pozycja na liście.

W dalszej kolejności tabela ukazuje aktualny stopień przygotowania danego przedsięwzięcia.

Ostatnia kolumna prezentuje lokalizację przedsięwzięć. W przypadku przedsięwzięć nr 6, 13, 17, 18, 20, znajdujących się poza obszarem rewitalizacji (tj. na osiedlu Pułaskiego), zdecydowano o wpisaniu ich na listę podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze względu na ich oddziaływanie na sferę społeczną oraz bliskie sąsiedztwo z obszarem rewitalizacji. Czynnikiem przemawiającym za włączeniem tych przedsięwzięć na listę było także wskazanie os. Pułaskiego w Diagnozie jako części obszaru zdegradowanego miasta.

Uzupełnieniem tabeli z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi jest tabela z przedsięwzięciami społecznymi. Omawiana tabela wskazuje na podstawowe przedsięwzięcia społeczne zapisane w LPR, które przede wszystkim: wykazują komplementarność z przedsięwzięciami infrastrukturalnymi, mają wpływ na eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk w sferze społecznej, a także znajdują się na obszarze rewitalizacji.

Tabela 2. Lista rankingowa przedsięwzięć inwestycyjnych.

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	Komplementarność z przedsięwzięciami EFS	Wpływ na eliminację negatywnych czynników w 5 sferach (społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej)	Stopień przygotowania	Lokalizacja
1.	Gmina Miasto Rzeszów	„Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF”	TAK	5 na 5	K + D	Na obszarze rewitalizacji
2.	Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet "Victoria"	Rzeszowskie Centrum "Bez przemocy w rodzinie" (część dot. działań inwestycyjnych)	TAK	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
3.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rewitalizacja terenów kolejowych w Rzeszowie"	NIE	4 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
4.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rewitalizacja zabytkowego budynku przy ul. Piłsudskiego 5"	NIE	4 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
5.	Gmina Miasto Rzeszów	"Modernizacja pomieszczeń bloku operacyjnego w Szpitalu Miejskim w Rzeszowie"	NIE	3 na 5	K + D + P	Na obszarze rewitalizacji
6.	Rzeszowski Ośrodek Sportu i Rekreacji	"Przebudowa basenów sportowo-rekreacyjnych Rzeszowskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji"	NIE	3 na 5	K + D + P	Poza obszarem rewitalizacji*
7.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rzeszowskie Piwnice - interaktywna instytucja kultury"	NIE	3 na 5	K + D	Na obszarze rewitalizacji
8.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rewitalizacja i adaptacja Zamku Lubomirskich w Rzeszowie"	NIE	3 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
9.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rozbudowa Regionalnego Centrum Sportowo-Widowiskowego Podpromie"	NIE	3 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	Komplementarność z przedsięwzięciami EFS	Wpływ na eliminację negatywnych czynników w 5 sferach (społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej)	Stopień przygotowania	Lokalizacja
10.	Gmina Miasto Rzeszów	"Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie emisji niskiej"	NIE	3 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
11.	Gmina Miasto Rzeszów	"Wsparcie rozwoju OZE na terenie ROF - projekt parasolowy"	NIE	3 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
12.	Marek i Jadwiga Mróz	"Adaptacja i rewitalizacja nieruchomości na potrzeby utworzenia ośrodka opieki geriatrycznej"	NIE	3 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
13.	Gmina Miasto Rzeszów	"Rewitalizacja dawnego magazynu wojskowego na potrzeby instytucji kultury"	NIE	3 na 5	K	Poza obszarem rewitalizacji*
14.	Uniwersytet Rzeszowski	"Remont ścian piwnic i elewacji w budynku C3 przy ul. Grunwaldzkiej 11 i 13 w Rzeszowie"	NIE	2 na 5	K + D + P	Na obszarze rewitalizacji
15.	Uniwersytet Rzeszowski	"Remont elewacji z wymianą stolarki drzwiowej, remont więźby dachowej, w budynku C8 przy ul. Moniuszki 10 w Rzeszowie"	NIE	2 na 5	K + D	Na obszarze rewitalizacji
16.	RR Rzeczycka	Browar Restauracyjny "Kordegarda"	NIE	2 na 5	K + D	Na obszarze rewitalizacji
17.	Uniwersytet Rzeszowski	"Remont ścian elewacji i schodów wewnętrznych przy ul. Towarnickiego 3 w Rzeszowie wraz z remontem ogrodzenia"	NIE	2 na 5	K + D + P	Poza obszarem rewitalizacji*

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	Komplementarność z przedsięwzięciami EFS	Wpływ na eliminację negatywnych czynników w 5 sferach (społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej)	Stopień przygotowania	Lokalizacja
18.	Uniwersytet Rzeszowski	"Remont ścian elewacji w budynku B1 przy ul. Jałowego 24 w Rzeszowie"	NIE	2 na 5	K + D + P	Poza obszarem rewitalizacji*
19.	Teatr Maska w Rzeszowie	"Termomodernizacja Teatru Maska"	NIE	2 na 5	K + D	Na obszarze rewitalizacji
20.	Estrada Rzeszowska	"Termomodernizacja budynku Estrady Rzeszowskiej"	NIE	2 na 5	K + D	Poza obszarem rewitalizacji*
21.	Wydział Edukacji UM Rzeszowa	"Utworzenie Centrum Kształcenia Praktycznego dla zawodów usługowych"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
22.	Gmina Miasto Rzeszów	"Budowa hali sportowej przy I LO"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
23.	I LO w Rzeszowie	"Kompleksowa rewitalizacja wewnętrznego dziedzińca szkoły (tzw. Duże Patio w I LO w Rzeszowie)"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
24.	Gmina Miasto Rzeszów	"Budynek Zespołu Szkół Muzycznych Nr 2, ul. Jana Sobieskiego 15, etap II"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
25.	Gmina Miasto Rzeszów	"Zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych na terenie ROF"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
26.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki UM Rzeszowa	"Rzeszowskie Centrum Sztuki Współczesnej"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
27.	Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa	"Zagospodarowanie budynku przy ul. 3 Maja 9 w Rzeszowie dla potrzeb Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	Komplementarność z przedsięwzięciami EFS	Wpływ na eliminację negatywnych czynników w 5 sferach (społecznej, gospodarczej, technicznej, przestrzenno-funkcjonalnej, środowiskowej)	Stopień przygotowania	Lokalizacja
28.	Teatr Maska w Rzeszowie	"Modernizacja Sali widowiskowej Teatru Maska"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
29.	Teatr Maska w Rzeszowie	"Modernizacja Sceny Kacperka Teatru Maska"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
30.	Teatr Maska w Rzeszowie	"Rewitalizacja sceny Teatru Maska w Rzeszowie - uruchomienie istniejących zapadni"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
31.	Multibiuro Rzeszów	"Centrum NGO"	NIE	2 na 5	K	Na obszarze rewitalizacji
32.	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa	"Rewitalizacja i zmiana funkcji zespołu pałacowo-parkowego Jędrzejowiczów"	NIE	2 na 5	Brak	Na obszarze rewitalizacji
33.	Biuro Rozwoju Miasta Rzeszowa	"Przygotowanie i uzbrojenie terenu inwestycyjnego przy ul. Okulickiego, pomiędzy ulicami Zwierzyniecką i Wyzwolenia"	NIE	2 na 5	Brak	Na obszarze rewitalizacji

*Projekt zlokalizowany jest poza obszarem rewitalizacji, jednak jego wpływ na sferę społeczną oraz bliskie sąsiedztwo z najbardziej zdegradowanym obszarem miasta, przemawiają za jego realizacji

Tabela 3. Lista przedsięwzięć społecznych.

Lp.	Jednostka zgłaszająca	Nazwa przedsięwzięcia	Komplementarność z przedsięwzięciami EFRR	Stopień przygotowania	Wpływ na eliminację negatywnych czynników w sferze społecznej	Lokalizacja
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie	"Siła w rodzinie" - projekt przewidywany jako komplementarny do projektu "Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"	TAK	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
2.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Rzeszowie	"Razem na podwórku - rozwiń skrzydła" - projekt przewidywany jako komplementarny do projektu "Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF"	TAK	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
3.	Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Rzeszowskiej	"Razem raźniej" - propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci i młodzieży - mieszkańców os. Gen. Wł. Andersa i podopiecznych świetlicy środowiskowej	TAK	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
4.	Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet "Victoria"	Rzeszowskie Centrum "Bez przemocy w rodzinie" (część dot. działań społecznych)	TAK	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
5.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki UM Rzeszowa	Festiwal "Blaski i Cienie"	NIE	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
6.	Wydział Kultury, Sportu i Turystyki UM Rzeszowa	"COP - ludzie, kultura, wydarzenia"	NIE	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji
7.	Estrada Rzeszowska	"Organizacja Festiwalu Przestrzeni Miejskiej w starych Koszarach"	NIE	Nd.	TAK	Na obszarze rewitalizacji

Skróty użyte w tabelach:

EFS – przedsięwzięcie społeczne

EFRR – przedsięwzięcie inwestycyjne

S – czynniki w sferze społecznej (korzystanie z pomocy społecznej, bezrobocie, negatywne zjawiska demograficzne, bezpieczeństwo publiczne, edukacja, udział w życiu publicznym)

G – czynniki w sferze gospodarczej (obciążenie demograficzne, przedsiębiorczość)

T – czynniki w sferze technicznej (wiek budynków)

P-F – czynniki w sferze przestrzenno-funkcjonalnej (infrastruktura społeczna, obiekty zabytkowe)

Ś – czynniki w sferze środowiskowej (jakość powietrza, przekroczenie norm hałasu)

K – koncepcja

D – dokumentacja

P – pozwolenie na budowę

W zależności od wysokości dostępnych środków na realizację (w tym środków możliwego dofinansowania z różnych źródeł) przedsięwzięć, rekomendacja do udzielenia wsparcia finansowego podmiotom w pełnej wysokości będzie udzielana z pierwszeństwem podmiotów wynikającym z ich pozycji na liście rankingowej (wg zasady 1- najwyższy priorytet i kolejne następujące po sobie pozycje coraz niższy priorytet).

Załącznik nr 2 do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023

W dniach od 14 lutego 2017 r. do 6 marca 2017 r. odbyły się konsultacje społeczne dokumentu, do którego niniejsze podsumowanie stanowi załącznik. W trakcie konsultacji przeprowadzono otwarte spotkanie dla interesariuszy. W spotkaniu wzięło udział 33 osoby. W trakcie konsultacji, na specjalnie przygotowanych formularzach, zostały zgłoszone uwagi, których zestawienie przedstawiono poniżej. Dla zachowania czytelności zastosowano formę tabelaryczną.

Wszystkie zgłoszone podczas konsultacji uwagi odnoszą się do rozdziału 7 – Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacji i dotyczą dodania nowych przedsięwzięć do Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023 (LPR). Wnioski na formularzu zgłaszania uwag były powielane z różnych źródeł, z różnymi uzasadnieniami, jednak dotyczą one dodania nowych, bądź rozszerzenia zakresu 8 zadań. Wskazane zadania nie były jednak przekazane za pomocą formularza zgłaszania zadań podczas trwania naboru przedsięwzięć do dokumentu. Wskazany nabór był ogłaszany dwukrotnie. Pierwszy, wstępny, trwający od 29.08 do 08.09 oraz późniejszy po wykonaniu pełnej diagnozy trwający od 24.10 do 31.10. Wszystkie przekazane zadania przeszły odpowiednią procedurę. Po pierwsze zostały one przedstawione w odpowiednim wniosku do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie, w celu oceny pod kątem potencjalnego oddziaływania na środowisko, w ramach procedury Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko. Po drugie zostały one ocenione przez specjalnie w tym celu powołaną Komisję opiniującą przedsięwzięcia, powołaną Zarządzeniem nr VII/899/2016 Prezydenta Miasta Rzeszowa z dnia 28 listopada 2016 r.

W związku z powyższym na chwilę obecną nie ma możliwości rozszerzenia dokumentu o nowe zadania i tym samym pozytywnego rozpatrzenia uwag. Nie mniej jednak uwagi te utwierdzają w przekonaniu o istocie aktualizacji dokumentu, dlatego też będzie możliwość zgłoszenia nowych zadań, w trakcie ponownego naboru przedsięwzięć, który zostanie ogłoszony na etapie aktualizacji. Nabór ten, tak jak przeprowadzony poprzednio, będzie oparty o jasny regulamin oraz będzie prowadzony za pomocą przygotowanych formularzy, które pozwolą poznać więcej szczegółów na temat istoty zgłaszanego zadania. Warto również przypomnieć, że rewitalizacja nie jest procesem, który ma odpowiedzieć jedynie na problemy techniczne poprzez zadania infrastrukturalne. Rewitalizacja w pierwszej kolejności ma odpowiedzieć na problemy społeczne, a tzw. zadania „twarde” mają być jedynie środkiem wspomagającym do działań „miękkich”.

Termin aktualizacji oraz ponownego naboru zadań do LPR, zostanie ogłoszony w Biuletynie Informacji Publicznej Miasta Rzeszów.

Tabela 1. Zestawienie otrzymanych uwag w trakcie konsultacji społecznych projektu LPR.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
1	27.02.2017 r.	Rada Osiedla 1000-lecia Rzeszowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148	Dodać w tabeli po pkt. 39 pkt 40. Poprawa jakości termomodernizacyjnej budynków mieszkalnych: Rycerska 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, Sienkiewicza 1, 2, 3, 5, 7. Wartość zadania: 4 725 550,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-208 Rzeszów	Poprawa jakości energetycznej budynków poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów niewentylowanych, docieplenie stropów piwnic, zmniejszenie energochłonności.
2	27.02.2017 r.	Rada Osiedla 1000-lecia Rzeszowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148	Dodać w tabeli po pkt. 40 pkt 41. Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie niskiej emisji. Wykonanie instalacji c.c.w.u. w budynkach mieszkalnych: Rycerska 1, 3, 9, 11, 15, Sienkiewicza 2, 5, 6, 7, 10, 12, Szwoleżerów 1, 2, 3, 5, Podchorążych 2, Marszałkowska 12, 14, 16, Kochanowskiego 31. Wartość zadania: 2 373 800,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-208 Rzeszów	Poprawa jakości powietrza, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
3	27.02.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148	Dodać w tabeli po pkt. 39 pkt 40. Poprawa jakości termomodernizacyjnej budynków mieszkalnych: Rycerska 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, Sienkiewicza 1, 2, 3, 5, 7. Wartość zadania: 4 725 550,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-208 Rzeszów	Poprawa jakości energetycznej budynków poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów niewentylowanych, docieplenie stropów piwnic, zmniejszenie energochłonności.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
4	27.02.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148	Dodać w tabeli po pkt. 40 pkt 41. Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie niskiej emisji. Wykonanie instalacji c.c.w.u. w budynkach mieszkalnych: Rycerska 1, 3, 9, 11, 15, Sienkiewicza 2, 5, 6, 7, 10, 12, Szwoleżerów 1, 2, 3, 5, Podchorążych 2, Marszałkowska 12, 14, 16, Kochanowskiego 31. Wartość zadania: 2 373 800,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-208 Rzeszów	Poprawa jakości powietrza, poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
5	01.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148	Remont elewacji budynków mieszkalnych przy ulicach: - Piastów 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 - Dąbrowskiego 33 - Słonecznej 1, 6 - Leszczyńskiego 2 A - Słowackiego 9 - Grodzisko 5 Wartość zadania 6 250 tys. zł.	Poprawa jakości energetycznej budynków poprzez ocieplenie stropodachów i piwnic wraz z remontem elewacji.
6	01.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne Strona 141 do 148	Dopisać w tabeli po pkt. 40 Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie niskiej emisji. Wykonanie instalacji centralnej ciepłej wody użytkowej w budynkach mieszkalnych przy ulicach: - Piastów 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, - Bolesława Chrobrego 10, 26 - Bolesława Krzywoustego 3 - Dąbrowskiego 21, 33 - Lwowska 9, 11, 13 Wartość zadania 4,1 mln. zł.	Poprawa: - jakości powietrza, - bezpieczeństwa mieszkańców.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
7	03.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa w Rzeszowie	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148 Projekt Nr 18	Dodać w tabeli po pkt. 39 pkt 40. Poprawa jakości termo modernizacyjnej budynków mieszkalnych: Rycerska 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, Sienkiewicza 1, 2, 3, 5, 7. Wartość zadania: 4 725 550,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-959 Rzeszów.	Projekt obejmuje działania w sferze infrastrukturalnej, poprawa jakości energetycznej budynków poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów niewentylowanych, docieplenie stropów piwnic, zmniejszenie energochłonności. Oczekiwane rezultaty: -zmniejszenie emisji zanieczyszczeń - poprawa sytuacji materialnej osób/rodzin ubogich poprzez obniżenie kosztów związanych z opłatami za zużycie energii- zmniejszenie liczby osób korzystających ze świadczeń MOPS.
8	03.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa w Rzeszowie	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148 Projekt Nr 3	Dodać w tabeli po pkt. 40 pkt 41. Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie niskiej emisji. Wykonanie instalacji c.c.w.u. w budynkach mieszkalnych: Rycerska 1,3,9,11,15, Sienkiewicza 2,5,6,7,10,12, Szwoleżerów 1,2,3,5, Podchorążych 2,Marszałkowska 12,14,16, Kochanowskiego 31. Wartość zadania: 2 373 800,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6, 35-959 Rzeszów.	Projekt obejmuje poprawę jakości powietrza w Rzeszowie. Celem projektu jest zmniejszenie negatywnego wpływu wynikającego z niskich standardów jakościowych powietrza na zdrowie i kondycję mieszkańców, dzięki likwidacji piecyków gazowych także na obniżenie kosztów utrzymania mieszkańców. Oczekiwane rezultaty: zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i zanieczyszczeń powietrza, poprawa standardów jakościowych i bezpieczeństwa życia mieszkańców na osiedlu, przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom zdrowotnym i społecznym

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
9	03.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa w Rzeszowie	Projekt Nr 8 „Razem różniej” – propozycja zajęć podwórkowych dla dzieci, młodzieży i seniorów	<p>Dodać do projektu mieszkańców Os. 1000-lecia i podopiecznych Osiedlowego Domu Kultury RSM przy ul. Kochanowskiego 21. Dodać w tabeli: Podstawowe przedsięwzięcia, po pkt.4 Rewitalizacja osiedlowego placu zabaw, sportu i rekreacji. Zakres działań: remont ogrodzenia, boisko do piłki nożnej i siatkówki, Plac ruchowo rekreacyjny dla młodzieży i seniorów, integracyjny plac zabaw dla dzieci. Przebudowa placu do tenisa stołowego.</p> <p>Wartość zadania: 700 000,00 zł Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa, ul. Gałęzowskiego 6 35-959 Rzeszów</p>	<p>Projekt przewiduje rozwój infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup społecznych. Unowocześnienie i rozszerzenie infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla różnych grup wiekowych. Zajęcia ruchowe: przy wykorzystaniu różnego rodzaju sprzętu do zabaw ruchowych uczestnicy będą rozwijać swoją motorykę, kształtować sprawność ruchową na różnych poziomach. Wspólne zabawy dzieci i seniorów będą budować ich wzajemne relacje oparte na szacunku wobec siebie.</p> <p>Realizacja projektu będzie obejmować również cykl zimowych zajęć podwórkowych - lepienie bałwana, śnieżki, lepienie igło, zjazdy z górki na sankach.</p> <p>Oczekiwane rezultaty: Odtworzenie i umocnienie więzi społecznych na obszarze Osiedla 1000-lecia, Poprawa kondycji fizycznej i jakości życia grupy objętej zadaniem w wyniku przeprowadzonych zajęć ruchowych. Ćwiczenie sprawności fizycznej i kształtowanie sprawności fizycznej na różnych poziomach grup wiekowych. Integracja grupy objętej zadaniem.</p> <p>Wytworzenie więzi między uczestnikami zajęć</p>

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
10	03.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa w Rzeszowie	Projekt Nr 18- Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	Dodać pkt.9. Monitoring na osiedlu 1000-lecia. Poszerzenie istniejącego monitoringu o dziesięć kamer. Koszt projektu: 500 000,00zł Podmiot realizujący: Gmina Miasto Rzeszów ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów.	Realizacja przedsięwzięcia wpisze się w politykę monitorowania miejsc zagrożeń społecznych, przeciwdziałania negatywnych zjawisk społecznych i patologii związanej z wychowaniem w trzeźwości. Oczekiwane rezultaty: Poprawa jakości oddziaływania służb prewencyjnych w utrzymaniu bezpieczeństwa. Zmniejszenie zjawisk destrukcyjnych w infrastrukturze i obniżenie kosztów jej utrzymania. Obniżenie przestępczości na terenie Miasta Rzeszowa.
11	06.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7. Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne strona 141 do 148 Projekt nr 18	Dopisać w tabeli po pkt. 39 – pkt. 40 Remont elewacji budynków mieszkalnych przy ulicach: - Piastów 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13 - Dąbrowskiego 33 - Słonecznej 1, 6 - Leszczyńskiego 2 A - Słowackiego 9 - Grodzisko 5 Wartość zadania 6 250 tys. zł. Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6 35-959 Rzeszów	Projekt obejmuje działania w sferze infrastrukturalnej, poprawa jakości energetycznej budynków poprzez ocieplenie ścian zewnętrznych i stropodachów niewentylowanych, docieplenie stropodachów, piwnic, zmniejszenie energochłonności. Oczekiwane rezultaty: - zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, - poprawa sytuacji materialnej osób/rodzin ubogich poprzez obniżenie kosztów związanych z opłatami za zużycie energii - zmniejszenie liczby osób korzystających z MOPS.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
12	06.03.2017 r.	Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa	7.Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne Strona 141 do 148 Projekt nr 38	<p>Dopisać w tabeli po pkt. 40 – pkt. 41</p> <p>Poprawa jakości powietrza w Rzeszowie poprzez ograniczenie niskiej emisji.</p> <p>Wykonanie instalacji centralnej ciepłej wody użytkowej w budynkach mieszkalnych przy ulicach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piastów 1,3,5,7,9,11,13, - Bolesława Chrobrego 10, 26 - Bolesława Krzywoustego 3 - Dąbrowskiego 21,33 - Lwowska 9,11,13 <p>Wartość zadania 4,1 mln. zł.</p> <p>Podmiot realizujący: Rzeszowska Spółdzielnia Mieszkaniowa ul. Gałęzowskiego 6 35-959 Rzeszów</p>	<p>Projekt obejmuje poprawę jakości powietrza w Rzeszowie.</p> <p>Celem projektu jest zmniejszenie negatywnego wpływu wynikającego z niskich standardów jakościowych powietrza na zdrowie i kondycję mieszkańców, dzięki likwidacji piecyków gazowych, także na obniżenie kosztów utrzymania mieszkańców. Oczekiwane rezultaty: zmniejszenie emisji dwutlenku węgla i zanieczyszczeń powietrza, poprawa standardów jakościowych i bezpieczeństwa na Osiedlu, przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom zdrowotnym i społecznym.</p>
13	06.03.2017 r.	Rada Osiedla Gen. Wł. Andersa	Projekt nr 18 Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF	<p>Dodać pkt. 9</p> <p>Monitoring budynków przy ul. Piastów.</p> <p>Koszt projektu 600 000 zł.</p> <p>Podmiot realizujący: Gmina Miasto Rzeszów ul. Rynek 1, 35-064 Rzeszów</p>	<p>Realizacja przedsięwzięcia wpisze się w politykę monitorowania miejsc zagrożeń społecznych, przeciwdziałania negatywnych zjawisk społecznych i patologii związanej z wychowaniem w trzeźwości.</p> <p>Oczekiwane rezultaty:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości oddziaływania służb prewencyjnych w utrzymaniu bezpieczeństwa. - zmniejszenie zjawisk destrukcyjnych w infrastrukturze i obniżenie kosztów jej utrzymania. - obniżenie przestępczości na terenie Miasta Rzeszowa.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy uwaga (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść uwagi	Uzasadnienie uwagi
14	01.03.2017 r.	Podkarpackie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej	Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne str. 141-148.	<p>Dodać do tabeli pkt. 39 - pkt. 40. Utworzenie miejskiego ośrodka pn. „Sport dla wszystkich”. Poprawa jakości termomodernizacyjnej budynku ośrodka sportowo-rekreacyjnego w Rzeszowie przy ul. 17 Pułku Piechoty.</p> <p>Wartość zadania: 1500 000 zł.</p> <p>Podmiot realizujący: Podkarpackie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, ul. 17 Pułku Piechoty 1, 35-020 Rzeszów</p>	<p>Zadania nie ujęto w LPR, pomimo wieloletnich starań o pomoc finansową kierowaną do Gminy Miasto Rzeszów. Obiekt znajduje się w jednym z najbardziej zdegradowanych obszarów m. Rzeszów, w którym nastąpiło nagromadzenie wielu negatywnych zjawisk społecznych.</p> <p>- Zakres planowanych robót obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymianę zniszczonego pokrycia dachowego, jego docieplenie i zmiana struktury architektonicznej <ul style="list-style-type: none"> • wymianę okien i elewacji, • wymianę wewnętrznej instalacji ciepłej, co spowoduje oszczędności energetyczne i poprawi funkcjonalność istniejących pomieszczeń. <p>- Wykonanie prac rewitalizacyjnych przywróci obiekt dla organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych dzieciom i młodzieży oraz osobom 50+, poprawiając jakość ich życia.</p> <p>- Organizacja zajęć sportowo-rekreacyjnych w czasie wolnym od pracy i nauki i dla bezrobotnych, w prostej linii przeciwdziała negatywnym zjawiskom społecznym i wykluczeniu społecznemu.</p>

W trakcie trwania konsultacji społecznych do projektu dokumentu, z wykorzystaniem formularzy zgłaszania uwag, zgłoszono trzy opinie, które zostały przedstawione w tabeli poniżej.

Tabela 2. Opinie przekazane na etapie prowadzenia konsultacji społecznych projektu LRP.

Lp.	Data wpłynięcia uwagi	Jednostka zgłaszająca	Fragment dokumentu, którego dotyczy opinia (wraz ze stroną/ nazwą rozdziału)	Treść opinii	Uzasadnienie opinii
1	06.03.2017 r.	Rada Osiedla Gen. Wł. Andersa	Projekt 18 – Kompleksowa rewitalizacja na terenie ROF (str. 169-172)	Zakres rzeczowy projektu w części dot. osiedla Gen. W. Andersa oceniamy pozytywnie	Planowane w projekcie działania w sposób istotny przyczynią się do poprawy infrastruktury os. Andersa oraz będą sprzyjać rozwiązywaniu nabrzmiałych problemów społecznych
2	06.03.2017 r.	Rada Osiedla Gen. Wł. Andersa	Projekt 3 – „Siła w rodzinie” (str. 151)	Zakres rzeczowy projektu oceniamy pozytywnie	Planowane w ramach projektu treningi i warsztaty sprzyjać będą włączeniu społecznemu mieszkańców osiedla
3	06.03.2017 r.	Rada Osiedla Gen. Wł. Andersa	Projekt 8 – „Razem różnie!” (str. 155-158)	Zakres rzeczowy projektu oceniamy bardzo pozytywnie	Zajęcia podwórkowe przyczynią się do integracji młodego pokolenia i zagospodarowania czasu wolnego dzieci i młodzieży